

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ว่าเป็นวารสารวิชาการกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มที่ 2

บทความวิจัย

■ กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI
เหียน อู๋
Yan Wu	1
■ การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรม เรื่องเทวมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่าย
ของลักษณะ เกษมสุข
ธิดารัตน์ กาแก้ว, สมิทธิชาติ พุมมา และพัชลิน จี๋นุ่น
Thidarat Kakaew, Samittha Pumma and Phatchalin Jeennoon	21
■ สำเนียงภาษาลาวอีสาน : การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยวรรณยุกต์
ศักดิ์นรินทร์ พิมพ์วันคำ และ ยุทธพร นาคสุข
Saknarin Pimvunkum and Yuttaporn Naksuk	48
■ สถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการ ในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้
ชาญนรงค์ คงฉิม
Channarong Kongchim	80
■ เศรษฐกิจนอกระบบกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับผู้คนในเมืองขอนแก่น
รัชดาภรณ์ หาปุ่น และ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง
Radchadaporn Haputon and Jaggapan Cadchumsang	106
■ การจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
บรรจบพันธ์ เมืองสาคร
Bunjobphun Muangsakhon	131
■ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิรูปการกระจายอำนาจ เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร
เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา
สุกเฮียง แมน, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม, วิยูทธ์ จำรัสพันธ์, อาห์มัด นูร์มานดี และ สุวิทย์ เลหาศิริวงศ์
Sokheang Men, Sukanya Aimimtham, Viyouth Chamruspanth, Achmad Nurmandi and Suwit Laohasinwong	158

ISSN 3027-7876 (Online)

9 770125 506008

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
โทร. 0-4320-2861 www.huso.kku.ac.th

41/3

Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)

Vol. 41 No. 3 September - December 2024

ISSN 3027-7876 (Online)

41

Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU) วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีที่ 41 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567 Vol. 41 No. 3 September - December 2024

ISSN 3027-7876 (Online)

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ISSN 3027-7876 (Online)

ปีที่ 41 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2567

วารสารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพ็ญยุระ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• บรรณาธิการ

ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์สุวิทย์ ธีรศาศวัต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อาจารย์เกษียรนาทการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชไมพร กาญจนกิจสกุล
มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงธรรม อินทจักร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิทธิ์ กอบบุญ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพร จูตะวิริยะ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดำรงพล อินทร์จันทร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศิตดา บุญปรการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรวิภา ไชยสมคุณ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Prof. Dr. Rachel Harrison

University of London, United Kingdom

Prof. Dr. Shin, Keun-hye

Hankuk University, Republic of Korea

• ผู้ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

อาจารย์ Vanessa Moll
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Mr. Lloyd Naylor

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• ฝ่ายจัดการ

นางขวัญนคร มุงคำภา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

• พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
123 ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง
จ.ขอนแก่น 40002

• วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

• กำหนดออก (ปีละ 3 ฉบับ)

(มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม,
กันยายน-ธันวาคม)

ส่งบทความออนไลน์เพื่อตีพิมพ์ได้ที่

กลุ่มวิจัยและบริการวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
40002
โทร. 0-4300-9700 ต่อ 45449

ส่งบทความที่

www.tci-thaijo.org/index.php/HUSO

Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)

ISSN 3027-7876 (Online)

Vol. 41 No. 3 September - December 2024

Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)

- **Advisor**

Assoc. Prof. Orathai Piayura, Ph.D.
Khon Kaen University

- **Editor**

Umarin Tularak, Ph.D.
Khon Kaen University

- **Editorial Board**

Prof. Suwit Theerasasawat
Khon Kaen University
Assoc. Prof. Natthanai Prasannam, Ph.D.
Kasetsart University
Assoc. Prof. Montira Rato, Ph.D.
Chulalongkorn University
Assoc. Prof. Thanya Sangkhaphanthanon, Ph.D.
Naresuan University
Assoc. Prof. Chamaiporn Kanchanakijakul, Ph.D.
Naresuan University
Assoc. Prof. Songthama Intachakra, Ph.D.
Thammasat University
Assoc. Prof. Pisit Kobbun, Ph.D.
Ubon Ratchathani University
Asst. Prof. Keeratiporn Jutaviriya, Ph.D.
Khon Kaen University
Asst. Prof. Damrongphon Inchan, Ph.D.
Silpakorn University
Asst. Prof. Kettawa Boonprakarn, Ph.D.
Prince of Songkla University
Asst. Prof. Pornwipa Chaisomkhun, Ph.D.
Chiang Mai University
Prof. Dr. Rachel Harrison
University of London, United Kingdom
Prof. Dr. Shin, Keun-hye
Hankuk University, Republic of Korea

- **English Editor**

Miss Vanessa Moll
Khon Kaen University
Mr. Lloyd Naylor
Khon Kaen University

- **Managing**

Mrs. Kwannakorn Mungkampa
Khon Kaen University

- **Printing**

Khon Kaen University Printing House,
Muang, Khon Kaen 40002
E-mail : kkuprinting@hotmail.com

- **Objective**

1. To promote and disseminate academic knowledge and ideas
2. To disseminate research studies on humanities and social sciences
3. To be the medium of exchanging knowledge and academic ideas in humanities and social sciences

- **Publication**

This journal is published triannually)
(January-April, May-August,
September-December)

- **Inquiries**

Research and Academic Service,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University Muang, Khon Kaen
40002
Tel. 0-4300-9700 Ext. 45449

Full paper submission at :
www.tci-thaijo.org/index.php/HUSO

เกี่ยวกับวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารมีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม, กันยายน-ธันวาคม) ตีพิมพ์รูปแบบระบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ทุบทบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน (Double Blinded Review) เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวข้องกับด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในด้านปรัชญาและศาสนา ภาษา ภาษาศาสตร์ และวรรณกรรม วัฒนธรรม สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาสังคม ประวัติศาสตร์โบราณคดี อาณาบริเวณศึกษา สื่อ สารสนเทศ และการสื่อสาร และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

About Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, is the academic journal in the field of humanities and social sciences. It aims to promote and publicize research. It also aims at being the stage of exchanging knowledge and academic ideas in humanities and social sciences. This journal is published electronic copies only. All the articles published are peer-reviewed by at least three experts (Double Blinded Review). The contents of the article should be related to the field of humanities and social sciences such as Philosophy & Religion, Languages, Linguistics & Literature, Culture, Sociology, Anthropology, Public Administration, Social Development, History & Archeology, Area Studies, Information Technology & Communication, and related areas. The articles are in both Thai and English.

The articles submitted for Journal of in Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University including the referencing format.

Views and opinions expressed in the articles published in Journal of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, are the responsibility of the authors, are not under responsibility of the editors, and do not necessarily reflect those of the editors.

Unusornakarn

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567) มีบทความที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้

กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI บทความนี้แสดงให้เห็นว่า ชื่อซีรีส์จีนที่ตั้งเป็นภาษาไทยมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความต้องการในการชมซีรีส์จีน อันจะส่งผลต่อยอดใช้บริการแอปพลิเคชันดังกล่าว ส่วน การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกอะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณ เกษมสุข พบว่ามีการสื่อความหมายของความตายไว้หลายลักษณะผ่านกลวิธีที่โดดเด่น อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายเรื่องความตายในเรื่องนี้ได้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความตาย และเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่มากยิ่งขึ้น

สำเนียงภาษาลาวอีสาน : การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยวรรณยุกต์ ผลการศึกษาพบว่าสามารถจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานออกได้เป็นหลายกลุ่ม และผลการศึกษาจะเป็นองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยต่อไป **สถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้** เป็นการศึกษาชั้นหลักษณ์ ลักษณะร่วม ชนบ และเนื้อหาของบทสวดภาคใต้ที่ใช้ในพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคล ตัวบทได้แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนาที่มีทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนา

เศรษฐกิจนอกระบบกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับผู้คนในเมืองขอนแก่น พบว่า จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้แรงงานชาวเมียนมาสามารถผันตัวเองจากแรงงานก๊วเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ ภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าของโรงงาน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกิจกรรมของเศรษฐกิจนอกระบบและในระบบ

ที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ส่วนบทความ การจัดการตลาดนัดชุมชน บ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการ ศึกษาบริบท ปัญหา และแนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความร่วมมือภายในชุมชน ต้องมีการสร้างสถานที่ตลาดนัดแบบถาวร และได้มาตรฐาน และวางแผนการบริหารตลาดนัดอย่างเป็นระบบ

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิรูปการกระจายอำนาจ
เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา)
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการปรับโครงสร้าง องค์กรในปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางให้มีกรอบโครงสร้างสำคัญขององค์กร ที่เหมาะสมกับประเทศกัมพูชา โดยการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่เน้นความสำคัญของการกระจายอำนาจ ด้านการปฏิรูปการกระจายอำนาจในการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อยกระดับ การให้บริการสาธารณะในประเทศกัมพูชา

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความในวารสารนี้จะเป็น ส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ทั้งด้านการวิจัยและพัฒนาทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รวมทั้งการบูรณาการกับศาสตร์อื่น เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ทางสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบัน และนำไปสู่การพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

- ๕ กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย
ในแอปพลิเคชัน iQIYI 1
- Linguistic Strategies and Functions of Chinese Series Titles
in Thai on the iQIYI Application
- Yan Wu
เหียน อู๋
- ๕ การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรม
เรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุข 21
- Interpretation of Death in the Literature Titled Treasure Island and The
Rabbit Hole Written by Lak Kasemsuk
- ธิดารัตน์ กาแก้ว, สมิตร์ชาติ พุมมา และพัชลิน จี้นุ่น
Thidarat Kakaew, Samitcha Pumma and Patchalin Jeennoon
- ๕ สำเนียงภาษาลาวอีสาน : การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยวรรณยุกต์ 48
- Accents of Isan-Lao: A Classification of the Isan-Lao Language
with the Tone
- ศักดิ์นรินทร์ พิมพ์วันคำ และ ยุทธพร นาคสุข
Saknarin Pimvunkum and Yuttaporn Naksuk
- ๕ สถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการ
ในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้ 80
- Status and composition of Chant of verses in southern
ritual literature
- ชาญณรงค์ คงฉิม
Channarong Kongchim

- ๕ เศรษฐกิจนอกระบบกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการ
ชาวเมียนมากับผู้คนในเมืองขอนแก่น 106
Informal economy and Interaction of Myanmar Entrepreneurs
with people in Khon Kaen province
รัชดาภรณ์ หาปุ่น และ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง
Radchadaporn Haputon and Jaggapan Cadchumsang
- ๕ การจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา 131
อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Banna Community Market Management, Banna Sub-district,
Bannadoem District, Suratthani Province
บรรจบพันธ์ เมืองสาคร
Bunjobphun Muangsakhon
- ๕ Citizen's Satisfaction Examining on Decentralization Reform 158
for Organizational Restructuring in Siem Reap, Cambodia
ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิรูปการกระจายอำนาจ
เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา
ซุกเฮียง แมน, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม, วิยูทท์ จำรัสพันธุ์,
อาห์มัด นูร์มานดี และ สุวิทย์ เลหาศิริวงศ์
*Sokheang Men, Sukanya Aimimtham, Viyouth Chamruspanth,
Achmad Nurmandi and Suwit Laohasiriwong*

กลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย
ในแอปพลิเคชัน iQIYI
Linguistic Strategies and Functions of Chinese Series Titles
in Thai on the iQIYI Application

Yan Wu

เหียน อู๋

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

Thai Language, Faculty of Humanities

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยและศึกษาหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจากแอปพลิเคชัน iQIYI ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวน 74 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย 13 กลวิธี ได้แก่ 1. การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย 2. การใช้ชื่อตัวละครนำ 3. การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง 4. การใช้คำสรรพนาม 5. การซ้ำคำ 6. การใช้คำบอกอาชีพ 7. การใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญ 8. การใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ 9. การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง 10. การใช้คำสัมผัสคล้องจอง 11. การใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ 12. การใช้อุปลักษณ์ และ 13. การใช้นามนัย ส่วนหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยพบ 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. การบอกที่มาของเรื่อง 2. การสร้างจินตนาการและการจดจำ และ 3. การชักจูงหรือนำใจชวนให้ติดตาม ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ชื่อซีรีส์จีนที่ตั้งเป็นภาษาไทยมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการชมซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน iQIYI อันจะส่งผลต่อยอดใช้บริการแอปพลิเคชันดังกล่าว

คำสำคัญ: การตั้งชื่อ, ซีรีส์จีน, ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย, กลวิธี

Abstract

The purpose of this research article is to study the linguistic strategies employed in Chinese series titles in Thai and the functions of such titles. 74 titles of Chinese series in Thai were collected from the iQIYI application from January to December 2023. It was found that the linguistic strategies used in naming Chinese series in Thai include the following: 1) transliterated words mixed with Thai, 2) names of lead characters, 3) names of the places where the story takes place, 4) pronouns, 5) repetition of words, 6) occupational words, 7) words indicating the gender of the main character or important character, 8) words indicating important moments, 9) words indicating important incidents in the story, 10) rhyming words, 11) slang or new expressions, 12) metaphors, and 13) metonymy. Meanwhile, there are three functions of Chinese series titles in Thai: 1) telling the origin of the story, 2) fostering imagination and recognition, and 3) persuading or drawing attention. The study's findings suggest that the titles of Chinese series in Thai play an important role in encouraging the target audience to watch Chinese series on the iQIYI application, which will increase application usage.

Keywords: Naming, Chinese Series, Chinese Series Titles in Thai, Strategies

บทนำ

ละคร และภาพยนตร์เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางภาษาที่สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้ประพันธ์นั้น ๆ การตั้งชื่อละครและภาพยนตร์จึงเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้ชมว่าเมื่อเห็นชื่อเรื่องแล้วอยากจะติดตามชมเรื่องนั้นต่อไปจนจบเรื่องหรือไม่ (พรพนวดี รัตนศักดิ์ และ สุพธา รัตนศักดิ์, 2566) การตั้งชื่อมีความสำคัญในการกำหนดเรียกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชื่อคน ชื่อบ้านเมือง ชื่อหนังสือ ชื่อภาพยนตร์ ชื่อซีรีส์ ฯลฯ จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการตั้งชื่อ การตั้งชื่อถือเป็นการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยวิธีการและมีศิลปะ รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการจะตั้งชื่อ การตั้งชื่อจึงนับเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สร้างความเข้าใจให้กับผู้ส่งสารและผู้รับสารโดยเกิดขึ้นตามข้อตกลงของคนในสังคมที่ใช้ในการกำหนดคำเรียก บ่งบอกและจำแนกเอกลักษณ์ของสิ่งนั้น ๆ ให้แตกต่างจากสิ่งอื่น เพื่อให้การสื่อสารระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารเกิดความเข้าใจในสารได้ทันที (ตริยาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ, 2565)

ตริยาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) ยังกล่าวว่า การตั้งชื่อซีรีส์เป็นการรวมความคิดรวบยอดของเรื่อง โดยการนำเสนอด้วยคำสั้น ๆ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ชมที่พบชื่อซีรีส์ สามารถคาดเดาแนวเรื่องได้และที่สำคัญผู้ตั้งชื่อและผู้ชมจำเป็นต้องคาดเดาโมทัศน์ของกันและกัน โดยผู้ตั้งชื่อเรื่องอาศัยแนวเรื่องหรือที่มาของเรื่องในการตั้งชื่อ ส่วนผู้ชมคาดเดาเนื้อหาจากชื่อเรื่องที่ผู้ตั้งชื่อเรื่องได้นำเสนอผ่านกลวิธีต่าง ๆ ไว้ ดังนั้นการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จะต้องมีความพิถีพิถันและต้องมีความสอดคล้องกับที่มาของเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมให้ติดตามเรื่องราวไปจนจบเรื่อง

นอกจากนี้ วรรณา แสงอร่ามเรื่องได้สรุปผลการวิจัยของ Nord (1993) เกี่ยวกับหน้าที่ของชื่อเรื่องไว้ ได้แก่ หน้าที่ในการบรรยายความ หน้าที่ในการแสดงท่าที หน้าที่ในการเตะตาดผู้อ่าน และหน้าที่ในการเรียกร้องใจให้กระทำ (วรรณา แสงอร่ามเรื่อง, 2563: 136)

การศึกษากลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจึงมีความน่าสนใจ เช่น ในซีรีส์จีนมีชื่อเรื่อง **อัจฉริยะแห่งต้าหมิง** (显微镜下的大明之丝绢案) คำว่า “ต้าหมิง” เป็นใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนปนกับภาษาไทย **หมอแปลก เซียวเซียนเจิง** (不一样的萧先生) คำว่า “หมอ” เป็นการใช้คำบอกอาชีพ และ “หมอแปลก” ก็สามารถดึงดูดความสนใจของ

ผู้ชมว่าหมอกคนนี้แปลกอย่างไร วิธีการตั้งชื่อดังกล่าวสามารถชักจูงผู้ชมกลุ่มเป้าหมายให้ติดตามได้ ส่วน**ต่งต่งเอ็นยอนด์นักบริการ** (金牌客服董董恩) เป็นการใช้ชื่อและชื่ออาชีพของตัวละครนำมาตั้งชื่อ ซึ่งผู้ชมสามารถคาดเดาแนวเรื่องได้จากชื่อตัวละครนำที่ถูกนำมาตั้งเป็นชื่อซีรีส์

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยมีหลายกลวิธี และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม ชวนให้ติดตาม และสามารถทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องได้ กลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาศึกษาโดยเฉพาะซีรีส์จีนที่มีการเผยแพร่ในแอปพลิเคชัน iQIYI แอปพลิเคชันอันดับ 1 ที่เป็นแหล่งรวมความบันเทิงยอดนิยมแห่งเอเชีย (Narata, 2564) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อ ซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชันดังกล่าว

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีการศึกษากลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI ไว้ พบเพียงงานวิจัยของเยาวลักษณ์ ศรีวิเชียร และ จิราพร เนตรสมบัติผล (2564) ศึกษาการแปลชื่อซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน WeTV เป็นภาษาไทย และงานวิจัยของ ตรียาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) ศึกษาการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยในปี 2016-2020 อีกทั้งยังพบงานวิจัยของพรณวดี รัตนศักดิ์ และ สุทธา รัตนศักดิ์ (2566) ศึกษาการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยของซีรีส์เกาหลี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI เพื่อแสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์จีนมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์ และส่งผลต่อยอดใช้แอปพลิเคชัน iQIYI

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI
2. เพื่อศึกษาหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจากแอปพลิเคชัน iQIYI ปี พ.ศ. 2566 เท่านั้น ทั้งหมด 74 เรื่อง โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะในปดังกล่าว ซีรีส์จีนได้รับความนิยมจำนวนมาก เช่น ซีรีส์ **เล่ห์รักวังคุนหนิง** (宁安如梦) ตอนที่ 1 และ 2 มียอดวิว 690,000 ครั้ง และซีรีส์ **เหนือเมฆา ซะตาลีซิด** (云之羽) ตอนที่ 1 มียอดวิวประมาณ 450,000 ครั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัย

ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อละคร ภาพยนตร์ ซีรีส์และนวนิยาย

2. แหล่งข้อมูลการศึกษา

รวบรวมข้อมูลชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจากแอปพลิเคชัน iQIYI ปี พ.ศ. 2566 ทั้งหมด 74 เรื่อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจากแอปพลิเคชัน iQIYI ปี พ.ศ. 2566 เท่านั้น โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. การวิเคราะห์

วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อโดยพิจารณาความหมายจากรูปภาษา เจตนา และบริบทที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์หน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการใช้ภาษากับวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ของการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ จากนั้นจึงสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ศึกษาการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย โดยผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อละคร ภาพยนตร์ ซีรีส์ รายละเอียดของแต่ละงานวิจัยมีดังนี้

นลินี ศิริพรไพศาล (2558) ศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์จีน พบว่าภาพยนตร์ไทยนิยมตั้งชื่อ 3 พยางค์ ส่วนภาพยนตร์จีนนิยม 4 พยางค์ ทั้งสองชาติมักใช้โครงสร้างวลีและมีองค์ประกอบเดียวในการตั้งชื่อ นอกจากนี้ การตั้งชื่อภาพยนตร์มีความสัมพันธ์กับประเภทของภาพยนตร์ โดยภาพยนตร์จีนมักใช้คำสื่อถึงความตลกขบขันโดยตรง ขณะที่ภาพยนตร์ไทยนิยมใช้คำแปลกใหม่ การตั้งชื่อยังสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับความรักและการยกย่องวีรชน แต่แตกต่างกันในเรื่องศาสนา สิ่งเหนือธรรมชาติ และเพศที่สาม

งานวิจัยของธรรณพร หงส์ทอง (2562) ศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเรื่องภาพยนตร์อเมริกันที่เป็นภาษาไทย พบว่าชื่อแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ซีวิต เบาสมอง ลีกลับ สยองขวัญ และต่อสู้แฉะ การใช้ภาษาสื่อความหมาย 3 ลักษณะ คือ ตัวเอก เนื้อหา และบรรยากาศ การตั้งชื่อใช้ 3 วิธี คือ ตั้งชื่อใหม่ ใช้คำทับศัพท์ และแปลคำศัพท์ โดยคำนึงถึงบทบาททางธุรกิจมากกว่าการสื่อความหมาย

ไม่เพียงเท่านั้นไตรภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) ศึกษากลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยในปี 2016-2020 การศึกษาพบว่ากลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยใช้ภาษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเสียง ประกอบด้วยการเล่นสัมผัสและเสียงพยัญชนะ ด้านคำ ประกอบด้วยการซ้ำคำ คำทับศัพท์ คำสร้างภาพ คำแสดงเวลา และสถานะ และการใช้ภาพพจน์ ประกอบด้วยอุปลักษณ์ นามนัย บุคลาธิษฐาน ที่มาของชื่อมาจากตัวละคร แก่นเรื่อง ความรู้สึก อาชีพ และสถานที่

อีกทั้งยังพบงานวิจัยของพรรณวดี รัตนศักดิ์ และ สุทธา รัตนศักดิ์ (2566) ศึกษาการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยของซีรีส์เกาหลี ผลการศึกษาพบว่าการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยของซีรีส์เกาหลีมีกลวิธีทางภาษาจำนวนทั้งหมด 15 กลวิธี โดยพบการใช้โวหารภาพพจน์มากที่สุด รองลงมาพบการใช้คำคล้องจอง การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ การใช้คำนำหน้าชื่อและชื่อคน การใช้คำสแลงและคำภาษาปาก การใช้คำบอกตำแหน่ง และคำบอกอาชีพ การใช้คำซ้ำ คำซ้อน และคำที่สร้างขึ้นใหม่ การใช้คำธรรมชาติเข้าใจง่าย การใช้คำรุนแรง การใช้ตัวเลข คำบอกจำนวนนับ และคำบอกเวลา การใช้คำสรรพนาม การใช้คำบอกสถานที่ การใช้คำลงท้าย การใช้คำแสดงคำถาม และการใช้คำเชื่อมเพื่อให้เกิดความตรงกันข้าม ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า การตั้งชื่อ

เรื่อง 1 ชื่อสามารถใช้กลวิธีทางภาษาได้ตั้งแต่ 1 ถึง 6 กลวิธีด้วยกัน ซึ่งจากงานวิจัยนี้พบว่า มีการตั้งชื่อแบบใช้ 2 กลวิธีมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้เพียง 1 กลวิธี

การทบทวนงานวิจัยข้างต้นทำให้พบว่ยังไม่มีการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI ไว้ และงานวิจัยที่ทบทวนมาแสดงให้เห็นว่ากลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์ต่างประเทศที่เป็นภาษาไทยมีความสำคัญ ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม ชวนติดตาม จดจำได้ง่าย งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการตั้งชื่อซีรีส์จีนให้เป็นภาษาไทยได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด และชื่อซีรีส์จีนที่ตั้งเป็นภาษาไทยนั้นมีบทบาทหน้าที่อย่างไร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยประกอบด้วย 1. กลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI และ 2. หน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI รายละเอียดต่าง ๆ มีดังนี้

1. กลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย

จากข้อมูลพบกลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย 13 กลวิธี ได้แก่ 1. การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย 2. การใช้ชื่อตัวละครนำ 3. การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง 4. การใช้คำสรรพนาม 5. การซ้ำคำ 6. การใช้คำบอกอาชีพ 7. การใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญ 8. การใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ 9. การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง 10. การใช้คำสัมผัสคล้องจอง 11. การใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ 12. การใช้อุปลักษณ์ และ 13. การใช้นามนัย รายละเอียดของแต่ละกลวิธีมีดังนี้

1.1 การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย

การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย คือ การใช้ภาษาไทยถ้อยเสียงหรือถอดเสียงให้คล้ายกันกับเสียงของภาษาต้นทาง รวมทั้งการสะกดคำหรือถอดตัวอักษรให้ใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับเพื่อใช้ตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศที่ใช้ ตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยนั้น มักใช้ปนกับ

ภาษาไทย เพื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี

(1) **อัจฉริยะแห่งต้าหมิง** (显微镜下的大明之丝绢案)

(2) **บอดี้การ์ดรัก โลกพิศขุ่น** (全世界都在等你们分手)

จากตัวอย่างที่ (1) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “ต้าหมิง” เพื่อตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยโดยใช้ คำทับศัพท์ภาษาจีน ซึ่งมาจากคำภาษาจีนว่า 大明 เป็นชื่อของราชวงศ์จิน โดยใช้ปนกับภาษาไทย เพื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ ส่วนตัวอย่างที่ (2) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “บอดี้การ์ด” และ “พิศขุ่น” เป็นการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ มาจากคำว่า bodyguard หมายถึง คนคุ้มกัน และคำว่า “พิศขุ่น” มาจากคำว่า fiction หมายถึง นวนิยาย เพื่อตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยโดยใช้ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย กลวิธีดังกล่าวจะทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้เช่นกัน

1.2 การใช้ชื่อตัวละครนำ

การใช้ชื่อตัวละครนำ คือ การนำชื่อของตัวละครนำที่เป็นพระเอกหรือนางเอกในเรื่องมาใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เพื่อสื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าตัวละครนำนั้นจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง กลวิธีดังกล่าวจะสามารถกระตุ้นและชวนให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการติดตามซีรีส์ดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี

(3) **ตำนานแห่งอวินเซียง** (云襄传)

(4) **ต่งต่งเอ็นยอคนักบริการ** (金牌客服董董恩)

จากตัวอย่างที่ (3) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “อวินเซียง” เป็นการใช้ชื่อตัวละครนำซึ่งเป็นพระเอกของเรื่อง บุคลิกลักษณะของอวินเซียงคือ เป็นผู้ชายที่รอบรู้ชาญฉลาดและมีไหวพริบดี อ่านสถานการณ์ออกได้ง่าย รู้วิธีการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ภายในพริบตา นอกจากนี้อวินเซียงต้องออกผจญภัยนอกวังหลวงเพราะได้รับการกิจสำคัญที่ต้องทำให้สำเร็จ เพื่อสื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าตัวละครนำนั้นจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ส่วนตัวอย่างที่ (4) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “ต่งต่งเอ็น” เป็นการใช้ชื่อตัวละครนำซึ่งเป็นนางเอกของเรื่อง เพื่อสื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า ตัวละครนำนั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยต่งต่งเอ็นเป็นผู้บริการของบริษัทโฆษณาที่มีชื่อเสียง

เป็นคนฉลาด มีความสามารถ และมีความเป็นมืออาชีพสูง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ และสามารถชักจูงให้ลูกค้ามาทำธุรกิจกับบริษัท และสุดท้ายได้พบรักกับพระเอก

1.3 การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง

การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง คือ การนำชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่องมาใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เพื่อเน้นย้ำสถานที่สำคัญของเหตุการณ์ในเรื่องและเกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่อง หรือ ส่งผลต่อการดำเนินเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) เล่ห์รักวังคุณหญิง (宁安如梦)

(6) ฟาร์มรักนักปลูกผัก (田耕纪)

จากตัวอย่างที่ (5) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “วังคุณหญิง” ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง เพื่อเน้นว่าจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในสถานที่ดังกล่าว ซีรีส์เรื่องนี้กล่าวถึงนางเอกที่ต้องขึ้นเป็นราชินี แล้วเผชิญกับการทำรัฐประหารในวังคุณหญิงและถูกบังคับให้ฆ่าตัวตายหลังจากเกิดใหม่ เธอเชื่อมั่นที่จะเปิดเผยความจริงและเขียนจุดจบของชีวิตใหม่ ส่วนตัวอย่างที่ (6) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “ฟาร์ม” ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง เพื่อเน้นว่าจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในสถานที่ดังกล่าว ซีรีส์เรื่องนี้กล่าวถึงสาวยุคใหม่ที่ท่องเที่ยวไปในชนบทสมัยโบราณ แล้วได้พบกับชายหนุ่มคนหนึ่ง ทั้งสองร่วมมือกันทำไร่ไถนาค่อย ๆ รู้จักและเรียนรู้กัน จนท้ายที่สุดก็ตกหลุมรักกัน กลวิธีดังกล่าวสามารถช่วยบอกที่มาของเรื่องหรือบอกจุดเกิดเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง

1.4 การใช้คำสรรพนาม

การใช้คำสรรพนาม คือ การใช้คำแทนชื่อคนในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกกับนางเอก กลวิธีดังกล่าวนอกจากจะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชมและยังทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายสามารถคาดเดาแนวเรื่อง ตลอดจนความสัมพันธ์ของตัวละครได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(7) ทางรัก ทางฝันของฉันและเธอ (归路)

(8) เขาช่างอันตรายสำหรับฉัน (对我而言危险的他)

จากตัวอย่างที่ (7) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “ฉัน” และ “เธอ” ซึ่งเป็นการใช้คำสรรพนามแทนพระเอกกับนางเอก คำว่า “ฉัน” เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งและคำว่า “เธอ” เป็นสรรพนามบุรุษที่สอง เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหลักของเรื่อง ซีรีส์เรื่องนี้

ได้กล่าวถึงพระเอกและนางเอกกลับมาพบกันอีก 10 ปี และได้กลับมารักกันอีกครั้ง ส่วนตัวอย่างที่ (8) จะเห็นว่ามีการใช้คำว่า “เขา” และ “ฉัน” ซึ่งเป็นใช้คำสรรพนามแทนพระเอกกับนางเอก คำว่า “เขา” เป็นสรรพนามบุรุษที่สามและ “ฉัน” เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหลักของเรื่อง ซีรีส์เรื่องนี้ได้กล่าวถึงหญิงสาวธรรมดาคนหนึ่งได้พบกับชายผู้แข็งแกร่งและถูกบังคับให้เริ่มต้นชีวิตใหม่ จากนั้นชีวิตของหญิงสาวก็ไม่สงบสุขอีกต่อไปเพราะตกอยู่กับความวุ่นวายของตระกูลของพระเอก

1.5 การซ้ำคำ

การซ้ำคำ คือ การใช้คำคำเดียวกันกล่าวซ้ำกัน ทำให้ได้ความหมายหนักแน่นขึ้น เพื่อเน้นย้ำเนื้อหาของเรื่องและช่วยให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายจดจำชื่อซีรีส์ได้ง่าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(9) **ชะตาร้าย ชะตารัก** (公子贵姓)

(10) **โลกของเธอ เธอ เธอ** (她的城)

จากตัวอย่างที่ (9) จะเห็นว่ามีการใช้การซ้ำคำที่คำว่า “ชะตา” เน้นให้เห็นชะตาลิขิตของพระเอกกับนางเอกของเรื่อง ส่วนตัวอย่างที่ (10) จะเห็นว่า ใช้การซ้ำคำที่คำว่า “เธอ” เน้นให้เห็น ตัวละครสำคัญของเรื่องเป็นผู้หญิงสามคน กลวิธีดังกล่าวจะช่วยเน้นย้ำเนื้อหาของเรื่องและช่วยให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายจดจำชื่อซีรีส์ได้ง่าย

1.6 การใช้คำบอกอาชีพ

การใช้คำบอกอาชีพ คือ การใช้คำที่บ่งบอกอาชีพสำคัญของตัวละครนำในเรื่อง และเกี่ยวข้องกับการดำเนินเหตุการณ์ในเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) **หมอแปลก เขียวเขียนเจิง** (不一样的萧先生)

(12) **คุณผู้ช่วยคนเก่ง** (我的助理不简单)

จากตัวอย่างที่ (11) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกอาชีพว่า “หมอ” ซึ่งเป็นหมอหรือแพทย์แผนจีนที่มาจากอนาคต และมีความเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินเรื่องทั้งหมด ส่วนตัวอย่างที่ (12) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกอาชีพว่า “ผู้ช่วย” ซึ่งเป็นผู้ช่วยของนางเอก เนื้อหาของเรื่องนี้ได้กล่าวถึง นางเอกซึ่งทำให้หัวหน้าในบริษัทไม่พอใจ จึงถูกย้ายที่ทำงานใหม่

โดยกลับไปที่บ้านเกิดของเธอ บริษัทมอบหน้าที่ให้ผู้หญิงที่มีอายุ 60 ปีมารับบทบาทเป็นผู้ช่วยของนางเอก ซึ่งกลายเป็นเพื่อนร่วมห้องกัน ทั้งสองคนจึงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องการใช้ชีวิตและการทำงาน กลวิธีดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการที่จะทราบว่าเนื้อเรื่องของซีรีส์ดังกล่าวจะดำเนินต่อไปอย่างไร

1.7 การใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญ

การใช้คำบอกเพศของตัวละครหลัก คือ การใช้คำที่แสดงให้รู้ว่าตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญของซีรีส์เป็นเพศใด โดยใช้คำดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อซีรีส์ เพื่อยืนยันให้เห็นบุคลิกลักษณะของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญของเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(13) **สาวนักไฟว๊ใจนักสู้** (少女闯江湖)

(14) **พิศจรรย์นักวิทยาศาสตร์** (理科生坠入情网)

จากตัวอย่างที่ (13) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญ คำว่า “สาว” หมายถึงหญิงที่มีอายุพ้นวัยเด็กตั้งแต่ 15-30 ปีขึ้นไป เพื่อบอกบุคลิกลักษณะของนางเอกว่าเป็นผู้หญิงแข็งแกร่ง ส่วนตัวอย่างที่ (14) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญว่า “นาย” ซึ่งเป็นผู้ชายที่เชื่อในตรรกะและสนใจการทดลองวิทยาศาสตร์ รวมทั้งยังอยากใช้วิทยาศาสตร์พิสูจน์ความรัก กลวิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ว่าจะดำเนินเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่อไปอย่างไร จากการใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือ ตัวละครสำคัญ

1.8 การใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ

การใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ คือ การใช้คำที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาสำคัญของเรื่อง เพื่อสร้างจินตนาการและโน้มน้าวหรือกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการติดตามของซีรีส์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(15) **วัยฝันวันวาน** (曾少年之小时候)

(16) **รักสิบปีเท่าครึ่งชีวิต** (与你十年，予我半生)

จากตัวอย่างที่ (15) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญคือ คำว่า “วันวาน” ซึ่งเนื้อหาของซีรีส์จะกล่าวถึงเรื่องราวการเติบโตของวัยรุ่นสามคน แม้ว่าพวกเขาสามคนได้รู้จักกันดี แต่ก็มีปัญหาและความลับของตนเอง เช่น ทะเลาะกับพ่อแม่ สับสนในเรื่องความรัก ส่วนตัวอย่างที่ (16) จะเห็นว่า ใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ

คำว่า “สิบปี” ซึ่งเป็นสิบปีของเพื่อนห้าคน ได้แก่ หลินอี้เจิงเป็นหนุ่มยากจน หวังหลานเป็นสาวที่สวยงามและฉลาดเฉลียว หลีเจ๋อข่ายเป็นหนุ่มร่ำรวย เงินเทาเป็นหนุ่มอันธพาล และหลิวเคอเป็นสาวที่อ่อนโยนและไร้เดียงสา เนื้อหาของเรื่องได้กล่าวถึงตัวละครห้าคนที่มันิสัยและภูมิหลังทางครอบครัวต่างกัน ได้มาพบเจอ รู้จัก และแยกจากกัน จนกระทั่งเวลาผ่านไปสิบปีได้กลับมาพบกันอีกครั้ง พวกเขาเผชิญกับความเจ็บปวดทางอารมณ์และความยากลำบากในชีวิต รวมทั้งได้พบเจอกับเรื่องราวที่สะเทือนใจและพลิกผันในชีวิต

1.9 การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง

การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง คือ การใช้คำที่บอกเรื่องอันสำคัญที่เกิดขึ้น หรือเป็นแก่นของซีรีส์ เพื่อให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดจินตนาการและสามารถคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการชมซีรีส์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(17) **ชักเย่อนี้ ต้องสู้!** (不就是拔河么)

(18) **เปิดแฟ้มคดี เขี้ยวปริศนา** (不完美受害人)

จากตัวอย่างที่ (17) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่องนั่นคือ “ชักเย่อ” ซึ่งซีรีส์เรื่องนี้ได้กล่าวถึงเรื่องราวของกลุ่มวัยรุ่นเติบโตมาเป็นพี่น้องในกีฬาชักเย่อและต่อสู้เพื่อความฝันของพวกเขา ส่วนตัวอย่างที่ (18) จะเห็นว่ามีการใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่องคือเปิดแฟ้มคดี ซึ่งซีรีส์เรื่องนี้ได้กล่าวถึงคดีลวงละเมิดทางเพศที่นำไปสู่คดีฆ่มจีน วิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายสามารถคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้และกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการชมซีรีส์

1.10 การใช้คำสัมผัสคล้องจอง

การใช้คำสัมผัสคล้องจอง คือ การใช้คำที่มีเสียงสระและเสียงพยัญชนะเดียวกัน สัมผัสกัน และถ้ามีตัวสะกดจะต้องมีตัวสะกดในมาตราเดียวกัน รับสัมผัสกัน เพื่อนำมาใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายสามารถจดจำได้ง่าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(19) **ออฟฟิศนี้ยังมีหวัง** (今日宜加油)

(20) **สาวน้อยใจเกินร้อย** (了不起的甄高贵)

จากตัวอย่างที่ (19) จะเห็นว่ามีการใช้คำสัมผัสคล้องจอง คือคำว่า “นี้” และ “มี” ส่องเสียงสัมผัสสระ “อิ” /i:/ เพื่อให้ชื่อเรื่องสละสลวยและจดจำได้ง่าย ส่วนตัวอย่างที่ (20) จะเห็นว่า ใช้คำสัมผัสคล้องจอง คือคำว่า “น้อย” และ “ร้อย” มีเสียงสัมผัสสระ คือ /ɔ:/ และเสียงสัมผัสพยัญชนะท้ายตัวสะกด คือ /-j/ เพื่อให้ชื่อเรื่องสละสลวยและจดจำได้ง่าย

1.11 การใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่

การใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ คือ การใช้คำที่สื่อสารเข้าใจกันเฉพาะกลุ่ม โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักภาษา เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกโดยใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก อีกทั้งยังช่วยรับเสียงสัมผัส เพื่อให้ชื่อซีรีส์สละสลวยและจดจำได้ง่าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(21) แม่เลี้ยงเดี่ยวเพี้ยวได้ใจ (灿烂的转身)

(22) สาวนักไฝว้ใจนักสู้ (少女闯江湖)

จากตัวอย่างที่ (21) จะเห็นว่ามีการใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ คำว่า “เพี้ยว” มาจากคำว่า “เพี้ยวฟ้า” หมายความว่า ทำหรือแสดงผาดโผนเป็นที่สะดุดตา เพื่อสื่อความหมายถึงบุคลิกลักษณะอันโดดเด่นของนางเอก อีกทั้งการใช้คำว่า “เพี้ยว” ยังช่วยรับเสียงสัมผัสสระกับคำว่า “เดี่ยว” ได้อีกด้วย ส่วนตัวอย่างที่ (22) จะเห็นว่า ใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ คำว่า “ไฝว้” มาจากคำว่า “fight” แปลว่า การต่อสู้ ซึ่งสื่อความหมายว่านางเอกเป็นคนที่แข็งแกร่งและไม่เกรงกลัวใคร นอกจากนั้นการใช้คำว่า “ไฝว้” ยังช่วยรับเสียงสัมผัสสระกับคำว่า “ใจ” ได้อีกด้วย กลวิธีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นบุคลิกลักษณะของตัวละครและช่วยรับเสียงสัมผัส ทำให้ผู้รับชมกลุ่มเป้าหมายจดจำชื่อซีรีส์ได้ง่าย

1.12 การใช้อุปลักษณ์

การใช้อุปลักษณ์ คือ การใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่มาจากความหมาย (domain) ที่แตกต่างกัน โดยกล่าวว่าอุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างงานประพันธ์เท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นผลผลิตที่สะท้อนการกระทำและความคิดของมนุษย์ที่มีใช้อยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน แต่ผู้ใช้ภาษาไม่รู้ตัวว่าตนเองกำลังใช้อุปลักษณ์ (Lakoff and Johnson, 1980) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(23) ชักเย่อนี่ ต้องสู้! (不就是拔河么)

(24) ทางรัก ทางฝันของฉันและเธอ (归路)

จากตัวอย่างที่ (23) จะเห็นว่ามีการใช้อุปลักษณะคือคำว่า “สู้” เพื่อเปรียบเทียบหรือ กีฬาชักเย่อว่าเป็นสงคราม เพื่อเอาชนะ เป็นอุปลักษณะการเปรียบกีฬากับสงคราม เพราะชักเย่อแบ่งเป็น 2 ฝ่ายเหมือนสงครามต้องมี 2 ฝ่าย แล้วต่างต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มา ซึ่งชัยชนะ ในบริบทนี้ คือ การต่อสู้เพื่อเอาชนะคู่แข่งในการแข่งขันกีฬาชักเย่อ ส่วนตัวอย่างที่ (24) จะเห็นว่ามีการใช้อุปลักษณะคือคำว่า “ทางรัก” และ “ทางฝัน” เพื่อเปรียบเทียบความรักและความฝันว่าเป็นการเดินทาง ซึ่งในบริบทนี้คือ การเสริมความหมาย และความลึกซึ้งในบรรยากาศของเรื่อง ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจว่าความรักและความฝันเป็นการเดินทางที่ต้องผ่านพ้นประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อสู่การเติบโตและความสมบูรณ์ของความรักและความฝันของพระเอกกับนางเอก กลวิธีดังกล่าวนำมาใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์ ที่จะช่วยสร้างจินตนาการและดึงดูดความสนใจของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายได้

1.13 การใช้นามนัย

การใช้นามนัย คือ การนำสิ่งหนึ่งไปแทนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่นำมาแทนนั้นจะต้อง เป็นสิ่งที่ใกล้เคียง หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน (Kövecses, 2002) เพื่อเน้นให้เห็น บุคลิกลักษณะของตัวละครหลักของเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(25) พิตใจใต้เท้าจอมโหด (与卿行)

(26) สาวใช้เจียมเจียมของคุณชายตาบอด (盲少爷的小女仆)

จากตัวอย่างที่ (25) จะเห็นว่ามีการใช้นามนัย คำว่า “ใต้เท้าจอมโหด” เป็นนาม นัยที่ใช้คำว่า “ใต้เท้า” ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าที่ของพระเอก แทนที่จะกล่าวถึงตัวพระเอก โดยตรง ทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงบทบาทในฐานะเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ และลักษณะนิสัยที่เย็นชา และ “จอมโหด” ใช้เป็นตัวแทนแสดงถึงความเข้มงวดและการมุ่งมั่นในการทำงาน กลวิธีนี้ จะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจลักษณะและบทบาทของตัวละครได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนตัวอย่าง ที่ (26) จะเห็นว่ามีการใช้นามนัย คำว่า “สาวใช้เจียมเจียม” แทนที่นางเอกที่มีบุคลิก เรียบร้อย และ “คุณชายตาบอด” แทนที่พระเอกซึ่งเป็นชายหนุ่มผู้บกพร่องทางการมองเห็น และมีลักษณะที่ดูร้าย ซึ่งทั้งหมดนี้คือการใช้นามนัยในการบรรยายลักษณะของตัวละคร

กลวิธีดังกล่าวเน้นให้เห็นบุคลิกลักษณะของตัวละครหลักของเรื่อง สามารถกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการติดตามชม

ผลการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถทำให้ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยมีความน่าสนใจในการติดตามชม อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายพอที่จะคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทยมีบทบาทสำคัญต่อการกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์ที่จะส่งผลต่อผู้ใช้บริการแอปพลิเคชัน iQIYI

2. หน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย

ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยไม่เพียงแต่จะช่วยสรุปเนื้อหาของเรื่อง หรือทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายสามารถคาดเดาแนวเรื่อง ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่องเท่านั้น แต่ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยยังมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ 3 ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การบอกที่มาของชื่อเรื่อง

การบอกที่มาของเรื่อง หมายถึง การที่ผู้ชมสามารถรู้ได้ว่าซีรีส์เรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นในสถานที่ใด หรือตัวละครน่าคือใคร มีบทบาทอย่างไรในเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(27) เล่ห์รักวังคุนหมิง (宁安如梦)

(28) ตำนานแห่งอวิ้นเซียง (云襄传)

จากตัวอย่างที่ (27) จะเห็นว่า มีการบอกที่มาของเรื่องว่าเหตุการณ์สำคัญของเรื่องนั้นเกิดขึ้นที่ใด ซึ่งในบริบทนี้เหตุการณ์สำคัญของเรื่องเกิดที่วังคุนหมิง ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการรัฐประหาร ส่วนตัวอย่างที่ (28) จะเห็นว่า มีการบอกที่มาของเรื่องว่าเหตุการณ์สำคัญของเรื่องนี้เกิดจากตัวละครน่าซึ่งเป็นพระเอกของเรื่อง นั่นคือ อวิ้นเซียงที่ได้รับมอบหมายให้เข้าสู่ยุทธภพ เนื้อหาของเรื่องเน้นการเติบโตของอวิ้นเซียง และการปกป้องความยุติธรรม เนื่องจากสถานการณ์รอบตัวค่อย ๆ เลวร้ายลง อวิ้นเซียงที่ต้องพบเจอกับการหลอกลวง การทรยศ การพลัดพรากและความตาย และเผชิญหน้ากับความท้าทายต่าง ๆ ในยุทธภพ ซึ่งชื่อเรื่องนี้มาจากชื่อตัวละครน่า กลวิธีดังกล่าวทำให้ผู้ชมสามารถรู้ได้ว่าซีรีส์เรื่องนี้เกิดขึ้นในสถานที่ใด และตัวละครน่าคือใคร

2.2 การสร้างจินตนาการและการจดจำ

การสร้างจินตนาการและการจดจำ หมายถึง การที่ผู้ชมสามารถสร้างภาพขึ้นในจิตใจว่าเหตุการณ์หรือแนวเรื่องของซีรี่ย์จีนเป็นอย่างไร การรับรู้ชื่อซีรี่ย์จีนที่ตั้งเป็นภาษาไทยและสามารถจดจำชื่อซีรี่ย์ดังกล่าวได้ง่าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(29) ฟาร์มรักนักปลูกผัก (田耕纪)

(30) วัยฝันวันวาน (曾少年之小时候)

จากตัวอย่างที่ (29) จะเห็นว่า มีการใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่องและใช้คำสัมผัสคล้องจองมาตั้งชื่อซีรี่ย์จีนเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้ชมสามารถสร้างจินตนาการหรือภาพขึ้นในจิตใจและสามารถจดจำ ชื่อซีรี่ย์ดังกล่าวได้จากเสียงสัมผัสคล้องจองของชื่อซีรี่ย์ ส่วนตัวอย่างที่ (30) จะเห็นว่า มีการใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญและใช้คำสัมผัสคล้องจองมาตั้งชื่อซีรี่ย์จีนเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้ชมเกิดจินตนาการและจดจำชื่อซีรี่ย์ดังกล่าวได้

2.3 การชักจูงหรือโน้มน้าวใจชวนให้ติดตาม

การชักจูงหรือโน้มน้าวใจชวนให้ติดตาม หมายถึง การที่ผู้ชมถูกกระตุ้น ชักจูงหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความต้องการในการรับชมซีรี่ย์จีนได้โดยง่ายผ่านชื่อซีรี่ย์จีนที่เป็นภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(31) ชั้น 11 ที่หายไป (消失的十一层)

(32) เปิดแฟ้มคดี เขี้ยวปริศนา (不完美受害人)

จากตัวอย่างที่ (31) จะเห็นว่า มีการใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่องมาตั้งชื่อซีรี่ย์จีนเป็นภาษาไทย เนื้อหาของเรื่องนี้ได้กล่าวถึงการเกิดอุบัติเหตุถล่มในเมือง เนื่องจากเจ้าของเมืองต้องการค้นหาแร่ทองคำใต้เมือง จึงใช้วิธีการระเบิดเพื่อค้นหาแร่ทองคำ จนทำให้คนงานทั้งหมดที่อยู่ชั้น 11 ของเมืองต้องเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม เจ้าของเมืองปกปิดความจริงเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมจากตำรวจ โดยอ้างว่าเมืองนี้มีเพียง 10 ชั้นเท่านั้นและไม่มีผู้เสียชีวิต อีกทั้งเจ้าของเมืองยังใช้เงิน ปิดปากครอบครัวของเหยื่อที่เสียชีวิตและบังคับขู่เข็ญไม่ให้ครอบครัวของเหยื่อเปิดเผยความจริง การตั้งชื่อแบบนี้จะทำให้ผู้ชมเกิดความอยากรับว่าทำไมชั้น 11 หายไปหรือมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในชั้น 11 กลวิธีดังกล่าวจะทำให้ผู้ชมถูกกระตุ้น ชักจูง หรือโน้มน้าวใจให้ผู้ชมเกิดความต้องการในการรับชมซีรี่ย์ได้ไม่ยาก ส่วนตัวอย่างที่ (32) จะเห็นว่า มีการใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญ

ของเรื่องที่เป็นปริศนามาตั้งชื่อซีรีส์ เนื้อหาของเรื่องนี้ได้กล่าวถึงในฐานะเหยื่อนางเอก ไม่ได้ไว้เคียงสาอย่างสิ้นเชิง เธอใช้ความเห็นอกเห็นใจของผู้อื่นเพื่อช่วยเธอผ่านคนที่เธอต้องการแก้แค้น การตั้งชื่อแบบนี้เพื่อชักจูงและกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความต้องการในการติดตามชมซีรีส์ดังกล่าว

กลวิธีการใช้ภาษาในการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความนิยมและเพิ่มความน่าสนใจในการรับชมซีรีส์จีน โดยเฉพาะชื่อซีรีส์ที่สามารถสร้างความสนใจและจินตนาการให้แก่ผู้ชมได้ นอกจากนี้การตั้งชื่อที่มีความหมายตามเนื้อหาของเรื่องจะช่วยให้ผู้ชมสามารถคาดเดาแนวเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลต่อการเพิ่มยอดการใช้งานแอปพลิเคชัน iQIYI ที่ให้บริการซีรีส์จีนในประเทศไทยด้วย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในแอปพลิเคชัน iQIYI ทำให้พบว่ามีการใช้กลวิธี 13 กลวิธีในการตั้งชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทย ได้แก่ 1. การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศปนกับภาษาไทย 2. การใช้ชื่อตัวละครนำ 3. การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง 4. การใช้คำสรรพนาม 5. การซ้ำคำ 6. การใช้คำบอกอาชีพ 7. การใช้คำบอกเพศของตัวละครหลักหรือตัวละครสำคัญ 8. การใช้คำบอกช่วงเวลาอันสำคัญ 9. การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง 10. การใช้คำสัมผัสคล้องจอง 11. การใช้สแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่ 12. การใช้อุปมาอุปไมย และ 13. การใช้นามนัย กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวสัมพันธ์กับหน้าที่ของชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. การบอกที่มาของเรื่อง 2. การสร้างจินตนาการและการจดจำ และ 3. การชักจูงหรือโน้มน้าวใจชวนให้ติดตาม

ผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยมีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาหลักหรือแก่นของเรื่อง รวมทั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยจะต้องทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายสามารถเกิดจินตนาการและคาดเดาแนวเรื่องได้ อีกทั้งยังจะต้องชักจูงหรือกระตุ้นทำให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย

เกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์จีน และจดจำซีรีส์จีนได้ อันจะนำไปสู่การสร้างกระแสความนิยมในการรับชมซีรีส์จีนที่ส่งผลต่อยอดใช้บริการแอปพลิเคชัน iQIYI

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานของเยาวลักษณ์ ศรีวิเชียร และ จิราพร เนตรสมบัติผล (2564) ที่ศึกษากลวิธีการแปลชื่อซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน WeTV เป็นภาษาไทย โดยกล่าวว่า ชื่อซีรีส์จีนเป็นภาษาไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดผู้ชมให้เลือกรับชมซีรีส์ ในแง่ของการใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อซีรีส์ต่างประเทศพบว่า ผลการวิจัยกลวิธีการใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณวดี รัตนศักดิ์ และ สุทธา รัตนศักดิ์ (2566) ที่พบว่ามีการใช้ทับศัพท์ภาษาต่างประเทศในการตั้งชื่อซีรีส์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย รวมทั้งมีการนำชื่อตัวละครและคำนำหน้าชื่อของตัวละครมาใช้ในการตั้งชื่อซีรีส์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีการใช้ชื่อสถานที่ ชื่ออาชีพหรือชื่อตำแหน่ง ตลอดจนการใช้คำบอกเวลา คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง และคำสรรพนาม รวมทั้งการใช้การซ้ำคำ คำสัมผัสคล้องจอง และการใช้คำสแลงหรือถ้อยคำสำนวนใหม่มาใช้ในการตั้งชื่อ ซีรีส์ต่างประเทศเป็นภาษาไทย

ส่วนผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ที่แตกต่างกับงานวิจัยของตรียาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) พบว่ามีการใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่องมาตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย กลวิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ชมสามารถคาดเดาแนวเรื่องได้ นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังพบว่ามีการใช้อุปลักษณ์และนามนัยมาตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เพื่อสร้างจินตนาการและสามารถกระตุ้นให้ผู้ชมกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์ดังกล่าวได้ โดยใช้คำที่มีจำนวนพยางค์ไม่มากแต่สื่อความได้มาก และชวนให้ติดตาม

ส่วนข้อค้นพบของงานวิจัยนี้คือ ชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยมี 3 หน้าที่ ได้แก่ 1. การบอกที่มาของเรื่อง คือ ผู้ชมสามารถคาดเดาได้ว่าซีรีส์เรื่องนี้มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นในสถานใด หรือตัวละครนำคือใคร มีบทบาทอย่างไรในเรื่อง 2. การสร้างจินตนาการและการจดจำ คือ ผู้ชมสามารถสร้างภาพขึ้นในจิตใจว่าเหตุการณ์หรือแนวเรื่องของซีรีส์จีนเป็นอย่างไร รวมทั้งสามารถรับรู้ชื่อซีรีส์จีนที่ตั้งเป็นภาษาไทย และจดจำชื่อซีรีส์ดังกล่าวได้ง่าย และ 3. การชักจูงหรือโน้มน้าวใจชวนให้ติดตาม

กล่าวคือ ผู้ชมถูกกระตุ้น ชักจูง หรือโน้มน้าวใจให้เกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์จีนได้โดยง่ายผ่านชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย เช่น การใช้ชื่อสถานที่ที่เกิดเรื่อง การใช้คำบอกเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้ชมอยากทราบมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นในสถานที่นี้ หรือเหตุการณ์นี้จะดำเนินอย่างไร จึงทำให้ผู้ชมถูกกระตุ้น ชักจูง หรือโน้มน้าวใจให้ผู้ชมเกิดความต้องการในการรับชมซีรีส์

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทย ในแอปพลิเคชัน iQIYI เท่านั้น หากมีการศึกษาการตั้งชื่อซีรีส์จีนที่เป็นภาษาไทยในสื่ออื่น ๆ จะช่วยให้ผลการวิจัยครั้งนี้มีความหนักแน่น และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ตริยาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ. (2565). กลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยในปี 2016-2020. *วารสารฟ้าเหนือ*, 13(1): 41-60.
- ธรรณปพร หงษ์ทอง. (2562). กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องภาพยนตร์เป็นภาษาไทยจากภาพยนตร์อเมริกัน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(6): 1729-1740.
- นลินี ศิริพรไพศาล. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์จีน. สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย-ศิลปากร.
- พรรณวดี รัตนศักดิ์ และ สุทธา รัตนศักดิ์. (2566). การตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยของซีรีส์เกาหลี. *วารสารมังรายสาร*, 11(2): 16-32.
- เยาวลักษณ์ ศรีวิเชียร และ จิราพร เนตรสมบัติผล. (2564). กลวิธีการแปลชื่อซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน WeTV เป็นภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2): 155-175.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. (2552). *ทฤษฎีและหลักการแปล*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A parcitycal introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.

Narata. (2564). iQIYI ไม่ได้ดีแค่ชื่อแปลก แต่แตกต่างด้วย 5 จุดขายสำคัญ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2566. <https://www.brandage.com/article/22882/iQIYI->

การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหา
สมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุข¹
Interpretation of Death in the Literature Titled Treasure
Island and The Rabbit Hole Written by Lak Kasemsuk¹

ธิดารัตน์ กาแก้ว², สมทิธชาต์ พุมมา³ และพัชลินจ์ จีรนุ่น^{4*}

Thidarat Kakaew², Samitcha Pumma³ and Phatchalin Jeennoon^{4*}

²สาขาวิชาภาษาไทย

²Thai Languages Section

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

²Faculty of Humanities and Social sciences

²มหาวิทยาลัยทักษิณ

²Thaksin University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่อง
เกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุขมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวก
โพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุข และกลวิธีการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับความตาย
ในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุข
โดยใช้แนวคิดการสื่อความหมายและกลวิธีทางวรรณกรรมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความตาย” ในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวก
โพรงกระต่ายของลักษณ์ เกษมสุข สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author: Email address: phatchalinj@hotmail.com

นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมของลักษณ เกษมสุข เรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่าย สื่อความหมายของความตายไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1. ความตายคือการหลุดพ้น 2. ความตายคือการย้ายร่าง 3. ความตายคือการเดินทาง และ 4. ความตายคือการหลับฝัน ผู้แต่งนำเสนอผ่านกลวิธีอื่นโดดเด่น 2 กลวิธี คือ การสื่อสารผ่านตัวละคร มีทั้งตัวละครเยาวชนที่เป็นผู้เรียนรู้เรื่องความตาย ตัวละครวัยทำงานที่อยู่ในสถานะของคนอยากตาย ตัวละครพ่อแม่หรือคนรักที่ส่งอิทธิพลให้คนใกล้ตัวอยากตายหรือมีชีวิตอยู่ และตัวละครในสังคมที่ช่วยสร้างความหวังของการมีชีวิตอยู่ ต่อมาคือการสื่อสารผ่านฉาก มีทั้งฉากเมืองสื่อสารถึงพื้นที่แห่งความอ้างว้าง และความหวาดกลัว ฉากบ้านสื่อสารถึงพื้นที่แห่งการเติมเต็มการมีชีวิตอยู่ ฉากเกาะมหาสมบัติสื่อถึงพื้นที่แห่งการแสวงหาสมบัติอันล้ำค่าในชีวิต และฉากการอยู่ในโพรง สื่อสารถึงพื้นที่แห่งกับดักของตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความตาย และเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ความตาย, การสื่อความหมาย, การมีชีวิตอยู่

Abstract

This research article explores the interpretation of death in the Literature titled Treasure Island and The Rabbit Hole written by Lak Kasemsuk, while also examining the strategies employed for conveying and interpreting meaning. Applying concepts of interpretation and literary strategies as analytical frameworks, and utilizing descriptive analysis methods, the study identifies four primary conceptualizations of death in Kasemsuk's works: 1. Death as liberation, 2. Death as bodily transition, 3. Death as journeying, and 4. Death as dreaming. These themes are skillfully presented through two prominent strategies: character interactions and scene depiction. Through character interpretation, diverse perspectives on death are portrayed, including youthful exploration, existential contemplation, and interpersonal influences. Scene depiction further enriches the reader's understanding, with urban settings conveying loneliness and fear, domestic environments symbolizing fulfillment, and adventurous landscapes representing life's pursuits and entrapments. This exploration not only deepens comprehension of death's significance but also underscores the value of life, encouraging readers to reflect on mortality and embrace the vitality of existence.

Keywords: death, interpretation, life's pursuits

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ ผ่านการถ่ายทอดของผู้เขียน วรรณกรรมไม่เพียงแต่มอบความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านแต่ยังสอดแทรกแนวคิดสำคัญบางประการลงไป เช่น วิธีการดำรงชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับบุญบาป การมีชีวิตอยู่ ความตาย กิเลสของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่สัมพันธ์กับยุคสมัยที่เป็นอยู่ เกิดจากวรรณกรรมสัมพันธ์กับสังคมนั่นเอง ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2542: 43) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคั่นช่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตของยุคสมัย

น่าสนใจว่า ประเด็นที่นักเขียนมักนำเสนอในวรรณกรรมปัจจุบันมักเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ความคิดคำนึงถึงการมีชีวิตอยู่ แม้กระทั่งความตาย เกิดจากสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก หลายคนไม่สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงเลือกที่จะใช้ความตายในการยุติปัญหา ดังที่อนุพงศ์ คำมา (2556: 5) กล่าวว่า ในปัจจุบันสังคมไทยยังคงเผชิญหน้ากับการเจริญเติบโตทางโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี ค่านิยมแบบวัตถุนิยมล้วนส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชากรบางส่วนไม่สามารถปรับตัวและไม่สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤตที่เข้ามาได้ นำมาซึ่งปัญหาความเครียด ภาวะซึมเศร้า เกิดปัญหาการฆ่าตัวตายซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ประเทศในเชิงเศรษฐกิจ การพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่ถึงแก่ชีวิตยังได้รับความสูญเสียจากการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การเกิดภาวะแทรกซ้อน ปัญหาสุขภาพจิตของคนในครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ในระดับสังคมจัดเป็นการสูญเสียทั้งงานการผลิตและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

การนำเสนอประเด็นความตายในวรรณกรรมปรากฏโดยทั่วไป ผลงานของลักษณ เกษมสุขก็มักนำเสนอประเด็นนี้ ปรากฏในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลจำนวน 2 เรื่องติดต่อกัน คือเรื่องเกาะมหาสมบัติ ได้รับรางวัลวรรณกรรมรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 11 และเรื่องวิเวกโพรงกระต่าย ได้รับรางวัลนวนิยายรางวัลแว่นแก้ว ครั้งที่ 12 เรื่องเกาะมหาสมบัติเล่าเรื่องของคิดซึ่งสูญเสียแม่ไปในวัยสิบสองปี พ่อของเขาก็จมอยู่กับความทุกข์ เขาจึงออกเดินทางเพื่อหลีกเลี่ยงหนีไปจากภาวะอึดอัดนี้ ระหว่างการเดินทาง เขาได้พบปะผู้คนหลากหลายรูปแบบ ทั้งลุงช่างใหญ่ที่รับเขาเข้าทำงาน สอนให้เขาเข้าใจความไม่จริงยั่งยืนของสรรพสิ่ง สองพี่น้องนามว่าศรีบุญและศรี

ครามรวมถึงแม่ของเธอที่ช่วยให้คิดเรียนรู้เรื่องการเกิดแก่เจ็บตาย ครามเป็นเด็กที่ร่างกายไม่แข็งแรง แสดงท่าทีพร้อมที่จะตายอยู่ตลอดเวลา วันหนึ่งครามได้เล่าเรื่องตำนานของเกาะมหาสมบัติแห่งความหวังให้คิดฟัง และบอกว่าเธอก็เคยออกตามหา แต่ก็เกือบทำให้เกือบจมน้ำตาย คิดได้ฟังก็รู้สึกไม่พอใจนัก คิดว่าเป็นเรื่องหลอกลวง จนวันหนึ่งคิดได้รู้จากปากของแม่ครามว่า ครามเหลือเวลาอยู่ไม่มากแล้ว คิดจึงรีบเดินทางตามหาเกาะมหาสมบัติเพื่อแก้ไขความขัดแย้งของทั้งสองคน ขณะที่คิดกำลังล่องเรือออกตามหาเกาะมหาสมบัติอยู่นั้น เรือของคิดเกิดล่ม ทำให้เขาหมดสติไปถึงสองเดือน คิดรอดชีวิตเพราะได้รับการช่วยเหลือจากชายผมขาวที่ตามเขาไป เพราะคิดว่าคิดคือเด็กที่ถูกความลับเรื่องเกาะมหาสมบัติ และหวังว่าจะมีคำตอบช่วยลูกของเขาที่กำลังเจ็บป่วยเหมือนกัน คิดกลับไปที่บ้านของคราม แต่ไม่พบใคร เขารับรู้แล้วว่าแม่พาครามไปรักษาตัว หลังจากที่ได้คิดเกือบตายกลางทะเล เขาก็เข้าใจว่าสมบัติที่แท้จริงคืออะไร และเลือกที่จะเดินทางกลับบ้านไปหาพ่อ

ขณะที่เรื่องวิเวกโพรงกระต่าย เล่าเรื่องของวิเวก ชายที่รู้สึกว้าชีวิตของตนว่างเปล่า เขาอยากละทิ้งตัวเองและอดีตอันขมขื่น จึงคิดฆ่าตัวตาย เขาเข้าไปทดลองทดลองฆ่าตัวตายกับบริษัทแห่งหนึ่ง เมื่อพินก็พบกับลักว้า เขาบอกกับเธอว่า เขาเห็นภาพนิมิตของผู้ชายสามคนที่เขาไม่รู้จักกำลังฆ่าตัวตายอยู่ มีชาล นครธรรพ์ และบริบูรณ์ ทั้งสามคนเคยใช้บริการของบริษัทนี้เช่นกัน วิเวกและลักว้าพยายามออกตามหาชายทั้งสามในภาพนิมิตเพื่อบอกเล่าสิ่งที่เห็นให้ฟัง เริ่มต้นที่ชาล ผู้กำกับชื่อดังที่ตอนนี้เขาไม่ค่อยมีผลงานเหมือนก่อน เกิดจากเสียภรรยาไปและเขารู้สึกเหมือนขาดแรงบันดาลใจในการเขียนบท เขาเคยกินยาฆ่าตัวตายมาก่อน แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาคือนครธรรพ์ นักธุรกิจหนุ่มที่ร่ำรวย แต่กลับหวนดกัวในความร่ำรวยของตนเพราะคิดว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้หน้าของเขาต้องตาย คนสุดท้ายคือบริบูรณ์ นักการเมืองที่เคยติดคุกเพราะถูกใส่ร้ายจากนักการเมืองรุ่นพี่ ทำให้สภาพจิตใจแปรเปลี่ยนไป เขามีอาการปวดหัวขั้นรุนแรง จนคิดฆ่าตัวตาย เมื่อพบกันแล้ววิเวกก็มั่นใจว่าทั้งสามจะไม่ฆ่าตัวตายอีก วิเวกจึงเลือกที่จะเดินทางตามชายเร่ร่อนที่เขาพบเห็นเป็นประจำขณะเดินทางไปทำงาน ครั้นการเดินทางในห้วงนิมิตสิ้นสุดลง วิเวกทราบข่าวจากลักว้าว่าชาลฆ่าตัวตายด้วยการกินยา วิเวกจึงหลุดออกจากการหลงลืมตัวตนและกลับมาเป็น

วิเวกคนเดิม ขาลได้ทั้งจดหมายให้วิเวก เขาจึงได้รู้เหตุผลที่เขาเห็นภาพนิมิตนั้นว่า อาจมาจากการพยายามฆ่าตัวตายในครั้งแรกของเขา ซึ่งขณะนั้นขาลบังเอิญพบ และได้ช่วยเหลือเขาไว้ ขณะที่วิเวกนอนไม่ได้สติที่โรงพยาบาล ขาลกับนครินทร์ ก็กำลังสนทนาเรื่องการฆ่าตัวตายเช่นกัน จึงอาจทำให้เรื่องเหล่านี้อยู่ในนิมิตของวิเวก หลังจากที่ขาลตายวิเวกก็ไม่คิดจะฆ่าตัวตายอีก แต่ขณะที่เขาเดินทางไปทำงานเขาก็กลับประสบอุบัติเหตุเหมือนกับภาพที่เขาเคยฝันไว้ จนเขาตายในที่สุด

วรรณกรรมทั้งสองเรื่องต่างนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความตายซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งผู้ที่กำลังคิดฆ่าตัวตาย ผู้ที่ตายไปแล้ว และผู้ที่รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับความตายของคนใกล้ชิด ตัวบทนำเสนอให้เห็นบริบทของความตายที่มาจากเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การสูญเสียคนรัก ความป่วยไข้ ความผิดหวังในชีวิต เป็นต้น นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และการเรียนรู้เรื่องความตายที่แตกต่างกันไป น่าสนใจว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องสื่อสารความหมายเกี่ยวกับความตายผ่านกลวิธีทางวรรณกรรมไว้อย่างแยบยล ตัวบทช่วยให้ผู้อ่านทราบสาเหตุของความตายของมนุษย์ที่มีหลากหลาย และยังชี้ชวนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีชีวิตอยู่ด้วย ซึ่งน่าจะมีการศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไป โดยที่ผ่านมามีการศึกษาประเด็นความตายไว้บ้างแล้ว เช่น วาสนา ศรีรักษ์ (2542) ศึกษาความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย ด้านลักษณะการตาย สาเหตุการตาย ความเชื่อเกี่ยวกับความตาย และการสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการตายของตัวละครเอก เป็นต้น นันทวัลย์ สุนทรภาระสฤติย์ (2559) ศึกษาการนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ. 2475-2556 พบการนำเสนอภาพแทนความตายในมิติของทุนนิยมและสังคมเมือง การผลิตซ้ำเพื่อขับเน้นให้เห็นความเสี่ยงอันเกิดจากวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่ผู้คนห่างเหินกัน ภาพแทนความตายที่ถูกผลิตซ้ำนำไปสู่การตระหนักถึงการไร้ความหมายของชีวิต วรรษยา เลี้ยวเทียนไชย และน้ำผึ้ง ปัทมะกลางคูล (2564) ศึกษาความตายในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้วเรื่องข้างบินและกลองตุ๊กตาไล่กับจดหมายของพ่อ พบการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความตายของผู้ที่เป็นที่รักไว้ 3 ด้าน คือ ความตายคือสัจธรรมของชีวิต ความตายคือการหลุดพ้นจากความทุกข์ และความตายคือการเดินทางไปสู่โลกหลังความตายอันอบอุ่น นอกจากนั้น สิรินันทา

ทับอาษา (2566) ยังศึกษาความตายในนวนิยายด้วยรัก ความตาย และใจสลายของฮารุกิ มูราคามิ พบว่า ตั้งแต่ช่วงยุคเมจิเป็นต้นมา โลกทัศน์ของชาวญี่ปุ่นมีลักษณะของการกระทบกันทางด้านความคิดอยู่เสมอๆ และเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลให้มีการฆ่าตัวตายขึ้น การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความตายที่ผ่านมาช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายเกี่ยวกับความตายที่หลากหลาย ซึ่งหากมีการศึกษาผลงานของลักษณะเกษมสุขประเด็นการสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายประกอบด้วยก็จะทำให้เราเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณะ เกษมสุข
2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณะ เกษมสุข

การทบทวนวรรณกรรม

สัญวิทยา (Semiology) หมายถึง ศาสตร์แห่งสัญญาณ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัญศาสตร์ (Semiotics) เป็นหลักวิชาการแขนงหนึ่งที่ศึกษากระบวนการสื่อความหมาย โดยพิจารณาธรรมชาติของหน่วยสื่อความหมายและขั้นตอนการทำงานของมัน เพื่อทำความเข้าใจว่าความหมายถูกสื่อออกมาได้อย่างไร สัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ สัญญาณเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวของเรา อาจจะได้แก่ ภาษา รหัส สัญญาณ เครื่องหมาย ฯลฯ เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบภาษา วัฒนธรรมและความเป็นจริงที่ไม่สามารถแสดงผลเป็นลูกศรหรือเป็นเส้นตรงของกระแสการไหลของข่าวสารสัญญาณได้ (พีรตนัย บุญมา, 2560: 6) ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2542: 34-35) ได้แบ่งประเภทของความหมายไว้ 2 ลักษณะ คือ 1. ความหมายโดยอรรถ หรือ ความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) มักเป็นความหมายที่เข้ากันตาม

ตัวอักษร ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด คือ ความหมายที่ระบุอยู่ในพจนานุกรม และ 2. ความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝงเป็นต้น ความหมายโดยนัยเช่นนี้เป็นความหมายชั้นที่สอง (Second Order of Signification) หรือความหมายระดับลึก ซึ่งในการรับรู้ความหมายประเภทนี้ ผู้ใช้ต้องอาศัยการตีความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญลักษณ์ที่ตนเองเห็นและไม่จำเป็นว่าการตีความหมายโดยนัยของทุกคนจะต้องเหมือนกันเสมอไป ตัวอย่างการศึกษาเรื่องความหมายผ่านแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ดังนพจุจ ตันทัพไทย (2554) ศึกษาสัญลักษณ์ในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลักพบว่า การสื่อความหมายของเด็กระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกของสื่อมีส่วนที่ร่วมกันและต่างกัน ส่วนที่ร่วมกันคือการให้ภาพของเด็กที่อยากรู้ อยากเห็น มีความน่ารัก ฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ ร่าเริง และสนุกสนาน ส่วนที่ปรากฏเฉพาะในโลกของสื่อคือ การเห็นภาพของเด็กที่เรียบร้อย ว่านอนสอนง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี เชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่า ความหมายของเด็กที่ปรากฏในสื่อจะเป็นลักษณะของเด็กที่ผู้ใหญ่หรือคนในสังคมอยากให้เป็นหรือคาดหวังว่าควรจะเป็น นั่นคือต้องเป็นเด็กน่ารัก นิสัยดี เก่งฉลาด และเชื่อฟังผู้ใหญ่

ดังนั้น ในการวิเคราะห์การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรม จึงเน้นการสื่อความหมายในระดับที่สองหรือความหมายโดยนัย โดยจะอาศัยการตีความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งการกระทำของตัวละคร บทสนทนา ฉาก ข้าวของเครื่องใช้ เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มุ่งวิเคราะห์เนื้อหา/ตัวบท (Textual Analysis) จากวรรณกรรมวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติ วรรณกรรมรางวัลแวนแกว ครั้งที่ 11 และวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณณ์ เกษมสุข นวนิยายรางวัลแวนแกว ครั้งที่ 12 สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. 2558-2559 โดยอาศัยแนวคิดการสื่อความหมาย และแนวคิดทางวรรณกรรม นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการสื่อความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่ายของลักษณะ เกษมสุขพบว่า ตัวบทสื่อความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ดังต่อไปนี้

1. การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรม

ความตาย คือการเสียชีวิตอย่างไรก็ตาม ในบทความนี้จะใช้คำว่า “ความตาย” ในเครื่องหมายคำพูดซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผู้ที่ตายแล้วและผู้ที่กำลังมีชีวิตอยู่ ได้แก่ ผู้ที่คิดจะฆ่าตัวตาย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ตายแล้ว โดยตัวบททั้งสองเรื่องนำเสนอให้เห็นว่าสาเหตุของ “ความตาย” มาจากการประสบปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านโรคภัยไข้เจ็บ การสูญเสียคนรัก การขาดแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต และการประสบปัญหาสงคราม ตัวบทแสดงให้เห็นอารมณ์และพฤติกรรมของตัวละครแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ “ความตาย” ไว้ 2 ลักษณะ คือ ผู้ที่คิดฆ่าตัวตายและผู้ได้รับผลกระทบจากความตาย กรณีของผู้คิดฆ่าตัวตายจะมีอารมณ์ที่หลากหลาย บ้างรู้สึกท้อแท้ชีวิตว่างเปล่า ขาดแรงบันดาลใจ จึงคิดฆ่าตัวตายเพื่อปลดปล่อยความคิดหรือความรู้สึกภายในใจ บ้างมีปัญหาด้านการปรับตัว เช่น จากที่เคยใช้ชีวิตอย่างอิสระก็ต้องไปอยู่ในคุก จึงคิดที่จะฆ่าตัวตาย หรือบ้างก็ตระหนักในคุณค่าของการมีชีวิตขณะที่กำลังอยู่ในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นและความตาย ขณะเดียวกันความตายก็ส่งผลกระทบถึงคนรอบข้างด้วย เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักก็รู้สึกทุกข์ใจ คิดจะฆ่าตัวตายตามไปด้วย และการปฏิเสธ เกิดจากการรับรู้ถึงการจากไปของใครบางคนแล้วทำใจยอมรับไม่ได้ จึงเกิดการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับความจริง ไม่ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่าย ของลักษณะ เกษมสุขพบว่าตัวบทสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายไว้ 4 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1.1 ความตายคือการหลุดพ้น

ตัวบทของวรรณกรรมมีการสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายว่าคือการหลุดพ้น ว่างเปล่า และปราศจากความหมายใด ๆ ปรากฏในเรื่องวิเวกโพรงกระต่าย ตัวละครวิเวกมีความคิดอยากลี้มลงรสชาติของความตาย เกิดจากตัวละครจมอยู่กับความรู้สึกผิดต่าง ๆ จึงทำให้รู้สึกเกลียดตัวเอง และอยากฆ่าตัวตาย เมื่อกำลังจะตาย เขากลับค้นพบว่า แท้จริงแล้วชีวิตคือความว่างเปล่า ไม่ว่าจะมีชีวิตหรือตายไปแล้ว หากตายไปก็จะหลุดพ้นจากเรื่องราวเลวร้ายที่เคยทำลงไป สิ่งต่าง ๆ ที่เราเคยทำก็จะกลายเป็นเพียงอดีต ดังตัวอย่าง

ผมกำลังจะตายแล้ว เป็นความตายที่ผมเฝ้าเพรียกหาอาวรณ์มานาน แท้จริงรสชาติเป็นเช่นนี้เองหรือ แผลทางกายกลายเป็นเรื่องผิวเผิน ภาพที่จุใจในห้วงสำนักต่างหากที่ร้ายกาจ บางคนอาจโชคดีไม่เห็นภาพอันชั่วร้ายเหล่านี้เช่นผม แต่จะต่างอะไรหากเห็นแต่ความสวยงามครั้งยังมีชีวิต แล้วต้องร้องไห้โหยวนเพราะจิตพะวงไม่ยอมจากผมพึงพอใจแล้วว่าที่อยู่ตรงนี้ รับรู้่ว่า ทุกสิ่งที่ผ่านมาเป็นดังความว่างเปล่า หามีสิ่งใดที่ควรยึดติด (ลักษณ เกษมสุข, 2559: 279)

ในตอนแรก วิเวกคือบุคคลที่เฝ้าหาความตายมาตลอด เพราะเขารู้สึกว่าชีวิตของเขานั้นว่างเปล่า แม้เขาจะมีหวัง แต่ก็ป็นหวังที่สามารถให้คนอื่นดูแลได้ อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่ไม่มีทั้งความรัก และความอัจฉริยภาพใด ๆ เขามีเพียงแต่ความรู้สึกเกลียดตัวเองจากสิ่งผิดพลาดที่เขาเคยทำในอดีต ทั้งการลงยาเสพติด การไม่ใส่ใจพ่อแม่ รวมไปถึง การกลั่นแกล้งเพื่อนในวัยเด็กของเขา เขาเคยลงฆ่าตัวตายด้วยตนเองหนึ่งครั้งแต่ก็ไม่สำเร็จ เขาจึงใช้บริการทดลองฆ่าตัวตาย แต่แล้วเมื่อวิเวกต้องเผชิญหน้ากับความตายที่แท้จริงนั้น เขากลับได้เรียนรู้ว่า ทุกเรื่องที่ผ่านมาในอดีตนั้นเป็นเพียงความว่างเปล่าที่เขาไม่ควรนำมายึดติด แม้แต่ความตายก็เช่นเดียวกัน มีคนจำนวนมากที่ตายเพราะความว่างเปล่า จะตายหรือไม่ตายก็คือความว่างเปล่าเช่นกัน

1.2 ความตายคือการย้ายร่าง

วรรณกรรมที่สื่อความหมายว่าความตายคือการย้ายร่าง ปรากฏในเรื่องเกาะมหาสมบัติ ตัวละครครามมีร่างกายที่ไม่แข็งแรง ชีวิตของเธอใกล้ตายทุกขณะ เธอรู้สึกโศกเศร้าที่รู้ว่า ตนเองกำลังจะตาย ทั้งไม่สามารถมีชีวิตอยู่ทำตามความฝันของตนเอง และครอบครัวยังได้ พ่ออยากให้ครามเรียนหนังสือเก่งเหมือนพ่อ ขณะที่แม่ก็อยากให้ครามมีความอ่อนหวานเหมือนนางเอกในนวนิยาย แต่เธอกลับทำไม่ได้สักอย่าง เธอจึงใช้กลวิธีการป้องกันตัวสร้างตัวตนอีกตัวเพื่อให้เป็นลูกสาวในอุดมคติของพ่อแม่ ตัวตนใหม่มีอิสระ ปราศจากโรคภัย เหมือนชื่อใหม่ “คีรีบุณ” ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่งที่มีอิสระในการโบยบิน อาจเพื่อทดแทนในสิ่งที่ตนเองไม่สามารถเป็นได้ รวากับว่าตัวตนที่มีอยู่ได้ตายไปแล้ว ถือว่าเป็นการชำระใจอย่างหนึ่งของตัวละคร ดังนี้

มาถึงตอนนี้ ครามคงยังไม่รู้ตัวว่าแม่ในโลกความเป็นจริงเธออาจเป็นอย่างที่พ่อวาดฝันไว้ไม่ได้ แต่ในอีกโลกหนึ่งนั้น เธอเป็นคีรีบุณผู้งดงามสมบูรณ์แบบแล้ว คีรีบุณไม่ใช่เพียงภาพเพื่อฝันที่ถักทอขึ้นเพื่อหลอกลวงตัวเอง แต่มีค่าในฐานะภาพตัวแทนของผู้ใหญ่แบบที่เธออยากเติบโตขึ้นมาเป็น คีรีบุณคือตัวตนอีกครั้งหนึ่งที่เธอพอจะสร้างขึ้นมาได้ ท่ามกลางโลกโหดร้ายซึ่งเหลือพื้นที่ให้เธออีกเพียงนิดเดียวเท่านั้น (ลักษณะ เกษมสุข, 2558: 136)

1.3 ความตายคือการเดินทาง

ผู้แต่งสื่อสารให้เห็นว่า ความตายนั้นไม่ต่างอะไรกับการเดินทาง ในขณะที่เรากำลังเดินทางอยู่ในแต่ละวันนั้น ความตายก็คืบคลานเข้ามาใกล้ขึ้นทุกวัน การสื่อความหมายว่าความตายคือการเดินทาง ปรากฏในเรื่องเกาะมหาสมบัติ คิดออกเดินทางเพราะสูญเสียแม่จากการประสบอุบัติเหตุ ความตายของแม่ส่งผลกระทบต่ตัวละครแวดล้อมไปด้วย นับแต่พ่อที่จมจ่อมอยู่กับความเศร้า และสิ่งอื่นที่ไม่ใช่เขา การออกเดินทางทำให้เขาได้คลุกคลีกับคนป่วยไข้ หรือคนใกล้ตายอย่างครามคนที่กำลังสูญเสียลูกอย่างชายผมขาว และจากตัวของเขาเองที่กำลังอยู่ระหว่าง

ความเป็นกับ ความตายขณะไปที่เกาะมหาสมบัติ ทำให้เขาเข้าใจความหมายของ ความตายที่อยู่ใกล้เขาแค่เอื้อม และเกิดได้กับทุกคน เขารับรู้ว่า ความทุกข์เศร้าไม่ได้ เกิดขึ้นกับคนใกล้ตายเท่านั้น ผู้ที่ยังมีชีวิตที่ทุกข์เศร้าดังคนตายเช่นกันเหมือนแม่ ของครามที่สูญเสียสามี เหมือนพ่อของเขาที่สูญเสียแม่ไป เขาพบว่า ความตายเกี่ยวข้อง กับการลาจาก ความโหยหา ความพลัดพรากจากที่หนึ่งไปยังที่แห่งหนึ่ง ความตายคือ การเดินทางไปยังที่แห่งใหม่ แต่เพราะเขายึดติด เขาจึงไม่เข้าใจความหมายเหล่านี้ สุดท้ายเขาจึงตัดสินใจกลับบ้าน เนื่องจากเขาเริ่มตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิต อยู่และคนใกล้ตัวของเขามากขึ้น ดังนี้

จะว่าไปชีวิตในช่วงสามปีที่ผ่านมาก็ไม่ต่างอะไรจากการ แล่นเรือออกทะเลครั้งนี้ เขาตามหาในสิ่งที่ไม่อาจประจักษ์ว่ามีตัวตน อยู่จริง และปล่อยให้ทะเลแห่งโชคชะตาซัดกระหน่ำชีวิต กว่าจะรู้ตัว สิ่งมีค่าที่เคยครอบครองก็ใกล้จะหลุดลอยจากมือเต็มที่ เขายังไม่ยอมจากโลกไปแบบนี้ เวลาเกือบสามปีที่ผันผ่าน แม้ว่าประสบการณ์ชีวิต จะอัดแน่น แต่ทุกสิ่งที่ผ่านมาก็ยังไม่ใช่สิ่งที่สามารถเติมเต็ม ความรู้สึกบางอย่างที่ขาดหาย เขารู้สึกเหมือนใจกลางร่างกายยัง ว่างโหวง เหมือนในตัวของเขา มีท่อเหล็กเสียบผ่าน ทว่าทุกสิ่งที่เติม เข้ามาก็เพียงเพื่อรอวันระบายออก มันไม่ได้ซึมแทรกเข้าสู่หัวใจ ไม่เคย ผากรองยาจำนลึกลงไปในห้วงความคิดเลย (ลัทธิ เกษมสุข, 2558: 159)

การเดินทางออกจากบ้านของคิต ทำให้เขาได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น จากเด็กหนุ่มที่รู้สึกว่าการตนเองเหมือนจะสูญเสียทุกอย่าง ท้ายที่สุดก็ทำให้คิดรู้ว่าสิ่งที่เขา เดินทางออกตามหานั้นอยู่ใกล้ตัวเขา เมื่อก่อนเขายังเด็กเกินกว่าที่จะเข้าใจความคิด ของคนอื่น เขาจึงคาดหวังให้พ่อดูแลเขาเหมือนที่แม่เคยทำ ต่อมาจึงได้รู้ว่า พ่อเองก็ สูญเสียคนรักเช่นกันไม่ต่างจากที่เขาสูญเสียแม่ การเดินทางจึงช่วยเปลี่ยนผ่านชีวิต ของคิตด้วย

1.4 ความตายคือการหลับฝัน

การสื่อความหมายว่าความตายคือการหลับฝัน ปรากฏในเรื่องวิเวกโพรงกระต่าย วิเวกมีความปรารถนาจะฆ่าตัวตาย นั่นหมายความว่า หากเขาตายก็เหมือนกับการได้หลับฝันไปชั่ววันจันทร์ ได้ละทิ้งสังขารของตนเอง ได้ลืมทุกอย่างที่เคยขมขื่น ปวดร้าว การทดลองฆ่าตัวตายจึงเริ่มขึ้น ในตอนที่วิเวล่องลอยไปกับความฝัน เขาอยากใช้ชีวิตอย่างที่ยากเป็น หิวตรงไหนก็หาเศษขยะแฉะนั้นกิน ไม่สนใจสายตาใครอยู่ตลอดหลายเดือน เขายังได้เรียนรู้เรื่องเล่าเกี่ยวกับการคิดฆ่าตัวตายของคนอื่นที่ชวนสลดใจ สุดท้ายเขาก็ค้นพบว่าที่ทำไมไปล้วนไม่มีประโยชน์ สุดท้ายเขาจึงตื่นขึ้นมาใช้ชีวิตต่อไป เพราะตระหนักถึงการมีชีวิตอยู่มากขึ้น

การเดินทางรอนแรมทั้งภาพลักษณ์สังขาร ผ่านเข้าร่างทรงแห่งความวิปริตเลอะเลือนตลอดหลายเดือนเป็นเพียงการฝากรอยบากหนึ่งไว้ ไม่ต่างอะไรกับรอยจากการพยายามฆ่าตัวตายก่อนหน้านี้เมื่อมองย้อนกลับไปสู่วันคืนข้างถนน ผมพบว่าตนเองเคร่งขมึงเพียรค้นหาคำตอบกันไป จนกลายเป็นความไม่พอดี สุดท้ายจึงถูกลงทัณฑ์ด้วยการพรากวันเวลาให้สูญเปล่า (ลักษณะ เกษมสุข, 2559: 241)

การหลับฝันตลอดเวลหลายเดือนนั้น เทียบได้กับการฆ่าตัวตาย ทำให้วิเวกเรียนรู้ว่า หากยังไม่ตายก็ต้องดิ้นรนต่อไป การฆ่าตัวตายไม่ใช่หนทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้เขาลืมเรื่องราวที่ผิดพลาดในอดีต ในทางกลับกันภาพเหล่านั้นก็ยังคงชัดเจนและติดตามตัวเขาอยู่ สิ่งที่เขาทำได้คือเลิกคิดการฆ่าตัวตาย แล้วใช้ชีวิตต่อไป

2. กลวิธีการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ในวรรณกรรม

กลวิธีทางวรรณกรรม คือ การที่ผู้แต่งหาวิธีที่จะทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความมุ่งหมาย เช่น การกำหนดตัวละคร การใช้ฉากของเรื่อง การใช้สำนวนภาษา การแสดงอารมณ์ หรือการแทรกปรัชญาชีวิตไปด้วย หากต้องการให้ผู้ผู้อ่านสนใจ พอใจ จำเป็นต้องใช้กลวิธี (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2538: 101-102)

ทั้งนี้ การหาวิธีการมาเล่าเรื่องยังมีอีกหลายวิธีที่จะช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ออกมาอย่างซึ้งซาบ เช่น กลวิธีในการเลือกผู้เล่าเรื่อง การแสดงลักษณะและนิสัยของ ตัวละคร การใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน และการสร้างบรรยากาศ เป็นต้น (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2547: 29-32) จากการศึกษพบว่า วรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและ เรื่องวิเวกโพรงกระต่าย มีการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ผ่านกลวิธี หรือเทคนิคที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็น “ความตาย” ไว้อย่างแยบยล กลวิธีที่ปรากฏ จัดเป็นสัญลักษณ์ที่น่าสนใจด้วย ปรากฏอย่างโดดเด่น 2 กลวิธีด้วยกัน ได้แก่ การสื่อสาร ผ่านตัวละครและการสื่อสารผ่านฉาก ดังนี้

2.1 การสื่อสารผ่านตัวละคร ในวรรณกรรมเรื่องคือเกาะมหาสมบัติและเรื่อง วิเวกโพรงกระต่ายตัวบทสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายผ่านตัวละครไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

2.1.1 ตัวละครเยาวชน: ผู้เรียนรู้เรื่องความตาย ตัวละครเยาวชนมักเป็นผู้รับรู้เรื่อง “ความตาย” จากคนใกล้ตัว โดยเฉพาะ คนในครอบครัว ตัวบทนำเสนอให้เห็นว่า การรับรู้เรื่องความตายทำให้ตัวละครทำใจยอมรับไม่ได้ การแก้ปัญหา ความคับข้องใจนี้คือการได้เรียนรู้จากการเดินทาง ได้คลุกคลีกับคนอื่น ๆ ที่กำลัง ใกล้ตายหรือกำลังสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ส่งผลให้ตัวละครเข้าใจชีวิตมากขึ้น ดังเรื่อง เกาะมหาสมบัติ ตัวบทกำหนดให้ตัวละครคิด เด็กหนุ่มวัยสิบห้าตัดสินใจออกเดินทาง ไปอยู่ที่อื่น หลังจากสูญเสียแม่ไป เหลือแต่พ่อที่ไม่ค่อยแยแสเขา สุดท้ายคิดก็ได้เรียนรู้ถึงสาเหตุของความเจ็บปวดที่แท้จริงว่าไม่ใช่เรื่องของความตาย แต่คือการยึดติดกับ คนที่จากไปแล้ว เหมือนแม่ของคราม พ่อของเขา กระทั่งตัวเขาเอง การออกเดินทาง เพื่อไปตามหาสิ่งที่ขาดหาย ทำให้เขาได้เรียนรู้ว่า ความตายมีอยู่ทั่วไป เป็นเรื่องของ การพลัดพรากจากกันที่ส่งผลต่อกับทุกข์เศร้าของมวลมนุษย์ จึงไม่จำเป็นต้องออก ตามหาเกาะมหาสมบัติอันล้ำค่าเพื่อเยียวยาจิตใจหรือเติมเต็มความหวัง เพราะสมบัติ อันล้ำค่าคือการได้อยู่กับคนที่เรารัก และการรักที่จะมีชีวิตอยู่

มาถึงตอนนี้คิดเพิ่งเข้าใจ บางทีอาจไม่ใช่เพราะความรักที่พ่อแม่บอให้เขามีขนาดเล็กกว่าที่ให้แม่ แต่อาจเป็นตัวเขาเองที่โอบอุ้มเอาที่ว่างซึ่งเคยมีแม่เต็มเต็มมาโยนให้เป็นภาระของพ่อ ทว่าที่ว่างที่แม่ทิ้งไว้ในใจนั้นคงกว้างขวางเกินกำลังของพ่อคนเดียวจะถมเต็มอาจเป็นเขาเองที่คาดหวังเพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่ตัวพ่อไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรเลย แต่เมื่อรู้สึกว้าสิ่งที่ได้รับไม่สมบูรณ์อย่างที่เคย เขาจึงเจ็บปวดเองจริงอย่างที่ลุ่มช่วงใหญ่พูด บางครั้งบางเรื่องเราอาจไม่จำเป็นต้องหาคนคิด ไม่จำเป็นต้องกล่าวโทษใคร เพียงแต่ทำสิ่งที่ง่าย ๆ คือยอมรับมันเท่านั้นตอนนี้เขายังรู้สึกถึงรอยว่างโหวในใจ แต่ต่อไปเขาจะเรียนรู้ที่จะอยู่กับมันให้มากขึ้น อย่างน้อยก็จะไม่ปล่อยให้ความรู้สึกบางอย่างเป็นเหมือนกรดมาคอยกัดกินรูนั่นจนขยายกว้างอีกแล้ว (ลักษณ์ เกษมสุข, 2558: 190)

คิดเคยเคยคาดหวังให้พ่อรักและดูแลเขาเหมือนกับตอนที่แม่มยังมีชีวิตอยู่ จนเขาหลงลืมไปว่าพ่อเองก็กำลังเศร้าโศกเช่นกัน กว่าเขาจะรู้ตัวกาลเวลาก็ได้กัดกินทั้งตัวพ่อและเขาไปแล้ว ขณะที่คราม เด็กสาววัยเดียวกับคิดที่ป่วยเป็นโรคร้าย เธอเหลือเวลาบนโลกใบนี้ไม่นานนัก การมีชีวิตทำให้ครามรู้สึกโดดเดี่ยว ด้วยความที่เธอเป็นเด็กที่มีร่างกายอ่อนแอทำให้ไม่มีเพื่อนวัยเดียวกัน ไม่มีใครอยากเล่นกับเธอ แต่เมื่อเจคิด ทำให้เธอเห็นคุณค่าของการมีชีวิตมากขึ้น ทั้งสองได้เรียนรู้ว่าตำนานเกาะมหาสมบัติไม่มีอยู่จริง “สมบัติ” ที่มีอยู่จริงและล้ำค่าคือชีวิตของเรานั้นเองที่ต้องรักษาไว้ให้ดี และการเห็นคุณค่าของคนใกล้ตัว

2.1.2 ตัวละครวัยทำงาน : ผู้อยู่ในสภาวะของคนอยากตาย

ตัวละครที่อยู่ในวัยทำงานแสดงพฤติกรรมการฆ่าตัวตายสูงกว่าวัยเด็ก การนำเสนอ “ความตาย” มักนำเสนอผ่านตัวละครวัยทำงานที่เป็นกลุ่มชนชั้นกลาง สื่อสารให้เห็นว่าวัยนี้เป็นภัยแห่งความเครียด เป็นวัยแห่งความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จ เป็นวัยที่มักเผชิญกับการแข่งขันรอบด้าน ถูกบีบคั้นจากเงื่อนไขต่าง ๆ

ทั้งฝั่งภาวะทางเศรษฐกิจ ค่านิยมในสังคมที่เน้นการแข่งขัน การมีหน้าตาทางสังคม และส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตในคอนโดมีเนียมหรือตึกสูงคนเดียว ขาดการติดต่อกับเพื่อนฝูง หรือญาติมิตร ส่งผลให้เกิดภาวะโดดเดี่ยว เกิดวิกฤตชนชั้นกลางหรือวัยทำงาน ขาดแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต จึงคิดฆ่าตัวตาย เพราะเห็นว่าเป็นทางออกเดียวที่จะหลุดพ้นไปจากสภาวะที่เป็นอยู่ ไม่อยากดิ้นรนต่อสู้และแข่งขันอีกต่อไป ดังเรื่อง วิเวกโพรงกระต่าย ตัวละครวิเวกที่ตอนแรกไม่ได้วิเวกดังชื่อ เขามักทำอะไรด้วยตนเอง โดยไม่สนใจคนอื่น เพราะคิดว่านั้นคืออิสระภาพที่เขาเลือกได้ แต่เขากลับจมอยู่กับอดีตอันขมขื่นที่มานับพันทศวรรษการใช้ชีวิต เขาไม่ยอมให้ชะตากรรมมาบงการชีวิต ทั้งรู้สึกเกลียดตนเอง เขาจึงคิดที่จะตายเพื่อแสวงหาความวิเวกจนได้ลงฆ่าตัวตายไปถึงสองครั้ง แต่กลับพบว่า สุดท้ายแล้วการหลีกหนีก็ไม่ได้ช่วยอะไร ไม่ช่วยให้อะไรหลุดลอยไปได้ เขาจึงเลิกคิดที่จะฆ่าตัวตาย ดังตัวอย่าง

ผมชื่อวิเวกและผมรู้สึกว่าชื่อนั้นเหมาะกับตัวเองที่สุดแล้ว แต่ทำไมทุกครั้งเมื่อผมรู้สึกปล่อยวางกับทุกอย่างได้ เข้าถึงความสันโดษทั้งกายและจิต สิ่งเดียวที่ผมปรารถนาคือการหายไปจากโลกนี้ โดยไม่ต้องรอชะตากรรมเข้าคุมบังคับหลายครั้ง ผมคิดพาลพาโลไปว่าการเรียกร้องหาอิสระภาพของมนุษย์เป็นเรื่องจอมปลอม มนุษย์เลือกเกิดไม่ได้ แม้กระทั่งการตายเรายังเลือกเองไม่ได้แล้วจะเฝ้าหาระหว่างทางที่ยังมีลมหายใจไปเพื่ออะไร ในเมื่อวันหนึ่งเราก็ต้องเดินจากไปพร้อมกับสิ่งที่กำหนดเองไม่ได้ยุติ (ลักษณ เกษมสุข, 2559: 73)

ในขณะที่ตัวละครบริบูรณ์ นักการเมืองหนุ่มที่มีชื่อเสียง ดูเข้มแข็ง และมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็คิดสั้นฆ่าตัวตายเช่นกัน เพราะเขาเข้าใจจริงแล้วบริบูรณ์ไม่ได้บริบูรณ์ดังชื่อ ชีวิตเขานั้นเต็มไปด้วยบาดแผลต่าง ๆ ที่ไม่มีใครรู้ ภายนอกจึงฉาบไปด้วยมายาความบริบูรณ์ที่เขาวางไว้ ดังที่ว่า “คนคนนี้เป็นเพียงปรากฏตัวให้สัมผัสกับสื่อมวลชน ด้วยวาจาจะฉาน อันเป็นเอกลักษณ์เมื่อวานนี้เองหลังการประชุมคณะรัฐมนตรี แต่ในภาพที่ผมเห็นรูปสุดท้ายเมื่อคืน เขานอนจมอยู่ในอ่างน้ำส้วมซึ่งปริ่มล้นด้วย

น้ำสีแดงฉาน ข้อมือเป็นรอยแผลกรีดลึก ร่างกายที่แช่น้ำดูซีดขาวปวกเปียกไม่เหลือ
เค้าความหยิ่งผยองยิ่งใหญ่” (ลักษณะ เกษมสุข, 2559: 39) ตัวต่อมาเป็นนครินทร์
นักธุรกิจหนุ่มที่ร่ำรวยอย่างมหาศาล เขาเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ภายนอกแม้จะดูเพียบพร้อม
แต่ภายในใจของเขานั้นกลับเต็มเปี่ยมไปด้วยความหวาดกลัว ดังตัวอย่าง “ที่จริงผม
ไม่ได้ตัดสินใจทำโครงการนั้นเพราะอยากสร้างสรรค์แนวคิดแนวชายเชิงธุรกิจแปลกใหม่
อะไรเลย แต่เป็นความสับสนและความกลัวของตัวเองแท้ ๆ ที่ผลักดันการตัดสินใจ
บ้า ๆ แบบนั้น พอทำไปแล้วก็เลยทั้งเครียดทั้งจิตตก อยู่ดี ๆ ก็อยากตาย แต่รู้ว่าจะ
ฆ่าตัวตายแบบนั้นไม่ได้ ก็เลยมาทดลองกับคุณวิฑู ใครจะไปรู้ถ้าเผื่อคอนโดนั้น
ขายไม่ออก ผมอาจจะได้คิดสั้นตายจริงก็ได้เพราะฉะนั้น ข้อมือไว้น้อยก็ดี” (ลักษณะ
เกษมสุข, 2559: 250-251) นอกจากนั้นยังมีตัวละครชาล ผู้กำกับที่มีชื่อเสียงโด่งดัง
และได้รับการยกย่องระดับนานาชาติ ผลงานของเขามีแต่คนชื่นชม อย่างไรก็ตาม
หลังจากที่เขาสูญเสียภรรยา เขาก็สูญเสียแรงบันดาลใจในชีวิต คิดสั้นฆ่าตัวตาย ดังนี้

ที่ผ่านมาผมอาจคิดตื่นเกินไปว่าคนที่ม่พร้อมแล้ว
ทุกอย่างจะไม่รู้จักจนทุกขจนถึงคิดเด็ดชีวิตตัวเองทิ้ง จนเมื่อได้มาอยู่
ตรงหน้าคนคนนั้นด้วยตนเอง ผมถึงพบว่าเขาไม่ต่างอะไรจากผม
ไม่ได้ยิ่งใหญ่อยู่ห่างการจนต้องเหงาหน้าคุณ เราเป็นเพียงสิ่งมีชีวิต
อ่อนแอเท่าเทียมกันที่รู้จักแสวงห้เข้มแข็ง เป็นผู้เก็บเกี่ยวความทุกข์
โยนมันเข้าสู่มุมกองไว้ในหลุมลึกของจิตใจ สร้างปารกชฎากลาดเกลื่อน
ด้วยกเพ็วรากซากอารมณ์กลบทับ เพื่อที่สุดท้ายแล้วเมื่ออยากจะ
ค้นพบแก่นแท้แห่งตนเอง ต้องแผ้วถางผาดงหนามและสะดุ้งสะเทือน
ต่อความว้าวุ่นคลั่งจนเหลือรืบ ลงเอยด้วยการยอมพ่ายแพ้ก่อนที่
จะล้างคราบมลทินเหล่านั้นให้หมดสิ้น (ลักษณะ เกษมสุข, 2559: 113-114)

การนำเสนอตัวละครวัยทำงาน สื่อสารให้เห็นว่า คนกลุ่มนี้มักเป็นชนชั้นกลาง
ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน แข่งขันในสังคมเมือง ซึ่งมีเรื่องของค่านิยมด้านภาพลักษณ์ภายนอก
เป็นตัวประกอบสร้าง เมื่อพบกับความล้มเหลวก็ไม่สามารถทำใจยอมรับได้ หรือไม่

สามารถแสดงออกว่าล้มเหลวได้ หลายคนจึงเลือกที่จะปลิดชีวิตตัวเองเพื่อปลดปล่อย
เรื่องราวต่าง ๆ ที่ค้างคาอยู่ในใจ อย่างไรก็ตาม การสร้างภาพนิมิตหลังความตายให้เกิด
แก่ตัวละครวิภวโพธิ์จะสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นเบื้องหลังของผู้ที่คิดฆ่าตัวตายมากขึ้น และ
ได้เรียนรู้ว่า การฆ่าตัวตายไม่ช่วยให้อะไรดีขึ้น การรับรู้วิกฤตต่าง ๆ ของตัวละคร
ช่วยให้เห็นความหมายของการตายและการมีชีวิตอยู่มากขึ้นด้วย

2.1.3 ตัวละครพ่อแม่หรือคนรัก: ผู้ส่งอิทธิพลให้คนใกล้ชิดอยากตาย หรือมีชีวิตอยู่

ในวรรณกรรมสื่อสารให้เห็นว่า ตัวละครพ่อแม่หรือคนรักเป็นผู้ที่ทำให้คนที่มี
ชีวิตอยู่ตระหนักถึงประเด็นที่เกี่ยวกับความตายมากขึ้น ดังตัวละครพ่อของคิต ชายที่
สูญเสียภรรยาไป เขามีแต่ความทุกข์ส่งผลให้คิตได้รับผลกระทบจากการสูญเสียครั้งนี้
ไปด้วย คิตตัดสินใจออกไปจากบ้าน เพื่อหาสิ่งที่จะช่วยเยียวยาบาดแผลและความเศร้า
ในใจ ดังนี้ “พ่อลงนั่งบนพื้นข้างเตียง มือกุมกอดมือของแม่ไว้เนิ่นนานเป็นชั่วโมงไม่ยอม
ปล่อย แคมยังค่อย ๆ รัดแน่นจนมือของแม่เขียวช้ำ นานจนเด็กชาย วัยสิบสองปีที่นั่งดู
เหตุการณ์นั้นอย่างเงียบเชียบค่อย ๆ รวบรวมความกล้าเดินเข้าไปแตะนิ้วมือพ่อออก
ด้วยความคิดตามประสาเด็กว่ากลัวแม่จะเจ็บ แม่ใจหนึ่งจะตระหนักชัดว่าแม่จากไปแล้ว
และร่างที่นอนนิ่งอยู่คงไม่รู้สึกร้ออะไรอีก” (ลักษณะพิเศษ สุข, 2558 : 14) ในขณะที่แม่ของ
ครามก็สูญเสียสามีในสงครามกลางเมือง ทั้งให้เธอต้องเลี้ยงครามที่มีร่างกายอ่อนแอ
เพียงคนเดียว อย่างไรก็ตาม การสูญเสียสามีส่งผลกระทบทางใจของเธอมาก เธอเลือก
ใช้วิธีกินยานอนหลับเพื่อปลดปล่อยตัวเองจากความทุกข์ จนลืมนึกถึงจิตใจของลูก
ในขณะที่ครามก็ได้รับอิทธิพลจากผู้เป็นแม่เช่นกัน ครามต้องไปสร้างตัวตนใหม่ขึ้นมา
ในตอนกลางคืนเพื่อคลายความเหงา เพราะครามมีแค่แม่ เธอไม่มีเพื่อนหรือใครที่คอย
รับฟัง ดังตัวอย่าง “นับตั้งแต่สูญเสียคนรักไปกับสงคราม ในช่วงกลางคืนเธอเลือกทำ
สิ่งที่เห็นแก่ตัวที่สุด นั่นคือการกินยานอนหลับเพื่อข่มสติให้หลับได้เต็มที่ ไม่เช่นนั้น
เธออาจต้องกระสับกระส่ายเป็นทุกข์จากความคิดถึงไม่หยุดหย่อนทุกคืน ช่วงกลางคืน
ครามเลยไปสร้างชีวิตของคิริบูนขึ้นมาใหม่” (ลักษณะพิเศษ สุข, 2558: 175-176)
ทำให้เห็นว่า ความตายส่งผลต่อคนในครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ ตัวละคร

เขาวงกต ทำให้ต้องหาวิธีเพื่ออยู่กับความตายของทั้งผู้ที่ตายไปแล้ว และ “คนเป็น” ที่เหมือนตายเช่นกันให้ได้

2.1.4 ตัวละครในสังคม : ผู้สร้างความหวังของการมีชีวิตอยู่

ในวรรณกรรมมีการสื่อสารความหมายของความตายผ่านตัวละครในสังคมที่มีบทบาทในการสร้างความหวัง กำลังใจแก่คนรอบข้าง ดังตัวละครลุงซางใหญ่ที่รับคิดเข้าทำงานที่อุ้งขอมรดกโดยบอกกับทุกคนว่า คิดคือหลานชาย เขาดูแลคิดเหมือนหลานแท้ ๆ และสอนคิดให้เข้าใจชีวิตมากขึ้น ดังตัวอย่าง

คิดมองชายสูงอายุซาง ๆ อย่างเป็นห่วง อีกฝ่ายคงรู้สึกตัว จึงพูดต่อ “ร่างกายคนเรานั้นก็เสื่อมไปตามกาลเวลาแบบนี้แหละ ไม่มีอะไรต้องกังวล เธอ ดูร่ก่าในโรงซ่อมสิ ถึงจะเสกให้ใหม่เอี่ยมขนาดไหน มันก็แล่นจืดจืดใหม่ไม่ได้หรอก ตอนที่เธออยู่ในโรงซ่อมรถเก่าแบบที่นี้อาจจะรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเพราะไม่ต้องเหนื่อยวิ่งตามกระแสน้ำนอก แต่จริง ๆ แล้วแม้แต่ในโรงซ่อมรถเก่าเวลาก็กังเคลื่อนไหว เพียงแต่มันอาจเดินช้ากว่าข้างนอกหน่อยเท่านั้น แต่ใช้ว่าทุกสิ่งจะไม่มีความเปลี่ยนแปลง” “ผมเข้าใจแล้วครับ” คิดหมายความว่าตามนั้นจริง ๆ เมื่อก่อนเขาอาจจะใช้ที่นี้เป็นเครื่องกำบังตัวเองจากสังคมภายนอกอันน่าหวาดหวั่น ซึ่งเขาพบว่าในที่สุดเกาะภายนอกที่ทำให้เขารู้สึกสบายใจนั้นก็ทำให้เขาไม่สามารถก้าวพ้นกับดักบางอย่างเช่นกัน (ลักษณ เกษมสุข, 2558: 182-183)

ลุงสอนให้คิดเข้าใจว่า ทุกสิ่งล้วนแล้วต้องมีการเปลี่ยนแปลง มีเกิดแก่เจ็บตาย ลุงพยายามพูดโน้มน้าวให้คิดเห็นคุณค่าของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ให้กลับบ้านไปปรับความเข้าใจกับพ่อของเขา ลุงจึงมีบทบาทที่ชวนให้คิดเห็นความสำคัญของการมีชีวิตอยู่ และบอกแนวทางการใช้ชีวิตที่ดีให้แก่ตัวละคร

2.2 การสื่อสารผ่านฉาก

จากการศึกษาวิถีการสื่อความตายพบว่า ตัวบทสื่อสารผ่านฉากต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ ดังนี้

2.2.1 ฉากเมือง : พื้นที่แห่งความอ้างว้าง และความหวาดกลัว วรรณกรรมสื่อสารให้เห็นว่า การใช้ชีวิตในสังคมเมืองส่งผลต่อการคิดสั้นฆ่าตัวตาย หรือส่งผลต่อความตายค่อนข้างมาก ดังวิถีวกที่ใช้ชีวิตในเมือง ขณะที่ยืนอยู่ตรงระเบียงเขาก็นึกถึงภาพคนที่ฆ่าตัวตายในนิมิตฝันของเขา ทำให้เกิดความกลัวขึ้นมา ภายหลังเขาก็ไม่คิดสั้นอีก เพราะตระหนักได้ว่าความตายเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อโดยไม่จำเป็นต้องฆ่าตัวตาย ดังนี้

ผมเกาะระเบียงแน่นเช่นทุกครั้ง ยืนลำตัวด้านบนออกไป
ข้างนอกจนสุดแต่คราวนี้เปลี่ยนจากแขนหน้าเป็นก้มต่ำสู่มุมมอง
ด้านล่าง มุมมองแนวดิ่งจากความสูงที่มากกว่าสะพานลอยของผม
หลายเท่าทำให้ใจบุบหวิว รับผิดชอบต่อลมพัดพร้อมจ้องหวั่นไหวที่เดินรัวหนัก
ในภาพสุดท้ายที่ผมเห็นนครธรพ์ฆ่าตัวตายเขาดิ่งลงมาจากตึก
ที่สูงกว่านี้อีก ต้องใช้ความกล้าประเพณีไหนในการทิ้งตัวเองลงมา
ง่ายตายเหมือนปลิดไปไม้จากขั้วลงดินแบบนั้น (ลักษณณ์ เกษมสุข,
2559: 139)

2.2.2 ฉากบ้าน : พื้นที่แห่งการเติมเต็มการมีชีวิตอยู่ วรรณกรรมสื่อสารให้เห็นว่าบริบทของบ้านส่งผลต่อการอยากมีชีวิตอยู่หรือความอยากตายเป็นอย่างมาก หากสมาชิกในบ้านช่วยกันเติมเต็มความรักความอบอุ่นให้กันและกัน ก็จะไม่มีการอยากออกจากบ้าน ดังเรื่องเกาะมหาสมบัติ ในตอนแรก บ้านมีสมาชิกพร้อมหน้าทุกคนต่างมีความสุข สื่อสารว่าบ้านเป็นพื้นที่แห่งการเติมเต็มการมีชีวิตอยู่ ต่อมาเมื่อตัวละครผู้เป็นแม่จากโลกนี้ไป ส่งผลให้บ้านมีแต่ความเงียบเหงา ผู้เป็นพ่อก็เอาแต่จมจ่อมกับความทุกข์เศร้าโดยลืมห่วงใยลูกไปชั่วขณะ ฝ่ายผู้เป็นลูกก็ไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของพ่อในขณะนั้น เขารู้สึกแปลกแยกจากผู้เป็นพ่อ จึงออกเดินทางเพื่อ

ตามหาสิ่งที่ขาดหาย ครั้นได้เรียนรู้ความหมายของบ้านจากครอบครัวของครามและการเดินทางไปที่เกาะมหาสมบัติ ทำให้เขาอยากมีชีวิตอยู่ต่อไป จึงเดินทางกลับบ้านของตนเอง ดังนั้น การใช้พื้นที่ของบ้านจึงสัมพันธ์กับความหมายของความตายคือการเดินทางออกจากบ้าน เพราะค้นพบว่าไม่มีสถานที่ใดจะเติมเต็มความรักได้ดีกว่าบ้าน การสร้างจากบ้านจึงแสดงถึงการผลักดันให้ตัวละครตัดสินใจออกเดินทางและหยุดการเดินทางไปในตัวด้วย ดังตัวอย่างการนำเสนอภาพพื้นที่บ้าน ที่แม่ของครามกำลังกวาดบ้านและหันมาถามเขาด้วยความห่วงในว่าหิวหรือยัง ทำให้คิดทวนนึกถึงบ้านที่ตนจากมา ทำให้เห็นว่า หากบ้านเป็นสถานที่อบอุ่น ปลอดภัย ย่อมไม่มีใครอยากออกเดินทางหรือเอาแต่คิดคำนึงถึงผู้ที่ตายไปแล้ว ดังตัวอย่าง

จนกระทั่งแม่ของครามโกยฝุ่นผงสีขาวลงถึงขยะเรียบร้อย
บัดมือกับ ผ้ากันเปื้อน หันมองเขาอีกรอบด้วยยิ้มที่อ่อนหวานและ
ถามว่า “หิวหรือยังจ๊ะ” เขาจึงเพิ่งรู้ว่าสิ่งที่เกาะทับจิตใจเขาอยู่จน
หนาแน่นเหมือนชั้นฝุ่นนั่นคืออะไร เป็นครั้งแรกในรอบหลายเดือนที่เขา
คิดถึงแม่ ประโยคนั้นเป็นเหมือนไม้กวาดซึ่งบิดเอาฝุ่นที่เคยจับแน่น
ออกไป เผยให้เห็นเนื้อในของจิตใจอย่างชัดเจน เขาคิดเสมอตั้งแต่
ตอนตัดสินใจออกจากบ้านว่าตัวเองแข็งแกร่งมากพอแล้ว และเมื่อ
ต้องมาพบเงรตามลำพังก็ไม่เคยพุ่มพ่ายคิดถึงแม่ที่ลาจากไปเลยสักครั้ง
(ลักษณ์ เกษมสุข, 2558: 73)

2.2.3 จากเกาะมหาสมบัติ: พื้นที่แห่งการแสวงหาสมบัติอันล้ำค่าในชีวิต
ในวรรณกรรมมีการนำเสนอจากเกาะมหาสมบัติซึ่งแสดงสัญลักษณ์ไว้อย่างน่าสนใจ เกาะมหาสมบัติตั้งอยู่ใจกลางทะเล เป็นพื้นที่ในตำนานที่ใคร ๆ ก็อยากพบเจอและเป็นเจ้าของ สุดท้ายเมื่อคิดเดินทางไปตามหาเขาก็พบว่า เกาะแห่งนี้ไม่มีอยู่จริง การยึดติดมีแต่ทำให้เขาพบกับความล้มเหลว ดังการประสพอุบัติเหตุในครั้งนี้ การเดินทางไปเกาะมหาสมบัติในที่นี้จึงสื่อความหมายว่าสมบัติที่มีค่าที่สุดคือการเห็นคุณค่าของสิ่งใกล้ตัวหรือผู้ที่มีชีวิตอยู่ มากกว่าหลงมกมายไปกับสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง

ดังตัวอย่าง “เกาะอยู่ที่นี่ครับ สมบัติที่มีค่าที่สุดก็อยู่ในมือตรงนี่นี่เอง ถ้ามองตัวเองดี ๆ ผมเชื่อว่าคุณน่าจะพบคำตอบแน่นอน” (ลักษณะ โภคสมมุติ, 2558: 173)

การนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับเกาะมหาสมบัติในวรรณกรรมเรื่องนี้ จึงสื่อสารให้เห็นว่า สมบัติที่มีค่าที่สุดนั้นไม่ใช่เงินทอง แต่คือการมีชีวิตอยู่ ดังขณะที่คิดกำลังเจอกับมรสุมทางทะเลจนเรือพลิกคว่ำ ก่อนหมดลมหายใจ มีความคิดบางอย่างแทรกเข้ามา โดยเฉพาะ ความคิดคำนึงเกี่ยวกับพ่อ เขานึกเสียใจที่ละทิ้งพ่อ เขาหวังจะมีชีวิตรอดกลับไปเพื่อสะสางความทุกข์ในใจที่เกิดจากความคาดหวังในวัยเด็กของคิด สุดท้ายเขาก็ได้รับการช่วยเหลือจากชายผมขาว การได้พูดคุยกับชายที่ช่วยชีวิตเขา ทำให้เขามองเห็นคุณค่าของตัวเอง การที่หัวใจของเขายังเต้นอยู่ย้ำเตือนว่า ชีวิตของเขานั้นสำคัญ และเป็นเหมือนสมบัติล้ำค่าด้วย

2.2.4 จากโครงกระดูก: พื้นที่แห่งการติดกับดักของตนเอง

การสื่อความหมายเกี่ยวกับความตายผ่านโครงกระดูก ดังตอนที่วิเวกหนีมาหลบซ่อนตัวใน “โครงกระดูก” ของตนเอง เพราะไม่กล้าเผชิญกับอดีตที่เลวร้าย (ทำนองการสร้างโลกของอลิซในเรื่อง *Lice in Wonderland* ที่ไม่เป็นจริง จึงเลือกเดินตามโครงกระดูกขาวถือนาฬิกาพกลงไปในโพรงไม้พิสดารเพื่อหวังว่าจะไปพบกับโลกใหม่ตามความหมายของตัวเอง) อย่างไรก็ตาม การติดอยู่ในวังวนของความวิเวกที่ไร้ทางออกนี้กลับไม่ทำให้เขามีความสุขได้ วิเวกจึงเพียรหาความตาย ครั้นเมื่อเขาหลุดพ้นออกมาได้ เขากลับตระหนักในคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ และตระหนักได้ว่า ความตายไม่ใช่หนทางแห่งการหลุดพ้น แต่คือการมีชีวิตอยู่อย่างรู้คุณค่าต่างหาก

ตอนนี้นั้ผมรู้สึกเหมือนติดอยู่ในโพรงแห่งวิเวก ไม่อาจทำให้สงบอย่างแท้จริง แต่ก็ไม่กล้าพอจะล้มตาขึ้นค้นว่าสิ่งอื่นใดนอกจากความหวาดกลัวจับใจหรือไม่ การเลือกจบชีวิตนี้เอาตัวรอดดังที่ผ่านมากลับทำไม่ได้ง่าย ๆ อีกต่อไปเพราะเรื่องราวที่ได้สะสมเรียนรู้ในหลายเดือนทยอยรบกวนความปรารถนาที่จะใช้ความตายเป็นที่หลบหลีกจนแทบเกลี้ยงเกลาก การตกอยู่ในภาวะไร้ทางออกกลายเป็นความทรมานรสชาติใหม่เข้าถมทับทุกข์เดิมให้ยิ่งหนักขึ้นไปอีกยอมล้มตาตื่นด้วยความผิดหวังอีกครั้ง (ลักษณะ โภคสมมุติ, 2559: 242-243)

จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งเลือกใช้สถานที่ต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งอิงสถานที่ที่เราคุ้นเคย มาตั้งแต่เกิดคือบ้าน และอิงตำนานเรื่องเล่า ทั้งเรื่องเล่าเกี่ยวกับเกาะมหาสมบัติ หรืออนุภาคจากเรื่องอลิซในดินแดนมหัศจรรย์ (lice in Wonderland) ที่หลบหนีจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกภายในจินตนาการเพื่อสลัดจากกรอบเกณฑ์ของผู้ใหญ่ การอ้างอิงบริบทเหล่านี้จึงอาจช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายเกี่ยวกับความตาย มาก ทำให้เข้าใจคุณค่าของการมีชีวิตมากขึ้นหลังจากผ่านเรื่องราวของความตาย จากคนใกล้ตัวหรือจากตัวของเขาเอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการสื่อความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ในวรรณกรรมเรื่อง เกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่าย ของลัทธิ เกษมสุขพบว่า ตัวบทสร้าง ความหมายเกี่ยวกับความตายไว้อย่างหลากหลาย ในเรื่องวิเวกโพรงกระต่าย วิเวก มีความปรารถนาจะฆ่าตัวตาย เพราะเบื่อที่จะมีชีวิตอยู่ และอยากหลุดพ้นจากอดีต ที่ขมขื่น เมื่อหลับฝันก็กลับพบภาพนิมิตของผู้ที่คิดฆ่าตัวตายอีกหลายคน จนส่งผล ทำให้เขาตระหนักที่จะมีชีวิตอยู่มากขึ้น ขณะที่เรื่องเกาะมหาสมบัติ คิดรับรู้ความตาย จากการสูญเสียแม่ จนกลายเป็นคนยึดติด สุดท้ายเมื่อได้ออกเดินทาง ได้เรียนรู้เรื่องราว ของผู้ที่ใกล้ตาย และผู้ที่ต้องสูญเสียบุคคลอื่นเป็นที่รักเหมือนเขา ทำให้เขาตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิตอยู่มากขึ้น และยังเข้าใจความตายมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ วรรณกรรม ทั้งสองเรื่องได้สื่อสารความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ไว้อย่างลึกซึ้ง 4 ประการ ได้แก่ 1. ความตายคือความว่างเปล่า ที่ไม่ควรยึดติดใด ๆ 2. ความตายคือการย้ายร่าง เพื่อโยกบินไปจากสิ่งที่เป็นอยู่ ดังการสร้างตัวตนของคีรีบุณที่มีชีวิตสดใส ช่วยเหลือ ตนเองได้ แตกต่างจากครามที่อ่อนแอและเปราะบาง 3. ความตายคือการเดินทาง เพื่อเปลี่ยนผ่านตัวตนและจิตวิญญาณ ดังการตายของแม่ของคิตที่ไปอยู่ในโลกอื่น และการเดินทางของคิตทำให้เขาเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ มากขึ้น และ 4. ความตายคือ การหลับฝัน หากยังไม่ตายก็ควรตื่นฝันเหมือนนิเวก

ผู้แต่งใช้กลวิธีการสื่อสารความหมายเกี่ยวกับ “ความตาย” ไว้ 2 กลวิธี คือ การสื่อสารผ่านตัวละคร มีทั้งตัวละครเยาวชนที่เป็นผู้เรียนรู้เรื่องความตาย ตัวละครวัยทำงานที่อยู่ในสภาวะของคนอยากตาย ตัวละครพ่อแม่หรือคนรักที่ส่งอิทธิพลให้คนใกล้ชิดอยากตายหรือมีชีวิตอยู่ และตัวละครในสังคมที่ช่วยสร้างความหวังของการมีชีวิตอยู่ ต่อมาคือการสื่อสารผ่านฉาก มีทั้งฉากเมืองสื่อสารถึงพื้นที่แห่งความอ้างว้าง และการฆ่าตัวตาย ฉากบ้านสื่อสารถึงพื้นที่แห่งการเติมเต็มการมีชีวิตอยู่ ฉากเกาะมหาสมบัติสื่อสารถึงพื้นที่แห่งการสื่อสารสมบัติล้ำค่าในชีวิต และฉากการอยู่ในโพรงกระต่ายสื่อสารถึงพื้นที่แห่งกับดักของตนเอง

จุดเด่นของเรื่องนี้คือการให้ตัวละครออกเดินทางไปยังที่อื่น ๆ ทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและโลกในจินตนาการเพื่อให้ตัวละครหาวิธีการเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจโลกของตนเอง ลดความยึดมั่นถือมั่น แล้วรับฟังสรรพสิ่ง รวมทั้ง การยอมรับในความไม่สามารถไม่เข้าใจสิ่งนั้นๆ ทำให้เห็น “ความยืดหยุ่น” ของการใช้ชีวิตมากขึ้น ทำให้เห็นว่า สาเหตุที่ทำให้คนคิดสั้นฆ่าตัวตายมีหลากหลายประการ ทั้งการเผชิญกับภาวะตึงเครียด การมีปัญหาระยะยาว การไม่มีที่พึ่ง เป็นต้น ผู้ที่คิดสั้นฆ่าตัวตายมักยึดติดกับความทุกข์ของตนเอง จึงเลือกที่จะฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงจากความทุกข์นี้ อย่างไรก็ตาม ตัวบทก็สื่อสารให้เห็นว่า แม้ความตายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การมีชีวิตอยู่สำคัญ และควรทำใจยอมรับการสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นชื่อเสียง เกียรติยศ คนรัก สถานที่ที่เคยอยู่ เป็นต้น หากยืนหยัดอยู่ในสังคมท่ามกลางปัญหาต่าง ๆ นี้ได้ ก็จะทำให้มีความสุขมากขึ้น แทนที่จะเลือกฆ่าตัวตายก็เปลี่ยนเป็นรู้จักมอบความรักให้คนอื่น มองเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ และยอมรับว่าความตายเกิดขึ้นได้ทุกขณะ จึงไม่ต้องรอให้ตัวตาย แค่อยู่มากับปัจจุบันด้วยใจที่เป็นสุข นอกจากนั้นคนรอบข้างก็ต้องคอยให้กำลังใจ เป็นแรงหนุนสำคัญที่ทำให้ผู้คิดสั้นกล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตด้วย ส่วนผู้ที่ต้องสูญเสียคนที่รักหรือกำลังสูญเสีย ก็ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ควรมีความหวังและเห็นคุณค่าของคนที่ยังอยู่มากขึ้น

น่าสนใจว่า การสื่อสารเกี่ยวกับความตายส่วนหนึ่งอิงแนวคิดในพระพุทธศาสนา ไม่น้อย โดยเฉพาะ หลักอริยสัจสี่ ผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นถึงสาเหตุแห่งทุกข์ การเผชิญกับความทุกข์ และการแก้ปัญหา ผลที่ได้รับ นั่นคือความสงบสุข และการปล่อยวาง

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาการฆ่าตัวตายในสังคมที่เกิดขึ้นกับทุกวัย โดยจะเกิดมากพิเศษกับคนสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ส่วนใหญ่จะเกิดจากวัยกลางคนหรือวัยทำงาน ที่อยากหลีกเลี่ยงไปจากที่เป็นอยู่ด้วยการฆ่าตัวตาย นอกจากนั้นก็นำเสนอให้เห็นปมปัญหาทางจิตของตัวละครที่อิงแนวคิดทางจิตวิทยาด้วย ดังการนำเสนอให้ห้เห็นปมปัญหาทางจิตของตัวละครวิเวก คิต คราม และตัวละครอื่น ๆ ที่มีภาวะของความซึมเศร้า บ้างก็คิดฆ่าตัวตาย การบอกสาเหตุที่ส่งผลต่อปมปัญหาทางจิตของตัวละคร สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อปมปัญหาทางจิตของตัวละคร หรือการใช้กลวิธีการป้องกันตัว เช่น การมุงเป็น หรือมุงตาย อย่างไรก็ตาม ตัวบทที่ชี้ชวนให้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ และแนวทางการจัดการกับความทุกข์ต่าง ๆ ไว้อย่างแยบยลด้วยเพื่อให้ผู้อ่านใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป สอดรับกับที่วรรณวิสาข์ ไชยโย (2563: 2554) กล่าวว่า ความตายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวและไม่เป็นที่พึงปรารถนาแก่ทุกคนเนื่องจากความตายเป็นสิ่งที่น่าองง เราไม่รู้ว่าจะตายแล้วไปไหน ดังนั้น นักปรัชญาจึงพยายามแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความหมายของความตายเพื่อให้เข้าใจความหมายของชีวิตได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น และสามารถเอาชนะความวิตกกังวลเมื่อต้องเผชิญกับความตาย เพื่อให้เกิดพลังและกำลังใจในการต่อสู้และสร้างสรรค์ชีวิตให้มีความหมายอย่างมีคุณค่ามากที่สุด ทศนคติที่มีต่อความตายจึงนำไปสู่ความเข้าใจความหมายของชีวิตและเป็นตัวกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้คนได้

บทความนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมเรื่องเกาะมหาสมบัติและวิเวกโพรงกระต่าย ของลักษณ์ เกษมสุขเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการศึกษาหรือวิเคราะห์ในครั้งต่อไป นั่นคือการศึกษาลงานของลักษณ์ เกษมสุขเรื่องอื่น ๆ อย่างครอบคลุมเพื่อให้เห็นลีลาการเขียนงานของนักเขียนที่ได้รับรางวัลในเวทีต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้ก็ควรศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความตายในวรรณกรรมของนักเขียนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะร่วมที่เป็นสากลของคนในสังคมหรือแนวคิดบางอย่างที่แตกต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2542). *การวิเคราะห์ข้อ: แนวคิดและเทคนิค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เอดิสัน เพรส โปรดักส์.
- กุหลาบ มลลิกะมาส. (2547). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรุจ ดันทพไทย. (2554). *การวิเคราะห์สัญลักษณ์ในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลัก*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นันท์วัลย์ สุนทรภาระสถิตย์. (2559). *การนำเสนอภาพแทนความตายในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพ.ศ2547-2556*. [วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ปรานี วงษ์เทศ. (2534). *พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- พีรตณย์ บุญมา. (2560). *การวิเคราะห์สัญลักษณ์ของนักกีฬาในภาพยนตร์โฆษณาไทย*. [ปริญญาานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ยุรัตน์ บุญสนิท. (2538). *วรรณวิจารณ์*. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลักษณ เกษมสุข. (2558). *เกาะมหาสมบัติ*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิชชั่นส์.
- ลักษณ เกษมสุข. (2559). *วิเวกโพรงกระต่าย*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิชชั่นส์.
- วรัชยา เลี้ยวเทียนไชย และน้ำผึ้ง ปัทมะกลางคุล. (2564). *ข้างบิณ และกลองตุ๊กตาไต่กับจดหมายของพ่อ: ความตายในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว*. *วารสารไทยศึกษา*. 17(2), 127-150.
- วรรณวิสาข์ ไชโย. (2563). *ทัศนคติที่มีต่อความหมายของชีวิตกับความตายของวัยรุ่น*. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 12*, (หน้า 2553-2560). วันที่ 9-10 กรกฎาคม 2563. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- วาสนา ศรีรักษ์. (2542). *ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย*. [วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินันtha ทับอาษา. (2566). ความตายในนวนิยายด้วยรัก ความตาย และใจสลาย
ของฮารุกิ มูราคามิ. *วารสารปรัชญาและศาสนา*. 7(2), 55-79.
- อนุพงศ์ คำมา. (2556). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายสำเร็จ : กรณีศึกษาจังหวัด
สุโขทัย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 58(1),3-16.

สำเนียงภาษาลาวอีสาน : การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยวรรณยุกต์

Accents of Isan-Lao: A Classification of the Isan-Lao Language with the Tone¹

ศักดิ์นรินทร์ พิมพ์วันคำ² และ ยุทธพร นาคสุข³

Saknarin Pimvunkum² and Yuttaporn Naksuk³

^{2,3}หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

^{2,3}Master of Arts Program in Linguistics

^{2,3}สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

^{2,3}Research Institute for Languages and Cultures of Asia

^{2,3}มหาวิทยาลัยมหิดล

^{2,3}Mahidol University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานในประเทศไทยด้วยเกณฑ์จำนวนวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง A และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์หามาจาก 2 แหล่ง คือ จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสานที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วจำนวน 92 ถิ่น และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยจำนวน 8 ถิ่น รวมทั้งหมด 100 ถิ่น ครอบคลุม 19 จังหวัดในภาคอีสาน เครื่องมือที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้คือ โปรแกรม SplitsTree5 แล้วสร้างแผนภาพเครือข่ายด้วยอัลกอริทึม NeighborNet ผลการศึกษาพบว่าสามารถจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานออกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาษาลาวอีสานสำเนียงร้อยเอ็ด

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ระบบเสียงวรรณยุกต์และการจัดกลุ่มภาษาลาวเวียงในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย” ของนายศักดิ์นรินทร์ พิมพ์วันคำ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธพร นาคสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างสูง-ตก [41] 2) ภาษาลาวอีสานสำเนียงชัยภูมิ มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343] 3) ภาษาลาวอีสานสำเนียงเลย มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างต่ำ-ขึ้น-ตก [232] 4) ภาษาลาวอีสานสำเนียงศรีสะเกษ มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างสูง-ตก [41] และ 5) ภาษาลาวอีสานสำเนียงหนองคาย มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A123-4 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343]

คำสำคัญ : วรรณยุกต์ภาษาลาว, ภาษาลาวอีสาน, สำเนียงลาวอีสาน

Abstract

This research aims to classify the Isan-Lao language in Thailand using the number of tones, the split and of tonemes under A tone, and the phonetic features of A4 tone. The data used in the analysis is collected from two sources: the 92 datapoints from previous research related to the tonal system of the Lao language used in Isan (northeastern region) and the 8 datapoints from the field study of the researcher. The data includes total of 100 areas, covering the nineteen provinces of the northeastern region. The tool used in the data analysis is SplitsTree5 software, by which the network diagram was created by the NeighborNet algorithm. The results generated from the Neighbor-Net algorithm classify Isan-Lao languages into five groups as follows. 1) Roi Et dialect - The split and merge pattern is A1-23-4. The phonetic feature of the A4-column tone is mid to high-falling [41]. 2) Chaiyaphum dialect - The split and merge pattern is A1-23-4. The phonetic feature of the A4-column tone is mid-rising-falling [343]. 3) Loei dialect - The split and merge pattern is A1-234. The phonetic feature of the A4-column tone is mid to low-rising-falling [232]. 4) Si Sa Ket dialect - The split and merge pattern is A1-234. The phonetic feature of the A4-column tone is high-falling [41]. 5) Nong Khai dialect- The split and merge pattern is A123-4. The phonetic feature of the A4-column tone is mid-rising-falling [343].

Keywords: Lao tone, Isan-Lao language, Isan-Lao accent

บทนำ

ภาษาลาวจัดอยู่ในตระกูลภาษาไท (Tai Language Family) สาขาตะวันตกเฉียงใต้ ผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่มากในประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) และยังพบว่าเป็นประชากรส่วนน้อยในประเทศกัมพูชา และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาอีกด้วย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553) ได้รายงานว่ามีผู้พูดภาษาลาวประมาณ 17.37 ล้านคน และเป็นประชากรหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน นักวิชาการไทยเรียกชื่อภาษาลาวในภูมิภาคนี้แตกต่างกันไป เช่น ภาษาอีสาน ภาษาไทยถิ่นอีสาน แต่ในบทความนี้จะเรียกว่า “ภาษาลาวอีสาน” เพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนว่ากำลังกล่าวถึง “ภาษาลาว” ที่พูดอยู่ใน “ภาคอีสาน” ของประเทศไทยเท่านั้น ไม่นับภาษาลาวที่พูดอยู่ในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ภาษาลาวที่พูดนอกประเทศ และภาษาตระกูลไทอื่น ๆ ที่พูดอยู่ในภาคอีสาน เช่น ภาษาญ้อ ผู้ไท โคราช ฯลฯ

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดเรื่องกล่องวรรณยุกต์ของเกดเนย์ (Gedney, 1972) ภาษาลาวมีลักษณะร่วมอันเป็นเอกลักษณ์ ดังนี้

1. วรรณยุกต์ช่อง B เป็นหน่วยเสียงเดียวกันทั้งหมด (B1234)
2. วรรณยุกต์ช่อง C1 และ DL123 เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน (C1=DL123)
3. วรรณยุกต์ช่อง C234 และ DL4 เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน (C234=DL4)
4. วรรณยุกต์ช่อง B และ DL เป็นคนละหน่วยเสียง ($B \neq DL$)

การที่ภาษาลาวมีลักษณะของวรรณยุกต์ $C1=DL123$ และ $C234=DL4$ นี้ วิจิตรนัฏภพวงศ์ (2530, น. 37) เรียกว่า “กระไดลาว” เพราะมีการแยกเสียงรวมเสียงคล้ายรูปขั้นบันได ดังที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 “กระไดลาว” ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์
ในภาษากลุ่มลาว

เกณฑ์ลักษณะร่วมข้างต้นเป็นลักษณะกว้าง ๆ ของภาษาลาว แต่ภายในกลุ่มภาษาลาวด้วยกันเองก็ยังมีถิ่นย่อยและมีสำเนียงอีกหลากหลาย เกณฑ์ประการหนึ่งที่ใช้จำแนกภาษาลาวแต่ละถิ่นออกจากกัน คือ เกณฑ์ด้านเสียงวรรณยุกต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณยุกต์ในช่อง A ซึ่งธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2559, น. 47-48) เคยจัดกลุ่มภาษาลาวที่พูดในประเทศ สปป.ลาว ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาลาวเหนือ ภาษาลาวกลาง และภาษาลาวใต้ด้วยเกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง A นี้เช่นกัน สำหรับภาษาลาวที่พูดกันในพื้นที่อีสานของประเทศไทยยังไม่มี การจัดกลุ่มด้วยวิธีทางภาษาศาสตร์เป็นการเฉพาะมาก่อน แต่ก็มีเจ้าของภาษาที่ไม่ใช่ นักภาษาศาสตร์ พยายามจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานเผยแพร่ตามสื่อสังคมออนไลน์ เช่น แฟนเพจเฟซบุ๊ก Isan Creative Festival (2023) ได้แบ่งภาษาลาวอีสานออกเป็น 8 สำเนียง ได้แก่ สำเนียงขอนแก่น ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ เลย อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ผู้ไท (ภูไท) และบ้อ แต่ในทางภาษาศาสตร์ไม่ถือว่าภาษาผู้ไทและภาษาบ้อเป็นภาษากลุ่มลาว เนื่องจากไม่มีลักษณะร่วมตามที่กล่าวมาข้างต้น ในงานวิจัยนี้จึงต้องการหาคำตอบของคำถามวิจัยว่าภาษาลาวอีสานมีสำเนียงหลักอยู่ทั้งหมดกี่สำเนียง โดยพิจารณาจากจำนวนวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง A และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษากลุ่มลาวในพื้นที่ภาคอีสาน รวมถึง

อาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคอีสาน ผ่านการเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากรที่พูดสำเนียงต่าง ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยเกณฑ์จำนวนวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง A และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ด้วยซอฟต์แวร์อัลกอริทึม NeighborNet

การจัดกลุ่มภาษาลาวตามแนวภาษาศาสตร์ที่ผ่านมา

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีนักภาษาศาสตร์เคยจัดกลุ่มภาษาลาวที่พูดทั้งในและนอกประเทศไทยด้วยเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ เช่น เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงของเสียงของวรรณยุกต์ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้น และเกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแบ่งกลุ่มภาษาลาวของเจ มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown)

เจ มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) ได้ศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นสาขาคะวันตักเฉียงใต้ในพื้นที่ประเทศไทย โดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ สำหรับภาษากลุ่มลาวเขาได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

1. กลุ่มหลวงพระบาง ประกอบด้วย ภาษาลาวถิ่นหลวงพระบาง แก่นท้าว (แขวงไซยะบุรี ประเทศลาว) ด่านซ้าย (อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย) และเลย (อำเภอเมือง จังหวัดเลย)

2. กลุ่มลาวเวียง แบ่งได้อีก 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

2.1 กลุ่มภาษาเวียงจันทน์ ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นทุรคม (แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว) เวียงจันทน์ หล่มสัก (อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) คอนสวรรค์ (อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ) และชัยภูมิ (อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ)

2.2 กลุ่มภาษาหนองคาย ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นหนองคาย (อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย)

2.3 กลุ่มภาษาลาวใต้ ได้แก่ ภาษาลาวกลุ่มภาษาลาวร้อยเอ็ด (อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด) อุบลราชธานี (อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี) บัวใหญ่ (อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา) ขอนแก่น (อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น) อุดรธานี (อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี) พนมไพร (อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด) ศรีสะเกษ (อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ) และท่าตูม (อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์)

3. กลุ่มญ้อ ได้แก่ ภาษาโคราชและภาษาญ้อที่พูดในจังหวัดสกลนครและนครพนม

2. การแบ่งกลุ่มภาษาลาวของ ฟัง กวย ลี (Fang Kuei Li)

ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ได้ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเสียงของวรรณยุกต์ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้น โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาภาษากลุ่มลาวที่ผ่านมา การจัดกลุ่มภาษาลาวของ ฟัง กวย ลี ใช้เกณฑ์ด้านวิวัฒนาการการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C เขาจัดให้ภาษาลาวที่พูดในประเทศ สปป. ลาว และภาษาลาวอีสานในประเทศไทยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ซึ่งเรียกโดยรวมว่า ภาษากลุ่มลาวและภาษาอีสาน (Lao and Northeastern) ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นเชียงขวาง ประเทศลาว และภาษาร้อยเอ็ด ภาษาลาวกลุ่มที่ 1 นี้ยังแบ่งย่อยได้อีก 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

1.1 กลุ่มย่อยที่ 1.1 ได้แก่ ภาษาเวียงจันทน์ ทุรคม สะหวันนะเขต ปากเซ ไชก แก่นท้าว กำแพง นครเวียงจันทน์ อุดรธานี อุบลราชธานี นครพนม ขอนแก่น บัวใหญ่ ชัยภูมิ หนองคาย ฯลฯ และภาษากลุ่มนี้ได้วิวัฒนาการเป็นภาษากลุ่มย่อยที่ 1.1ก ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นแก่นท้าว ด้านซ้าย หลวงพระบาง เลย ฯลฯ

1.2 กลุ่มย่อยที่ 1.2 ได้แก่ ภาษาญ้อซึ่งภาษากลุ่มนี้ได้วิวัฒนาการเป็นภาษากลุ่มย่อยที่ 1.1.ก และภาษากลุ่มย่อยที่ 2 อันได้แก่ ภาษาโคราช

1.3 กลุ่มย่อยที่ 1.3 ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นคอนสวรรค์และภาษาผู้อุ้อ
ภาษาลาวกลุ่มนี้วิวัฒนาการเป็นภาษาลาวกลุ่มย่อยที่ 1.3ก ได้แก่ ภาษาลาวถิ่น
เวียงจันทร์ หล่มสัก ฯลฯ

2. กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นพนมไพรที่พูดในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. การแบ่งกลุ่มภาษาลาวของพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ได้จัดกลุ่มภาษาลาวที่พูดอยู่ในประเทศไทย
และประเทศ สปป.ลาว ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ภาษาลาวแท้ ภาษาลาวกลาย
และภาษาลาวเทียม โดยใช้เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ ดังมีรายละเอียด
ต่อไปนี้

1. ภาษาลาวแท้ ภาษาลาวแท้ยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่

1.1 ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 คือภาษาที่ปรากฏลักษณะการแยกเสียง
รวมเสียงวรรณยุกต์แบบ B1234 C1=DL123 C234=DL4 B≠DL ซึ่งเป็นรูปแบบของ
วรรณยุกต์ภาษาลาวต้นแบบ เช่น ภาษาลาวอีสาน ถิ่น อำเภอนนัง จังหวัดหนองบัวลำภู
ภาษาลาวเมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ฯลฯ

1.2 ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 คือภาษาที่มีลักษณะการแยกเสียงรวม
เสียงคล้ายคลึงกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 แต่มีการแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียง
เกิดขึ้นในระดับน้อยถึงปานกลาง และยังมีลักษณะเด่นของภาษาลาวปรากฏอยู่อย่าง
เห็นได้ชัด เช่น ภาษาลาวอีสาน ถิ่น อำเภอนนัง จังหวัดร้อยเอ็ด ภาษาลาวเลย
ภาษาลาวลำเนียงเวียงจันทร์ ฯลฯ

2. ภาษาลาวกลาย คือภาษาที่ปรากฏลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์
แบบ B1234 C1=DL123 C234=DL4 B≠DL แต่มีลักษณะอื่นเพิ่มเติมเข้ามา ซึ่งอาจ
เป็นผลมาจากอิทธิพลของภาษาที่อยู่ข้างเคียง เช่น ภาษาลาวเมืองอุดมไซ แขวงอุดมไซ
ภาษาไทยโคราช ถิ่น อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ฯลฯ

3. ภาษาลาวเทียม คือ ภาษาที่ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มลาว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม
กลุ่มแรกเป็นภาษาที่ผู้พูดเรียกตนเองหรือผู้อื่นเรียกว่าเป็นภาษาลาว เช่น ภาษาลาวพวน
ภาษาลาวเมืองสังทอง นครหลวงเวียงจันทร์ แต่แท้จริงแล้วภาษากลุ่มนี้แตกต่างจาก

ภาษาลาวโดยสิ้นเชิง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดเรียกตนเองหรือผู้อื่นเรียกด้วยชื่ออื่น แม้จะมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์บางลักษณะคล้ายกับภาษากลุ่มลาว แต่ก็ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาว เช่น ภาษาญ้อ ภาษาส่วย ไย้ย กะเลิง

4. การแบ่งกลุ่มภาษาลาวของธีระพันธ์ ล.ทองคำ

ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2559) ได้แบ่งกลุ่มภาษาลาวที่พูดอยู่ในประเทศ สปป.ลาว ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ *A ดังนี้

1. ภาษากลุ่มลาวเหนือ การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาวเหนือเป็นแบบ A1-234 (ระบบ 5 วรรณยุกต์) เสมอ เช่น ภาษาลาวหลวงพระบาง
2. ภาษากลุ่มลาวกลาง การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาวกลางส่วนใหญ่เป็นแบบ A123-4 (ระบบ 5 วรรณยุกต์) แต่ก็พบรูปแบบ A1-23-4 (ระบบ 6 วรรณยุกต์) ด้วย เช่น ภาษาลาวเวียงจันทน์
3. ภาษากลุ่มลาวใต้ การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาวใต้เป็นแบบ A1-23-4 (ระบบ 6 วรรณยุกต์) เช่น ภาษาลาวจำปาสัก

การจัดกลุ่มภาษาลาวตามแนวภาษาศาสตร์ข้างต้นยังไม่มียานใดที่จัดกลุ่มภาษาลาวอีสานเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ เจ มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) ฟัง กวย ลี (Li, 1977) และ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ได้จัดกลุ่มภาษาลาวที่พูดทั้งในและนอกประเทศไทย ส่วนธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2559) ได้จัดกลุ่มเฉพาะภาษาลาวที่พูดกันในประเทศ สปป.ลาวเท่านั้น นอกจากนี้ในงานของเจ มาร์วิน บราวน์และฟัง กวย ลี ได้รวมเอาภาษาญ้อและภาษาโคราชอยู่ในภาษากลุ่มลาวด้วย ซึ่งปัจจุบันไม่ถือว่าสองภาษานี้อยู่ในกลุ่มลาวแล้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้นำมาวิเคราะห์ทั้งหมดผู้วิจัยเลือกเฉพาะภาษาลาวแท้ตามเกณฑ์การแบ่งภาษาลาวของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาจาก

2 แหล่ง คือ 1) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสานที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วระหว่างปี พ.ศ. 2532-2564 จำนวน 92 ถิ่น และ 2) ข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยเมื่อปี พ.ศ. 2566 จำนวน 8 ถิ่น รวมทั้งหมด 100 ถิ่น ครอบคลุม 19 จังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม บึงกาฬ นุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร หนองคาย สุรินทร์ หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี สำหรับจังหวัดนครราชสีมาแม้จะอยู่ในภาคอีสาน แต่ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาโคราชหรือภาษาไทยถิ่นซึ่งจัดอยู่ในภาษาลาวกลางที่มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างภาษาลาวและภาษาไทยภาคกลาง ดังนั้นจึงไม่นำภาษาโคราชมาจัดกลุ่มในครั้งนี้ อนึ่ง แม้จะมีรายงานวิจัยบางเรื่องที่กล่าวถึงภาษาลาวอีสานที่พูดในจังหวัดนครราชสีมา แต่ไม่ได้ระบุนายละเอียดของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ของ A4 ไว้จึงไม่มีข้อมูลมาใช้ในการจัดกลุ่มได้เช่นกัน รายละเอียดของข้อมูลภาษาลาวอีสานที่นำมาวิเคราะห์ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดของข้อมูลภาษาลาวอีสานทั้ง 19 จังหวัดที่นำมาศึกษา

ลำดับ	จังหวัด	จุดเก็บข้อมูล (จุด)	จำนวนผู้บอกภาษา (คน)	ผู้วิจัย
1	กาฬสินธุ์	1	1	สิริพัชญ์ หาญนอก (2564)
2	ขอนแก่น	5	6	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
3	ชัยภูมิ	7	7	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
4	นครพนม	1	1	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย
5	บึงกาฬ	1	ไม่ระบุ	เพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (2564)
6	บุรีรัมย์	1	1	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
7	มหาสารคาม	1	1	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
8	มุกดาหาร	2	2	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 1 รายละเอียดของข้อมูลภาษาลาวอีสานทั้ง 19 จังหวัดที่นำมาศึกษา (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	จุดเก็บ ข้อมูล (จุด)	จำนวน ผู้บอกภาษา (คน)	ผู้วิจัย
9	ยโสธร	1	1	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย
10	ร้อยเอ็ด	4	5	Urairat Thongphiw (1989) พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
11	เลย	50	60	ศิวพร ฮาชันนารี (2543) พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ธัญญธรณ์ อ่อนศรีไพรและศุภกิต บัวขาว (2558) ศุภกิต บัวขาว (2561)
12	ศรีสะเกษ	10	15	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) วิษณุ ศรีพิพัฒน์กุล (2557)
13	สกลนคร	3	5	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
14	สุรินทร์	1	1	เก็บโดยผู้วิจัย
15	หนองคาย	2	11	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) เก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย เพราะพื้นที่นี้มีส่วนต่างไปจาก ที่พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) เคยเก็บข้อมูลไว้
16	หนองบัวลำภู	1	1	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย
17	อำนาจเจริญ	2	10	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
18	อุดรธานี	2	4	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
19	อุบลราชธานี	5	10	พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
รวม		100	142	-

2. เครื่องมือสำหรับใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ด้วยโปรแกรม Praat

ในการเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานเพิ่มเติมจำนวน 8 ถิ่น ผู้วิจัยใช้กล่องวรรณยุกต์เกดเนย์ (Gedney, 1972) เป็นเครื่องในการเก็บข้อมูลซึ่งมีรายการคำทั้งหมด 64 คำ แล้วให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 3 ครั้ง ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยจะวิเคราะห์การแยกเสียงรวมเสียงด้วยวิธีการฟัง (Ear training) ก่อน จากนั้นจึงวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ด้วยโปรแกรม Praat เพื่อจะนำข้อมูลระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานทั้ง 8 ถิ่น ไปวิเคราะห์พร้อมกับภาษาลาวอีสานถิ่นอื่นๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วในลำดับต่อไป

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้นำโปรแกรม SplitsTree5 ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยแดเนียล ฮูสัน และเดฟ ไบรอันต์ (Bryant & Moulton, 2004) เพื่อใช้วิเคราะห์ต้นไม้วิวัฒนาการชาติพันธุ์ (phylogenetic trees) และวิธีการจัดเรียงลำดับของ DNA และ RNA ผู้วิจัยได้นำอัลกอริทึม Neighbor-Net ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรม SplitsTree5 มาประยุกต์ใช้ในการจัดกลุ่มระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสาน ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ใช้อัลกอริทึม Neighbor-Net มาประมวลผลข้อมูลระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตระกูลไทอยู่บ้าง แต่ยังมีจำนวนไม่มาก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง The Tonal Comparative Method: Tai Tone in Historical Perspective ของ Rikker Dockum (2019) บทความเรื่อง An integrated tone box scheme for determining tones in Tai varieties beyond Southwestern Tai: diachronic and synchronic concerns ของ Liao Hanbo (2023) และบทความเรื่อง Convergence and divergence of tone paradigms across Tai dialects in the 21st century ของ Yurayong, Pimvunkum & Naksuk (2024)

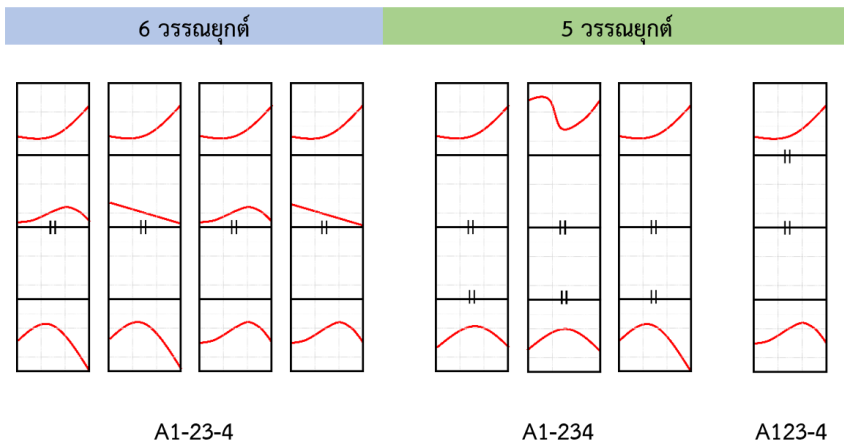
3. การจัดการข้อมูลด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net

ขั้นตอนนี้เป็นจัดการข้อมูลด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net โดยจะจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยเกณฑ์จำนวนวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง A และสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ช่อง A4 ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีผลต่อสำเนียงของภาษาลาวอีสาน ขั้นตอนการจัดการข้อมูลด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net เพื่อการวิเคราะห์ผลมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดกลุ่มภาษากลุ่มลาวอีสานเบื้องต้น

เนื่องจากวรรณยุกต์ช่อง A ของภาษาลาวอีสานทั้ง 100 จุดมีความหลากหลายมาก ผู้วิจัยจึงต้องจำแนกแบบเบื้องต้นก่อน ขั้นตอนแรกจะจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานตามจำนวนเสียงวรรณยุกต์ซึ่งมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบ 5 วรรณยุกต์และระบบ 6 วรรณยุกต์ ต่อมาจึงจัดกลุ่มวรรณยุกต์ช่อง A ด้วยเกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงซึ่งปรากฏทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่ A1-23-4, A1-234 และ A123-4 จากนั้นจึงแบ่งกลุ่มย่อยลงไปอีกด้วยสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 เพราะสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 สามารถใช้จำแนกสำเนียงของภาษาลาวอีสานในแต่ละถิ่นออกจากกันได้ ซึ่งพบทั้งหมด 4 สัทลักษณะ ได้แก่ 1) กลางค่อนข้างต่ำ-ขึ้น-ตก [232] 2) กลาง-ขึ้น-ตก [343] 3) กลางค่อนข้างสูง-ตก [41] และ 4) สัทลักษณะอื่น ๆ ซึ่งมีข้อมูลน้อยมากหรือเป็นเพียงสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ย่อยเท่านั้น

ผลการจำแนกวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสานเบื้องต้นเป็นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 การจำแนกวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสานเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 การแปลงข้อมูลโดยการแทนค่าด้วยตัวเลข

ขั้นตอนนี้เป็นการป้อนข้อมูลที่ได้จำแนกไว้ในขั้นตอนที่ 1 ลงในโปรแกรม excel ผู้วิจัยจะตั้งชื่อภาษาลาวอีสานทั้ง 100 จุดด้วยรหัส LAO แล้วตามด้วยตัวเลขบอกลำดับถิ่นที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น และข้อมูลอื่น ๆ ก็จะต้องแปลงให้เป็นตัวเลขก่อน โดยกำหนดให้ 0 คือลักษณะที่ไม่ปรากฏ และ 1 คือลักษณะที่ปรากฏ โดยมีเกณฑ์ 3 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ของ A เกณฑ์จำนวนเสียงวรรณยุกต์ และเกณฑ์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ของ A4 ตัวอย่างของการแปลงข้อมูลให้เป็นตัวเลขได้แสดงไว้ดังภาพที่ 2

code	การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์			จำนวนเสียงวรรณยุกต์		สัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์			
	A1-234	A123-4	A123-4	5	6	กลางก่อนต่ำ-ขึ้น-ตก [232]	กลาง-ขึ้น-ตก [343]	กลางก่อนสูง-ตก [41]	สัญลักษณ์อื่น ๆ
LAO9	1	0	0	1	0	0	1	0	0
LAO10	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO11	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO12	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO13	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO17	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO18	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO19	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO20	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO21	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO22	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO23	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO24	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO25	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO26	1	0	0	1	0	1	0	0	0
LAO27	1	0	0	1	0	1	0	0	0

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการแปลงข้อมูลโดยการแทนค่าด้วยตัวเลข

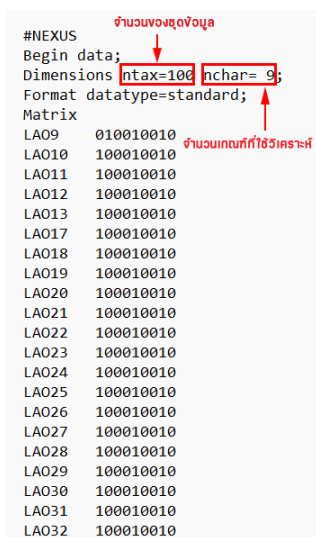
จากภาพที่ 3 ในแถบสีแดงเป็นตัวอย่างของภาษาลาวอีสาน ถิ่นบ้านจอมศรี ตำบลจอมศรี อำเภอเสิงคาน จังหวัดเลย ซึ่งผู้วิจัยให้รหัสเป็น LAO012 มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 มีวรรณยุกต์ 5 เสียง และวรรณยุกต์ในช่อง A4 มีสัญลักษณ์กลางก่อนต่ำ-ขึ้น-ตก [232] จะเห็นว่าช่องที่มีลักษณะดังกล่าวจะถูกแทนค่าด้วยเลข 1 ส่วนช่องที่ไม่มีลักษณะดังกล่าวจะถูกแทนค่าด้วยเลข 0

ขั้นตอนที่ 3 แปลงข้อมูลตัวเลขเป็นรูปแบบ nexus

เมื่อแทนค่าด้วยตัวเลขและป้อนข้อมูลลงในโปรแกรม excel แล้ว ผู้วิจัย จะทำการบันทึกไฟล์ excel ให้เป็นไฟล์ *.txt จากนั้นจะป้อนข้อมูลลงในรูปแบบ nexus ตามวิธีที่ออกแบบโดยแมดดิสันและคณะ (Maddison et al. 1997) เพื่อให้มีความเหมาะสม ต่อการคำนวณด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งในกรณีนี้คือการวิเคราะห์ด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net ขั้นตอนการแปลงข้อมูลตัวเลขเป็นรูปแบบ nexus มีรายละเอียดดังนี้

1. กรอกรจำนวนชุดข้อมูลทั้งหมด ในงานวิจัยนี้มีจำนวนภาษาลาวอีสาน ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 100 ชุด หรือมีข้อมูลทั้งหมด 100 ชุด [ntax=100]
2. กรอกรจำนวนเกณฑ์ทั้งหมด ในงานวิจัยนี้มี 3 เกณฑ์ คือการแยกเสียงรวม เสียงวรรณยุกต์จำนวน 3 รูปแบบ จำนวนเสียงวรรณยุกต์ 2 รูปแบบ และสัทลักษณะ วรรณยุกต์ของ A4 จำนวน 4 รูปแบบ รวมทั้งหมด 9 รูปแบบ [nchar=9]

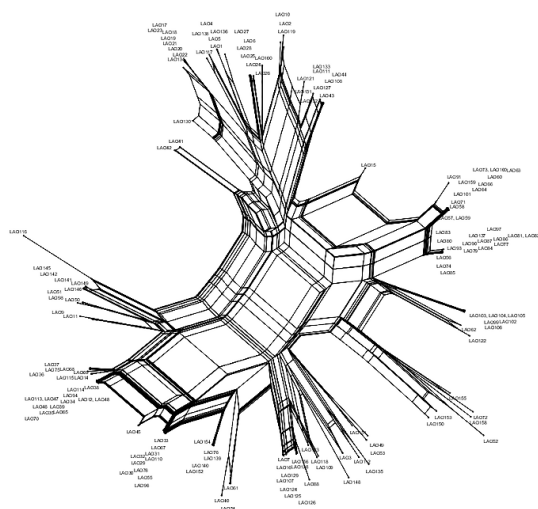
เมื่อป้อนข้อมูลแล้วจะปรากฏรูปแบบ nexus มีความเหมาะสมต่อการคำนวณ ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ดังภาพที่ 4


```
#NEXUS
Begin data;
Dimensions ntax=100 nchar=9;
Format datatype=standard;
Matrix
LA09      010010010
LA010     100010010
LA011     100010010
LA012     100010010
LA013     100010010
LA017     100010010
LA018     100010010
LA019     100010010
LA020     100010010
LA021     100010010
LA022     100010010
LA023     100010010
LA024     100010010
LA025     100010010
LA026     100010010
LA027     100010010
LA028     100010010
LA029     100010010
LA030     100010010
LA031     100010010
LA032     100010010
```

ภาพที่ 4 แสดงข้อมูลการแปลงค่าตัวเลขเป็นรูปแบบ nexus

ขั้นตอนที่ 4 ประมวลผลจากรูปแบบ nexus เป็นแผนภาพ Neighbor-Net การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net ของซอฟต์แวร์ SplitsTree5 ระบบจะแสดงผลการจัดกลุ่มทั้งหมดของชุดข้อมูลที่ป้อนไว้ในระบบ ซึ่งโปรแกรมจะจัดกลุ่มชุดข้อมูลที่เหมือนกันให้ทับซ้อนกัน จัดชุดข้อมูลที่คล้ายกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และจัดชุดข้อมูลที่ต่างกันจะถูกจัดให้ห่างกัน โดยที่รหัสของข้อมูลจะปรากฏที่ส่วนปลายของแต่ละเส้นด้วย ดังที่แสดงในภาพที่ 5

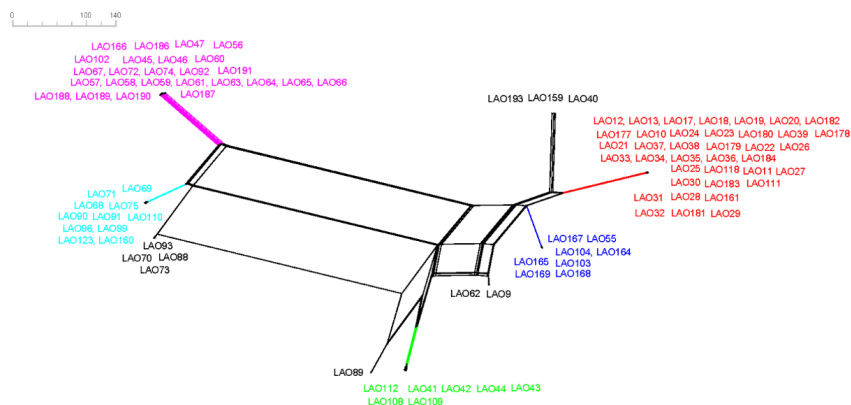

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการแสดงผลข้อมูลเมื่อวิเคราะห์ด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net

ภาพที่ 5 ข้างต้นเป็นตัวอย่างของแผนภาพที่ได้จากการประมวลผลของอัลกอริทึม Neighbor-Net จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันจะเกาะกลุ่มกัน ส่วนข้อมูลที่ต่างกันจะอยู่คนละกลุ่มและห่างกัน โดยที่ปลายของแต่ละเส้นจะมีรหัสกำกับอยู่ ซึ่งสามารถใช้ตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้

ผลการศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลภาษาลาวอีสานจำนวน 100 จุด ด้วยซอฟต์แวร์ SplitsTree5 และสร้างแผนภาพเครือข่ายด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net แล้ว พบว่าสามารถจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานออกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังภาพที่ 6

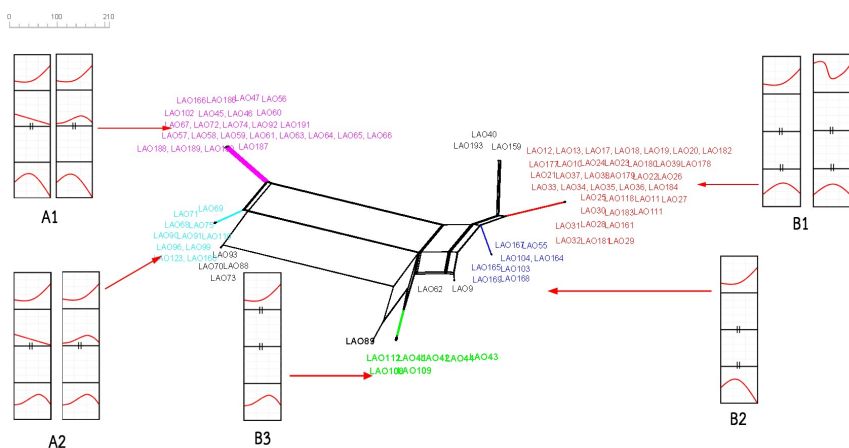
ภาพที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ภาษาลาวอีสานด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net

จากภาพที่ 6 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าภาษาลาวอีสานสามารถแบ่งได้ทั้งหมด 5 กลุ่ม ตามจำนวนเสียงวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียง และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ที่ปรากฏ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มภาษาลาวอีสานที่อยู่ด้านซ้ายของภาพที่ 6 เป็นภาษาลาวอีสานที่มี 6 เสียงวรรณยุกต์ มีการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ A1-23-4 สามารถจำแนกสำเนียงด้วยสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเส้นสีชมพู ม่วงและสีฟ้า

2. กลุ่มภาษาลาวอีสานที่อยู่ด้านขวาของภาพที่ 6 เป็นภาษาลาวอีสานที่มี 5 เสียงวรรณยุกต์ มีการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ A1-234 และรูปแบบ A123-4 สามารถจำแนกสำเนียงด้วยสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเส้นสีแดง สีนํ้าเงิน และสีเขียว

เพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นผู้วิจัยจะตั้งชื่อให้ภาษาลาวอีสานทั้ง 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเส้นสีชมพูอมม่วงและกลุ่มเส้นสีฟ้า ซึ่งมี 6 วรรณยุกต์จะตั้งชื่อเป็น A1 และ A2 ตามลำดับ กลุ่มเส้นสีแดง สีน้ำเงิน และสีเขียว ซึ่งมี 5 วรรณยุกต์จะตั้งชื่อเป็น B1 B2 และ B3 ตามลำดับ และจะนำภาพสัญลักษณ์วรรณยุกต์ของ A4 ของแต่ละกลุ่ม ลงกำกับไว้ด้วย ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 สัณลักษณ์ของวรรณยุกต์ของ A4 ของภาษาลาวอีสานแต่ละกลุ่ม

จากภาพที่ 7 อธิบายได้ว่ากลุ่ม A1 มี 6 วรรณยุกต์ มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้าง-ตก [41] กลุ่ม A2 มี 6 วรรณยุกต์มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343] กลุ่ม B1 มี 5 วรรณยุกต์ มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้าง-ขึ้น-ตก [232] กลุ่ม B2 มี 5 วรรณยุกต์มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้าง-ตก [41] และกลุ่ม B3 มี 5 วรรณยุกต์มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A123-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343]

อนึ่งจะเห็นได้ว่าสัญลักษณ์อื่น ๆ (เส้นสีดำ) ที่เคยบ่อนข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ของการจัดการข้อมูลด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net จะไม่อยู่ใน 5 กลุ่มข้างต้น เพราะมีข้อมูลจำนวนน้อยจนไม่สามารถจัดกลุ่มได้

เมื่อตรวจสอบย้อนกลับโดยดูจากรหัสที่กำกับปลายเส้นของแต่ละสี ทำให้ทราบว่าผู้พูดภาษาลาวอีสานทั้ง 5 กลุ่มพูดอยู่ที่ใดบ้าง รายละเอียดมีดังนี้

1. ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A1

ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A1 มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี มหาสารคาม อุดรธานี ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ บุรีรัมย์ บึงกาฬ ศรีสะเกษ มุกดาหาร นครพนม หนองคาย ยโสธร สุรินทร์ และหนองบัวลำภู รายละเอียดได้แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A1

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	ข้อมูลอ้างอิง
1	LAO058	อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
2	LAO059	อ.บุณฑริก จ.อุบลราชธานี	
3	LAO060	อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี	
4	LAO061	อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี	
5	LAO063	อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม	
6	LAO064	อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี	
7	LAO065	อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	
8	LAO066	อ.โพนทอง จ.ร้อยเอ็ด	
9	LAO067	อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด	
10	LAO072	อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ	
11	LAO074	อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	
12	LAO160	ต.นาแสง อ.ศรีวิไล จ.บึงกาฬ	เพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์ (2564)

ตารางที่ 2 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A1 (ต่อ)

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	ข้อมูลอ้างอิง
13	LAO166	บ.บัวระมณ ต.ตองปัด อ.น้ำเกลี้ยง จ.ศรีสะเกษ	วิษณุ ศรีพิพัฒน์กุล (2557)
14	LAO160	ต.นาแสง อ.ศรีวิไล จ.บึงกาฬ	สิริพัชญ์ หาญนอก (2563)
15	LAO160	อ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
16	LAO186	อ.เมือง จ.มุกดาหาร	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
17	LAO187	อ.นาแก จ.นครพนม	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
18	LAO188	อ.เมือง จ.หนองคาย	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
19	LAO189	อ.คำชะโนด จ.ยโสธร	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
20	LAO190	อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)
21	LAO191	อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย (2566)

2. ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A2

ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A2 มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดเลย มหาสารคาม อุดรธานี
ขอนแก่น บุรีรัมย์ ชัยภูมิ และร้อยเอ็ด รายละเอียดได้แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม A2

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	ข้อมูลอ้างอิง
1	LAO045	ต.ผานกเค้า อ.ภูกระดัง จ.เลย	ฉันทรรณ อ่อนศรีไพร และ ศุภกิต บัวขาว (2558)
2	LAO046	ต.ทรัพย์ไพรวัลย์ อ.เอราวัณ จ.เลย	
3	LAO047	ต.ผาอินทร์แปลง อ.เอราวัณ จ.เลย	
4	LAO058	อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
5	LAO059	อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี	
6	LAO068	อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	
7	LAO069	อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น	
8	LAO075	อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	
9	LAO090	อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	
10	LAO096	อ.โพนทอง จ.ร้อยเอ็ด	
11	LAO099	อ.ศรีบุญเรือง จ.อุดรธานี	
12	LAO159	อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด	Urairat Thongphiw (1989)

3. ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B1

ภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B1 มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดเลย หนองคาย และกาฬสินธุ์
รายละเอียดได้แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B1

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	อ้างอิง
1	LAO10	บ.เชียงคาน ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
2	LAO11	บ.สาวแล ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย	
3	LAO012	บ.สาวแล ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย	
4	LAO13	บ.เชียงคาน ต.เชียงคาน จ.เลย	
5	LAO110	บ.จอมศรี ต.จอมศรี อ.เชียงคาน จ.เลย	
6	LAO111	บ.จอมศรี ต.จอมศรี อ.เชียงคาน จ.เลย	
7	LAO118	บ.จอมศรี ต.จอมศรี อ.เชียงคาน จ.เลย	
8	LAO123	บ.เชียงคาน ต.เชียงคาน จ.เลย	
9	LAO017	ต.หนองหญ้าปล้อง อ.วังสะพุง จ.เลย	ธัญธรณ์ อ่อนศรีไพรและ ศุภกิต บัวขาว (2558)
10	LAO018	ต.ศรีฐาน อ.ภูกระดึง จ.เลย	
11	LAO019	ต.ผาสายยอด อ.เอราวัณ จ.เลย	
12	LAO020	ต.โนนป่าซาง อ.ผาขาว จ.เลย	
13	LAO021	ต.ท่าช้างค้อ อ.ผาขาว จ.เลย	
14	LAO022	ต.บ้านเพิ่ม อ.ผาขาว จ.เลย	
15	LAO023	ต.ผาขาว อ.ผาขาว จ.เลย	
16	LAO024	ต.ปากปวน อ.วังสะพุง จ.เลย	
17	LAO025	ต.หนองจั่ว อ.วังสะพุง จ.เลย	
18	LAO026	ต.แก่งศรีภูมิ อ.ภูหลวง จ.เลย	
19	LAO027	ต.ห้วยสีเสียด อ.ภูหลวง จ.เลย	
20	LAO028	ต.ภูหอ อ.ภูหลวง จ.เลย	
21	LAO029	ต.หนองคัน อ.ภูหลวง จ.เลย	

ตารางที่ 4 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B1 (ต่อ)

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	อ้างอิง
22	LAO030	ต.เลยวังไสย์ อ.ภูหลวง จ.เลย	
23	LAO031	ต.ปวนพูน อ.หนองหิน จ.เลย	
24	LAO032	ต.โนนปอแดง อ.ผาขาว จ.เลย	
25	LAO033	ต.หนองหิน อ.หนองหิน จ.เลย	
26	LAO034	ต.ปากปวน อ.วังสะพุง จ.เลย	
27	LAO035	ต.หนองจั่ว อ.วังสะพุง จ.เลย	
28	LAO036	ต.ผาน้อย อ.วังสะพุง จ.เลย	
29	LAO037	ต.ภูกระดังง์ อ.ภูกระดังง์ จ.เลย	
30	LAO038	ต.ผาบึง อ.วังสะพุง จ.เลย	
31	LAO039	ต.ศรีสงคราม อ.วังสะพุง จ.เลย	
32	LAO040	ต.เอราวัณ อ.เอราวัณ จ.เลย	
33	LAO159	บ.ภูแล่นช้าง ต.ภูแล่นช้าง อ.นาคู จ.กาฬสินธุ์	สิริพัชญ์ ชาญนอก (2563)
34	LAO177	ต.เชียงคาน อ. เชียงคาน จ.เลย	ศุภกิต บัวขาว (2561)
35	LAO178	ต.ธาตุ อ.เชียงคาน จ.เลย	
36	LAO179	ต.เขาแก้ว อ. เชียงคาน จ.เลย	
37	LAO180	ต.นาข้าว อ.เชียงคาน จ.เลย	
38	LAO181	ต.ปากคม อ.เชียงคาน จ.เลย	
39	LAO182	ต.บุษม อ.เชียงคาน จ.เลย	
40	LAO183	ต.จอมศรี อ.เชียงคาน จ.เลย	
41	LAO184	ต.หาดทรายขาว อ.เชียงคาน จ.เลย	

4. ภาษาลาวอีสานกลุ่ม B2

ภาษาลาวอีสานกลุ่ม B2 มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี รายละเอียดได้แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B2

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	อ้างอิง
1	LAO62	อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
2	LAO102	ต.โคกสาร อ.ขามเฒ่า จ.อำนาจเจริญ	
3	LAO103	บ.ห้วยแปก ต.ห้วยซำ อ.บุณฑริก จ.อุบลราชธานี	
4	LAO104	บ.ห้วยแปก ต.ห้วยซำ อ.บุณฑริก จ.อุบลราชธานี	
5	LAO164	บ.โนนเค็ง ต.แหม่ม อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ	วิษณุ ศรีพิพัฒน์กุล (2557)
6	LAO165	บ.บัวระมณ ต.ตองปิด อ.น้ำเกลี้ยง จ.ศรีสะเกษ	
7	LAO167	บ.สวัสดี ต.ห้วยทับทัน อ.ห้วยทับทัน จ.ศรีสะเกษ	
8	LAO168	บ.จอก ต.สะพุง อ.ศรีรัตนะ จ.ศรีสะเกษ	
9	LAO169	อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ	

5. ภาษาลาวอีสานกลุ่ม B3

ภาษาลาวอีสานกลุ่ม B3 มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดหนองคายและเลย รายละเอียดได้แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ถิ่นที่มีผู้พูดภาษาลาวอีสาน กลุ่ม B3

ลำดับ	รหัส	ภาษาลาวอีสานถิ่น	ข้อมูลอ้างอิง
1	LAO108	ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย	พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)
2	LAO109	ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย	
3	LAO112	ต.โพธิ์ตาก อ.โพธิ์ตาก จ.หนองคาย	
4	LAO042	ต.ทรายขาว อ.วังสะพุง จ.เลย	ธันยธรณ์ อ่อนศรีไพร และ ศุภกิต บัวขาว (2558)
5	LAO043	ต.ตาต้อ อ.หนองหิน จ.เลย	
6	LAO044	ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย	

จากผลการวิจัยพบว่าภาษาลาวอีสานมีทั้งหมด 5 สำเนียงหลัก แต่ละสำเนียงมีผู้พูดกระจายอยู่ในหลายจังหวัด เพื่อให้จดจำง่าย ผู้วิจัยจะตั้งชื่อตัวแทนของภาษากลุ่มนั้น ๆ ด้วยสำเนียงที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี ทั้งในแง่ของการยอมรับหรือการรับรู้ของเจ้าของภาษา จำนวนผู้พูด หรือภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ เช่น เป็นเมืองที่มีความเก่าแก่หรือเคยเป็นหัวเมืองใหญ่มาก่อน สามารถสรุปสำเนียงลาวอีสานได้ดังนี้

1. **ภาษาลาวอีสานสำเนียงร้อยเอ็ด** (กลุ่ม A1) มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุบลราชธานี มหาสารคาม อุดรธานี ชัยภูมิ บุรีรัมย์ บึงกาฬ ศรีสะเกษ มุกดาหาร นครพนม หนองคาย ยโสธร สุรินทร์ และหนองบัวลำภู เหตุผลที่ให้สำเนียงร้อยเอ็ดเป็นตัวแทน เพราะมีผู้พูดสำเนียงนี้อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดมากที่สุดและเป็นที่รับรู้ของคนภาคอีสานว่าภาษาลาวอีสานถิ่นร้อยเอ็ดมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

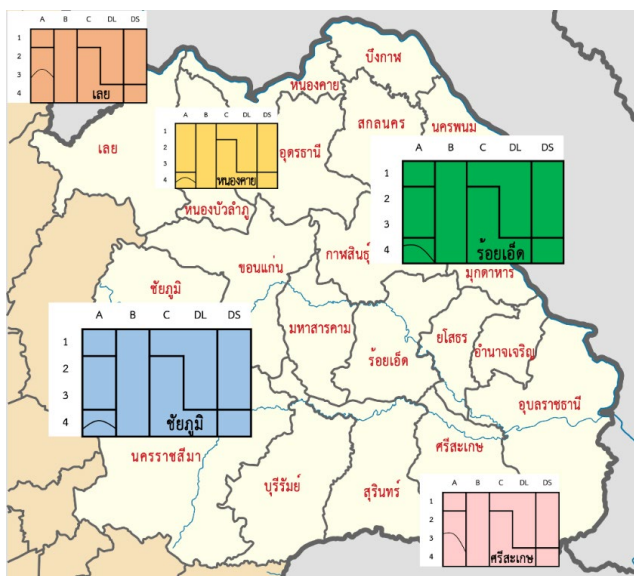
2. **ภาษาลาวอีสานสำเนียงชัยภูมิ** (กลุ่ม A2) มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ เลย มหาสารคาม อุดรธานี ขอนแก่น บุรีรัมย์ และร้อยเอ็ด เหตุผลที่ให้สำเนียงชัยภูมิเป็นตัวแทน เพราะมีผู้พูดสำเนียงนี้อยู่ในจังหวัดชัยภูมิมากที่สุด และเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าภาษาลาวอีสานถิ่นชัยภูมิมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

3. **ภาษาลาวอีสานสำเนียงเลย** (กลุ่ม B1) มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดเลยและกาฬสินธุ์ เหตุผลที่ให้สำเนียงเลยเป็นตัวแทนเพราะมีผู้พูดสำเนียงนี้อยู่ในจังหวัดเลยมากที่สุด และเป็นที่ยอมรับของคนภาคอีสานว่าภาษาลาวอีสานถิ่นเลยมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ภาษาลาวอีสานถิ่นเลยมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลาวหลวงพระบางที่พูดกันอยู่ในประเทศ สปป.ลาว

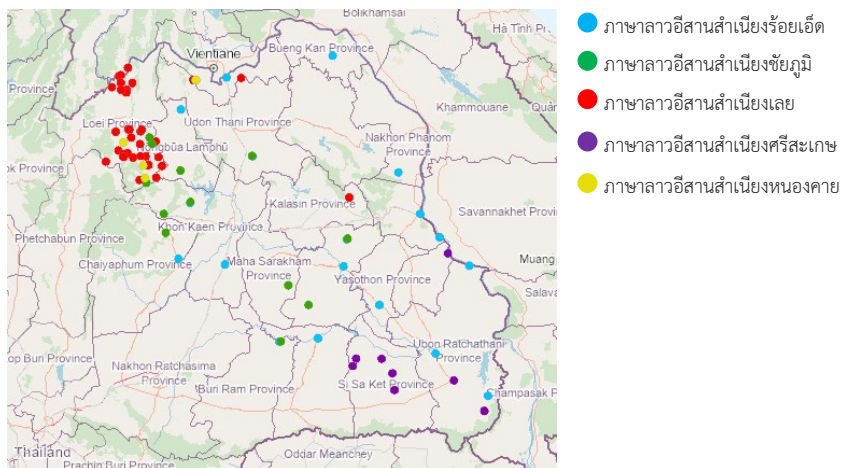
4. **ภาษาลาวอีสานสำเนียงศรีสะเกษ** (กลุ่ม B2) มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี เหตุผลที่ให้สำเนียงศรีสะเกษเป็นตัวแทนเพราะมีผู้พูดสำเนียงนี้อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษมากที่สุด ภาษาลาวอีสานถิ่นศรีสะเกษมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลาวจำปาสักที่พูดกันอยู่ในประเทศ สปป.ลาว

5. **ภาษาลาวอีสานสำเนียงหนองคาย** (กลุ่ม B3) มีผู้พูดอยู่ในจังหวัดหนองคายและเลย เหตุผลที่ให้สำเนียงหนองคายเป็นตัวแทนเพราะมีผู้พูดสำเนียงนี้อยู่ในจังหวัดหนองคายมากกว่าจังหวัดเลย ภาษาลาวอีสานถิ่นหนองคายมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลาวเวียงจันทน์ที่พูดกันอยู่ในประเทศ สปป.ลาว

สามารถแสดงแผนผังการกระจายของระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานทั้ง 5 สำเนียงได้ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แผนที่แสดงการกระจายของระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานทั้ง 5 สำเนียง

ภาพที่ 9 แผนที่แสดงการกระจายตัวของภาษาลาวอีสานทั้ง 5 สำเนียง

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานจำนวน 100 จุด ด้วยเกณฑ์จำนวนเสียงวรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียง และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ช่อง A4 ที่ปรากฏ ด้วยซอฟต์แวร์ SplitsTree5 แล้วสร้างแผนภาพเครือข่ายด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net พบว่าสามารถจัดกลุ่มได้ทั้งหมด 5 กลุ่มใหญ่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสามารถจัดภาษาลาวอีสานออกได้เป็น 5 สำเนียง ดังนี้

1. สำเนียงร้อยเอ็ด มี 6 วรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงเป็นแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างสูง-ตก [41]
2. สำเนียงชัยภูมิ มี 6 วรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงเป็นแบบ A1-23-4 วรรณยุกต์ช่อง A4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343]
3. สำเนียงเลย มี 5 วรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงเป็นแบบ A1-234 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างต่ำ-ขึ้น-ตก [232]
4. สำเนียงศรีสะเกษ มี 5 วรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงเป็นแบบ A1-234 วรรณยุกต์ A4 มีสัทลักษณะกลางค่อนข้างสูง-ตก [41]
5. สำเนียงหนองคาย มี 5 วรรณยุกต์ การแยกเสียงรวมเสียงเป็นแบบ A123-4 มีสัทลักษณะกลาง-ขึ้น-ตก [343]

การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานด้วยอัลกอริทึม Neighbor-Net ในครั้งนี้เป็นการจัดกลุ่มอย่างกว้าง ๆ โดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณยุกต์ภาษาลาวที่พูดกันในภาคอีสาน ซึ่งผลที่ได้ันับว่ามีความเชื่อถือ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดดังนี้

1. เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้มีปริมาณไม่เท่ากัน บางจังหวัดมีการศึกษาอย่างครอบคลุม เช่น ภาษาลาวอีสานถิ่นเลย มีจุดเก็บข้อมูลถึง 50 จุด แต่บางจังหวัดมีจุดเก็บข้อมูลเพียง 1 จุด เช่น กาฬสินธุ์ นครพนม บุรีรัมย์ มุกดาหาร ฯลฯ จึงทำให้มีผลที่ได้อาจไม่ครอบคลุมสำเนียงตามความเป็นจริง เพราะบางจังหวัดอาจมีผู้พูดมากกว่า 1 สำเนียง เช่น ภาษาลาวอีสานถิ่นบุรีรัมย์ ในงานวิจัยนี้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มสำเนียงร้อยเอ็ด แต่แท้จริงแล้วที่จังหวัดบุรีรัมย์ยังมิได้ผู้พูดสำเนียงชัยภูมิอยู่ด้วย หรือภาษาลาวถิ่นกาฬสินธุ์ที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้เป็นสำเนียงส่วนน้อยของจังหวัด เพราะเป็นกลุ่มลาวที่อพยพมาจากแขวงสะหวันเขต

ประเทศ สปป.ลาว (สิริพัชญ์ หาญนอก, 2563, น. 100) จึงทำให้ขาดสำเนียงของประชากรกลุ่มใหญ่ของจังหวัดกาฬสินธุ์ไป และยังพบกรณีเช่นนี้แทบทุกจังหวัด เพราะในอดีตภาคอีสานมีการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรอยู่ตลอดเวลา ทำให้แต่ละพื้นที่มีผู้พูดภาษาลาวมากกว่า 1 สำเนียง แม้แต่ในระดับหมู่บ้านก็อาจมีการพูดด้วยสำเนียงที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นหากจะให้การจัดกลุ่มภาษาลาวอีสานมีความละเอียดแม่นยำมากกว่านี้จะต้องเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

อนึ่ง การจัดกลุ่มในครั้งนี้ยังพบอีกว่าประชากรของหลายจังหวัดจะมีผู้พูดมากกว่า 1 สำเนียง เช่น จังหวัดอุบลราชธานี มหาสารคาม ขอนแก่น ชัยภูมิ ฯลฯ จึงสมควรที่จะศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวอีสานในจังหวัดเหล่านี้ อย่างละเอียด เพื่อให้ทราบว่าแท้จริงแล้วจังหวัดดังกล่าวมีผู้พูดทั้งหมดกี่สำเนียง

2. อัลกอริทึม Neighbor-Net เหมาะสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อจัดข้อมูลที่มีความหลากหลายมากให้เป็นกลุ่มก้อน แต่เมื่อนำมาใช้กับข้อมูลวรรณยุกต์ภาษาลาวอีสานที่มีจำนวนไม่ใหญ่พอ อาจทำให้มีความคลาดเคลื่อนในรายละเอียดได้ เช่น การระบุสัญลักษณ์วรรณยุกต์ของผู้วิจัยแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แม้ในความจริงจะพอทราบว่าถึ้นนั้นควรจัดอยู่ในกลุ่มใด แต่เมื่อสัญลักษณ์ที่ระบุไว้ในงานวิจัยมีความต่างจากงานอื่นมาก ทำให้ต้องจัดอยู่ใน “สัญลักษณ์อื่น ๆ” ซึ่งเป็นข้อมูลกลุ่มน้อย และส่งผลให้ภาษานั้นถูกกันออกไปจากกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yurayong, Chinduang, Pimvunkum Saknarin, & Naksuk, Yuttaporn (2024, p. 28) ที่ว่าอัลกอริทึม Neighbor-Net จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแบบจำลองเบื้องต้นของการนำเครื่องมือชนิดนี้มาทดลองใช้ เพื่อขยายมาตรวจสอบของงานวิจัยให้ใหญ่ขึ้นในอนาคต และจะเป็นแรงจูงใจให้นักวิชาการหันมาศึกษาภาษาศาสตร์ในระดับมหัพภาคมากขึ้น เช่น การศึกษาลักษณะร่วมของภาษาทั้งภูมิภาคหรือทั้งทวีป

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทยธรรณ อ่อนศรีไพรและศุภกิต บัวขาว. (2558). “การแปรของวรรณยุกต์ภาษาเลย ใน 6 อำเภอ : วังสะพุง ภูกระดึง ภูหลวง เอราวัน ผาขาว และหนองหิน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4(2), 80-99.
- ธีระพันธ์ ธิ. ทองคำ.(2559). *ผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวและกะเหรี่ยงไป อำเภอ บ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิณรัตน์ อัครวัฒนกุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาภาษาศาสตร์, ภาควิชาวิชาภาษาศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญประภา สิงห์สวัสดิ์. (2564). การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นในจังหวัด บึงกาฬ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 38(2), 70-106.
- วิจิณต์ ภาณุพงศ์. (2530). “ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาถิ่นจังหวัดนครราชสีมา.” *อักษรศาสตร์*. 19 (1), 23-54.
- วิษณุ ศรีพิพัฒน์กุล. (2557). *วรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ภาษาชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต) ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร ฮาชันนารี. (2543) การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีนและภาษาลาวด่านซ้าย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาสาขาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภกิต บัวขาว. (2561). การแปรของวรรณยุกต์ภาษาเลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 35 (2), 304-330.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *ประชากร จำแนกตามภาษาที่ใช้พูดในครัวเรือน เพศ และเขตการปกครอง*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 14 เมษายน 2567, จาก <https://www.nso.g>

- สิริพัชญ์ หาญนอก. (2563). ระบบเสียงและการจัดกลุ่มทางเชื้อสายของภาษาไทยบ้าน
ภูแล่นช้าง ตำบลภูแล่นช้าง อำเภอนาาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Brown, J.M. (1965). From Ancient Thai to Modern Dialects. *Bangkok: Social
Science Association Press.*
- Bryant D, Moulton V. (2004). Neighbor-net: an agglomerative method for the
construction of phylogenetic networks. *Molecular Biology and
Evolution*, 21(2), 255–65.
- Dockum, Rikker. 2019. The tonal comparative method: Tai tone in historical
perspective (Doctoral dissertation). New Haven, CT: Yale University.
- Gedney, William J. (1972). “A Checklist for Determining Tones in Tai Dialects.”
Studies in Linguistics In Honor of George L. Trager, Ed. By M. Estellie
Smith. Mouton: The Hague.
- Isan Creative Festival. (2566, 27 กุมภาพันธ์). 8 สำเนียงเสียงอีสาน. [Facebook].
สืบค้น 17 เมษายน 2567 <https://web.facebook.com/isancreativefestival/>
- Li, F.K. (1966). The Relationship between tones and initials in Tai. In H.Z.
Norman(ed), *Studies in Comparative Austro-Asiatic Linguistics*, pp.82-88.
- Li, F.K. (1977). A handbook of comparative Tai. Manoa: University Press of
Hawaii.
- Liao, Hanbo. (2023). An integrated tone box scheme for determining tones in
Tai varieties beyond Southwestern Tai: diachronic and synchronic
concerns. *Folia Linguistica*, 57(s44-s1), 199-244.
- Maddison, David R., David L. Swofford & Wayne P. Maddison. 1997. Nexus:
An extensible file format for systematic information. *Systematic Biology*
46(4). 590–621.

Yurayong, Chinduang, Pimvunkum Saknarin, & Naksuk, Yuttaporn. (2024).
Convergence and divergence of tone paradigms across Tai dialects
in the 21st century. In Susanne Wagner, & Ulrike Stange-Hundsörfer
(eds.), (Dia)lects in the 21st century: Selected papers from Methods
in Dialectology XVII (Mainz, 2022) (Language Variation series). Berlin:
Language Science Press.

สถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการ
ในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้
Status and composition of Chant of verses
in southern ritual literature

ชาญณรงค์ คงฉิม
Channarong Kongchim
คณะศึกษาศาสตร์
Faculty of Education
มหาวิทยาลัยทักษิณ
Thaksin University
Email: Channarong_jf@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทสวดโองการที่ใช้สวดประกอบพิธีกรรมในพื้นที่ภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพของบทสวดโองการที่นำมาศึกษา และ 2) ศึกษาลักษณะการประพันธ์ในบทสวดโองการภาคใต้ จากการเก็บข้อมูลจากเอกสารตัวเขียนที่รวบรวมไว้พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด และวัดต่าง ๆ ตลอดจนทั้งที่ได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน และครูภูมิปัญญาต่าง ๆ ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคใต้ จำนวน 30 โองการ

ผลการวิจัยพบว่า บทสวดโองการได้แสดงให้เห็นสถานภาพของเอกสารแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เอกสารโบราณประเภทหนังสือใบลาน จำนวน 8 โองการ 2) จากเอกสารตัวเขียนสมุดฝรั่ง จำนวน 19 โองการ และ 3) หนังสือยุคการพิมพ์ จำนวน 3 โองการ

ประเด็นลักษณะการประพันธ์ในบทสวดโองการภาคใต้ 1) ด้านลักษณะพบการประพันธ์ประเภทกาพย์ ได้แก่ กาพย์ยานี 11 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 คำประพันธ์ประเภทกลอน พบกลอนสี่ที่ไม่เคร่งครัดในการใช้คำ และคำประพันธ์ประเภทร้อยที่ไม่จำกัดคำในแต่ละวรรค 2) ลักษณะร่วมและขนบของคำประพันธ์บทสวดโองการจะเริ่มต้นด้วยคำนมัสการ ที่ใช้คำว่า โอม ศรี สิบนิ้ว และอ้างเชิญของคำเริ่มต้นของบทสวดโองการ ประเด็นของเนื้อหาด้วบท พบว่าด้วบทแสดงให้เห็นของการเชิญและกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 แหล่ง คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนา และครูอาจารย์ ด้านเนื้อหาของด้วบทโองการถวายเครื่องเซ่นสังเวยที่ปรากฏในส่วนท้ายของโองการจะจบด้วยคาถาภาษาบาลีในตอนท้าย

การศึกษาวิจัยสถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้ ได้แสดงให้เห็นบริบทการใช้โองการ 3 ประเภท คือ 1) การใช้บทสวดโองการเพื่อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมที่ต้องใช้เครื่องเซ่นสังเวย 2) การใช้บทสวดโองการเพื่อประกอบการทำงานมนตร์ และ 3) การใช้บทสวดโองการเพื่อความเป็นสิริมงคล

คำสำคัญ: สถานภาพ, ลักษณะการประพันธ์, โองการ, วรรณกรรมพิธีกรรม, ภาคใต้

Abstract

This research article aims to study the chants used in ritual chants in southern regions. Its purposes are to 1) Study the status of the chants and verses used in the study, and 2) Study the writing style in southern chants. From the collection of information from written documents collected in museums, libraries, and various temples, all the help was supported by a group of folk black magic doctors, folk artists, and teachers of various fields of wisdom in the 8 southern provinces of 30 verses.

The research results found that the recitation of the verses shows the status of the document, divided into three groups, namely 1) an ancient document in the form of a book containing 8 verses, 2) the documents of Western writers, totaling 19 verses, and 3) books from the printing era, 3 verses.

The issues in the style of writing in the chanting of verses in the southern regions are 1) Chanthalak, found in the poetry genre, including the 11-verse Kapyani, and the 28 Surangkha-nang, poetry-type compositions, found four poems that are not strict in their use of words, and poetic poetry that has no word limits in each paragraph, and 2) Common characteristics and traditions of the compositions which the recitation of the verse begins with the words of worship using the words Om Sri Ten Fingers and the invitation of the opening words of the verse, the issues of the content of the chapter. It was found that the text shows the invitation and reference to sacred things from three sources: Brahmanism-Hinduism, Buddhism, and teachers. Regarding the content of the verses, the sacrificial offerings that appear at the end of the verses end with a Pali mantra at the end.

The study of the status and composition of the chants in southern ritual literature. It shows the context of using 3 types of verses: 1) the use of chanting verses to invite holy things in rituals that require offerings, 2) the use of chanting verses to accompany the making of holy water, and 3) the use of chanting verses to auspiciousness.

Keywords: status, style of writing, verses, ritual literature, southern region

บทนำ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้แบ่งประเภทของพิธีกรรมออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ คือ 1) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย และ 2) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การทำบุญบ้าน สิบสองเดือน โดยพิธีกรรมดังกล่าวสามารถแบ่งปลีกย่อยได้ 10 ประเภท คือ พิธีกรรมที่ปฏิบัติประจำวัน พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ พิธีกรรมที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว พิธีกรรมเกี่ยวกับการชำระบาป พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยง พิธีกรรมเกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว พิธีกรรมเกี่ยวกับปฐมฤกษ์ พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับเฉพาะบุคคล พิธีกรรมการอ้อนวอนพระเจ้า พิธีกรรมเกี่ยวกับการพลีสุกกรรม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552)

พื้นที่ภาคใต้ของไทยที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน พิธีกรรมที่ปรากฏในพื้นที่ภาคใต้จึงสามารถจัดกลุ่มได้หลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวันสำคัญทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของชุมชน และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสายตระกูล ผู้วิจัยมองว่าพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของชุมชน และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสายตระกูลเป็นพิธีกรรมที่น่าสนใจ เนื่องจากมีการผสมผสานความเชื่อทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องผีเข้าด้วยกัน ตัวอย่างพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของชุมชน มีการจัดพิธีสวดบ้านพลีเรือน พื้นที่บางส่วนของจังหวัดสงขลา และจังหวัดปัตตานี โดยจัดทำขึ้นในชุมชนปีละครั้ง มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ และเชิญหมอไสยศาสตร์พื้นบ้านมาอ่านโองการ ซึ่งเชื่อว่าทำให้คนในชุมชนเกิดความผาสุกร่มเย็น หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสายตระกูล เช่น การจัดพิธีไหว้ภูมิบ้านขึ้น เจ้าบ้านได้เชิญหมอไสยศาสตร์พื้นบ้านมาทำพิธีกรรม มีการอ่านโองการประกอบเครื่องเช่นสังเวย

คำว่า “บทสวด” หรือ “โองการ” ถือเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม ที่มีผู้นำประกอบพิธีกรรม (พราหมณ์/หมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน) เป็นคนสวดที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่ได้ประดิษฐ์ถ้อยคำขึ้นสำหรับการอ่าน

ในประกอบพิธีกรรม หรือที่เรียกว่า “ร่ายโองการ” ที่มีลักษณะเป็น “มนตร์” อย่างหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากพระเวท แบบลัทธิพราหมณ์ (กรมศิลปากร, 2562) ที่สามารถแบ่งได้หลายประเภท เช่น บทสวดอ้อนวอน บทสวดสรรเสริญ และบทสวดแก้อาถรรพณ์ การประกอบพิธีกรรมจึงใช้บทสวดโองการ อุดม หนูทอง (2524) ได้นิยามบทสวดนี้ว่า “วรรณกรรมแหล่งสุด” โดยตัวบทมีลักษณะเป็น “โองการ” ตามที่อุดม ได้รวบรวมศึกษาไว้ 3 กลุ่มข้อมูล คือ บทไหว้สัสดี บทไหว้พระภูมิเจ้าที่ และบททำขวัญไว้เพียงเบื้องต้นจากการศึกษาพบว่าโองการมีลักษณะเป็นมุขปาฐะ ใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกาพย์และร่าย ซึ่งเหมาะแก่การสวดแหล่ ทำให้น่าเสียคล้ายการภาวนาหรือร่ายมนตร์ (อุดม หนูทอง, 2524) ลักษณะของการอ่านโองการ ที่ใช้ฉันทลักษณ์ประเภทร่ายนั้นจึงสอดคล้องกับการเรียกการอ่านโองการว่า “ร่ายโองการ”

จากการอ่านพิจารณาตัวบทสวดโองการเบื้องต้น พบว่าตัวบทโองการมีฉันทลักษณ์ของการประพันธ์แตกต่างกัน ขณะเดียวกันตัวเอกสาร (หนังสือ) บางฉบับมีความต่างสมัยกัน มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นที่ให้ความรู้ลึกซึ้งแห่งตัวเอกสารเกิดวัฒนธรรมการบูชาหนังสือซึ่งเชื่อว่าเป็นบทสวดศักดิ์สิทธิ์ที่ต่างจากบทสวดทางศาสนา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสถานภาพของบทสวดโดยเฉพาะตัวเอกสารที่มีการบันทึกและศึกษาลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการในเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานภาพของบทสวดโองการที่นำมาศึกษา
2. ศึกษาลักษณะการประพันธ์ในบทสวดโองการภาคใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการศึกษาบทสวดโองการจากฐานข้อมูลต่าง ๆ อาทิ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยเอกสารตัวเขียนจากเอกสารที่รวบรวมไว้พิพิธภัณฑ์หอสมุด และวัดต่าง ๆ ตลอดจนทั้งที่ได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน และครูภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคใต้ จำนวน 30 โครงการ โดยแบ่งเป็นแหล่งข้อมูล 3 กลุ่ม คือ เอกสารโบราณประเภทหนังสือพุทธสมุดฝรั่ง และหนังสือยุคการพิมพ์ ดังนี้

2.1 เอกสารโบราณประเภทหนังสือพุทธ จำนวน 8 บทสวดโครงการ

- 1) โครงการขัณฑ์ สำนวนจากหอสมุดแห่งชาติ จ. นครศรีธรรมราช
- 2) โครงการพระไพล สำนวนนายเนื่อม อ.พุนพิน จ. สุราษฎร์ธานี
- 3) พระมหาโครงการพระมหาเถน สำนวนวัดธรรมประดิษฐ์
อ.สทิงพระ จ.สงขลา
- 4) บทไหว้ภูมิเจ้าที่ สำนวนวัดธรรมประดิษฐ์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
- 5) โครงการทำนํ้ามนต์พิสดาร สำนวนวัดธรรมประดิษฐ์
อ.สทิงพระ จ.สงขลา
- 6) โครงการเชิญเทวดาขับเชิญ สำนวนนายเมือง บกเขาแดง อ.รือเสาะ
จ.นราธิวาส
- 7) โครงการสวดบ้าน ฉบับหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก จ.สงขลา
(เดิมหนังสือพุทธ)
- 8) โครงการพญากรุด ฉบับในหนังสือวรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรม
คัตสร (เดิมหนังสือพุทธ)

2.2 สมุดฝรั่ง จำนวน 19 บทสวดโครงการ

- 1) บทเชิญครู สำนวนมโนราห์บ้านทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา
- 2) บททำขวัญ สำนวนนายถวิล คงหนู อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
- 3) โครงการขอที่พระกาฬ สำนวนนายถวิล คงหนู อ.ชะอวด
จ.นครศรีธรรมราช
- 4) โครงการดวงใจพระศรีอารีย์ สำนวนนายถวิล คงหนู อ.ชะอวด
จ.นครศรีธรรมราช
- 5) โครงการนางกวั๊ก สำนวนนายถวิล คงหนู อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช

- 6) บทเชิญครูไหว้ครู สำนวนพระมงคลวรวิธาน วัดนิคมประทีป อ.เมือง จ.วัดตราง
- 7) บทสรรเสริญ สำนวนหมอปะเทือง อินทอง อ.เมือง จ.ตราง
- 8) สูตรทำนํ้ามนต์ สำนวนหมอปะเทือง อินทอง อ.เมือง จ.ตราง
- 9) โองการเชิญครู สำนวนวัดควนแพรกหา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
- 10) โองการปลุกนางคงคา สำนวนวัดควนแพรกหา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
- 11) โองการปฐเจ้าสมิงพราย สำนวนวัดควนแพรกหา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
- 12) โองการมหาเย็น สำนวนวัดควนแพรกหา อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
- 13) บทเชิญครู (1) สำนวนมโนราห์ธนากร แสงฉาย อ.ลำทับ จ.กระบี่
- 14) บทเชิญครู (2) สำนวนมโนราห์ธนากร แสงฉาย อ.ลำทับ จ.กระบี่
- 15) บทไหว้สี่สดีใหญ่ สำนวนมโนราห์บ้านทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา
- 16) โองการหมอดำแห่ สำนวนวัดปลักหนูเหนือ อ.นาทวี จ.สงขลา
- 17) โองการไหว้ภูมิ สำนวนหมอไสยศาสตร์ อ.นาทวี จ.สงขลา
- 18) โองการปลุกกายา สำนวนนายลั่น สีนมณี อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช
- 19) โองการเสกน้ำล้างหน้า สำนวนนายลั่น สีนมณี อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

2.3 หนังสือยุคการพิมพ์ จำนวน 3 โองการ

- 1) บทยอกรวันทา ฉบับวัดทรายขาว อ.เมือง จ.สงขลา
- 2) บทไหว้เจ้าที่ สำนวนพระอธิการคล้าย อินทมน วัดเจริญราษฎร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
- 3) บทไหว้นางธรณี สำนวนพระอธิการคล้าย อินทมน วัดเจริญราษฎร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

3. การวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล 2 ประเด็น คือ 1) สถานภาพของบทสวดโองการที่นำมาศึกษา และ 2) ลักษณะการประพันธ์ในบทสวดโองการภาคใต้

4. การนำเสนอผลการวิจัย แบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

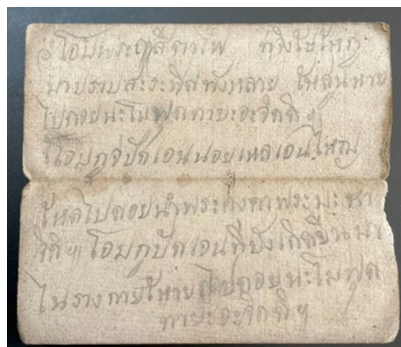
1. สถานภาพของบทสวดโองการที่นำมาศึกษา

จากการลงพื้นที่ 8 จังหวัดภาคใต้เก็บรวบรวม 30 บทสวดโองการ ทำให้เห็นความหลากหลายของเอกสารที่บันทึกบทสวดโองการ 3 กลุ่ม คือ บทสวดโองการที่บันทึกในหนังสือบุด บทสวดโองการที่บันทึกในสมุดฝรั่ง และบทสวดโองการที่ตีพิมพ์ในหนังสือยุคการพิมพ์ ดังนี้

1.1 บทสวดโองการในหนังสือบุด

บทสวดโองการในหนังสือบุด จำนวน 8 บทสวดโองการ พบว่ากวีจารด้วยน้ำหมึกสีดำ ปากกา และดินสอ สามารถพบได้โดยทั่วไป เป็นเอกสารที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษที่เคยเป็นหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน ขนาดของเอกสารมีตั้งแต่ 5x30 เซนติเมตร จำนวน 10 หน้าพับเป็นต้นไป โดยจะบันทึกหน้าละประมาณ 4-6 บรรทัด มีการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ๐ (เครื่องหมายฟองมัน) ในตอนเริ่มต้นประโยค ฯ (เครื่องหมายไปยาลน้อย) และเครื่องหมาย ฯ๐๐ (โคมุตร) ในส่วนที่จบความหรือประโยค โดยขนาดเนื้อหาของบทสวดโองการมีความสั้น/ยาว และต่างกันออกไปในแต่ละเรื่อง

ตัวอย่างบทสวดโองการในหนังสือบุดที่นำมาศึกษาวิจัย เช่น โองการพระฤษิตาไฟ สมบัติของหมอไสยศาสตร์พื้นบ้านท่านหนึ่ง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี จารด้วยดินสอ ขนาด 6x15 เซนติเมตร เนื้อหา 2 หน้า หน้าละ 4 บรรทัด ซึ่งบันทึกแทรกอยู่ในตัวบทอื่น

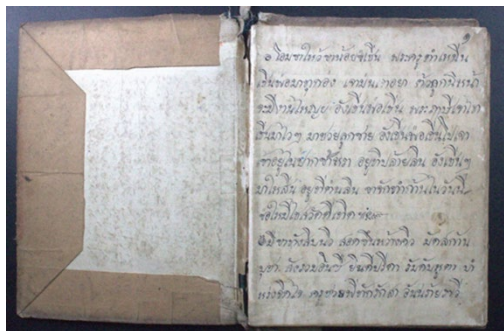

รูปที่ 1 ตัวอย่างบทสวดโองการในหนังสือบูตที่นำมาศึกษาวิจัย
ที่มา: ชาญณรงค์ คงจิมี

การใช้ภาษาในการบันทึกโองการในหนังสือบูตพบว่า มีการใช้คำภาษาไทยถิ่นใต้ในลักษณะที่ไม่เคร่งครัดเรื่องความถูกต้องของอักขรวิธี โดยกวีจะบันทึกตามเสียงและความสะดวกในการอ่าน และบางบทสวดโองการมีการใช้อักษรขอมร่วมด้วยในส่วนที่เป็นคาถาต่าง ๆ

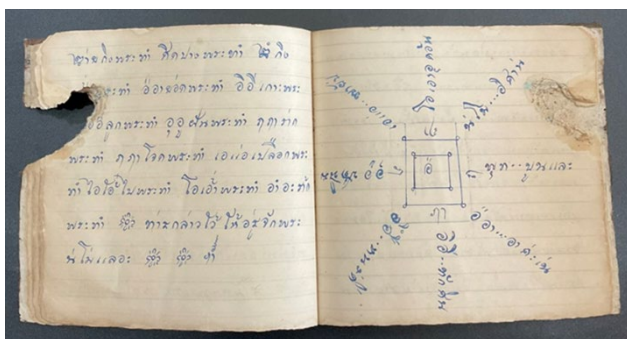
1.2 บทสวดโองการในหนังสือสมุดฝรั่ง

สมุดฝรั่ง จำนวน 19 บทสวดโองการ เป็นสมุดที่ผลิตมาสำหรับการจดบันทึก มีขนาดความหนาบางต่างกันออกไป และมีเส้นสำหรับการจดบันทึก โดยกวีสามารถใช้ดินสอหรือปากกาน้ำหมึกสีต่าง ๆ ในการจดบันทึก ด้านเนื้อหาในการจดบันทึกนั้นพบว่ามีความหลากหลายกันออกไป โดยบทสวดโองการที่พบในสมุดฝรั่ง พบว่าเนื้อหาปะปนกับเนื้อหาเรื่องอื่น ๆ เช่น รวมกับตำรายา หรือตำราดุภุคษยามต่าง ๆ

รูปที่ 2 สมุดฝรั่งบันทึกโครงการต่างๆ ฉบับวัดประสิทธิชัย อ.เมือง จ.ตรัง
ที่มา: ชาญณรงค์ คงจิม

บทสวดโครงการที่บันทึกในสมุดฝรั่งที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานี้ พบว่าเป็นลายมือของเจ้าของสมุด โดยส่วนใหญ่เป็นของหมอไสยศาสตร์พื้นบ้านแขนงต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องบทสวดโครงการจากครูบาอาจารย์ และบางส่วนได้คัดลอกมาจากหนังสือชุด ทำให้ง่ายต่อการอ่านและการถ่ายทอดให้ลูกศิษย์รุ่นถัดไป

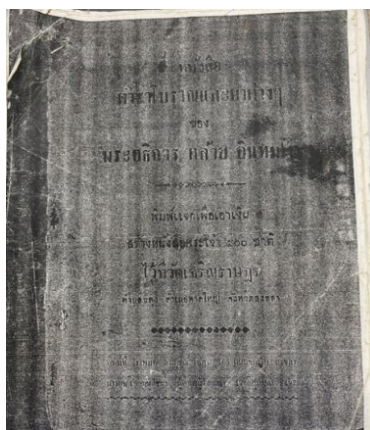
รูปที่ 3 การบันทึกบทสวดโครงการกับการบันทึกยันต์ ฉบับบ้านตรัง
อ.มายอ จ.ปัตตานี
ที่มา: ชาญณรงค์ คงจิม

การจดบันทึกลงในสมุดฝรั่ง พบว่ามีการใช้ภาษาและอักขรวิธีที่ไม่เคร่งครัด มีการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏพบคล้ายคลึงกับในหนังสือบุด

1.3 บทสวดโองการในหนังสือยุคการพิมพ์

ยุคการพิมพ์ของภาคใต้ พบ 3 โองการ เป็นยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีการพิมพ์บนกระดาษ ในช่วงราวทศวรรษ 2470 เป็นต้นมา (พัชลินจ์ จินนุ่น, 2561) โดยยุคการพิมพ์นั้นนอกจากโรงพิมพ์จะนิยมพิมพ์เอกสารที่เป็นวรรณกรรม ตำนานปรัมปรา ตำนานท้องถิ่น ตำรายาแล้วยังพบว่าบทสวดโองการยังถูกนำมาตีพิมพ์ด้วยเช่นกัน แต่พบจำนวนน้อย เนื่องจากบทสวดถูกบันทึกลงในหนังสือบุดมากกว่า บทสวดโองการในยุคนี้้นับว่ามีความน่าสนใจเป็นไม่น้อย เพราะเนื้อหา นำมาจากหนังสือบุด

ตัวอย่างบทสวดโองการในหนังสือยุคการพิมพ์ที่ผู้วิจัยรวบรวมมาศึกษา เช่น บทไหว้ภูมิเจ้าที่ ฉบับพระอธิการคล้าย อินทมนิ วัดเจริญราษฎร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2497 มีวัตถุประสงค์พิมพ์แจกเพื่อสร้างหนังสือพระเจ้า 500 ชาติ มี จำนวน 30 หน้า มีเนื้อหาอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการทำพิธีกรรมที่ชัดเจน เช่น ไหว้พระภูมิเจ้าที่ โองการทำขวัญแม่ชี้อ ตำราการทำศพ (แต่งชาก ปลงศพ) และตำรายา

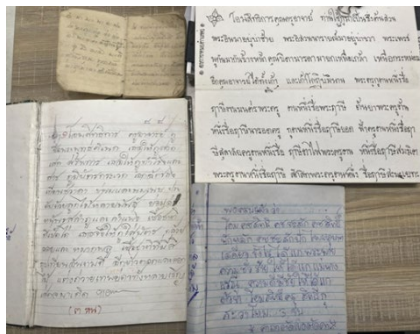

รูปที่ 4 บทสวดโองการในหนังสือยุคการพิมพ์ (ผู้วิจัยถ่ายสำเนา)

ที่มา: ชาญณรงค์ คงฉิม

การนำข้อความในหนังสือบุดมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือ มีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานที่ถูกต้องตามอักขรวิธี ตัวอักษร โดยมีการจัดทำหน้าปกและส่วนนำของหนังสือ ตามยุคสมัยของการพิมพ์ในขณะนั้น ทำให้ง่ายต่อการอ่านและศึกษาทำความเข้าใจการใช้บทสวดเองการในพิธีกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้การบันทึกบทสวดเองการในเอกสารชนิดต่าง ๆ เป็นสมุดมีเส้นหรือสมุดไทยที่สามารถหาซื้อได้โดยทั่วไป โดยใช้ปากกาสีต่าง ๆ มาบันทึกตัวบทสวดเองการ โดยใช้อักขรวิธีทางภาษาไทยปัจจุบัน และบางคำอาจใช้ภาษาพูดมาบันทึก และมีการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ คล้ายคลึงกับที่ปรากฏในหนังสือบุด เช่น ตัวย่นต์ และลายดอกไม้ต่าง ๆ

รูปที่ 5 การบันทึกบทสวดเองการในสมุดและสมุดไทย
ที่มา: ชาญณรงค์ คงฉิม

กล่าวได้ว่าบทสวดเองการที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาจากเอกสาร 3 แหล่งข้างต้น แสดงให้เห็นความหลากหลายของสถานภาพต้นฉบับในอดีต 3 รูปแบบ คือ

1) หนังสือบุด ที่ทำมาจากวัสดุจากธรรมชาติ โดยเฉพาะ “เปลือกข่อย” ถือเป็นเอกสารที่เก่าแก่ที่สุดจากการรวบรวมมาศึกษาวิจัย เพราะมีการสืบทอดมาจากครูอาจารย์ โดยผู้ดูแลเชื่อว่าเป็นหนังสือที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถอ่านได้เฉพาะผู้ที่สนใจด้านคาถาอาคมและมีวิชาเกี่ยวกับไสยศาสตร์แขนงต่าง ๆ

2) สมุดฝรั่ง มีการผลิตกระดาษสำหรับการเขียนที่นำเข้ามาขายในพื้นที่ เย็บเป็นเล่มสำหรับกรจดบันทึกด้วยปากกาหรือดินสอ บทสวดโองการที่บันทึกในสมุดฝรั่งบางส่วนได้มีการคัดลอกมาจากหนังสือบูต

3) หนังสือยุคการพิมพ์ เกิดขึ้นในช่วงประมาณทศวรรษ 2470 เป็นต้นมา ที่มีการจัดพิมพ์เรื่องราวต่าง ๆ สำหรับจำหน่ายและแจกเป็นธรรมทาน โดยแนวเนื้อเรื่องมีทั้งที่รับมาจากสวนกลาง (กรุงเทพฯ) และที่เกิดจากปัญญาความคิดของนักเขียนชาวใต้เอง โดยบทสวดโองการยุคการพิมพ์นั้น ผู้วิจัยพบว่ามีการนำเนื้อความของบทสวดโองการจากหนังสือบูตมาจัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง

กล่าวได้ว่าจากเอกสารบทสวดโองการทั้ง 3 แหล่งข้อมูล ได้แสดงให้เห็นสถานภาพและพัฒนาการของการจดบันทึก-การพิมพ์ และการรู้หนังสือ ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวบทกับผู้ใช้งานและการสืบทอด ตลอดทั้งการเข้าถึงตัวบทของบุคคลเฉพาะกลุ่ม นั่นคือความเชื่อที่ว่าผู้สวดโองการได้จะเป็นผู้ที่มีวิชาความรู้เฉพาะด้านต่างจากคนทั่วไป อาจเป็นหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน ครูภูมิปัญญา หรือผู้อาวุโสในศาสนาแขนงนั้น เพราะบทสวดโองการสามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ที่สามารถแก้อาถรรพ์ต่าง ๆ ได้ และเมื่อสวดแล้วจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้สวด

2. ลักษณะการประพันธ์ในบทสวดโองการภาคใต้

อย่างที่กล่าวว่า บทสวดโองการ ใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรม อุดม หนูทอง (2525) เรียกตัวบทหรือโองการนี้ว่า “วรรณกรรมแหล่งสดุดี” เพราะมีการประพันธ์ที่เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงการเชิดเชิญเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์และศาสนาในพุทธศาสนา และการถวายเครื่องเซ่นสังเวยในบางพิธีกรรม ซึ่งตัวบทโองการที่อุดม หนูทองรวบรวมไว้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) การใช้บทสวดโองการเพื่อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมที่ต้องใช้เครื่องเซ่นสังเวย
- 2) การใช้บทสวดโองการเพื่อประกอบการทำน้มนตร์
- 3) การใช้บทสวดโองการเพื่อความเป็นสิริมงคล

การวิจัยนี้จึงเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ตัวบทสวดโองการ ต่อจากงานเขียนของอุดม หนูทอง ซึ่งเป็นเพียงการรวบรวมตัวบทเพียงอย่างเดียว โดยในประเด็นนี้จะอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการประพันธ์ของตัวบทโองการ ดังนี้

2.1 ชั้นทลักษณ์ในการประพันธ์

ชั้นทลักษณ์ คือ ลักษณะแบบแผนคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง, ชื่อตำราไวยากรณ์ตอนที่ว่าด้วยลักษณะของคำประพันธ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งบทสวดโองการของภาคใต้จากการรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 โองการ พบว่ามีการใช้ชั้นทลักษณ์ต่างกันออกไปในแต่ละบทสวด เช่น กาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และชั้นทลักษณ์หลาย ๆ ชั้นทลักษณ์ในบทสวดเดียวกัน เช่น กลอน 4 และร่ายสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.1 คำประพันธ์ประเภทกาพย์ ได้แก่ กาพย์ยานี 11 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ตัวอย่าง ตัวอย่างบทสรรเสริญ ความว่า

ข้าไหว้พระเป็นเจ้า	ทุกคำเข้าทั่วแสนกัลป์
ข้าไหว้ทั้งพระธรรม	อันมีคำพิลาไล
ข้าไหว้ทั้งพระสงฆ์	อันท่านทรงพระวินัย
ชีวะระไคย	ตัวข้าศรัทธาใน
ขอจงเลิศล้ำสายใย	ข้าขอประสิทธิ...

(บทสรรเสริญ สำนวนหมอประเทือง อินทอง อ.เมือง จ.ตรัง)

ตัวอย่าง กาพย์สุรางคนางค์ 28 ตัวอย่าง บทเชิญครูไหว้ครู ความว่า
 อ้างเชิญครูต้น เสด็จมาอย่าพิน จับเหนื่อเกศา
 ขอถวายข้าวตอก ทั้งดอกปทุมมา ภูบเทียชวลา ตัวข้าแต่งถวาย
 หมากพลูจีบดับ ทุกสิ่งรองรับ คำนับเรียงราย
 ผ้าขาวปูลาด เสื่อสาตปูถวาย ครูข้าทั้งหลาย อย่าได้อยู่นาน...
 (บทเชิญครูไหว้ครู สำนวนวัดนิคมประทีป อ.เมือง จ.ตรัง)

บทสวดโองการโองการที่ใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์พบว่า ไม่เคร่งครัดการใช้คำทางฉันทลักษณ์มากนัก เหตุว่าเพื่อความง่ายต่อการออกเสียง ขณะสวด โดยกาพย์สุรางคนางค์นั้น เรียกว่า “ราบ” (สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2519) เพราะมีการประพันธ์ที่ส่งสัมผัสกันไปเรื่อย ๆ

2.1.2 คำประพันธ์ประเภทกลอน พบกลอนสี่ที่ไม่เคร่งครัดในการใช้คำในแต่ละวรรค โดยผู้สวดออกเสียงแบบร้อยกรองโดยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการสวด ตัวอย่างที่ บทเชิญครุ ความว่า

อ้างเชิญครุเฒ่า	ปู่เจ้าสมิงพราย
คุณครูทั้งหลาย	อย่าได้แปะปน
อ้างเชิญครุเฒ่า	ครูท้าวเจ้ามนต์
อย่างได้แปะปน	ชักชวนกันมา...

(บทเชิญครุสำนวนมโนราห์บ้านทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา)

บางบทสวดโองการอาจมี 3-5 คำ สลับกันไปและจบด้วยคาถาในตอนท้าย ตัวอย่างบทไหว้เจ้าที่ ความว่า

วรรคละ 4 คำ	สิบนิ้วข้าไหว้	เทวาทำนไ้
	เสด็จมาทุกหมู่	ตาบุดยายบัด
วรรคละ 3 คำ	ตาสีรัต	ยายพุทโท
วรรคละ 5 คำ	ท่านนั้นเป็นตราฐู	รักษาอยู่ที่สวนและไร่เนา
และ 5 คำขึ้นไป	นางเอ้อยและนางเอ้	เป็นเจ้าที่แต่ก่อนมา
	ท่านนั้นเป็นเจ้านา	เชิญท่านมาตั้งหกงศ์...

การจบด้วยคาถา โอมปริกฤษณขันโต สะวาหายฯ

(บทไหว้เจ้าที่ สำนวนพระอิศการคล้าย อินทมนิ วัดเจริญราษฎร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา)

2.1.3 คำประพันธ์ประเภทร่าย ไม่จำกัดคำในแต่ละวรรค และไม่ได้ยึดลักษณะบังคับตามแบบร่ายยาว หรือร่ายสั้น และร่ายโบราณแต่อย่างใด แต่จะลงท้ายด้วยคาถา ตัวอย่างโองการมหาเย็น สำนักวัดควนแพรกหา อ.เมือง จ.พัทลุง

โอมสิทธิการพระอิศวรณราย ทอจึงใช้ให้กูตั้งฟ้าตั้งดิน
ตั้งพระอินทร์และพระพรหม ตั้งพระยมและกาลตั้งพระจัดตุโลกบาตาล
ตั้งพระโมคคัลลานพระสารีบุตร พระพุทธชินนีกอีกพระพุทธรินาย ทั้งพระ
กะจายเถร คุณพระศรีรัตนตรัย คุณพระสุตรคุณพระวินัย...

(โองการมหาเย็น สำนักวัดควนแพรกหา อ.เมือง จ.พัทลุง)

จากตัวอย่างข้างต้น โองการมหาเย็น สำนักวัดควนแพรกหา เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ มีเนื้อหาในการสักการะและเชื้อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และจบลงด้วยคาถา ซึ่งต่างจากลักษณะบังคับของฉันทลักษณ์ ร่ายยาว (คำว่า แล้วแล นั้นแล ฉะนี้ ฉะนั้น) ซึ่งสอดคล้องกับคำที่หมอไสยศาสตร์พื้นบ้านบางท่านกล่าวว่า “ร่ายโองการ”

2.2 ลักษณะร่วมและชนบของคำประพันธ์

จากการศึกษาประเด็นเรื่องฉันทลักษณ์ในการประพันธ์ พบว่ามีการใช้ฉันทลักษณ์ 4 ประเภท คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ 28 กลอน 4 และร่ายยาวที่ไม่เคร่งครัดการใช้ลักษณะบังคับมากนัก อีกประการหนึ่งของการศึกษาเรื่องฉันทลักษณ์พบว่าบทสวดโองการมีลักษณะร่วมและชนบของการประพันธ์ดังนี้

2.2.1 เริ่มด้วยคำนมัสการ

การเริ่มต้นคำสวดของโองการ เป็นคำนมัสการต่อสิ่งเคารพสูงสุดของศาสนา โดยเฉพาะพราหมณ์ และพุทธ โดยเริ่มคำว่า ว่า โอม ศรี สิบนว.. และอ้างเชิญ ดังนี้

1) คำว่า “โอม” หมายถึง คำที่ประกอบด้วยเสียง 3 เสียง คือ อ อุ ม (อ่านว่า อะ อุ มะ) รวมกัน ข้างฝ่ายฮินดูหมายถึง พระเจ้าทั้ง 3 คือ อะ คือ พระศิวะ อุ คือ พระวิษณุ มะ คือ พระพรหม ขณะที่ซึ่งความหมายข้างพระพุทธศาสนาเลียนเอามาใช้หมายถึง พระรัตนตรัย คือ อ=อรหัง (พระพุทธเจ้า) อุ=อุตตมธมม (พระธรรมอันสูงสุด) ม=มหาสงฆ (พระสงฆ์) นับถือเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ และเป็นคำขึ้นต้นของการกล่าวมนตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) เช่น “โอมสิทธิการ พระอิศวรณราย ทอจิงใช้ให้กู ตั้งฟ้าตั้งดิน ตั้งพระอินทร์และพระพรหม ตั้งพระยมและกาล” (โองการมหาเย็น สำนักวัดควนแพรงหา จ.พัทลุง)

2) คำว่า “ศรี” หมายถึง มิ่ง, สิริมงคล, ความรุ่งเรือง, ความสว่างสุกใส, ความงาม, ความเจริญ, โดยใช้หน้าหน้าคำบางคำเป็นการยกย่อง เช่น พระศรีรัตนตรัย ซึ่งตรงคำภาษาบาลีว่า สิริ เช่น “โอมศรีศรีสวัสดิ์ทุกประการ พร้อมญาติวงศ์วาน ให้ถูกษ์พานจุดเทียนชัย ครอบเสร์จย้อมบายศรี ขนมนต์ประดับใส่ แว่นผ้างามประไพ แต่งตั้งไว้อยู่มากมาย” (บททำขวัญวิญญาณ นายนายถวิล คงหนู ต.ท่าเสม็ด อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช)

3) คำว่า “สiben...” บทสวดด้วยคำที่กล่าวถึงผู้สวดแล้วสาธยายไปเทพเจ้า จะมีคำว่า “สibenข้าประณม” “สibenข้าไหว้” และ “ยกอรวันทา” เป็นคำเริ่มบทสวด เช่น “**สiben**ข้าประณม ยกตั้งบังคม เหนือเกล้าเกศา ประกาศอาราธนา ท้าวเทวาถ้วนทุกองค์...” (สูตรทำนํามนต์ สำนักหมอบระเทือง อ.เมือง จ.ตรัง)

4) คำว่า “อ้างเชิญ” ของบทเชิญครู ความว่า “**อ้างเชิญ**ครูต้น เสด็จมาอย่าพิน จับลงเหนือเกล้าเกศา อ้างเชิญครูเอย ทั้งหลายเร่งมา ข้าเรียกข้าหา ค่ายคำหยามแยง อ้างเชิญครูเอย” (บทเชิญครูสำนักมนโนราห์นกร แสงฉาย จ.กระบี่)

2.2.2 เนื้อหาของตัวบท

1) เนื้อหาว่าด้วยการเชื้อเชิญและกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 แหล่ง คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนา และครูอาจารย์ ดังนี้

- ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การเชื่อเชิญและกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่กล่าวถึงศาสนาพราหมณ์ เช่น พระนารายณ์ เทพเจ้าเป็นหนึ่งในสามเทพสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ มีการนำมาประพันธ์ในบทสวดในลักษณะของการกล่าวอ้างที่มาของโองการนั้น เช่น โองการพระไพล ที่กล่าวว่าพระนารายณ์ได้ปลุกต้นไพลเอาไว้เพื่อให้มีฤทธิ์ ความว่า

โอมพระสิทธี กำเนิดเกิดพระไพลใหญ่ **พระนารายณ์**

เธอปลุกไว้ บนยอดเขาศรีแสง **พระเพชรฉลูกรรม** มาชบส้นพระไพล
เอาไว้จะพ่นไม้ ไม่นั่นก็หักจะ พ่นยักษ์ ยักษ์นั้นก็หนีแยกจากสวรรค์
จะพ่นทั้งพระอาทิตย์แลพระจันทร์ก็มาอับแสง ภูพ่นทั้งนางพระคงคา
ก็มาแห้งแปลงเป็นเม็ดทราย...

(โองการพระไพล สำนักนาย น. อ.พูนพิน จ.สุราษฎร์ธานี)

นอกจากนี้ยังปรากฏชื่อพระเพชรฉลูกรรม หรือพระวิษณุกรรม เทพเจ้าแห่ง การสร้างสรรพสิ่ง ซึ่งพระเพชรฉลูกรรมดังกล่าวเป็นชื่อที่ปรากฏในสังคมไทยภาคใต้หลายบริบท โดยเฉพาะตำนานสร้างโลกภาคใต้ ที่ผู้เขียนได้ให้พระเพชรฉลูกรรมเป็นเทพสูงสุดในการสร้างโลกและจักรวาล (พิชัย แก้วขาว, 2547)

หากกล่าวถึงตำนานสร้างโลก พบว่ามีการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ องค์ต่าง ๆ ในโองการว่าเป็นผู้สร้างโลก เช่น โองการมหาเย็น ที่กล่าวว่าพระอิศวร นารายณ์ว่าเป็นผู้สร้างโลก (ตั้งฟ้าตั้งดิน) และกล่าวถึงเทพเจ้าองค์อื่น ๆ เช่น พระพรหม พระยม และพระกาล ความว่า

โอมสิทธิการ พระอิศวรณราย ทอจึงใช้ให้กู ตั้งฟ้า
ตั้งดิน ตั้งพระอินทร์และพระพรหม ตั้งพระยมและกาล ตั้งพระจัดตุโลก
บาดาล....

(โองการมหาเย็น สำนักวัดควนแพรงหา จ.พัทลุง)

เช่นเดียวกับ นางธรณี เป็นเทพเจ้าตามคติของฮินดูและพุทธ เชื่อว่า เป็นผู้รักษาแผ่นดิน ปรากฏในบทไหว้ นางธรณี ความว่า

โอมนางธรณีเอ๋ย ชาวผ่องมีศรีระยับจับตา มีคุณเพริดแพรว
 แก่ปวงชนา สรรพสัตว์เกิดมา ทำไรไผ่ผล เข้าชิดชี้ใส่แม่ไม้ซึ่งโกรธ
 สัตว์น้อยหนึ่งโสดชื่นชมดีใจ ท่านยังอยู่ไซ้ไร ท่านรักษาไว้...
 (ให้วนางธรณี สำนวนพระอิทธิกรคล้าย อินทมน วัดเจริญราษฎร์
 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา)

กล่าวได้ว่าการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นั้นพบว่ามี
 การนำมากล่าวอย่างหรือส่ายยายที่มาของโองการต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทหรือหน้าที่
 ของเทพเจ้าองค์นั้น ๆ และเป็นต้นกำเนิดของสรรพวิชานั้นด้วย

- พุทธศาสนา ที่ปรากฏในบทสวดโองการนั้น มี 3 อย่าง คือ (1)
 พระพุทธเจ้าในภัททกัป (2) พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล และ (3) ชื่อหลักธรรมใน
 พระไตรปิฎก มากล่าวถึงในบทสวดโองการ เช่น โองการมหาเย็น กล่าวว่านอกจาก
 เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แล้วยังมี พระอรหันต์องค์ต่าง ๆ ด้วย ความว่า

โอมสิทธิการ พระอิศวรณราย ทอจึงใช้ให้กู ตั้งฟ้าตั้งดิน
 ตั้งพระอินทร์และพระพรหม ตั้งพระยมและกาล ตั้งพระจตุโลก
 บาดาล ตั้งพระโมคคัลลนพระสารีบุตร พระพุทธชินเนก อีกพระพุทธชินาย
 ทั้งพระกะกายเถร **คุณพระศรีรัตนตรัย คุณพระสูตร คุณพระวินัย**
คุณแก้วทั้ง 3 ประการ คุณพระหลหลมาร คุณพระเจ้าทั้ง 5 พระองค์
 เสด็จมาทรงเหนือเกล้าแห่งหน้าข้าพเจ้า....

(โองการมหาเย็น สำนวนวัดควนแพรกหา จังหวัดพัทลุง)

จากตัวอย่างข้างต้น พุทธศาสนาที่พบนั้น มีพระอรหันต์ 3 องค์ คือ
 พระโมคคัลลน พระสารีบุตร และพระสังกัจจาย มีการกล่าวถึงพระรัตนตรัย คือ คุณแก้ว
 3 ประการ ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นอกจากนี้มีการกล่าวถึง
 พระเจ้า 5 พระองค์ คือ พระกุกุสนโธ พระโกนาคมโน พระกัสโป พระโคตม และ
 พระศรีอารียเมตตรัย ปรากฏต่อท้ายจาดชื่อเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
 และความเป็นพุทธศาสนามาผสมผสานกัน

นอกจากนี้หัวข้อหลักธรรมที่นำมาใช้ในโองการนั้น พบว่ามีการใช้หัวข้อในพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ที่หมอไสยศาสตร์พื้นบ้านนิยมสวดเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง เชื่อว่าพระอภิธรรม 7 คัมภีร์เป็นผู้สร้างมนุษย์และอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ ความว่า

ยอกรขึ้นวันทา พระพุทธพระธรรมรักษา ทั้งเจ็ดคัมภีร์ สิบนิ้ว
ข้าไหว้ ไว้เหนือเกศ ไหว้**พระสังคาณี** ท่านได้แต่งตา มนุษย์ทั้งหลาย
หญิงชายถ้วนหน้า แต่งจักขุมา ในวันอาทิตย์ ข้าไหว้**พระวิภังค์** แต่งหู
ให้ฟัง ข้าได้ตั้งจิต พระแต่งวันจันทร์ ทุกชั้นสนธิ ไหว้พระทรงทฤทธิ
ธาดุดัตถา แต่งจุมุกหยาใจ รู้ในปัญญา รู้รู้ชา แต่มาวันอังคาร ข้าไหว้
พระชินสีห์ **พระปัญญติ** แห่งปากเราท่าน ในวันพุทธโธ ให้รู้เชี่ยวชาญ
ยอกรนมัสการ ข้าไหว้วันทา ข้าไหว้**พระกายวัตถุ** แต่รูปให้รู้ วันหัสโสภา
พระแต่วันหัส ตรัสในโลกา แต่งจิตวิญญาณ องค์**พระยมก** วันพระวันศุกร์
ไหว้**พระปฏิฐาน** ชีวิตเราท่าน ในวันเสาร์ ข้าไหว้พระธรรมเจ้า พระธรรม
นั้นเล่า ทั้งเจ็ดคัมภีร์ มาช่วยรักษา กายาข้านี้ อย่างได้หมองศรี ดินน้ำ
ลมไฟ...

(บทยอกรวันทา สำนวนหนังสือสวดมนต์ วัดทรายขาว ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา)

- ครูอาจารย์ ในการเชื้อเชิญในบทสวดโองการจะเป็นครูที่มีได้ระบุชื่อ แต่จะให้ความสำคัญกับครูที่เรียกว่า “ครูตัน” หมายถึง ครูคนแรกที่เป็นต้นสรวพรวิชานั้น ๆ เช่น บทเชิญครู ความว่า

อ้างเชิญครูเฒ่า ปู่เจ้าสมิงพราย คุณครูทั้งหลาย อย่าได้แปะปน
อ้างเชิญครูเฒ่า ครูท้าวเจ้ามนต์ อย่าได้แปะปน ชักชวนกันมา อ้างเชิญ
ครูเฒ่า ครูท้าวเจ้ายา ชักชวนกันมา เร่งรีบโดยไว กันทุกซก้นโคก กันโรค
กันภัย อันตรายใดใด ให้หายไปด้วยเดชะพระคุณครู...

(บทเชิญครูสำนวนมโนราห์ ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา)

จากตัวอย่างบทเชิญครูข้างต้น เป็นครูที่ไม่สามารถระบุชื่อได้ และอีกนัยหนึ่งคือครูที่เสียชีวิตไปแล้ว อนึ่ง “ปู่เจ้าสมิงพราย” นั้น ตามความเชื่อถือว่าเป็นครูที่เป็นเจ้าสรวปวิชาต่าง ๆ ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องลิลิตพระลอ ตอนที่นางรันทนางโรยเดินทางไปทำเสน่ห์ให้พระลอหลงรักพระเพื่อนพระแพง โดยปู่เจ้าสมิงพรายนั้มีลักษณะใบหน้าเป็นเสือแต่มีร่างกายเป็นมนุษย์

2) เนื้อหาว่าการถวายเครื่องเซ่นสังเวย พบว่าปรากฏในส่วนท้ายของโองการเป็นข้อความถัดจากการเชิญเทวดาแล้ว จึงถวายเครื่องเซ่นสังเวย ตัวอย่างบทไหว้ภูมิเจ้าที่ ความว่า

...เชิญมาทั้งหกคน นางมณีเมขลา พระภูมิกรุงพาลี
บริวารท้าวทศนา นางมณีเมขลา พระยานาคเจ้าบายดาน ขอเชิญท่านมา
เทวาททุกทิศสา เชิญมาอย่านาน ทั้งเท้าเจ็ดตุหุลูง ริตทกล้ำหาญ วันนี้
วันดี วันเสาร์วันครุ ขอเชิญภูบาล มารับเอาเครื่องสังชะทยา บูชาสังเวย
ข้าวเหนียวข้าวเจ้า ขนมนมเนย อย่าได้ถือโทษ โกรธซึ่งข้าเลย
ให้พระทราชมชเวย อยู่สบายคลายใจ...

(บทไหว้ภูมิเจ้าที่ ฉบับวัดธรรมประดิษฐ์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา)

จากบทไหว้ภูมิเจ้าที่ข้างต้น พบว่ามีการกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อดั้งเดิม ว่าเป็นผู้รักษาพื้นที่หรือดินแดนส่วนนั้น โดยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวเป็นเทวดาชั้นต่ำ มีหน้าที่ดูแลรักษาที่สวนไร่นา และมีการถวายเครื่องเซ่นสังเวยในตอนท้าย

ขณะที่การถวายเครื่องเซ่นสังเวยให้แก่ครุนี้ ในบทถวายข้าวถวายของ พบว่ามีการเชิญครูที่เป็น “ครูดั้น” ของสรวปวิชาแต่ละแขนงมาแล้ว จะถวายเครื่องเซ่นต่าง ความว่า

...ครุท่านที่มา หัวหมูปายศรี มีทั้งเหล้ายา เปิดไ้กู่ปูลา
กู่พล่าปลาย่า ต้มแดงต้มขาว จัดเข้าอันดับ มะพร้าวกล้วยน้ำ
มีตามต้องการ ผลไม้ทั้งห้า อย่างมีแต่โบราณ ขนมหวานมัน อันรสโอชา
ขนมด้วงขนมงา นำมาใส่จาน หมมเนื่องเฟื่องฟู เชิดชูสูงขึ้น นมเนย
เผือกมัน ครบตามพิธี...

(บทถวายข้าวถวายของ สำนักมนโนราห์ธนากร แสงฉาย จ.กระบี่)

เช่นเดียวกับบทไหว้สัสดีใหญ่ เมื่อสาธยายเชิญครุมาแล้วก็จะถวายเครื่องเซ่นแต่ครูว่า

...มือข้าทั้งสิบนิ้ว สอดหว่างคิ้ว บ่ได้เว้นเท้ายองโย ถัดแต่
วันนี้ไป ข้านี้ไชรยังไมลื้มพระคุณครู ข้าวตอกและดอกไม้ จัดเรียงราย
มากหลายหมู่ ภูปเทียนเขียนหมากพลู กระแจะจวงจันทร์ อันมากมี
ทุกสิ่งข้าแต่สรรพ เครื่องสำหรับทั้งบายศรี ไหว้ครูผู้ใจดี ทั้งสิ่งสอน
ตัวข้ามา...

(บทไหว้สัสดีใหญ่ สำนักมนโหรบ้านทุ่งหวัง ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา)

กล่าวได้ว่าส่วนเนื้อหาของบทสวดโองการนั้น พบว่ามีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ (1) เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีคติมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พุทธศาสนา และครูอาจารย์ เป็นครูต้นของสรรพวิชาต่าง ๆ และ (2) เนื้อหาเกี่ยวกับการถวายเครื่องเซ่น ที่ปรากฏข้อความต่อจากการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์

2.2.3 ลงท้ายโองการด้วยคาถา

ข้อความในส่วนท้ายของตัวบทโองการ นอกจากจะใช้เครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ๕ (ไปยาลน้อย) หรือ ๕๐๐ (โคมุต) พบว่ามีการจบด้วยคาถา ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของบทสวดโองการว่าจะใช้สวดในการใด จากการศึกษาบทสวดโองการทั้ง 30 โองการ พบคาถาในส่วนท้าย ดังนี้

1) บทสวดโองการเพื่อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมที่ต้องใช้เครื่องเซ่นสังเวย จะจบด้วยคาถา 2 ประเภท คือ

- โอมปริภูณันตุ สวหาย แปลความได้ว่า ขอครูอาจารย์ทั้งหลายเชิญเสวย (บริโภค) ตามคำอัญเชิญอันข้าพเจ้ากล่าวดีแล้ว

- โอมปริภูณันตุ จะมหาเทวดาเจ้า ยะสังเวย แปลความได้ว่าขอเทวดารักษ์ทั้งหลาย เชิญเสวย (สุธาโภชน์ เครื่องบวงสรวง)

ตัวอย่าง บทสวดโองการไหว้ภูมิเจ้าที่ ความว่า

ครั้นสะเหวแล้ว ยूरยาดคลาดไปสู่สถาน ยังแต่รอยเดน ยังแต่
รอยชาน บูชาควาหวาน กินสำราญใจ ถือกลองคลองน้ำ ธงเทียวสไ
ที่ยังอยู่ไชร รักรางงดี ศัตรูหมุร้าย ออย่ามาเข้าใกล้ เป็นแม่โพสสี นกนก
หนูไหน ไล่ไปทุบตี ตั้งแต่วันนี้ไป **โอมปริกณชั้นตุสวะหายฯ**
(บทไหว้ภูมิเจ้าที่ ฉบับวัดธรรมประดิษฐ์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา)

จากตัวอย่างบทสวดโองการข้างต้น เป็นเนื้อความตอนท้ายที่กล่าวส่งเทวดา
จะใช้คาถาว่า “โอมปริกณชั้นตุสวะ หายฯ” ที่ใช้เหมือนกับบทเชิญเทวดาท้ายบท
ด้วยเช่นเดียวกัน

2) บทสวดโองการเพื่อประกอบการทำนํามนต์สำหรับแก้อาถรรพ์ พบคาถา
ที่ใช้ คือ หลู หลู สวาหาย หรือ หลู หลู สวาหาย ซึ่งเป็นหัวใจมนตร์ เชื่อว่ามีความศักดิ์
สามารถแก้อาถรรพ์ได้ แปลความได้ว่า ขอความสัมฤทธิ์ผล จงบังเกิดตามที่ข้าพเจ้า
กล่าวร้องขอดีแล้ว ตัวอย่าง บทสวดโองการปู่เจ้าสมิงพราย ความว่า

โอมปู่เจ้าสมิงพราย แต่งมนต์นี้ไว้ ให้กูแก้คุณความ
แก้หนาม..... โอมนะโมพุทธัสก่าจัดออกไป โอมนะโมธัมมัส
ก่าจัดออกไป โอมนะโมสังฆัสก่าจัดออกไป ไสยะทิทัง **หลูหลูโล สะวะ
หายฯ**

(โองการปู่เจ้าสมิงพราย สำนักวัดควนแพรกหา อ.เมือง จ.พัทลุง)

3) บทสวดโองการเพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นบทสวดประหนึ่งขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์
สามารถปรับใช้ได้กับ 2 ประเภทข้างต้น หรือสวดก่อนนอน ใช้คาถาว่า “โอมสิทธิครุ
สวาโหม” แปลความได้ว่า “ครุผู้เป็นนักสิทธิ์ ประสิทธิ์ไว้ดีแล้วเทอญ” ตัวอย่างบทสวด
โองการเสกน้ำล้างหน้า ความว่า

โอมกูจะเสกน้ำล้างหน้า ให้ราศีกูขึ้นคือแสงฟ้า ราศีหน้ากูขึ้น
คือแสงพระอาทิตย์ กูจะมีฤทธิ์กว่าคนทั้งหลาย มนุษย์หญิงชาย
มิเห็นหน้ากูอยู่มิได้ ร่ำร้องให้มารักกู **โอมสิทธิครุ สวาโหม**

(โองการเสกน้ำล้างหน้า สำนักนายล. อำเภอบัวใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช)

จากการพิจารณาส่วนท้ายของกาพย์ที่จบด้วยคำภา พบว่ามีคำว่า “เทอญฯ” และคำว่า “สัพพชยสิทธิเม” ที่แปลว่าให้ความสำเร็จทั้งหลาย ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาที่เป็นสิริมงคลแก่ผู้สวด

จากตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นความแตกต่างของการใช้้องการตามโอกาสต่าง ๆ สามารถใช้ตัวบทผสมผสานกันได้ในพิธีกรรมเดียวกัน เช่น การทำนํ้ามนตร์แก้อาถรรพ์ จะมีการส่ายยาบทที่เกี่ยวกับเชิญครู ก่อนจะสวด้องการสำหรับแก้อาถรรพ์ เพราะเชื่อว่าพลังอำนาจของครูนั้นจะช่วยให้อาถรรพ์นั้นจางหายไป โดยครูที่กล่าวมานั้นเป็นครู 2 ประเภท คือ ครูต้น ที่เสียชีวิตไปแล้ว และครูที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ ยังมีชีวิตอยู่ (แต่จะไม่เอ่ยชื่อขณะสวด้องการ) อนึ่งแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูที่เป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน

อภิปรายผลข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องสถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวด้องการในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้ ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทสวด้องการจากเอกสารจำนวน 30 ้องการ ที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานของหน่วยงานต่าง ๆ จากการศึกษสถานภาพของตัวบททำให้ทราบว่า ตัวเอกสารมีที่มาจาก 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่บันทึกในเอกสารโบราณ 2) เอกสารตัวเขียนจากสมุดฝรั่ง และ 3) หนังสือยุคการพิมพ์ แสดงให้สถานภาพของบทสวด้องการว่า ตัวบทของ้องการมีการเคลื่อนไหวอยู่คู่สังคมไทยภาคใต้มาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยกลุ่มผู้ใช้งานในยุคแรกจะเป็นกลุ่มหมอไสยศาสตร์พื้นบ้าน หรือศิลปิน ครูภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เท่าที่มีอำนาจความเป็นเจ้าของ ต่อมาความเป็นเจ้าของตัวบทมีการส่งต่อให้แบบรุ่นสู่รุ่นทั้งทางสายเลือดหรือศิษย์ทั่วไป ทั้งแบบลายลักษณ์และมุขปาฐะ

หากพิจารณาถึงลักษณะการประพันธ์ของบทสวด้องการที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาทั้ง 30 ้องการ พบว่ามีการใช้ฉันทลักษณ์ 4 ประเภท คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และฉันทลักษณ์หลาย ๆ ฉันทลักษณ์ในบทสวดเดียวกัน เช่น กลอน 4 และฉันทลักษณ์ประเภทร่าย จากการศึกษาวเคราะห์ทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้ประพันธ์บทสวด้องการนั้นมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับฉันทลักษณ์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ

กาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ 28 ที่บทประพันธ์บังคับพยางค์และคำมากกว่า
ชั้นลักษณะประเภทอื่น ๆ ที่พบ นอกจากนี้พบว่าส่วนใหญ่แล้วบทสวดโองการที่พบ
มีการใช้ชั้นลักษณะผสมผสานกันโดยเฉพาะกลอน ที่ใน 1 วรรค มี 4 คำบ้าง 5 คำบ้าง
แต่มีชั้นลักษณะที่ประพันธ์ง่ายที่สุดและพบมากที่สุดนั่นคือ “ร่าย” ซึ่งสอดคล้องกับ
คำกล่าวของผู้สวดบางท่านว่า “ร่ายโองการ”

ในด้านของลักษณะของเนื้อหาบทสวดโองการ พบว่าเนื้อหาของบทสวดโองการ
จะเริ่มต้นด้วยคำนำมัสการ ที่มีคำเริ่มต้นด้วยคำว่า โอม ศรี สิบนิ้ว และคำว่า อ่างเชิญ
เป็นคำแรกของบทสวด ขณะที่เนื้อหาของตัวบท 2 แบบ คือ 1) การการเชื้อเชิญและ
กล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 แหล่ง คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนา และ
ครูอาจารย์ และเนื้อหา 2) เนื้อหาว่าการถวายเครื่องเซ่นสังเวย จะมีคำถาถาบาลี
ในตอนท้ายของบทสวดโองการ

จากการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและลักษณะร่วมและชนบของคำประพันธ์
ทั้ง 30 บทสวดโองการ พบว่าตัวบทถูกนำมาใช้ใน 3 โอกาส คือ 1) ในพิธีกรรมที่ใช้
เครื่องสังเวย 2) การสวดเพื่อแก้อาถรรพ์ และ 3) การสวดเพื่อความเป็นสิริมงคล
โดยบทสวดโองการได้แสดงให้เห็นการผสมผสานความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะ
พราหมณ์-ฮินดู พุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยภาคใต้เข้าด้วยกัน
ขณะที่บางบทสวดมีเนื้อหาที่กล่าวถึงหลักธรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา และจุดมุ่งหมาย
สูงสุดของศาสนา

การศึกษาวิจัยสถานภาพและลักษณะการประพันธ์ของบทสวดโองการ
ในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้ ได้แสดงให้เห็นว่าตัวบทสวดโองการมีความผูกพันกับ
คนไทยภาคใต้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาสถานภาพทำให้เห็นพัฒนาการ
ด้านการจัดบันทึกตั้งแต่หนังสือใบลาน สมุดฝรั่ง และหนังสือยุคการพิมพ์ ขณะเดียวกันแสดง
ให้เห็นวัฒนธรรมการบูชาหนังสือเพราะเชื่อว่าตัวบทโองการเป็นเนื้อหาที่ศักดิ์สิทธิ์
ตลอดทั้งการให้ความเคารพต่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการสวดโองการ
เพราะตัวบทสวดโองการเชื่อว่าบทสวดโองการประหนึ่ง “สาร” หรือ “ข้อความ” ที่สามารถ
สื่อสารกับเทพเจ้าได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “บทสวดโองการ” ในวรรณกรรมพิธีกรรมภาคใต้ ได้รับทุนวิจัยอุดหนุนจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2012). *Rituals and traditions*. Bangkok: Department of Religious Affairs Ministry of Culture.
- Fine Arts Department. (2019) *Mahadipmantra: The continuation of the Buddhist mantra in Thai society*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Jeenun P., Wattanachai W., Chukaew P. (2018). Forms and contents of southern literature during the printing period 1927 - 1977. *Journal of Humanities and Social Sciences. Udon Thani Rajabhat University*. 7 (2), 105-123.
- Kaewkhao P. (2004). The legend of the creation of the world. Ban Pa Lam edition. In *Thaksin Literature: Selected Literature*, Volume 1. (pp. 3-46). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Nuthong U. (1981). *Literary Psalms and Lae Tham Khwan of the Southern Region*. Songkhla: Srinakharinwirot University Southern Region.
- Phongpaiboon S. (1975). *Southern local literature*. Bangkok: Religion Printing House.
- Royal Academy. (2011). *Dictionary, Royal Institute Edition 2011*. Bangkok: Royal Academy.

เศรษฐกิจนอกระบบกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการ
ชาวเมียนมากับผู้คนในเมืองขอนแก่น
Informal economy and Interaction of Myanmar
Entrepreneurs with people in Khon Kaen Province

รัชดาภรณ์ หาปุ่น และ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง

Radchadaporn Haputon and Jaggapan Cadchumsang

สาขาสหวิทยาการสังคมศาสตร์

Trans-disciplinary Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในเมืองขอนแก่นในฐานะที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้เศรษฐกิจนอกระบบกับผู้คนในเมืองขอนแก่น ข้อมูลที่ใช้เรียบเรียงบทความนี้ได้จากงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนของชาวเมียนมา จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการชาวเมียนมาจำนวน 11 คน และมีผู้ให้ข้อมูลเสริมคือ ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการชาวเมียนมา เช่น พ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น จำนวน 4 คน และคนขับรถโดยสารประจำทาง จำนวน 3 คน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาวเมียนมาถือเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้แรงงานชาวเมียนมาสามารถผันตัวเองจากแรงงานก๊วเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ ภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าของโรงงาน อีกทั้ง ผู้ประกอบการชาวเมียนมาใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่และอาศัย

การสร้างความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การทำความรู้จักกับพ่อค้าแม่ค้า เพื่อติดต่อหาแหล่งสินค้านำมาจำหน่าย รวมถึงยังสร้างความสัมพันธ์กับคนขับรถโดยสารประจำทาง ในการจ้างเหมาเพื่อเดินทางเข้ามาซื้อสินค้าที่ตลาดใจกลางเมือง การจ้างเหมารถโดยสาร นอกจากจะทำให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่นแล้ว ยังก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาและคนขับรถโดยสารจนเกิดเป็นเครือข่ายเกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการชาวเมียนมามีการสะสมทุนด้านต่าง ๆ ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญสู่การเป็นผู้ประกอบการ ผู้เขียนจึงพยายามชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกิจกรรมของเศรษฐกิจนอกระบบและในระบบที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาและผู้คนในเมืองขอนแก่น

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ, ชาวเมียนมา, ปฏิสัมพันธ์, เศรษฐกิจนอกระบบ, ทุน

Abstract

This article aims to present the relationship between Myanmar entrepreneurs living in Khon Kaen Province who carry out economic activities under the informal economy and people in Khon Kaen Province. By using research methods using the phenomenological approach. Data was collected through interviews and participatory and non-participatory observation. The Key informants include 1 Burmese community leader, 11 Burmese entrepreneurs, and additional informants are those who have relationships with Burmese entrepreneurs, such as Thai traders. There were 4 people in the local area and 3 bus drivers. The results of the study found that The Myanmar community is considered a space that provides opportunities for Myanmar workers to transform themselves from labor into entrepreneurs. Under the support of factory owners, Myanmar entrepreneurs also use their own resources and build relationships with local people. It starts with getting to know the merchants to contact them to source products for sale. Including building relationships with bus drivers. In hiring a contractor to travel to buy products at the market in the heart of the city. Hiring buses in addition to generating income for local people It also creates dependency between Myanmar entrepreneurs and bus drivers until a network forms. In addition, Myanmar entrepreneurs have accumulated capital in various fields which are important conditions for becoming an entrepreneur. This paper tries to point out the positive relationship between the activities of the informal and formal economies that are interconnected. Through interactions between Myanmar entrepreneurs and people in Khon Kaen Province.

Keywords: Entrepreneurs, Myanmar people, Interaction, Informal economy, Capital.

บทนำ

เศรษฐกิจนอกระบบ มักจะถูกมองว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความล้าหลัง ไม่มีการจัดการที่เป็นระเบียบแบบแผน เกิดขึ้นเพื่อการดำรงอยู่ของแรงงานที่ไม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการได้ แต่หากแรงงานที่ทำงานภายในเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการได้รับการคุ้มครองที่มีคุณภาพ ได้รับการจ่ายค่าจ้างที่เป็นธรรม เหตุใดจึงยังเกิดเศรษฐกิจนอกระบบขึ้นมา (Alejandro Portes 1980) Manuel Castells and Alejandro Protes (1989) อ้างถึงใน ธาณี ชัยวัฒน์ (2557) ซึ่งมองว่าเศรษฐกิจทั้งในและนอกระบบนั้นมีความเชื่อมโยงกัน ไม่ได้แยกขาดกันอย่างชัดเจน เศรษฐกิจนอกระบบจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของบุคคลที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งเป็นจังหวัดที่มีการเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับต้นของประเทศ มีระบบคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางไปยังภูมิภาคอื่นๆ และภายในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้อย่างสะดวกสบาย (ศราวุฒิ เหล่าสาย, 2555) อีกทั้งจังหวัดขอนแก่น ยังเป็นหนึ่งในเส้นทางของแนวระเบียงเศรษฐกิจสายตะวันออก - ตะวันตก East-West Economic Corridor: EWEC (เส้นทางหมายเลข9) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขยายตัวทางการค้า การลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การเกษตรและบริการ (ขวัญชนก อำภาและวันชาติ ชาญวิจิตร, 2564) จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของการเดินทางเข้ามาเพื่อแสวงหางานจากผู้ย้ายถิ่นประเทศใกล้เคียง

ข้อมูลสถิติของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 พบว่า ปัจจุบันมีแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงาน (อย่างถูกกฎหมาย) ภายในจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 7,279 คน โดยแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมามีจำนวน 1,842 คน แรงงานจากประเทศลาว จำนวน 1,916 คน และชาวกัมพูชาจำนวน 231 คน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชาวเมียนมา เป็นกลุ่มแรงงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดขอนแก่น เพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น และความต้องการแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะต่อสายงานผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม จากข้อมูลภาคสนามของผู้เขียนทำให้ทราบว่า โรงงาน A (โรงงานอุตสาหกรรมทอฮวน) เป็นโรงงานแห่งแรกที่ทำการนำเข้าแรงงานชาวเมียนมาเข้ามาทำงานในจังหวัดขอนแก่น และ

เป็นโรงงานที่มีชาวเมียนมาทำงานอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด นำมาสู่การก่อตั้งชุมชนชาวเมียนมา ในปัจจุบันชุมชนดังกล่าวมีแรงงานชาวเมียนมาอาศัยจำนวนอยู่ประมาณ 1,300 คน (สัมภาษณ์หัวหน้าชาวเมียนมา, 2565)

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ที่แรงงานชาวเมียนมาได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาทำงานที่โรงงานดังกล่าว จนได้ก่อตั้งชุมชนชาวเมียนมาขึ้นภายในพื้นที่ของโรงงาน (วิลาสินี ไสภาพล, 2559) ซึ่งภายในชุมชน มีแรงงานชาวเมียนมาที่ผันตนเองจาก “แรงงาน” ก้าวเข้าสู่การเป็น “ผู้ประกอบการ” ในชุมชน ภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าของโรงงาน และอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย เพื่อประกอบกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกระบบ หากมองในมุมมองของภาครัฐ การประกอบกิจการของชาวเมียนมานั้นยังถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่นจนเกิดเป็นเครือข่าย อีกทั้งการประกอบกิจการของชาวเมียนมาซึ่งถือเป็นคนกลุ่มน้อยที่เข้ามาทำงานภายในเมืองขอนแก่น จำเป็นต้องอาศัยทุนด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีคำถามว่า ผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้สร้างความสัมพันธ์กับคนกลุ่มใดบ้าง มีการสร้างความสัมพันธ์อย่างไร และมีทุนด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อการเป็นผู้ประกอบการของชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นในฐานะผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจนอกระบบกับผู้คนในเมืองขอนแก่น โดยนำเสนอภาพความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกิจกรรมของเศรษฐกิจนอกระบบและเศรษฐกิจในระบบ ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมาจะถูกมองว่าเป็นผู้ที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบ แต่ก็ยังมีความเชื่อมโยงกันระหว่างเศรษฐกิจในระบบของคนในท้องถิ่น ที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาเหล่านี้มีฐานะเป็นทั้ง “ลูกค้า” และ “ผู้จ้าง” จากผลการศึกษานี้ทำให้ได้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชาวเมียนมาหรือบุคคลชาติอื่น ได้มีใบอนุญาตประกอบการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อหาแนวทางการป้องกันการลักลอบค้าขายของแรงงานข้ามชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น ในฐานะผู้ประกอบการกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจนอกระบบกับผู้คนในเมืองขอนแก่น

แนวคิดที่ใช้

บทความนี้นำแนวคิด “เศรษฐกิจนอกระบบ” มาเป็นกรอบเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ “การเป็นผู้ประกอบการของชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น” ซึ่งเศรษฐกิจนอกระบบ ได้ถูกจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ประกอบไปด้วย 1) กลุ่ม Dualist กลุ่มที่มีแนวคิดที่เศรษฐกิจนอกระบบเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวในช่วงที่มีการเปลี่ยนผ่านจากเศรษฐกิจล้าหลังไปสู่อุตสาหกรรมใหม่เท่านั้น มีการแยกจากกันระหว่างเศรษฐกิจในระบบ และจะหายไปจากระบบเศรษฐกิจเนื่องจากผลตอบแทนที่สูงกว่าของเศรษฐกิจในระบบที่มีความทันสมัยมากกว่า 2) กลุ่ม Structuralist กลุ่มที่มีแนวคิดที่เศรษฐกิจนอกระบบจะดำเนินอยู่ไปอย่างถาวร ซึ่งเป็นผลจากการที่ภาคการผลิตต้องการปรับตัวลดต้นทุน ดังนั้นเศรษฐกิจนอกระบบจึงเป็นกลไกในการสนับสนุนเศรษฐกิจในระบบ และมีความเชื่อมโยงกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ 3) กลุ่ม Legalist กลุ่มนี้มองว่าเศรษฐกิจนอกระบบเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการอย่างมีเหตุผลของผู้ประกอบอาชีพอิสระขนาดเล็กมาก (Becker (2004) อ้างถึงใน สมภูมิ แสงกุล (2553)

เศรษฐกิจนอกระบบมักถูกจำแนกกลุ่มสำคัญไว้ 5 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การค้าของเถื่อน การค้ายาเสพติด การประกอบธุรกิจผิดกฎหมายบนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น 2) กลุ่มการหลีกเลี่ยงภาษี 3) การคอร์รัปชันทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน 4) กลุ่มเศรษฐกิจนอกระบบ 5) กลุ่มงานบ้านภายในครัวเรือน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนน้อย ตรีรัตน์ อ้างถึงใน วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ, 2561) ซึ่งเศรษฐกิจนอกระบบ มักถูกมองว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงแล้วกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (เคธ ฮาร์ต (อ้างถึงใน วงศ์พัฒนา

ศรีประเสริฐ, 2561) ซึ่งกิจกรรมในเศรษฐกิจมีทั้งกิจกรรมที่ถูกกฎหมาย กิจกรรมที่เสี่ยงกฎหมาย และกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เศรษฐกิจนอกระบบมักเรียกหลายชื่อด้วยกัน เช่น เศรษฐกิจไม่เป็นทางการ เศรษฐกิจนอกระบบ และคำภาษาอังกฤษ เช่น Informal economy, Parallel economy, Shadow economy, Underground economy, Black market เป็นต้น โดยบทความนี้ได้ใช้คำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ (Informal economy)”

กล่าวได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจนอกระบบนั้น ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้าและการให้บริการต่างๆ ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น หรือทรัพยากรที่บุคคลนั้นสามารถจัดหาได้ อาศัยการใช้แรงงานมนุษย์เป็นหลัก มีการประยุกต์เอาเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับทักษะของตนเองเพียงเล็กน้อย โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจนอกระบบมีทั้งผลกระทบด้านดีและผลกระทบที่เป็นข้อเสีย ซึ่งผลกระทบด้านดี คือ เป็นช่องทางเปิดโอกาสให้กลุ่มคนระดับล่างได้มีโอกาสสร้างรายได้ พัฒนาศักยภาพตนเองผ่านการประกอบกิจการขนาดเล็ก และผลกระทบที่เป็นข้อเสีย คือ ก่อให้เกิดช่องโหว่ในเรื่องของการจัดเก็บภาษีของภาครัฐ เพื่อนำมาพัฒนาประเทศ

ดังนั้นในการศึกษาค้างนี้ ได้ใช้แนวคิดเศรษฐกิจนอกระบบ มาเป็นกรอบในการศึกษา จากการทบทวนแนวคิดเศรษฐกิจนอกระบบ และจากการจำแนกกลุ่มสำคัญของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจนอกระบบดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า “ผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น” เป็นบุคคลที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบกลุ่มที่ 4 เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกกฎหมายแต่สามารถอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายได้ เนื่องจากผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้จัดตั้งร้านค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการให้บริการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้า จากการใช้ทรัพยากรจากทุนด้านต่าง ๆ ที่ตนเองมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้มีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยในท้องถิ่น เพื่อซื้อสินค้า อีกทั้งยังมีการจ่ายค่าจ้างให้กับคนในท้องถิ่นที่ให้บริการแก่ตนเอง โดยกิจกรรมดังกล่าวได้เกิดขึ้นภายในชุมชนชาวเมียนมา ซึ่งเป็นพื้นที่ปิด และเกิดขึ้นจากการสนับสนุนจากเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง

ระเบียบวิธีวิจัย

ผลการศึกษาที่นำเสนอในบทความนี้ ผู้เขียนใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยาในการศึกษา โดยมีพื้นที่ที่ศึกษาคือเขตเทศบาลนครขอนแก่น เนื่องจาก จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้แม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะไม่ได้เป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับเขตพื้นที่ประเทศเมียนมา แต่กลับพบว่าภายในเขตเทศบาลนครขอนแก่น มีแรงงานชาวเมียนมาเข้ามามีส่วนร่วมในระบบอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะสามารถพบเห็นชาวเมียนมาอาศัยอยู่ตามย่านพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมรอบๆ ตัวเมือง อีกทั้งยังมีชุมชนชาวเมียนมา ที่ก่อตั้งขึ้นภายในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในเมืองขอนแก่น โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์และแนวทางการสังเกต โดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน (ชุมชนชาวเมียนมา) จำนวน 1 คน ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติ ความเป็นมาของชุมชน กวาระเบียดภายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่พาผู้เขียนเข้าสู่พื้นที่ศึกษา และผู้ประกอบการชาวเมียนมา จำนวน 11 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ การใช้ทุนด้านต่างๆ 2) ผู้ให้ข้อมูลเสริม ประกอบไปด้วย พ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น จำนวน 4 คน และคนขับรถโดยสารประจำทางจำนวน 3 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมา

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 1) เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น 2) เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ประกอบกิจการภายในชุมชนเมียนมา เช่น เปิดร้านขายของชำ ร้านตัดผม ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น 3) เป็นผู้ที่ยินยอมที่จะให้ข้อมูลและจะต้องเป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 25 – 59 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้เขียนมีล่ามชาวเมียนมาเป็นผู้ช่วยในเรื่องของการแปลภาษา ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) พิจารณาจากความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ เวลา และสถานที่ และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายข้อเท็จจริงที่พบในการ

ศึกษา ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รหัสโครงการวิจัย HE653268

ผลการศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นในฐานะเศรษฐกิจนอกระบบกับผู้คนในเมืองขอนแก่น มีเนื้อหาสาระสำคัญของปรากฏการณ์ ดังต่อไปนี้ (1) ผู้ประกอบการชาวเมียนมาในบริบทเมืองขอนแก่น (2) จากแรงงานสู่ผู้ประกอบการ (3) การใช้ทุนและการสะสมทุนของผู้ประกอบการชาวเมียนมา และ (4) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับผู้คนในเมืองขอนแก่น

1. ผู้ประกอบการชาวเมียนมาในบริบทเมืองขอนแก่น

แม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะไม่ใช่จังหวัดที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมา ดังเช่นจังหวัดเชียงราย

เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง ซึ่งสาเหตุหลักที่ชาวเมียนมาตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงานที่จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากได้รับคำชักชวนจากเครือข่าย แรงงานชาวเมียนมา ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ภายในโรงงานทอวนซึ่งมีทั้งหมด 2 โรงงานด้วยกัน (วิลาสินี ไสภาพล, 2559) นาลู ชายชาวเมียนมาอายุ 44 ปี ย้ายถิ่นมาจากเมืองตะโงะ มีตำแหน่งเป็นผู้นำของชุมชนชาวเมียนมา อีกทั้งยังเป็นผู้ประกอบการภายในชุมชน เล่าให้ผู้เขียนฟังเพิ่มเติมเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในช่วงแรก ว่ามีชาวเมียนมาจำนวนประมาณ 200 คน ที่อยู่อาศัยจึงถูกก่อสร้างขึ้นแบบง่าย ๆ โดยนำหลังคาสังกะสีมาปู และนำมาล้อมพื้นที่ไว้สำหรับหลับนอนเพียงเท่านั้น ในเวลาต่อมาเมื่อแรงงานชาวเมียนมามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทางโรงงานที่เป็นพื้นที่ศึกษาจึงได้ทำการสร้างพื้นที่อยู่อาศัยให้กับแรงงาน จนเกิดเป็นชุมชนชาวเมียนมาในปัจจุบัน ซึ่งชุมชนชาวเมียนมาเป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนทุนด้านต่าง ๆ เครือข่ายทางสังคมก็เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการชักชวนให้ชาวเมียนมาตัดสินใจเข้ามาทำงานที่จังหวัดขอนแก่น แม้พื้นที่ของชุมชนจะก่อตั้งอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น ที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ไม่คล้ายคลึง

กับประเทศเมียนมามากนัก แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเมื่อเข้ามายังชุมชนแห่งนี้ ทำให้รู้สึก
ราวกับว่าพื้นที่แห่งนี้คือประเทศเมียนมาอย่างแท้จริง

ชุมชนชาวเมียนมา ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีแรกที่ทางโรงงานได้
นำเข้าแรงงานชาวเมียนมา และเริ่มมีชาวเมียนมาย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่น ๆ เช่น
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ตามคำชักชวนของเครือข่ายและ
นายหน้าจัดหางาน ปัจจุบันภายในชุมชนแห่งนี้มีแรงงานชาวเมียนมาอาศัยอยู่ประมาณ
1,300 คน นาลู ได้พาผู้เขียนเดินทางเข้าไปในชุมชนด้วยรถจักรยานยนต์ ผ่านทางเข้า
ดินรกรัง ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร จากประตูทางเข้าของโรงงาน พื้นที่รอบ ๆ เป็น
ป่ารก และพบว่าพื้นที่ลานกว้างก่อนถึงชุมชนเมียนมาปัจจุบัน เคยเป็นชุมชนเก่ามาก่อน
โดยนาลูได้เล่าว่า พื้นที่เดิมไม่สามารถรองรับแรงงานชาวเมียนมาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น
ในทุก ๆ ปีได้ จึงได้ย้ายมายังพื้นที่ปัจจุบัน เมื่อเข้ามาถึงชุมชนเมียนมา จะพบกับ
ห้องแถวที่ทางโรงงานสร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ฝั่ง มีถนนคั่นระหว่างกลาง เรียกว่าฝั่ง A
และ ฝั่ง B ห้องแถวแต่ละฝั่งมีจำนวน 40 บล็อก ในแต่ละบล็อกมีห้องพักอยู่จำนวน
20 ห้อง และมีห้องสุขาแยกออกมาอยู่บริเวณท้ายซอยของแต่ละฝั่ง ในส่วนของ กฎ
ระเบียบ ข้อปฏิบัติภายในชุมชน เจ้าของโรงงานได้จัดตั้งให้มีหัวหน้าชาวเมียนมา 1 คน
และผู้ช่วยอีก 4 คน เพื่อดูแลแรงงานชาวเมียนมา โดยมีกฎที่สำคัญ คือ ห้ามเล่น
การพนันทุกชนิด ห้ามทะเลาะวิวาท และห้ามส่งเสียงดังหลังเวลา 22.00 น.
โดยกฎระเบียบต่าง ๆ จะติดไว้ที่ป้ายประกาศบริเวณหน้าร้านค้าของหัวหน้าชาวเมียนมา

ตามคำบอกเล่าของนาลู ได้เล่าถึงที่มาการตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน
ภายในประเทศไทยของแรงงานชาวเมียนมาส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนเมียนมา
ส่วนใหญ่มักได้รับคำชักชวนจากเครือข่ายที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานก่อน ซึ่งเริ่มแรก
แรงงานชาวเมียนมาส่วนใหญ่ ทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หรือจังหวัด
ที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเมียนมา และเริ่มย้ายถิ่นออกไปตามจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรม
เช่น กรุงเทพฯ หรือในภาคตะวันออก ต่อมาโรงงานอุตสาหกรรมทอวนที่จังหวัด
ขอนแก่น ได้มีการเปิดรับสมัครงานที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2547
นายหน้าจัดหางานจึงได้ทำการแนะนำแรงงานชาวเมียนมาให้มาสมัคร และทำงาน
ที่จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากโรงงานแห่งนี้ต้องการแรงงานที่มีทักษะในการผลิตสินค้า

ประเภทแหวน จากการสอบถามกับชาวเมียนมาในชุมชนส่วนใหญ่แล้วมักจะเริ่มทำงานในพื้นที่ชายแดน แล้วจึงย้ายถิ่นตามเพื่อนฝูงของตนเองไปยังจังหวัดต่าง ๆ เมื่อได้รับคำชักชวนให้มาทำงานที่จังหวัดขอนแก่น จึงตัดสินใจย้ายถิ่นมาทำงานที่นี่ และกล่าวว่าตนเองไม่คิดจะย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นอีกแล้ว เนื่องจาก “เถ้าแก่” (เจ้าของโรงงาน) ของที่นี่ดูแล และใส่ใจคุณภาพชีวิตของแรงงานเป็นอย่างดี (นาหลู, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2565)

กล่าวได้ว่า ชุมชนชาวเมียนมา ถือเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้แรงงานชาวเมียนมา สามารถผันตัวเองมาสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของโรงงาน ซึ่งชุมชนชาวเมียนมาเกิดขึ้นจากการนำเข้าของแรงงานชาวเมียนมาที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ เพื่อทดแทนปัญหาการขาดแคลนแรงงานในท้องถิ่น และความต้องการแรงงานที่มีทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะในสายงานผลิต ซึ่งชุมชนเป็นสถานที่ที่ชาวเมียนมาสามารถทำงานและประกอบกิจการในพื้นที่อาศัยของตนเอง รวมถึงการได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น

2. จากแรงงานสู่ผู้ประกอบการ

หากพิจารณาในแง่กฎหมายการค้าขายสินค้าเป็นงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำรายการที่ 35. งานเร่ขายสินค้า แต่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครขอนแก่นกลับพบว่า มีชาวเมียนมาเป็นเจ้าของกิจการอยู่ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรม ที่ชาวเมียนมาอยู่อาศัยจนเกิดเป็นหมู่บ้านเล็กๆ อีกทั้งยังมีชุมชนของแรงงานชาวเมียนมาที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่รอบโรงงาน จากงานศึกษาที่ผ่านมาปรากฏข้อมูลของจุดเริ่มต้นการประกอบธุรกิจภายในชุมชน เนื่องจากในช่วงแรกที่ชาวเมียนมาอพยพเข้ามาทำงานในจังหวัดขอนแก่น แรงงานชาวเมียนมาส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารการรับรองการทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งเจ้าของโรงงานยังเห็นถึงความต้องการบริโภคสินค้าของแรงงานชาวเมียนมา อีกทั้งยังต้องการดูแลแรงงานชาวเมียนมาให้อยู่ภายใต้การดูแลไม่ให้ออกไปนอกเขตพื้นที่โรงงานในวันหยุด (วิลาสินี ไสภาพล, 2559) จึงได้เริ่มสอบถามความต้องการกับ “ผู้ใหญ่บ้าน” (หัวหน้าชาวเมียนมา) เกี่ยวกับการเปิดร้านค้าภายในชุมชน และได้มอบทุนทรัพย์สนับสนุนจำนวนหนึ่งสำหรับการซื้อสินค้ามาจำหน่ายในชุมชน

“ถ้าแก่เขาไม่ยอมให้แรงงานออกไปข้างนอก เพราะตอนแรกเราไม่มีใบอนุญาต แรก ๆ ที่มาทำงานถ้าแก่ให้คนไทยทำกับข้าวแจก แต่มันไม่ถูกปากเรา แกละเลยมอบหมายให้พี่ที่บลูกน้องทำกับข้าวให้แรงงาน ก็จะทำกันง่าย ๆ เช่น ผักลวก ปลาร้า ไข่ต้ม พอมีคนเยอะขึ้นถ้าแก่เลยถามว่าอยากเปิดร้านขายของไหม พี่ก็ตกลง เขาเลยสนับสนุนเราให้เงินมาเปิด ต่อมาถ้าแก่แรงงานคนไหนอยากเปิดร้านก็ต้องขออนุญาตพี่ก่อน แล้วส่งเรื่องไปให้ถ้าแก่ถึงจะเปิดร้านได้ ส่วนใหญ่ก็เลือกเปิดร้านขายของกันนี้แหละ เพราะมันขายได้เกือบทุกร้านในนี้ (ชุมชน) มีคนอยู่เยอะ” (สัมภาษณ์, นานู, 21 ธันวาคม 2565)

จากข้อมูลภาคสนามที่ได้จากชุมชนเมียนมาพบว่า ชุมชนเมียนมาแห่งนี้จึงมีชาวเมียนมาที่ผันตัวเองจากแรงงานภายในโรงงาน ตัดสินใจลาออกจากการประจำเพื่อกลายมาเป็นผู้ประกอบการ ประกอบกิจการหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเปิดร้านขายของชำ ร้านตัดผม ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์และร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งการจะเปิดกิจการภายในชุมชนได้นั้น ชาวเมียนมาจะต้องขออนุญาตจากผู้ใหญ่ผ่านเสียก่อน จึงจะส่งเรื่องไปยังเจ้าของโรงงาน เพื่อทำเรื่องขอใบอนุญาตจากเจ้าของโรงงานให้สามารถเปิดกิจการได้อย่างเป็นทางการ ตลาดสดใจกลางเมืองเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่มักพบเจอกับชาวเมียนมาที่เดินเลือกซื้อสินค้าในลักษณะของการซื้อเหมา หรือซื้อสินค้าราคาส่ง จากการศึกษาพบว่าชาวเมียนมาที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับพ่อค้า แม่ค้าคนไทยในท้องถิ่น ยังมีความคงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนมา ทั้งชายและหญิงมักจะเคี้ยวหมาก ปะแป้งทานาคา สวมผ้าซิ่น นุ่งผ้าโสร่ง และใส่เสื้อผ้ารัดรูปตามรสนิยมของตนเอง “คนพม่าเขาแต่งตัวดีนะ เห็นการแต่งตัวเขาเป็นเอกลักษณ์มาก เสื้อผ้าสีฉูดฉาด เป็นชุดที่เราเห็นแล้วก็รู้เลยว่าพม่า” (สัมภาษณ์, เจ้แมว (แม่ค้าในตลาดสด, 18 ธันวาคม, 2565)

ผู้เขียนได้เข้าไปสอบถามกับพ่อค้า แม่ค้าในตลาด และพบว่าเมื่อชาวเมียนมาเดินทางมาซื้อของในตลาด มักจะซื้อของไปที่ละหลายกิโล เช่น แดงกวาทีละ 3 – 4 ถุง (ถุงละ 10 กิโลกรัม) มะเขือยาว ทีละ 2 – 3 ถุง (ถุงละ 5 กิโลกรัม) เมื่อทำการซื้อสินค้าก็มักจะยกไปทิ้งรถโดยสารประจำทางที่ตนเองได้เหมาไว้เพื่อมารับ - ส่ง

ในการเดินทางของแต่ละวัน ทั้งนี้พบว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมามีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยในท้องถิ่นที่ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบ ไม่ว่าจะเป็น พ่อค้า แม่ค้า ร้านขายของชำ ปลีก - ส่ง ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ หรือคนขับรถโดยสารประจำทาง

จากข้อมูลที่กำลังข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทางเจ้าของโรงงานมีความต้องการที่จะดูแลให้แรงงานชาวเมียนมา อยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ และการดูแลของทางโรงงาน จึงได้เปิดโอกาสให้ชาวเมียนมาสามารถประกอบกิจการภายในชุมชนได้ โดยเริ่มจากการสอบถามกับ “ผู้ใหญ่บ้าน” ชาวเมียนมา และมอบทุนทรัพย์ให้สำหรับเปิดร้านค้า ถ้าหากชาวเมียนมาคนใดต้องการเปิดกิจการในชุมชน ต้องทำเรื่องขออนุญาตผ่านผู้ใหญ่บ้านเสียก่อน แล้วจึงส่งเรื่องต่อไปยังเจ้าของโรงงานเพื่อได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการ การผันตัวเองจากแรงงานสู่การเป็นผู้ประกอบการในชุมชนทำให้ชาวเมียนมามีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเป็นพนักงานเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามการเป็นผู้ประกอบการของชาวเมียนมาก็ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากชาวเมียนมามีสถานะเป็นแรงงาน แม้จะย้ายถิ่นเข้ามาทำงานถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังไม่สามารถประกอบกิจการได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้การประกอบกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกระบบดังกล่าวเกิดขึ้นได้เนื่องจากเจ้าของโรงงานเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยทั้งหมด และพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ปิด (คนนอกไม่สามารถเข้าถึงได้) อีกทั้งเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับคนในท้องถิ่น ที่มีผลประโยชน์เกื้อหนุนกันและกัน จึงทำให้ชาวเมียนมาสามารถผันตัวเองจากแรงงานสู่การเป็นผู้ประกอบการได้

3. การใช้ทุนและการสะสมทุนของผู้ประกอบการชาวเมียนมา

ทุนเศรษฐกิจ (economic capital) ในทัศนะของปีแอร์ บูร์ดิเยอร์ หมายถึงทรัพย์สินที่บุคคลได้สะสมเอาไว้ในรูปแบบของเงินทอง รายได้ เงินเดือน เงินออม หรือความมั่งคั่งในรูปแบบต่างๆ ทุนประเภทดังกล่าวสามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมสามารถระบุประเภทและวัดปริมาณการมีอยู่ของทุนได้ ดังนั้น ทุนเศรษฐกิจของผู้ประกอบการชาวเมียนมาจึงหมายถึง การที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาใช้เงินเก็บสะสมจากการทำงานภายในโรงงานเพื่อลงทุนกับร้านขายของชำ โดยลงทุนครั้งแรก ครั้งละประมาณ 50,000 – 60,000 บาท หลังจากเปิดร้านขายของชำผู้ประกอบการมีกำไรถึงเดือนละ 15,000 บาท – 20,000 บาท และสามารถมีเงินเก็บออมเพิ่มมากขึ้นจาก

แต่เดิมที่ทำงานเป็นพนักงานโรงงานเพียงอย่างเดียว รวมถึงการส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวที่ประเทศเมียนมา

เช่นกรณีของโมอา หญิงวัย 51 ปี เจ้าของร้านขายของชำในชุมชน ย้ายถิ่นมาจากเมืองตะโงง ประเทศเมียนมา ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานที่ขอนแก่นเป็นเวลาประมาณ 17 ปี ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังเกี่ยวกับการลงทุนในการเปิดร้าน เริ่มแรกตนและคนในครอบครัว (สามีและหลานสาว) เป็นพนักงานในโรงงาน เมื่ออายุมากขึ้นประกอบกับตนเองมีปัญหาเรื่องสุขภาพ จึงได้นำเงินเก็บสะสมของครอบครัวมาลงทุนเปิดร้าน โดยใช้เงินประมาณ 40,000 บาท ในการก่อสร้างและซื้อสินค้า โดยสร้างเป็นลักษณะบ้านปูนสี่เหลี่ยม มุงด้วยหลังคาสังกะสีแบบเรียบง่าย เมื่อเปิดร้านค้าประกอบกับทำงานเป็นพนักงานในโรงงานจึงก่อให้เกิดความเหนื่อยล้า โมอาจึงได้ขออนุญาตแก่กล้าออก เพื่อมาดูแลร้านค้าเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันโมอาเปิดร้านขายของชำเป็นเวลาประมาณ 8 ปี (สัมภาษณ์, โมอา, 25 ธันวาคม 2565)

ทุนมนุษย์ (human capital) เป็นทักษะ เกิดได้จากการศึกษาด้วยตนเองและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความสามารถของตนเอง เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เป็นความรู้ที่ฝังรากลึกอยู่ในตัวของบุคคลนั้น ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้กับบุคคล การสะสมทุนมนุษย์เกิดจากการลงทุนด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านมูลค่า เช่น การเข้าสู่กระบวนการศึกษาที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคคลได้ หรือการเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาทักษะหรือความรู้ที่บุคคลต้องการ และอาจเกิดได้จากประสบการณ์ทำงาน การปฏิบัติเป็นประจำ การสะสมทุนมนุษย์ของผู้ประกอบการชาวเมียนมา ที่เลือกประกอบกิจการเปิดร้านขายของชำ มักจะมีประสบการณ์การเปิดร้านค้า ไม่ว่าจะเป็นกิจการส่วนตัว หรือกิจการของครอบครัวอยู่ที่ประเทศเมียนมา มาก่อน จึงได้สะสมความรู้เกี่ยวกับการค้าขายจากประสบการณ์ นำความรู้และทักษะที่สะสมมาประยุกต์ใช้กับร้าน ไม่จะเป็นการตั้งราคาสินค้า การจัดวางสินค้าภายในร้าน เป็นต้น

ทุนสังคม (social capital) เป็นทุนที่อยู่ในรูปแบบทรัพยากรสังคม เช่น เครือข่าย การเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การคงอยู่ของเครือข่าย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น มิใช่การเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ แต่เป็นผลของสมาชิก ที่ต้องการรักษาเครือข่ายนั้นไว้ (Bourdieu อ้างถึงใน รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2557)

ทุนสังคมของผู้ประกอบการชาวเมียนมา ทุนดังกล่าวถือเป็นทุนที่สำคัญต่อผู้ประกอบการชาวเมียนมา เนื่องจากชาวเมียนมาจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากเครือข่ายของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้พบว่าเครือข่ายที่สำคัญอยู่ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) เครือข่ายระหว่างพ่อค้า แม่ค้าคนไทยในท้องถิ่น ที่มีส่วนช่วยเหลือในการแนะนำร้านค้าที่ตนเองรู้จัก และขายสินค้าให้กับผู้ประกอบการในราคาถูก จนเกิดความสนิทสนมกัน 2) เครือข่ายระหว่างคนขับรถโดยสารประจำทาง ผู้ประกอบการชาวเมียนมาจำเป็นต้องอาศัยรถโดยสารประจำทางเพื่อเดินทางไปซื้อสินค้าภายในตัวเมือง โดยผู้ประกอบการแต่ละเจ้าจะมีรถโดยสารประจำทางของตนเอง คิดอัตราค่าจ้างอยู่ที่ครั้งละ 300 – 500 บาท 3) เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการภายในชุมชนเมียนมา ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมาจะย้ายถิ่นมาจากหลากหลายภูมิภาคแล้ว แต่เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยภายในชุมชนเดียวกัน แม้จะเปิดร้านขายของชำเช่นเดียวกันแต่ผู้ประกอบการไม่ได้มองว่าร้านอื่นเป็นคู่แข่งของตนเอง และมีความเห็นว่าทุกคนเปรียบเสมือนครอบครัวที่ต้องช่วยเหลือกันอยู่เสมอ เช่น กรณีของโมอา ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันของผู้ประกอบการในชุมชนไว้ว่า

“เวลาที่ยมะ (ผู้ประกอบการชาวเมียนมาร้านที่ 1- ผู้เขียน) ออกไปซื้อของข้างนอก แม่ (ตัวแทนตัวของผู้ประกอบการชาวเมียนมาร้านที่ 2- ผู้เขียน) ก็จะฝากเขาซื้อกลับมาประจำ เราหาไม่ค่อยดี ไปเดินเลือกซื้อเองไม่ได้หรอก มีอะไรก็ช่วยเหลือกันไป” (สัมภาษณ์, โมอา)

ทุนวัฒนธรรม (cultural capital) หมายถึง สิ่งที่มีบุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมจนกลายเป็นสิ่งที่แฝงฝังอยู่ในตัว แสดงออกผ่านพฤติกรรม เช่น รสนิยม กริยามารยาท ความรู้ อีกทั้งยังหมายถึงทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ ทั้งนี้พบว่า ชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนยังคงดำรงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนมาอยู่ ถึงแม้ว่าจะย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเมืองขอนแก่นเป็นเวลามากกว่า 5 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ทุกช่วงอายุ ยังนิยมการเคี้ยวหมาก ปะแป้งทานาคา สวมใส่เสื้อผ้ารัดรูป และนุ่งผ้าซิ่น หรือผ้าใส่รองอยู่เป็นประจำ ผู้ประกอบการในชุมชนที่เข้าใจรสนิยมการบริโภคสินค้า เห็นถึงความต้องการของลูกค้า จึงสามารถจัดหาสินค้าเพื่อมาจำหน่ายได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นหมากที่ส่งมาจากเมียนมา ผ้าซิ่น ผ้าใส่รอง แป้งทานาคา วัตถุดิบต่างๆ เช่น ปลาแร่ เครื่องปรุง ถั่ว ปลาแห้ง ที่ส่งมาจากประเทศเมียนมา

จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “ทุน” เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ ชาวเมียนมาสามารถผันตัวเองจากแรงงานก๊วเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นพื้นที่ปลายทางได้ โดยเฉพาะทุนสังคม ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้ประกอบการของชาวเมียนมา เนื่องจากผู้ประกอบการชาวเมียนมาเริ่มจากการเข้ามาทำงานเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อเริ่มสะสมทุนทรัพย์ได้จึงตัดสินใจประกอบกิจการภายในชุมชน อาศัยการสอบถามข้อมูลเพื่อเสาะหาแหล่งสินค้ากับคนไทยที่ตนเองรู้จัก และติดต่อซื้อขายสินค้ากับรายค้าที่ตนเองเคยซื้อสินค้าเมื่อครั้งยังเป็นแรงงาน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นจนเกิดเป็นเครือข่ายที่หนาแน่น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทช่วยให้ชาวเมียนมาก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการได้

ภาพที่ 1 ภาพโต๊ะขายค้าหมาก ที่ร้านค้าในชุมชนเมียนมา
ที่มา : รัชดาภรณ์ หาปู้ทน

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับผู้คนในจังหวัดขอนแก่น
ชาวเมียนมากับพ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น เมื่อผู้เขียนได้สอบถามกับคนในตลาด ผู้เขียนจึงได้พบกับร้านค้าที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมามักจะมาซื้อเป็นประจำ และถือเป็นร้านค้าเจ้าแรกที่ทำการค้าขายกับผู้ประกอบการชาวเมียนมา คือร้านขายหมาก และใบพลู เจ้าของร้านได้เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการซื้อขายสินค้าให้แก่ชาวเมียนมา โดยเริ่มต้นจากการที่ชาวเมียนมา มาเดินเที่ยวเล่นในตลาด และร้านตนเป็นร้านเดียวที่สามารถจัดส่งใบพลูให้กับชาวเมียนมาได้ทีละหลายสิบลูก เช่น กรณีของปลา แม่ค้าในตลาดสดใจกลางเมือง ที่กล่าวว่าตนเองเป็นร้านค้าเจ้าแรกที่ทำการซื้อขายกับผู้ประกอบการชาวเมียนมา ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังเกี่ยวกับการซื้อขายไว้ว่า

“แม่ (คำแทนตัวเจ้าของร้าน - ผู้เขียน) กล้าให้เขาเซ็นต์ (นำสินค้าไปก่อนและจ่ายเงินทีหลัง) ทีละเป็นหมื่นๆ ก็ส่งใบพลูไปกับรถสองแถวนี้แหละ ไปลงหน้าโรงงาน เดียวเขาก็ออกมารับ พอถึงช่วงต้นเดือนเขาก็มาตลาดเอาเงินมาจ่ายเราเอง เหมือนการซื้อใจกันและกัน” (สัมภาษณ์, แม่ปลา, 18 ธันวาคม 2565)

เมื่อเกิดความสนิทสนมกันระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาและเจ้าของร้านขายหมาก จึงได้เกิดการแนะนำให้ผู้ประกอบการเมียนมาไปซื้อสินค้าประเภทอื่นๆ กับร้านค้าที่ตนเองรู้จัก เช่น ร้านขายดอกไม้ จากคำบอกเล่าของร้านขายดอกไม้ พบว่าชาวเมียนมามักมาสั่งซื้อดอกไม้ที่ร้านในช่วงวันพระและวันสำคัญทางศาสนา เดิมทีชาวเมียนมามักจะเหมารถโดยสารประจำทางไปซื้อที่ร้านดอกไม้อีกแห่งซึ่งอยู่ไกลจากตลาดสดและโรงงาน แต่เมื่อได้รับคำแนะนำจากร้านขายหมากที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาส่วนใหญ่ไว้วางใจ จึงเปลี่ยนมาซื้อที่ร้านของตน และร้านขายขนม ปลีก - ส่ง ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับร้านขายหมาก พนักงานภายในร้านได้เล่าให้ผู้เขียนฟังเกี่ยวกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้ประกอบการเมียนมาว่า มักจะซื้อขนมประเภทขนมปังและขนมปังสอดไส้ ทีละ 40 – 50 ถุง เพื่อไปขายในร้านค้าของตน

ขณะเดียวกันผู้เขียนก็ได้สอบถามกับแม่ค้าในตลาดขายผักที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมามักจะไปซื้ออยู่เสมอ จากการสอบถามพ่อค้า แม่ค้า ในแต่ละร้านมักพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าตลาดแห่งนี้มีชาวเมียนมาเข้ามาแวะเวียนซื้อผักอยู่เป็นประจำ ผักที่ขายดีที่สุดคือ หอมแดง กระเทียม พริกแห้ง โดยจะซื้อกันทีละ 5 – 10 ถุง ส่วนผักสดที่ขายดีที่สุดคือ แตงกวา มะเขือยาว และมะเขือเปราะ

“บางคนก็ซื้อร้านเราตั้งแต่สมัย 5 ปีที่แล้ว จนตอนนี้เขามีลูกน้องเดินตาม ใส่ทองเส้นใหญ่ มาซื้อแต่ละทีก็ซื้อเยอะ ไม่เคยต่อราคาเราเลย ซื้อเสร็จเขาก็บอกลูกน้องยกขึ้นรถสองแถวหรือรถสามล้อที่เขาเหมาไว้ จอดรออยู่หน้าตลาด” (สัมภาษณ์, เจ๊แมว, 18 ธันวาคม 2565)

ชาวเมียนมากับคนขับรถโดยสารประจำทาง แต่เดิมชาวเมียนมาที่เข้ามาอยู่อาศัยในเมืองขอนแก่น ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ภายในโรงงานอุตสาหกรรม และอาศัยอยู่ใกล้เคียงกับเขตโรงงาน ในการเดินทางไปต่างๆ ชาวเมียนมามักจะใช้บริการรถโดยสารประจำทางที่ผ่านเส้นทางของโรงงานเพื่อเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจภายในตัวเมืองขอนแก่น ไม่ว่าจะเป็น ตลาดสด วัด หรือร้านค้าต่างๆ เมื่อมีชาวเมียนมาบางคนที่สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการ จึงจำเป็นต้องอาศัยรถยนต์ เพื่อขนส่งสินค้าจากตลาด ไปยังสถานประกอบการของตนเอง จึงเกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาและคนขับรถโดยสารประจำทาง

ดังที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมาและคนขับรถโดยสารประจำทาง ผู้เขียนพบว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมาแต่ละคน มักจะเหมารถโดยสารประจำทางเพื่อเดินทางมาซื้อสินค้าภายในตัวเมืองถึง 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และจ่ายค่าจ้างถึงครั้งละ 400 – 700 บาท ต่อครั้ง ผู้ประกอบการชาวเมียนมามักจะมาตลาดตั้งแต่เช้ามีด เพื่อมาซื้อของสด ผัก และกลับไปที่พักสถานประกอบการของตนไม่เกินเวลา 15.00 น. เนื่องจากต้องรีบกลับไปเปิดร้านเพื่อจำหน่ายให้แก่ลูกค้าที่ทำงานภายในโรงงาน

“ลุงเริ่มเหมาะกับคนพม่าเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว เริ่มแรกเขาก็ยืนโบกรถตามป้ายปกติ พอเขาขึ้นบ่อยก็ขอเบอร์ติดต่อเราไว้ วันไหนเขาจะไปตลาดก็โทรหาให้เราไปรับ บางครั้งไปวันละหลายที่ เขาก็จ่ายให้เรามากหน่อย แถมซื้อขนมซื้อน้ำมาฝากเราอีกต่างหาก” (สัมภาษณ์, ลุงเชษฐ, 18 ธันวาคม 2565)

“ผมว่าคนพม่าเขามาเพิ่มรายได้ในการวิ่งรถให้เรา วันไหนที่รถสายผมไปจอดหน้าตลาด หรือร้านขายของแม่ค้าเค้าจะดีใจ ตะโกนบอกกันเลยว่า “พม่ามาแล้วๆ” เขารู้ว่าจะขายได้เยอะไง เพราะคนพม่าซื้อของเยอะมาก แถมเขารับซื้อรีบกลับ เขาจะมีใบบันทึกการขายของเขาว่าจะซื้ออะไรบ้าง เพราะต้องรีบกลับไปเปิดร้านขายของในโรงงานแหละ” (สัมภาษณ์, ลุงชา, 18 ธันวาคม 2565)

จากการสอบถามข้อมูลกับคนขับรถโดยสารประจำทาง ทำให้ผู้เขียนทราบถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนขับรถโดยสารประจำทางที่เป็นคนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการชาวเมียนมา ผู้เข้ามาเพิ่มรายได้ให้กับพวกเขา พวกเขาไม่เพียงแต่รับจ้าง รับ - ส่ง สินค้า เท่านั้น เมื่อเกิดความสนิทสนมกันระหว่างชาวเมียนมาและคนขับรถโดยสารประจำทาง จึงมีการรับจ้างเพื่อเหมารถไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ในวันหยุด ไม่ว่าจะเป็น วัด หรือการรับจ้างไปส่งที่สถานที่ท่องเที่ยว นอกอำเภอเมืองขอนแก่น อีกทั้งผู้ประกอบการชาวเมียนมายังพึ่งพาอาศัยคนขับรถโดยสารให้ซื้อสินค้ามาส่งให้ตนที่สถานประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นไก่สด ข้าวสาร เพื่อนำมาจำหน่ายในวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดของโรงงาน

กล่าวได้ว่า เครือข่าย 2 กลุ่มที่ได้กล่าวข้างต้น คือ 1) เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับพ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น 2) เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับคนขับรถโดยสารประจำทาง เริ่มต้นจากการที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้สอบถามแหล่งซื้อสินค้ากับร้านขายหมาก ที่ตลาดสดในตัวเมือง จนเกิดความสนิทสนม และได้แนะนำให้ผู้ประกอบการชาวเมียนมาไปซื้อสินค้ากับร้านค้าที่ตนเองรู้จัก รวมถึงคนขับรถโดยสารประจำทาง ที่ชาวเมียนมามักใช้บริการเพื่อขนส่งสินค้าและเดินทางเข้าไปในตัวเมืองขอนแก่นเพื่อซื้อสินค้า เกิดความสนิทสนม และได้จ้างเหมากันเป็นประจำ เครือข่ายทั้ง 2 จึงมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ภายในพื้นที่ปลายทาง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า ชุมชนชาวเมียนมา เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้แรงงานชาวเมียนมาสามารถผันตัวเองจากแรงงานก๊วเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ ภายใต้งैอนไขที่สำคัญ คือ การสนับสนุนจากเจ้าของโรงงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวกในการอนุญาตให้ชาวเมียนมาที่ต้องการเปิดกิจการในชุมชนสามารถลาออกจากการเป็นพนักงานในโรงงานได้โดยไม่ต้องย้ายออกจากชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ผู้ประกอบการชาวเมียนมามีการใช้ทุนด้านต่างๆ ในขณะที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ปลายทางในการการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสและ

เริ่มต้นชีวิตใหม่ ประกอบไปด้วย 1) ทุนเศรษฐกิจ คือ เงินทุน เงินออม ที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาสามารถนำมาต่อยอดกิจการและใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง 2) ทุนมนุษย์ คือ ความรู้ ประสบการณ์ ที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาเรียนรู้ในขณะที่ประกอบกิจการ เช่น การสอบถามจากคนที่เคยเปิดกิจการในชุมชนมาก่อน การเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาไทยกับคนในท้องถิ่นเพื่อการซื้อขายสินค้า 3) ทุนสังคม คือ เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับพ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับคนขับรถโดยสารประจำทางและเครือข่ายผู้ประกอบการภายในชุมชนชาวเมียนมา 4) ทุนวัฒนธรรม คือ การนำอัตลักษณ์ความเป็นเมียนมา มาแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายและให้บริการแก่ลูกค้าในชุมชน ทั้งนี้ยังพบว่าทุนที่สำคัญที่สุดของผู้ประกอบการชาวเมียนมานั้น คือ ทุนสังคม ซึ่งผู้ประกอบการชาวเมียนมามีการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่ตนเองมี นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในเมืองขอนแก่น ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการชาวเมียนมามีการสร้างสัมพันธ์กับผู้คน 2 กลุ่มที่สำคัญ คือ 1) พ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น 2) คนขับรถโดยสารประจำทาง ที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมามีบทบาทเป็นทั้งลูกค้าและผู้จ้าง

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในคำจำกัดความของคำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” หรือ “เศรษฐกิจนอภาคทางการ” โดยแรงงานในภาคเศรษฐกิจดังกล่าว ปัจจุบันยังไม่ได้มีคำนิยามที่ชัดเจนที่สามารถอธิบายให้เข้าใจว่า แรงงานนอกระบบคือใคร ทำกิจกรรมอะไร ในขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้นิยามว่า แรงงานนอกระบบ คือ ผู้ที่ทำงานแต่ไม่ได้รับความคุ้มครอง ไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) กิจกรรมที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวมักจะถูกมองว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับแรงงานที่ต้องการสร้างโอกาสเพื่อประกอบอาชีพ โดยไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ และมักถูกมองว่าแรงงานในภาคเศรษฐกิจดังกล่าวจะเข้ามาแย่งชิงทรัพยากรของแรงงานที่อยู่ในระบบ ภาครัฐจึงควร “ส่งเสริมคุ้มครอง เข้าใจและพัฒนา” มากกว่าที่จะเร่งผลักดันให้แรงงานที่อยู่นอกระบบเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ (สมภูมิ แสงวงกุล, 2553) และมองว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสองอยู่แยกกันอย่างเป็นเอกเทศในส่วนใดส่วนหนึ่ง (sector) (ตะวัน วรธนรัตน์,

2557) หากนำแนวคิดเศรษฐกิจนอกระบบของสำนัก Structuralist ที่พยายามอธิบายถึงความเชื่อมโยงของเศรษฐกิจนอกระบบและในระบบแล้วนั้น มาวิเคราะห์ปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของผู้ประกอบการชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่นแล้วนั้น พบว่า ผู้ประกอบการชาวเมียนมาได้มีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในพื้นที่ผ่านการซื้อขายสินค้า ซึ่งผู้ประกอบการชาวเมียนมาในบางครั้งก็เป็น “ลูกค้า” ของร้านค้าปลีกย่อย พ่อค้า แม่ค้า ในท้องถิ่น และในบางที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาก็เป็น “ผู้ว่าจ้าง” ให้กับคนขับรถโดยสารประจำทาง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแม้จะถูกนิยามว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบ แต่ก็ไม่ได้แยกตัวกันอย่างเป็นเอกเทศ ยังมีความสัมพันธ์กันกับผู้ที่ดำเนินกิจกรรมที่อยู่ภายในระบบอยู่ ซึ่งในงานศึกษาของ วิลาสินี โสภานพ (2559) ผลการศึกษาบางส่วนนั้นพบว่า ผู้ประกอบการชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมียนมานั้น ได้มีความสัมพันธ์กับคนไทยในท้องถิ่น ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของร้านค้าปลีก พ่อค้า แม่ค้าที่ขายสินค้าภายในตลาด รวมถึงห้างสรรพสินค้าชั้นนำภายในตัวเมือง ที่ชาวเมียนมามักจะออกไปจับจ่ายใช้สอยในวันหยุด อีกทั้งยังข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษานั้นยังพบว่า นอกจากพ่อค้า แม่ค้า ที่ตลาดภายในตัวเมืองแล้ว ยังมีคนขับรถโดยสารประจำทางที่ผู้ประกอบการชาวเมียนมาทำการจ้างเหมาเพื่อเดินทางไปซื้อสินค้า จนเกิดเป็นเครือข่ายของชาวเมียนมากับคนขับรถโดยสารประจำทาง ถึงแม้ว่าการประกอบกิจการของชาวเมียนมา จะเป็นเรื่องผิดกฎหมายของการกำหนดในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ข้อ 35 คืองานรับขายสินค้า ซึ่งมุมมองดังกล่าวเป็นการมองเพียงในแง่มุมมองของภาครัฐ การปรากฏขึ้นของผู้ประกอบการชาวเมียนมาภายในตัวเมืองขอนแก่นนั้นสามารถพบเห็นได้อย่างเป็นปกติ อีกทั้งผู้คนในพื้นที่ยังมีความคุ้นชินกับชาวเมียนมาที่เข้ามาเหมาสินค้าภายในตลาดจึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าผู้ประกอบการชาวเมียนมาเข้ามาเพิ่มรายได้ให้กับผู้คนในท้องถิ่นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าปลีก พ่อค้า แม่ค้า ภายในตลาด หรือสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้ประกอบการเหล่านั้นแวะเวียนไปซื้อสินค้าเพื่อมาจำหน่ายที่ร้านค้าของตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในพื้นที่ส่งผลให้ชาวเมียนมาสามารถหาโอกาสและช่องทางในการประกอบกิจการ ดังเช่น การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายที่ตนเองมี ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับพ่อค้า แม่ค้า คนไทยในท้องถิ่น และเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมากับคน

ขับรถโดยสารประจำทาง แม้ดูเหมือนว่าชาวเมียนมาจะมีความแตกต่างกับคนในท้องถิ่น ทั้งเรื่องภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรมการบริโภคสินค้า แต่ผู้คนในพื้นที่นั้นไม่ได้มองว่าชาวเมียนมาเป็นคนนอก หรือแสดงทัศนคติแง่ลบต่อชาวเมียนมา อีกทั้งยังมองว่าผู้ประกอบการเหล่านี้เข้ามาสร้างรายได้ให้กับกิจการของตนเอง และยินดีที่จะขายสินค้ารวมถึงให้ความช่วยเหลือด้านการขนส่ง แนะนำร้านค้าที่ตนเองรู้จัก และไว้วางใจให้แก่ผู้ประกอบการชาวเมียนมา จนเกิดเป็นเครือข่ายทั้ง 2 เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การประกอบกิจการของชาวเมียนมา ที่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบ แม้จะก่อให้เกิดการสร้างโอกาส สร้างรายได้ ให้กับแรงงานชาวเมียนมาที่เข้ามาทำงานภายในเมืองขอนแก่น แต่ก็ยังถือเป็นการลักลอบค้าขาย ตามการกำหนดอาชญากรรมและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ตามบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกา กำหนดในอาชญากรรมและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 หากภาครัฐได้เข้ามาช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชาวเมียนมาหรือบุคคลชาติอื่น ๆ สามารถมีใบอนุญาตประกอบการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อจะช่วยลดปัญหาการลักลอบค้าขายของแรงงานข้ามชาติ ตามการกำหนดงานในอาชญากรรมและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ อีกทั้งยังทำให้ภาครัฐสามารถจัดเก็บภาษีจากแรงงานข้ามชาติที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นำมาพัฒนาประเทศต่อไปได้ และยังเป็นการช่วยให้บุคคลที่ประกอบกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกระบบได้รับความคุ้มครอง และสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ของภาครัฐ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเป็นผู้ประกอบการของชาวเมียนมาในจังหวัดขอนแก่น” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565 จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชนก อำภา, วันชาติ ชาญวิจิตร. (2564). การพัฒนาเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตกกับกระบวนการวางแผนแบบรวมพลัง The development of East-West Economic Corridor (EWEC) Route and Collaborative Planning process [ฉบับออนไลน์]. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด: วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2(2), 1 – 14.
- ตะวัน วรณรัตน์. (2557). การศึกษาเศรษฐกิจนอกระบบทางการในประเทศไทย Study of Informal Economy in Thailand. *Silpakorn University Journal*, 137-160.
- ธานี ชัยวัฒน์. (2557). เศรษฐกิจนอกระบบ: อะไร อย่างไร ทำไม. เอกสารประกอบการสัมมนาทางเศรษฐศาสตร์ประจำเดือนมิถุนายน วันที่ 26 มิถุนายน 2557 ณ ห้อง Auditorium อาคาร 1 สำนักงานใหญ่ ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ภคิรา พิจารณ์, จงรักษ์ หงษ์งาม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว กรณีศึกษา: จังหวัดขอนแก่นประเทศไทย. *MBA-KKU Journal*, 9(1), 49-63.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557.) มโนทัศน์ชนชั้นและทุน ของ ปีแอร์ บูร์ดิเอด Concepts of Class and Capital of Pierre Bourdieu [ฉบับออนไลน์]. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2(1), 29 – 44.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2561) มุมมองเศรษฐกิจไทย : ไม่เป็นทางการ [ฉบับออนไลน์]. วารสารวิทยาการจัดการ, 1(1), 17 – 38.
- วิลาสินี โสภภาพ. (2559). ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพลักษณ์สังคมลุ่มน้ำโขงมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลาสินี โสภภาพ. (2559). ชุมชนข้ามถิ่น: การข้ามท้องถิ่นและการก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น ภายใต้บริบทของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาลุ่มน้ำโขงศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ศราวณี เหล่าสาย และอภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์. (2555). การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของ
แรงงานข้ามชาติชาวพม่าในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดขอนแก่น. *Graduate
Research Conference 2012*.
- ศิวก ราชขมภู, จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง. (2563). ภาวะพลเมืองโลกและการย้ายถิ่นของ
แรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาในเขตเมืองขอนแก่น. *Journal of Liberal Arts,
Maejo University*, 8(1), 137-155.
- สมภูมิ แสงวงกุล. (2553). แรงงานนอกระบบ...เสาหลักเศรษฐกิจไทย [ฉบับออนไลน์].
วารสารประชากรศาสตร์, 26(1), 60-78.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2566). สถิติการทำงานของคนต่างด้าวประจำเดือน
ตุลาคม พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2566, จาก [https://www.doe.
go.th/prd/alien/statistic/param/site/152/cat/82/sub/0/pull/category/
view/list-label](https://www.doe.go.th/prd/alien/statistic/param/site/152/cat/82/sub/0/pull/category/view/list-label)

การสัมภาษณ์

- แม่ปลา (นามสมมติ). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์].
ตลาดสดใจกลางเมืองขอนแก่น; 18 ธันวาคม 2565.
- เจ้แมว (นามสมมติ). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์]. ตลาด
ขายผักแห่งหนึ่งในเมืองขอนแก่น; 18 ธันวาคม 2565
- ลุงเชษฐ (นามสมมติ). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์].
ท่ารถโดยสารประจำทางแห่งหนึ่งในเมืองขอนแก่น; 18 ธันวาคม 2565
- ลุงชา (นามสมมติ). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์].
ท่ารถโดยสารประจำทางแห่งหนึ่งในเมืองขอนแก่น; 18 ธันวาคม 2565
- นาถู (นามสมมติ). ผู้นำชุมชนชาวเมียนมา, ผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์].
ชุมชนชาวเมียนมา; 21 ธันวาคม 2565
- โมอา (นามสมมติ). ผู้ประกอบการชาวเมียนมา [สัมภาษณ์]. ชุมชนชาวเมียนมา;
25 ธันวาคม 2565

การจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา
อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Banna Community Market Management, Banna Sub-district,
Bannadoem District, Suratthani Province

บรรจบพันธ์ เมืองสาคร
Bunjobphun Muangsakhon
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา และศึกษาแนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้นำตลาด กลุ่มองค์การบริหารเทศบาลตำบลบ้านนา กลุ่มประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ศึกษา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และกระบวนการ AIC โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านนามีพื้นที่เหมาะแก่การเกษตร ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกร แต่ในขณะเดียวกันบางส่วนประกอบอาชีพค้าขายเนื่องจากชุมชนมีตลาดนัดที่เรียกว่า “ตลาดนัดบ้านนา” โดยลักษณะสำคัญ คือ ขายของที่ชุมชนหาจากธรรมชาติ หรือของป่าหายาก จึงทำให้ดึงดูดความสนใจจากบุคคลภายนอก ซึ่งปัจจุบันตลาดนัดบ้านนาตั้งอยู่ที่สถานีรถไฟบ้านนา และปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา พบว่า ด้านสินค้าและบริการ การแยกประเภทสินค้าไม่มีความชัดเจน ขาดความสามารถในการดูแลลูกค้าและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้านราคา สินค้ามีราคาที่แตกต่างกันและ

เกิดการลอกเลียนแบบกันจำนวนมากโดยเฉพาะสินค้าที่เป็นกระแส ด้านการจำหน่ายมีวิธีการจำหน่ายแบบเดิม ๆ สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ด้านการส่งเสริมการตลาด ยังมีช่องทางไม่มากนัก ไม่มีการติดป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่าง ๆ จึงทำให้ผู้คนนอกชุมชนไม่ได้รับข่าวสาร

แนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา พบว่า ด้านการสร้างความสำคัญต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความร่วมมือภายในชุมชนอย่างแท้จริง ด้านการสร้างแนวทางพัฒนาต้องมีการสร้างสถานที่ตลาดนัดแบบถาวรและได้มาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาซื้อสินค้า จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ และมีระบบรักษาความปลอดภัย รวมทั้งดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัด ด้านการสร้างแนวทางปฏิบัติต้องมีการจัดอบรมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแยกประเภทสินค้า และวางแผนการบริหารตลาดนัดอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การจัดการ, ตลาดนัดชุมชน, สุราษฎร์ธานี

Abstract

This study was qualitative research which aimed to study context and problems in developing Banna community market, and also studied the guidelines in market management of Banna community market in Banna Sub- district, Bannadoem District, Suratthani Province. The purposively selected samples were market leaders, executives of Banna Sub-district Municipality, community members and other stakeholders. The materials used in this research were an in depth interview, group discussion and a descriptive AIC Method. The results showed that the area of Banna community was suitable for farming. Community members were farmers meanwhile some of them were sellers because of the market in their community called “Banna Market” which had its own identity of selling their natural products or products from the forest which attracted customers from outside their community. Nowadays, Banna Sunday market is located at Banna Railway Station and the problems in developing the community market found that: Product and Service, the categorization of their products was unclear and a lack of the ability in handling customers and solving the problems. Price, there was a difference between prices and an imitation in selling trendy knockoff products in the market. Distribution, the sellers still used traditional methods in selling the products to their consumers. Marketing Promotion, there were few channels and no billboards in other places so customers from outside the community did not know about the market's news.

Guidelines for Banna community market management found that in giving importance, there should be some promoted activities and projects for a real management cooperation in their community. In developing guidelines, there should be a permanent and standardized area for the market with full facilities for customers, zoning of the products, a security system and good garbage management must be provided. For a practical guideline, there should be training for ones who are responsible for product categorization and plans in systematic market management.

Keywords: management, community market, suratthani

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านอัตราการเพิ่มของประชากรโลกและพฤติกรรมของผู้บริโภคทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นผู้นำในการรับเอาวัฒนธรรมจากต่างประเทศใน หลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภค หรือแม้กระทั่งด้านเทคโนโลยี กลุ่มสตรีที่มีแนวโน้มออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น และผู้สูงอายุที่มีอายุยืนเพิ่มมากขึ้น ล้วนทำให้ความต้องการด้านผลิตภัณฑ์และด้านบริการเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าด้านวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีก็มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้บทบาทการตลาดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคหลาย ๆ กลุ่มและการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง คู่แข่งด้านธุรกิจการค้าที่มาจากหลายนานาชาติ (พิเชษฐงสิทธิวัฒนา, 2548)

ปัจจุบัน ตลาด ถือเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างชุมชน โดยเป็นแหล่งรวมประชากรทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เมื่อมีการสร้างบ้านเมืองขึ้น ณ ที่ใดก็มีการสร้างตลาดควบคู่ด้วยเสมอ เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นแหล่งซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีความจำเป็นต่อสภาพความเป็นอยู่ และเป็นแหล่งสำคัญในการจัดหาอาหารสำหรับประชากรในแต่ละชุมชนด้วย ในวันที่มีตลาดนัดจะมีผู้คนคึกคักทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในส่วนของสินค้านั้นอาจวางขายกับพื้นหรือวางบนโต๊ะหรือแผงที่สร้างขึ้นอย่างหยาบๆ ลักษณะภายในของตลาดนัดจะแตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้น ๆ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2555) ถึงแม้ว่าตลาดนัดจะเป็นตลาดที่เป็นที่นิยมของประชาชนเป็นจำนวนมาก และเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่มแต่ปัจจุบันประชาชนหรือผู้บริโภคนั้นมีความต้องการและความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์และบริการที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจต่อผลิตภัณฑ์และบริการมากขึ้นและมีความไวต่อราคาแต่มีเวลาน้อยลง จึงต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น ต้องการผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพดีขึ้น และมีการรับประกันคุณภาพ ต้องการผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตรงใจมากขึ้น และมีสิทธิพิเศษแต่ต้องการราคาที่ถูกลงด้วย (อภิสิทธิ์ ธีรพนานนท์, 2553) นอกจากนี้ตลาดนัดยังต้อง

แข่งขันกับตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ และห้างสรรพสินค้าซึ่งมีข้อได้เปรียบในเรื่องคุณภาพสินค้า การจัดแสดงสินค้า ความสะดวกสบายในการจับจ่ายซื้อสินค้าด้วย ความเย็นของเครื่องปรับอากาศ ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการประกอบการค้าของผู้ค้าในตลาดนัดเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาถึงกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ประกอบการค้าสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการประกอบการค้าได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการตลาดในปัจจุบัน โดยกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการค้าสามารถนำเสนอผลประโยชน์ของสินค้าให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมาย กลยุทธ์ด้านราคา ทำให้การประกอบการค้ามีรายได้และผลกำไร กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อให้สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังสถานที่และเวลาที่ผู้ซื้อต้องการกลยุทธ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้สามารถวางแผนการใช้กิจกรรมส่งเสริมการตลาดการสื่อสาร การตลาดแบบบูรณาการ สื่อสารกับกลุ่มผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (भावวรรณ คณานุรักษ์, 2554)

ตลาดนัดชุมชนบ้านนาเป็นตลาดนัดชุมชนที่เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ 2516 จัดขึ้นวันอาทิตย์ มีผู้ริเริ่มชักชวนผู้คน พ่อค้าแม่ค้าในละแวกชุมชนและใกล้เคียงใช้วิธีปากต่อปากให้นำสินค้ามาขาย จนกลายเป็นตลาดนัดชุมชนบ้านนา มีพ่อค้าแม่ค้ามาจากหลากหลายที่ เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ระนอง เพราะการเดินทางมาที่ชุมชนบ้านนาถือว่าใกล้ที่สุดและสะดวกสบายมากที่สุด ต่อมาเมื่อความเจริญในยุคปัจจุบันมาถึงชุมชนก็มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลามีการขยายขยายมาประจำที่สถานีรถไฟบ้านนา ปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้คล่องตัวและจัดโซนในการค้าขาย โดยมีคณะกรรมการชุมชน 4 ชุมชน ช่วยกันดูแลตลาดนัดชุมชนบ้านนา ปัจจุบันมีพ่อค้าแม่ค้ากว่า 276 ราย ไม่รวมแม่ค้าพ่อค้ารายย่อย การเก็บค่าเช่าที่นั้นตารางเมตรละ 10 บาทต่ออาทิตย์ โดยตลาดนัดชุมชนบ้านนามีทั้งของกินที่มาจากแหล่งธรรมชาติมากมาย เช่น เต้า ตะพานน้ำ ผักประจำท้องถิ่นต่าง ๆ สมุนไพรพื้นบ้านและอาหารทะเลที่มาจากอ่าวบ้านดอน (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลบ้านนา, 2560)

จากเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าตลาดนัดชุมชนบ้านนามีการจัดสรรพื้นที่ให้บริการแก่ชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงโดยมีค่าเช่าราคาถูกทำให้เป็นที่นิยมและได้รับความสนใจ แต่ด้วยสถานที่และทำเลบางมุมยังไม่ตอบโจทย์เพียงพอและในอนาคตจะมีการเรียกคืนพื้นที่บางส่วนที่ ดังนั้น ตลาดนัดชุมชนบ้านนาต้องการมีการพัฒนาและการจัดการตลาดนัดชุมชนให้เป็นแบบถาวรและอย่างยั่งยืนทั้งด้านสภาพแวดล้อม การออกกฎบังคับต่าง ๆ พร้อมเสนอแนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้บุคคลสำคัญ (Key Information) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำตลาดนัด ได้แก่ ประธานตลาดนัดชุมชน คณะกรรมการชุมชนตลาดบน คณะกรรมการชุมชนตลาดล่าง คณะกรรมการชุมชนบ้านเหนือ คณะกรรมการชุมชนน้ำเกลี้ยง จำนวน 15 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการตลาดนัดเทศบาลตำบลบ้านนา จำนวน 5 คน ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) เกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้า พ่อค้าแม่ค้า ผู้ใช้บริการตลาดนัด และประกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานการศึกษา และการเก็บรวบรวมเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จัดประชุมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ได้จัดประชุม 1 วัน มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนของชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และทราบถึงสภาพปัญหาด้านการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา และร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางในการจัดการตลาดนัดชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพและวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การสร้างความรู้หรือการสร้างคุณค่า (Appreciation : A) ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความคิดเห็นรับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก โดยการเขียนจากเหตุการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

A-1 วิเคราะห์สภาพการณ์และสถานการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดชุมชน

A-2 การกำหนดเป้าหมายหรืออนาคตที่พึงประสงค์ในการจัดการตลาดนัดชุมชน

(2) การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) ในขั้นตอนนี้ได้แบ่งออกเป็นขั้นที่ต้องระบุสิ่งที่จะทำ ถ้าจะให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการทำโดยการระบุเป็นกิจกรรมหรือโครงการและขั้นตอนของการแยกประเภทกิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญ ดังนี้

I-1 การวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดชุมชน

I-2 การเลือกและจัดลำดับความสำคัญของการจัดการตลาดนัดชุมชน

(3) การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ในขั้นตอนของการควบคุมไปสู่การกระทำนั้นมี 2 ขั้นตอนย่อยคือการแสวงหาผู้รับผิดชอบและขั้นการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม

C-1 การแสวงหาผู้รับผิดชอบ ซึ่งจากการจัดลำดับความสำคัญ ให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันลงความเห็นโดยสมัครใจในการแบ่งความรับผิดชอบ

C-2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ ในขั้นตอนนี้เป็นการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรมที่ได้แบ่งประเภทออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ และกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ โดยสรุปเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Deep Interview) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) และนำข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปผลและอภิปรายผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) และการประชุมวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา

1. พัฒนาการตลาดนัดชุมชนบ้านนา

ตลาดนัดชุมชนบ้านนาเป็นตลาดนัดชุมชนที่เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ 2516 เริ่มแรกมีผู้เริ่มชักชวนผู้คน พ่อค้าแม่ค้าในละแวกชุมชน และใกล้เคียงให้นำสินค้ามาขายใน

ตลาดนัดชุมชนบ้านนา และต่อมาได้มีการขยายขยายมาประจำที่สถานีรถไฟบ้านนา ซึ่งมีพ่อแม่ค้าที่มาจากหลายที่ เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ระนอง และมีแม่ค้าดั้งเดิม 200 กว่าราย ปัจจุบันมี 276 ราย ไม่รวมแม่ค้าพ่อค้ารายย่อย โดยมีการรวมกลุ่มกัน 4 ชุมชน เป็นการเข้าพื้นที่จากการทางรถไฟแห่งประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ตั้งอยู่บนถนนข้างทางรถไฟแต่เดิมพื้นที่เคยเป็นที่รกร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์และอยู่ระหว่างการศึกษาและประเมินโครงการก่อสร้างทางแยกต่างระดับของทางรถไฟเพื่อเชื่อมกับโครงการระบบทางคู่สายได้จึงได้ปล่อยพื้นที่ให้เทศบาลตำบลบ้านนาและภาคเอกชนเข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเป็นรูปแบบการเช่าระยะยาวเพื่อสร้างตลาดนัดให้ตอบสนองกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนในเรื่องการวางผังและการจัดโซนพื้นที่แต่จะต่างกัน รวมถึงไม่สามารถสร้างเป็นตลาดนัดชุมชนถาวรได้เนื่องจากเป็นพื้นที่ของการทางรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเงื่อนไขในการทำสัญญาเรื่องห้ามสร้างสถานที่ตลาดนัดถาวร แต่สามารถสร้างเป็นล๊อคหรือยกเพิงหลังคาได้แบบชั่วคราวกึ่งถาวรภายหลังตลาดนัดแห่งนี้ได้มีแนวคิดที่ว่าเป็นตลาดนัดรูปแบบใหม่และเน้นการรองรับกลุ่มคนวัยทำงาน จึงได้มีการปรับปรุงรูปแบบและขยายพื้นที่จากเดิมในบางส่วนให้มีขนาดใหญ่ขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 โซน ประกอบด้วย โซนอาหารสด ของแห้งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผลไม้ ของใช้จำเป็นภายในตลาดนัดชุมชน อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนตามเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งตลาดนัดชุมชนมีแนวทางในการสร้างตลาดนัดชุมชนที่ช่วยสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นแหล่งงานสร้างอาชีพ ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีการค้าที่มั่นคง และสร้างโอกาสให้กับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้เข้ามาค้าขายสินค้าในพื้นที่ได้เพื่อช่วยให้เกิดรายได้แก่คนกลุ่มนี้ ทั้งนี้การจะพัฒนาพื้นที่ตลาดนัดชุมชนให้เป็นตลาดนัดเพื่อชุมชนที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปของพื้นที่ว่ามีขีดความสามารถในการให้บริการที่เพียงพอทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย การเข้าถึงและการสัญจรเข้าถึงพื้นที่ตลาดนัดชุมชนตำบลบ้านนา มีถนนสายหลักถนนสายเอเชียหรือทางหลวงหมายเลข 41 และถนนสายเขาเทรินชิบอร์ต การสัญจรได้หลากหลายรูปแบบ และเป็นถนนสายหลักที่มีผู้สัญจรไปมาตลอดเวลาสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้จากหลายเส้นทาง และหลากหลายประเภทยานพาหนะ พื้นที่อำนวยความสะดวกตลาดนัดชุมชน มีการจัดสรรพื้นที่ในที่ชัดเจน

ทั้งร้านค้าและร้านอาหาร จึงเป็นการจัดการอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและง่ายต่อการใช้บริการ รวมถึงมีการจัดการโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการให้บริการห้องน้ำและที่จอดรถกระจายอยู่รอบ ๆ พื้นที่ซึ่งมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้งานจุดทั้งขยะมีจำนวน 2 แห่ง มีการจัดถังขยะแบบแบ่งแยกประเภทของขยะไว้ตั้งอยู่ในโซนร้านอาหารและโซนอาหารสดเท่านั้น ไฟส่องสว่างในพื้นที่ค้าขายและบริการมีเพียงพอต่อการให้บริการ แต่ในบริเวณที่จอดรถบางส่วนยังไม่มีไฟส่องสว่างอาจจะทำให้รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สินได้ และมีการวางเก้าอี้หรือม้านั่งตั้งอยู่ในโซนร้านอาหารเป็นจำนวนมากเพียงพอต่อความต้องการใช้งานในพื้นที่ซึ่งมีไว้สำหรับการนั่งพักผ่อนหรือคลายความเมื่อยล้าจากการเดินดูสินค้าภายในโซนต่าง ๆ ทางเดินในพื้นที่ตลาดนัดชุมชน ได้จัดทำให้มีประสิทธิภาพโดยการทำพื้นคอนกรีตทั้งหมดเพื่อไม่ก่อให้เกิดฝุ่นควันจากการเดินบนพื้นดินซึ่งจะแตกต่างจากตลาดแห่งอื่น ๆ ที่พื้นทางเดินเป็นดินแดงหรือดินลูกรัง ที่ก่อให้เกิดฝุ่นควันรบกวนผู้ที่เข้ามาใช้บริการแตกต่างจากตลาดแห่งอื่น ๆ ที่พื้นทางเดินเป็นดินแดง หรือดินลูกรัง ที่ก่อให้เกิดฝุ่นควันรบกวนผู้ที่เข้ามาใช้บริการ

2. ปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านสินค้าและบริการ

(1) ด้านสินค้า โดยแบบแยกประเภทสินค้าแบ่งเป็นการขายอาหารสด อาหารคาว ขนม และแผงอาหาร ผักผลไม้แยกตามลักษณะและประเภทของสินค้า ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เกี่ยวกับการจัดโซนเค้าจัดแบบเอาโซนอาหารเหมือนกันมาขายใกล้ ๆ กัน พี่ว่ามันก็ต่อการเลือกซื้ออะ แต่คู่แข่งพี่เพิ่มนะสิ...” (ผู้ประกอบการอาหารคาว คนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ตอนนี้แยกโซนอาหารคาว ของสด ผักผลไม้ดี...” (ผู้ประกอบการอาหารคาวคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ตอนนี้แยกโซนอาหารคาว ของสด ผักผลไม้ที่ก็มาขายในตลาดใหม่แทนพี่ว่าโอเค เดินเลือกประเภทสินค้าก็ง่าย...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้าคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...การแบ่งโซนอาหารแต่ละชนิดเป็นข้อดีคือเป็นระเบียบดี แต่บางครั้งถ้ารีบซื้อของหรือซื้อเกียจเดินก็เป็นข้อเสียได้เหมือนกัน...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ชอบให้มีการแบ่งโซนอาหารประเภทคาว และขนมอยู่ด้านหน้า ๆ มากกว่าอาหารสด เพราะส่วนใหญ่ผู้ซื้อจะหันมานิยมอาหารปรุงสำเร็จ มากกว่าการซื้ออาหารสดเป็นส่วนใหญ่...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

สินค้าบางชนิดลูกค้าหรือผู้บริโภคจะไม่สามารถต่อราคาสินค้าได้มากนัก เนื่องจากแต่ละร้านจะมีราคาสินค้าที่ใกล้เคียงและไม่แตกต่างกันมากนักเพื่อลดการแข่งขันการตัดราคาของผู้ประกอบการในสินค้าประเภทเดียวกันดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ส่วนใหญ่ สินค้ามาจากเจ้าเดียวกันทั้งนั้น เรื่องราคาก็เหมือน ๆ กัน...” (ผู้ประกอบการอาหารคาวคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...เรื่องนี้ไม่มีปัญหา ซื้อเยอะเรลดกันอยู่แล้ว...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้าคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ขายถูก ทั้งแถม ไม่มีปัญหาเรื่องต่อรองราคา...” (ผู้ประกอบการร้านผลไม้คนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

สินค้าที่ตนเองปลูกเองหรือผลิตเองไม่สามารถนำมาจำหน่ายราคาที่เป็นกันเองโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางเพราะคนที่มาเหมาก็นำไปขายเองอีกทีหนึ่งทั้งผัก ผลไม้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...แหล่งวัตถุดิบทั้งนั้น คุณภาพเน้น ๆ...” (ผู้ประกอบการร้านผักสดคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ความหลากหลายของตลาดมี มีของให้เลือกเยอะ...” (ผู้ประกอบการอาหารคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

สินค้าที่ยอดนิยมหรือขายได้มากจะมีคู่แข่งนำสินค้าประเภทมาขายและลดราคาเพื่อแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดและลูกค้าด้วย จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...อาศัยขายถูกขายเยอะ กำไรน้อยไม่เป็นไร ใครจะมากล้าแข่งหละ...” (ผู้ประกอบการอาหารคาวคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ปลูกเอง ขายเอง ขายไม่แพง อยู่แล้วของดีราคาถูก ยังไงก็อยู่ได้...”
(ผู้ประกอบการร้านผลไม้คนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

(2) ด้านบริการ ผู้ประกอบการมีการตอบสนองกับผู้บริโภคหรือลูกค้าและมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ความน่าเชื่อถือถือด้านบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของผู้ประกอบการธุรกิจอย่างมาก โดยด้านการบริการดีเลิศต้องอาศัยผู้ที่มีใจรักยิ้มแย้มแจ่มใสพูดจาไพเราะมีความเป็นกันเองกับลูกค้า เหมือนญาติที่ซื้อขายกันมานาน เพื่อให้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...พี่บริการขายด้วยใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีไมตรี...” (ผู้ประกอบการร้านน้ำคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...พี่อาศัยความเป็นกันเอง เหมือนญาติที่ซื้อขายกันมานาน...” (ผู้ประกอบการร้านอาหารคาว คนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ซื้อกันมานานแล้ว จนเป็นลูกค้าประจำ...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้าคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...อยากให้ผู้ซื้อสินค้ามีส่วนร่วมในการเสนอนำสินค้าที่อยากได้หรือนำไปใช้โดยให้พ่อค้าแม่ค้ามาขายบ้าง...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...บางครั้งสินค้าบางอย่างมีราคาสูงอยากให้ผู้ขายมีการติดราคาบอกราคาบ้าง คนซื้อจะได้เลือกซื้อได้ถูกต้องระหว่างของแพงและของถูก...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ด้านสินค้าและบริการ มีการแยกประเภทสินค้า เช่น อาหารสด อาหารคาว ขนม และผัก ผลไม้ สินค้าบางชนิดลูกค้าก็จะไม่สามารถต่อราคาสินค้าได้มากนัก เนื่องจากแต่ละร้านจะมีราคาสินค้าที่ใกล้เคียงและไม่แตกต่างกัน สินค้าที่ชุมชนปลูกเองหรือผลิตเองไม่สามารถนำมาจำหน่ายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางได้ และมีการแข่งขันสินค้าโดยการลดราคาเพื่อแย่งลูกค้าด้วย ในด้านบริการ ผู้ประกอบการยังขาดความสามารถในการตอบสนองลูกค้าและมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยขาดความน่าเชื่อถือแต่ผู้ประกอบการบางรายอาศัยลักษณะการค้าขายด้วยว่าค้าขายกันมานาน จึงเกิดความเป็นกันเองกับลูกค้าเสมือนญาติ

2.2 ด้านราคา พบว่า ราคาสินค้ามีราคาที่แตกต่างกันและลอกเลียนแบบได้ ซึ่งทำให้ผู้เลียนแบบสินค้าจำนวนมากราคาจึงสามารถจำหน่ายในราคาที่ไม่สูงนัก จากให้สัมภาษณ์ดังกล่าว

“...ส่วนใหญ่ สินค้ามาจากเจ้าเดียวกันทั้งนั้น เรื่องราคาก็เหมือน ๆ กัน...”
(ผู้ประกอบการอาหารคาว คนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...เรื่องนี้ไม่มีปัญหา ซื้อมะเขาลดกันอยู่แล้ว...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้า คนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ขายถูก ทั้งแถม ไม่มีปัญหาเรื่องต่อรองราคา...” (ผู้ประกอบการร้านผลไม้ คนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

ราคาสินค้าส่วนใหญ่ตั้งราคาตามตลาดหรือตั้งราคาตามความพอใจเหมาะสมกับสินค้าที่สร้างความแตกต่างได้ยาก จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...ราคา พี่อาศัยจิตวิทยานิด ๆ ให้ลงท้ายด้วย 9 เมื่อต่อด้วย...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้า คนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2566)

“...ราคาก็เหมือน ๆ กันทุกร้านแหละ...” (ผู้ประกอบการร้านน้ำ คนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...อยากให้มีการนำสินค้าถูก ๆ มาขายให้ลูกค้าได้เลือกซื้อให้หลากหลายชนิด ลูกค้าจะได้ไปบอกแบบปากต่อปาก ทำให้มียอดขายเพิ่มมากขึ้น...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

ราคาสินค้าตั้งราคาเท่ากันหมด คือ สินค้าหลายอย่างที่มีราคาติดอยู่บนกล่อง หมายถึง ไม่ว่าจะขายอยู่ที่ใดฤดูหนาว หรือ ฤดูร้อนราคาก็เท่ากันหมดราคาแตกต่างกัน ข้อดีคือสามารถเรียกราคาได้หลายราคา แต่ข้อเสียก็คือ เราต้องหาเหตุผล ในการตั้งราคาหลายอย่างเท่ากันหมด จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...ราคาเท่ากันหมด จำง่าย คิดเงินง่าย...” (ผู้ประกอบการร้านขายของชำ คนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ขายหน้าร้าน ซื้อมีต้นทุนต่ำ...” (ผู้ประกอบการร้านเสื้อผ้าคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ด้านราคา สินค้ามีราคาที่แตกต่างกันเกิดการแลกเปลี่ยนแบบกันจำนวนมากโดยเฉพาะสินค้าที่เป็นกระแส จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่ผู้สูงนัก ซึ่งราคาสินค้าส่วนใหญ่ตั้งราคาตามตลาดหรือตั้งตามความเหมาะสมกับสินค้าที่ และราคาสินค้าบางชนิดมีราคาติดอยู่บนกล่องการตั้งราคาเกินกว่าความจริงจึงไม่สามารถทำได้

2.3 ด้านการจำหน่าย พบว่า มีวิธีการจำหน่ายแบบเดิม ๆ สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตหรือผู้ขายไปยังผู้บริโภคไม่มีช่องทางที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเป็นในกลุ่มของพ่อแม่ค้ารุ่นเก่า ๆ ที่ขาดช่องทางการจัดจำหน่ายสื่อสารขายทางอินเทอร์เน็ต จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...ก็ขายหน้าร้านอย่างเดียว...” (ผู้ประกอบการร้านน้ำ คนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ร้านขายมานานจากรุ่นสู่รุ่น ชื่อเสียงก็บอกเล่ามานาน...” (ผู้ประกอบการร้านอาหารคว คนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...ทำไมไม่เปลี่ยนรูปแบบหรือช่องทางด้านอื่น ๆ บ้างจะทำให้คนอื่น ๆ เข้าถึงการจัดจำหน่ายบ้าง...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...มีสินค้าที่มีของแถมหลายชนิดน่าจะเอามาให้นำเสนอให้ลูกค้าบ่อย ๆ เพื่อที่จะได้มาเลือกซื้อให้มากและได้มาเลือกซื้อบ่อย ๆ...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ด้านการจำหน่าย มีวิธีการจำหน่ายแบบเดิม ๆ สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตหรือผู้ขายไปยังผู้บริโภคไม่มีช่องทางที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเป็นในกลุ่มของพ่อแม่ค้ารุ่นเก่า ๆ ที่ขาดช่องทางการจัดจำหน่ายสื่อสารขายทางอินเทอร์เน็ต

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า การจัดการด้านส่งเสริมการตลาดที่เกี่ยวข้องในด้านส่งเสริมให้ตลาดนัดตำบลบ้านนายังมีช่องทางไม่มากนักเป็นที่รู้จักและใช้การติดป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่าง ๆ ข้อมูลเนื้อหาที่ไม่ครบถ้วนจากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว

“...มีการติดป้ายโฆษณาตามจุดสำคัญและน้ำตลาด...” (คณะกรรมการเทศบาลตำบลบ้านนา ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...จัดงานกิจกรรมให้พ่อค้าแม่ค้าเข้ามามีส่วนร่วม...” (คณะกรรมการเทศบาลตำบลบ้านนา ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

การโฆษณาเน้นเฉพาะตลาดหรือตัวเมืองจึงทำให้ผู้คนนอกชุมชนไม่ได้รับข่าวสารและผู้ประกอบการและการดำเนินงานภายใต้การดูแลของคณะกรรมการตลาดนัดตำบลบ้านนาในการจัดการงาน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ในช่วงงานลอยกระทง พี่ขายดีที่สุด ๆ ด้วย...” (ผู้ประกอบการอาหารคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...วันหยุดยาวที่ตรงกับเทศกาล คนเยอะขายดีมาก...” (ผู้ประกอบการร้านผลไม้ คนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

ตลาดมีการจัดการส่งเสริมการจัดกิจกรรมตามเทศกาลหรือการจัดกิจกรรมพิเศษไม่ค่อยโปรโมทเท่าที่ควรเท่าไร ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...มีจัดงานกิจกรรม ตามประเพณีต่าง ๆ แต่ไม่ค่อยรู้กันมากเท่าไร...” (ผู้ประกอบการอาหาร คนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...เวลาดังป้ายโฆษณาต้องติดตั้งให้มองเห็นแบบชัดเจน บางครั้งตั้งป้ายมองเห็นไม่ชัดเจน...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

“...อยากได้แผ่นป้ายนำเสนอสินค้าบ้าง แบบอ่านแล้วเข้าใจง่าย...” (ผู้ซื้อสินค้า ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น ด้านการส่งเสริมการตลาด ยังมีช่องทางไม่มากนัก โดยการติดป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่าง ๆ เน้นเฉพาะตลาดหรือตัวเมืองจึงทำให้ผู้คนนอกชุมชนไม่ได้รับข่าวสารและผู้ประกอบการและการดำเนินงานภายใต้การดูแลของคณะกรรมการตลาดนัดตำบลบ้านนาในการจัดการงาน

3. แนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ผลการศึกษาพบว่า

1. การสร้างความรู้หรือการสร้างคุณค่า พบว่า สถานการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลาดนัดบ้านนาเดิม มีตลาดมาแล้วมากกว่า 50 ปี โดยตลาดนัดจัดทุกวันอาทิตย์ เฉพาะช่วงเวลาเช้า มีคณะกรรมการดูแลร่วมกันทั้งหมด 4 ชุมชน ค่าตอบแทนคนละ 200 บาทต่ออาทิตย์ นอกจากนี้การเก็บค่าเช่าที่มีราคาถูก จึงทำให้พ่อค้าแม่ค้าจากต่างจังหวัดเข้ามามากมาย และมีแม่ค้าในพื้นที่ 276 ราย ไม่รวมแม่ค้ารายย่อยอื่นอีกทั้งสิ้นค่าที่จำหน่ายในตลาดนัดมีราคาถูก คุณภาพดี ผู้คนเข้ามาจับจ่ายใช้สอยประมาณ 300-400 คนต่ออาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว และในอนาคตนั้นปรากฏว่าชุมชนอยากให้มีการจัดตลาดนัดชุมชนบ้านนาเดิมแบบถาวร เนื่องจากตอนนี้ใช้สถานที่ของสถานีรถไฟ

2. การสร้างแนวทางการพัฒนา พบว่า สามารถจัดแบ่งออกเป็นปัญหาจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์แล้วเมื่อทำโครงการนี้แล้วสามารถแก้ไขปัญหาได้ ได้แก่

- (1) สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน
- (2) บุรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชน
- (3) จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบวางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจับจ่าย
- (4) ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด
- (5) มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน
- (6) จัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน

3. การสร้างแนวทางปฏิบัติ พบว่า แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ได้แก่ 1) ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด 2) จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ วางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจับจ่าย 3) มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน 4) จัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน และกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ ได้แก่ 1) สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน 2) บุรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชน โดยสรุปเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

กิจกรรม/โครงการ	เป้าประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งงบประมาณ
1. กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ 1.1) ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด 1.2) จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบบริเวณแผงแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจับจ่าย 1.3) มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน 1.4) จัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน	1. เพื่อให้ตลาดนัดในชุมชนมีสินค้าที่ตอบสนองต่อผู้จับจ่ายและดึงดูดผู้คนมากขึ้น 1. เพื่อให้ตลาดนัดมีความเป็นระเบียบมากขึ้น 1. เพื่อให้บุคคลอื่นที่เข้ามาเดินตลาดนัดชุมได้รับความปลอดภัยมากขึ้น 1. เพื่อให้ตลาดนัดมีความสะอาด น่าเดิน และได้มาตรฐาน	1. ขอความร่วมมือจากประชาชน 2. ระดมพ่อค้าแม่ค้ามาวางแผนการขาย 1. จัดอบรมกับพ่อค้าแม่ค้าเกี่ยวกับการแยกประเภท 1. สมาชิกในชุมชนช่วยกันจัดเวลายามตามจุดต่าง ๆ ในตลาดนัด 1. ลดค่าแผงเช่าที่ให้พ่อค้าแม่ค้านำเงินส่วนนั้นไปซื้อถุงขยะแล้วเก็บขยะในโซนของตัวเองหลังค้าขายเสร็จ	1. สมาชิกในชุมชน 1. สมาชิกในชุมชน 1. สมาชิกในชุมชน 1. สมาชิกในชุมชน

ตารางที่ 1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (ต่อ)

กิจกรรม/โครงการ	เป้าประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งงบประมาณ
2. กิจกรรมที่ ต้องการความ ร่วมมือ 1.1) สร้างสถานที่ ตลาดนัดชุมชน แบบถาวรและ ได้มาตรฐาน	1. เพื่อให้ชุมชนมีการ สร้างอาชีพจาก ตลาดนัดอย่างยั่งยืน	1. มีการประชุมร่วม กันระหว่างหน่วย งานที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนเพื่อวางแผน การจัดการตลาดนัด ชุมชน	1. ชุมชน, เทศบาลตำบล บ้านนา,หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง
1.2) บูรณะสร้าง ห้องน้ำ ที่จอดรถ รองรับเพียง พอต่อผู้ที่ เข้ามาซื้อสินค้า ในตลาดนัด ชุมชน	1. เพื่อให้ผู้คนที่เข้ามา ซื้อสินค้าได้รับการ บริการที่ครบครัน และสะดวกมาก ยิ่งขึ้น	1. วางแผนโครงการ ตามลักษณะของ พื้นที่ที่ชุมชนและ หน่วยงานสามารถ ทำงานได้	1. ชุมชน, เทศบาลตำบล บ้านนา,หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (ที่มา : บรรจบพันธ์ เมืองสาคร, 16 กุมภาพันธ์ 2567)

สรุปผล

ตอนที่ 1 บริบทและปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. บริบทที่ตลาดนัดชุมชนบ้านนา คือ มีการจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ช่วงเช้า โดยตลาดนัดบ้านนามีลักษณะสำคัญ คือ เน้นขายของที่ชุมชนหาจากธรรมชาติ หรือของป่าหายาก และเป็นพืชผักสวนครัว ผลไม้สด ๆ จากสวนของชาวบ้านปลูกที่ปลอดจากสารพิษ จึงทำให้ดึงดูดความสนใจจากบุคคลภายนอก อีกทั้งมีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาค้าขายหลากหลายจังหวัด เอาสินค้าของจังหวัดตนเองนำมาเสนอขาย ซึ่งปัจจุบัน

ตลาดนัดบ้านนาตั้งอยู่ที่สถานีรถไฟบ้านนา เป็นการเช่าพื้นที่จากการทางรถไฟแห่ง ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ตั้งอยู่บนถนนข้างทางรถไฟแต่เดิมพื้นที่เคยเป็นที่รกร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์และอยู่ระหว่างการศึกษาระบบทางคูสายใต้จึงได้ปล่อยพื้นที่ให้เทศบาลตำบลบ้านนาและภาคเอกชนเข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Deep interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการศึกษา พบว่า

1. ด้านสินค้าและบริการ มีการแยกประเภทสินค้า เช่น อาหารสด อาหารคาว ขนม และ ผัก ผลไม้ สินค้าบางชนิดลูกค้าก็จะไม่สามารถต่อราคาสินค้าได้มากนัก เนื่องจากแต่ละร้านจะมีราคาสินค้าที่ใกล้เคียงและไม่แตกต่างกัน สินค้าที่ชุมชนปลูกเองหรือผลิตเองไม่สามารถนำมาจำหน่ายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางได้ และมีการแข่งขันสินค้าโดยการลดราคาเพื่อแย่งลูกค้าด้วยในด้านบริการ ผู้ประกอบการยังขาดความสามารถในการตอบสนองลูกค้าและมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยขาดความน่าเชื่อถือแต่ผู้ประกอบการบางรายอาศัยลักษณะการค้าขายด้วยว่าค้าขายกันมานาน จึงเกิดความเป็นกันเองกับลูกค้าเสมือนญาติ

2. ด้านราคา สินค้ามีราคาที่แตกต่างกันและเกิดการลอกเลียนแบบกันจำนวนมากโดยเฉพาะสินค้าที่เป็นกระแส จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่มุ่งสูง ซึ่งราคาสินค้าส่วนใหญ่ตั้งราคาตามตลาดหรือตั้งตามความเหมาะสมกับสินค้าที่ และราคาสินค้าบางชนิดมีราคาติดอยู่บนกล่องการตั้งราคาเกินกว่าความจริงจึงไม่สามารถทำได้

3. ด้านการจำหน่าย มีวิธีการจำหน่ายแบบเดิม ๆ สินค้าเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตหรือผู้ขายไปยังผู้บริโภคไม่มีช่องทางที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเป็นในกลุ่มของพ่อแม่ค้ารุ่นเก่า ๆ ที่ขาดช่องทางการจัดจำหน่ายสื่อสารขายทางอินเทอร์เน็ต

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ยังมีช่องทางไม่มากนักโดยการติดป้ายโฆษณาตามสถานที่ต่าง ๆ เน้นเฉพาะตลาดหรือตัวเมืองจึงทำให้ผู้คนนอกชุมชนไม่ได้รับข่าวสารและผู้ประกอบการและการดำเนินงานภายใต้การดูแลของคณะกรรมการตลาดนัดตำบลบ้านนาในการจัดการงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ผลการศึกษา ดังนี้

1. การสร้างความรู้หรือการสร้างคุณค่า (Appreciation : A) วิเคราะห์สภาพการณ์และสถานการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ ตลาดนัดบ้านนาเดิม มีตลาดมาแล้วมากกว่า 50 ปี โดยตลาดนัดจะจัดวันอาทิตย์ และมีเฉพาะช่วงเวลาเช้า เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “นัดเช้า” ซึ่งมีแม่ค้าจากต่างจังหวัด ต่างอำเภอเข้ามาค้าขายกันอย่างหลากหลาย เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดระนอง เป็นต้น และมีแม่ค้าในพื้นที่ 276 ราย ไม่รวมแม่ค้ารายย่อยอื่น การบริหารระบบการจัดการตลาดนัด มีคณะกรรมการดูแลร่วมกันทั้งหมด 4 ชุมชน มีค่าตอบแทนของคณะกรรมการคนละ 200 บาทต่ออาทิตย์ อีกทั้งยังมีการจัดการปรับพื้นที่ให้คลองตัวกว้างขวางขึ้น เช่น ที่จอดรถ และโซนค้าขาย ตลาดนัดบ้านนาเดิม มีจุดเด่นที่ดึงดูดพ่อค้าแม่ค้าให้เข้ามา เนื่องจากการเก็บค่าเช่าที่ราคาถูกลง ลดค่าแผงลง แต่พ่อค้าแม่ค้าต้องซื้อถุงขยะมาช่วยกันจัดเก็บขยะในตลาดนัดให้เรียบร้อย คนที่เข้ามาใช้จ่ายในตลาดนัดนั้นมีประมาณ 300-400 คน ต่ออาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาจับจ่ายสินค้า เพราะตลาดนัดบ้านนาเดิมเน้นขายของดี มีคุณภาพ แต่ราคาถูกลง และการกำหนดเป้าหมายหรืออนาคตที่พึงประสงค์ในการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ ชุมชนต้องการให้มีการจัดตลาดนัดชุมชนบ้านนาเดิมแบบถาวร เนื่องจากตอนนี้ใช้สถานที่ของสถานีรถไฟ

2. การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน บุรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชน จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ วางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจับจ่าย มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน จัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน และความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด และการเลือกและจัดลำดับความสำคัญของการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน บุรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชน จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ วางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อ

การจำหน่าย ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัดมีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน และจัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน

3. การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การแสวงหาผู้รับผิดชอบจากการจัดลำดับความสำคัญ ให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันลงความเห็นโดยสมัครใจในการแบ่งความรับผิดชอบ สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ประกอบด้วย ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ วางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจำหน่าย มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน และจัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน กิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ ประกอบด้วย สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน และบูรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดนัดชุมชน และการจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการตลาดนัดชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ความหลากหลายของสินค้าที่นำมาค้าขายกับตลาดนัด เพื่อให้ตลาดนัดในชุมชนมีสินค้าที่ตอบสนองต่อผู้จำหน่ายและดึงดูดผู้คนมากขึ้น โดยขอความร่วมมือจากประชาชน และแหล่งงบประมาณจากสมาชิกในชุมชน จัดโซนสินค้าให้เป็นระเบียบ วางแผนผังแยกตามประเภทให้ง่ายต่อการจำหน่าย เพื่อให้ตลาดนัดมีความเป็นระเบียบมากขึ้น จัดอบรมกับพ่อค้าแม่ค้าเกี่ยวกับการแยกประเภท และแหล่งงบประมาณจากสมาชิกในชุมชน มีระบบรักษาความปลอดภัยในตลาดนัดชุมชน เพื่อให้บุคคลอื่นที่เข้ามาเดินตลาดนัดชุมชนได้รับความปลอดภัยมากขึ้น สมาชิกในชุมชนช่วยกันจัดเวลายามตามจุดต่างๆในตลาดนัด และแหล่งงบประมาณจากสมาชิกในชุมชน จัดการดูแลเรื่องขยะที่เกิดขึ้นจากตลาดนัดชุมชน เพื่อให้ตลาดนัดมีความสะอาด น่าเดิน และได้มาตรฐาน ลดค่าแผงเช่าที่ให้พ่อค้าแม่ค้านำเงินส่วนนั้นไปซื้อถุงขยะแล้วเก็บขยะในโซนของตัวเองหลังค้าขายเสร็จ และแหล่งงบประมาณจากสมาชิกในชุมชน กิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ ประกอบด้วย สร้างสถานที่ตลาดนัดชุมชนแบบถาวรและได้มาตรฐาน เพื่อให้ชุมชนมีการสร้างอาชีพจากตลาดนัดอย่างยั่งยืน มีการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อวางแผนการจัดการตลาดนัดชุมชน และแหล่งงบประมาณจากชุมชนบ้านนา เทศบาลตำบลบ้านนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณะสร้างห้องน้ำ ที่จอดรถรองรับเพียงพอต่อผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าใน

ตลาดนัดชุมชน เพื่อให้ผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าได้รับการบริการที่ครบครันและสะดวกมากยิ่งขึ้น วางแผนโครงการตามลักษณะของพื้นที่ที่ชุมชนและหน่วยงานสามารถทำงานได้ และแหล่งงบประมาณจากชุมชนบ้านนา เทศบาลตำบลบ้านนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

1. บริบทชุมชนบ้านนา ในปัจจุบันนั้นชุมชนมีการพัฒนาให้ชุมชนมีความหลากหลายทางเศรษฐกิจอย่างมาก เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเรียบง่าย โดยเฉพาะชุมชนมีตลาดนัดชุมชนที่โดดเด่น เป็นตัวกระตุ้นรายได้ให้กับพื้นที่ อีกทั้งมีกลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจในการพัฒนาตลาดนัดชุมชนให้พร้อมที่จะรองรับเพียงพอต่อการเติบโตของตลาด ซึ่งมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนพร้อมให้การสนับสนุน โดยการส่งเสริมทางด้านวิชาการและงบประมาณ แต่ในขณะเดียวกันชุมชนขาดผู้นำในการบริหารจัดการตลาดนัดชุมชน นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนขาดความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณะพล วัฒนวันยู (2555) จากการศึกษา พบว่า ตลาดนัดท่องเที่ยวที่เกิดจากผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งสามารถดึงเอกลักษณ์ ความร่วมแรงร่วมใจ และสร้างกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในพื้นที่ เวลาเปิดตลาดเวลาทำความสะอาดไม่รบกวนการจราจรในวันทำงานทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมและทำให้รายได้รวมของผู้ค้าในตลาดนัดท่องเที่ยวสูงกว่ารายได้ของผู้ค้าในตลาดนัดเศรษฐกิจแต่การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยวหลังความสำเร็จของชุมชนอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและเสื่อมถอยของชุมชนเข้มแข็งได้ การพัฒนารูปแบบตลาดนัดท่องเที่ยวให้ก้าวหน้าควรคำนึงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านสินค้า OTOP หรือออกแบบธงใส่สินค้าที่จำง่ายให้มีอัตลักษณ์เพื่อการจดจำโลจิสติกส์มีความสำคัญในตลาดนัดทั้งสองแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดนัดท่องเที่ยวเพื่อให้ลูกค้าที่มากับทัวร์สามารถเคลื่อนไหลไปได้ทั่วทั้งตลาดในเวลาจำกัดตามที่ทัวร์กำหนดรวมถึงลูกค้าที่มาเองสามารถเคลื่อนไหลไปได้ทั่วทั้งตลาดซึ่งเป็นการส่งเสริมการขายสินค้าให้ทั่วถึงในทุกส่วนของตลาด ส่วนตลาดนัดเศรษฐกิจควรปรับตลาดให้มีสุขอนามัยสะอาดและร่มรื่นด้วยร่มเงาของ

ต้นไม้เพื่อสร้างบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์เพื่อเชิญชวนให้ลูกค้าเข้ามาอย่างสม่ำเสมออย่างไรก็ตามเพื่อให้การบริหารจัดการตลาดนัดรูปแบบต่าง ๆ มีความเสมอภาคเป็นระเบียบเรียบร้อยและให้ประโยชน์สูงสุดในการพรวมของเมืองภาครัฐควรมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับตลาดนัดและสนับสนุนด้านสินเชื่อหรือจัดตั้งสมาคมผู้ค้าในตลาดนัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. ปัญหาการพัฒนาตลาดนัดชุมชนบ้านนา ประกอบด้วย ด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านการจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ ธนากร จุฑาศรี (2556) การจัดการพื้นที่สาธารณะในรูปแบบตลาดนัด : กรณีศึกษาตลาดนัดหน้าศูนย์การค้าเชียรวิ้งสิต สรุปข้อเสนอแนะจากการศึกษา 1) บุคคลที่จะประกอบการตลาดนัดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของตลาดนัดและต้องศึกษาถึงการจัดสถานที่ การจัดบุคลากร การเงิน การบริหารลูกค้าสัมพันธ์การตอบแทนสังคมหรือชุมชนใกล้เคียง 2) สถานที่ควรเลือกพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกควรอยู่ใกล้วัด โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่ประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมมีต้นทุนที่เกิดขึ้นคือค่าจัดซื้อที่ จัดหาที่ดิน ซึ่งเป็นต้นทุนที่สูงมาก รวมถึงข้อผูกมัดและเงื่อนไขในการเช่าพื้นที่ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งในและใกล้เคียงสถานที่จอดรถซึ่งมีความสำคัญมากอันดับต้นๆ ทั้งของพ่อค้าแม่ค้าและผู้ที่ใช้บริการ รวมทั้งระบบไฟฟ้า น้ำ ประปาและความสะอาด 3) ประเภทของร้านค้าควรจัดการให้เหมาะสมและครอบคลุมต่อความต้องการของชุมชนหรือความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด 4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต้องมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญต้องเข้าใจถึงวัฏจักรของสินค้าว่า จะมีช่วงแนะนำช่วงเติบโตช่วงคงที่และช่วงเสื่อมถอยจึงจำเป็นต้องมีการกระตุ้นและตื่นตัวตลอดเวลาทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์การลดแลกแจกแถมในบางโอกาส 5) คุณภาพของสินค้าที่นำมาขายในตลาดนัดควรมีความรับผิดชอบต่อเบื้องต้นขึ้นอยู่กับพ่อค้าแม่ค้าเอง แต่หากเกิดสินค้าไม่ได้คุณภาพและเกิดการบอกปากต่อปากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตลาดด้วยอาจทำให้ผู้เข้ามาจับจ่ายน้อยลง ผู้บริหารควรเข้ามาจัดการดูแลด้วย และ 6) พื้นที่ที่เปิดร้านเช่าเพื่อทำการขายของพ่อค้าแม่ค้าจะต้องมีการเช่าล็อคเพื่อให้ร้านค้าของตนมีที่วางสินค้าเพื่อนัดจำหน่ายผู้บริหารหรือผู้ประกอบการตลาดนัดควรจัดหาพื้นที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับเช่าให้เหมาะสมเพื่อดึงดูดพ่อค้าแม่ค้าให้เข้ามาเช่าสถานที่ เช่น การลดค่าเช่า พื้นที่ในช่วงแรก เป็นต้น

3. การจัดการตลาดนัดชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีตลาดมาแล้วมากกว่า 50 ปี โดยตลาดนัดจะจัดวันอาทิตย์ และมีเฉพาะช่วงเวลาเช้า มีแม่ค้าจากต่างจังหวัดเข้ามาค้าขายกันอย่างหลากหลาย เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดระนอง เป็นต้น การบริหารระบบการจัดการตลาดนัด มีคณะกรรมการดูแลร่วมกันทั้งหมด 4 ชุมชน อีกทั้งยังมีการจัดการปรับพื้นที่ให้คลองตัวกว้างขวางขึ้น เช่น ที่จอดรถ และโซนค้าขาย คนที่เข้ามาใช้จ่ายในตลาดนัดนั้นมีประมาณ 300 – 400 คนต่ออาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาจับจ่ายสินค้า เพราะตลาดเน้นขายของดี มีคุณภาพ แต่ราคาถูก ชุมชนต้องการให้มีการจัดตลาดนัดชุมชนบ้านนาเดิมแบบถาวร เนื่องจากตอนนี้ใช้สถานที่ของสถานีรถไฟ ซึ่งสอดคล้องกับขจรเกียรติ ศรีลา และ จิตรลดา ไชยะการ (2559) แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนตลาดสด 1 2 3 เขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้ความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืน ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้การศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง คือ ประชาชนและผู้มาใช้บริการตลาด ชุมชนตลาดสด 1 2 3 โดยแยกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เชิงปริมาณจำนวน 100 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ชุมชนตลาดสด 1 2 3 นั้นควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับแรกในการปรับปรุงระบบระบายน้ำของทุกตลาดให้มีประสิทธิภาพ ด้านระบบการจัดเก็บขยะ เพื่อให้ถูกสุขลักษณะสุขภาพที่ดี โดยให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำความสะอาดร่วมกัน รองลงมาคือ ด้านสังคม พัฒนาในด้านการรักษาความปลอดภัย ติดตั้งกล้องวงจรปิดภายในอาคารตลาด เพื่อความปลอดภัยมากขึ้น พร้อมทั้งจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำการทุกตลาดตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน มีการจัดทำประตูทางเข้าออกตลาด จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ให้ เป็นครอบครัวเครือข่ายพ่อค้าแม่ค้า มีประธาน รองประธาน และสมาชิก

มีกฎกติการ่วมกัน เพื่อสร้างความร่วมมือรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในรูปแบบชมรม ให้ความรู้แก่พ่อค้าแม่ค้า เพื่อส่งเสริมให้มีคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง และต่ออาชีพ และด้านเศรษฐกิจ โดยการจัดระเบียบรอบ ๆ ตลาด ทั้งราคาสินค้า การจัดพื้นที่จัดจำหน่าย มีจุดขายสินค้า ชุมชนขับเคลื่อนให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์สินค้ามาจัดจำหน่าย สร้างมาตรฐานของตลาด พัฒนาให้ตลาดสะอาดน่าดึงดูดให้ผู้คนจากต่างถิ่นและคนในพื้นที่มาที่ตลาดมากขึ้น สร้างคุณภาพของสินค้าให้สะอาดผ่านการรับรองการตรวจสอบ เป็นตลาดที่มีระบบการจัดการที่ดี บริหารจัดการงานเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ให้สามารถขายสินค้าร่วมกับคนในพื้นที่ได้ตามลำดับอย่างไรก็ดีจะต้องบูรณาการทั้ง 3 ด้านอย่างสมดุลจึงจะสามารถนำพาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. คณะกรรมการตลาดนัดชุมชนบ้านนาควรมีระบบการจัดการตลาดนัดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจของมาตรฐานตลาดนัดชุมชน เพื่อยกระดับให้ตลาดนัดชุมชนบ้านนา
3. สนับสนุนให้ประชาชนสร้างจุดเด่นของตลาดนัดชุมชนที่ชัดเจน เช่น จุดเช็คอินที่สามารถให้ถ่ายรูปได้
4. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริการที่ถูกต้อง มีข้อมูลของสินค้าที่ตรวจสอบได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง ระบบการจัดการตลาดนัดชุมชนตามมาตรฐานของชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นการติดตามผลหลังจากพัฒนาตลาดนัดชุมชน

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง การจัดการตลาดนัดแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามา มีบทบาทในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวตลาดนัดชุมชนอย่างยั่งยืนตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำการท่องเที่ยวอื่น ๆ เข้ามาส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางเศรษฐกิจ รวมทั้ง ให้ชุมชนรู้จักรักษากิณของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2555). แนวทางการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบ ต่อสุขภาพ กรณีตลาดนัด. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2566, จาก http://kcenter.anamai.moph.go.th/download.php?info_id=2082&download_file=pdf/59c232284a9399061c62109510c455d7.pdf.
- กฤษณะพล วัฒนวันยู (2555) กฤษณะพล วัฒนวันยู. (2555). ตลาดนัดกับการบริหารจัดการและการสร้างสรรคในวิถีชุมชน. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ขจรเกียรติ ศรีลา, และ จิตรลดา ไชยะ. (2559). แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ชุมชนตลาดสด 1 2 3 เขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสนศาสตร์.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลบ้านนา. (2560). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2560-2565) เทศบาลตำบลบ้านนา. สุราษฎร์ธานี : เทศบาลตำบลบ้านนา.
- ธนากร จุฑาศรี. (2556). การจัดการพื้นที่สาธารณะในรูปแบบตลาดนัด: กรณีศึกษา ตลาดนัดหน้าศูนย์การค้าเชียร รังสิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นภาพรรณ คณานุกัษ. (2554). กลยุทธ์การตลาด. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีวีแอลการพิมพ์ จำกัด

พิษณุ จงสถิตวัฒนา. (2548). *การบริหารการตลาด การวิเคราะห์กลยุทธ์และการตัดสินใจ*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
อภิสิทธิ์ รัตนานนท์. (2553). *หลักการตลาดเพื่อธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสริมมิตร.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิรูปการกระจายอำนาจ
เพื่อการปรับโครงสร้างองค์กร เมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา
Citizen's Satisfaction Examining on Decentralization
Reform for Organizational Restructuring in Siem Reap,
Cambodia

ซุกเฮียง แมน¹, สุกัญญา เอ็มอิมธรรม², วิยูทธ์ จำรัสพันธุ์³,
อาห์มัด นูร์มานดี⁴ และ สุวิทย์ เลหาศิริวงศ์⁵
Sokheang Men¹, Sukanya Aimimtham²,
Viyouth Chamruspanth³, Achmad Nurmandi⁴
and Suwit Laohasiriwong⁵

^{1,2,3}Department of Public Administration,

^{1,2,3}Faculty of Humanities and Social Science,

^{1,2,3}Khon Kaen University, KhonKaen, Thailand.

⁴Department of Government Affairs and Administration,

⁴University of Muhammadiyah, Yogyakarta, Indonesia.

⁵Independent Scholar, Khon Kaen, Thailand

*Correspondence: sukaim@kku.ac.th

Abstract

Organizational restructuring is the key contribution of decentralization reform. This research article was part of research which emphasizes on reality of decentralization reform to enhance public service delivery to citizens in Cambodia. Two objectives of this research were (1) To study the citizen satisfaction on organizational restructuring to enable public service to citizens.

(2) To recommend guideline about crucial organizational structure framework which is suitable Cambodia. Quantitative methods approach was employed to find out the various theoretical of decentralization reform, organizational restructuring, public service and Cambodia's context. Questionnaires survey of 400 samples of Siem Reap province's citizens satisfactions and needs on public service delivery were carried out. This study introduces the DAMCAFC framework, emphasizing Decentralization, Adaptation, Mechanisms, Collaboration, Accountability, Finance, and Citizenship for effective organizational restructuring. This framework aims to modernize public service delivery, enhance citizen participation, and foster community development in Siem Reap, Cambodia. It aims for modernization, citizen advancement, and accountability, while fostering collaboration among stakeholders. The financial assessment and citizenship engagement for successful reform implementation is also emphasized. Assessment of the current structural management system reveals significant value in terms of increasing organizational capacity and empowering citizen participation, with a rating of value 1.00. Furthermore, the study examines citizens' satisfaction levels in alignment with Cambodia's vision for community development, with a significant value of 0.99 indicating the correlation between citizen participation and satisfaction in fostering community development.

Keywords: Citizen's satisfactions, Decentralization reform, Organizational restructuring, Siem Reap, Cambodia

บทคัดย่อ

การปรับโครงสร้างองค์กรเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการกระจายอำนาจ การศึกษานี้ทำในจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อสำรวจ ความพึงพอใจของประชาชนที่เน้นความสำคัญของการกระจายอำนาจด้านการปฏิรูป การกระจายอำนาจในการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อยกระดับการให้ บริการสาธารณะ ในประเทศกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของประชาชนต่อการปรับโครงสร้างองค์กรในปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการให้บริการ สาธารณะ (2) เพื่อเป็นแนวทางให้มีกรอบโครงสร้างสำคัญขององค์กรที่เหมาะสม กับประเทศกัมพูชา โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณในการค้นหาทฤษฎีต่าง ๆ ของการปฏิรูป การกระจายอำนาจ การปรับโครงสร้างองค์กร การบริการสาธารณะ และบริบท ของกัมพูชา ดำเนินการสำรวจด้วยแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจและความต้องการ ของประชาชนในจังหวัดเสียมเรียบ จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสามารถสรุป ใช้คำย่อว่า “DAMCAFC” ที่เน้นการกระจายอำนาจ การปรับตัว กลไก การทำงาน ร่วมกัน ความรับผิดชอบ การเงิน และความเป็นพลเมืองสำหรับโครงสร้างองค์กร ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความทันสมัย ความก้าวหน้าของพลเมือง และความรับผิดชอบ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การประเมินทางการเงินและการมีส่วนร่วมของพลเมืองเพื่อให้การดำเนินการปฏิรูป ประสบความสำเร็จก็ถูกเน้นย้ำเช่นกัน การประเมินระบบโครงสร้างการจัดการในปัจจุบัน ทำให้เห็นคุณค่าที่สำคัญในด้านการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรและการเสริม ศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยค่า 1.00 นอกจากนี้ การศึกษายังตรวจสอบ ระดับความพึงพอใจของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของประเทศกัมพูชา อย่างมีนัยสำคัญที่ค่า 0.99 ซึ่งบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน กับความพึงพอใจด้านการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจของพลเมือง, การปฏิรูปการกระจายอำนาจ, การปรับโครงสร้าง องค์กร, เสียมเรียบ และกัมพูชา

Introduction

The dynamics of organizational restructuring and decentralization reform have taken center stage in changing the global landscape of local governance structures in the fields of governance and public administration in democracy system. These procedures have been particularly helpful in fulfilling the constantly shifting needs and expectations of citizens. On change management in public organizations highlights complexity, with governments globally promoting reforms to enhance flexibility and adaptability to socioeconomic challenges (Kuipers et al., 2014). An approach for designing and implementing policies known as problem-oriented governance places a strong emphasis on the necessity for organizations to modify their structure and operations in order to better respond to public problems (Mayne et al., 2020). This study sets out to investigate the complex relationship between organizational restructuring driven by decentralization reform and its significant effects on citizen aspires to and satisfaction in the Cambodian province of Siem Reap. In the meantime, Cambodia has recently hold national election successfully to establish a new government with new strategy namely the Pentagonal strategy, established on August 24, 2023, focuses on five mottos: growth, employment, equity, efficiency, and sustainability. The strategic goals include ensuring economic growth, creating employment, reducing poverty, improving governance, and ensuring sustainable socioeconomic development to achieve Cambodia's 2050 high-income goal (Royal Government of Cambodia, 2023) This study has two objectives served as the guide for examining the organizational structure: (1) To study the citizen satisfaction on organizational restructuring currently to enable public service to citizens. (2) To give guideline about crucial organizational structure framework which may suit Cambodia. Although there were literature covers the effects of centralization and decentralization on

organizational efficiency available in great details, there is still a sizable knowledge gap on how the caliber of human resources affects this dynamic. An organization's effectiveness is crucial to its ability to accomplish its goals. Lower-level administrators are given the independence to make their own decisions within the framework of a decentralized organizational structure (Away et al., 2021). This study therefore examines how centralization affects the adoption of four organizational changes: reorganization, service contracting, technology adoption, and performance information utilization in multi-unit organizations, contrasting with decentralized structures. Case in Siem Reap province is a Cambodian unique city, is committed to decentralization, fostering good governance, local economy, and tourism. The Angkor Temple, a UNESCO World Heritage Site, is a significant provincial icon and a key tourist destination (Tea Seiha, 2022).

Decentralization is still a common global occurrence (Hooghe et al., 2016). Cambodia aims to transform a bureaucratic to a decentralized management style, by integrating key elements into policies and legislation. However, progress has been slow, with most progress seen at the provincial level, resulting in a more robust organizational structure within a subnational government (SNG) with official financial authority. (Bhatti & McDonald, 2020).

The framework of examines Cambodia's democratic development, decentralization, and organizational restructuring in Siem Reap province, focusing on citizens' satisfaction and needs, and the new highest management leader's core objectives. (OCM, 2023).

This study investigates the impact of decentralization reform and organizational restructuring in Cambodia, focusing on citizens' satisfaction levels. Questionnaires were used to collect data from selected communes to examine policy implementation at the sub-national level. The study aims to bridge the

gap between policymakers' intentions and citizens' satisfaction, emphasizing the importance of effective decentralization efforts for local development and socio-economic outcomes. The research hope to provide insights for organizations seeking adaptation and long-term strategic objectives.

Decentralization Reform

Decentralization, an organizational structure granting more power to lower-level managers and employees, requires careful planning, communication, teamwork, and swift decision-making to ensure effective problem-solving and competitive strategies (Darvishmotevali, 2019) To explores the deconcentration and devolution processes in culture, analyzing national reforms and regional occurrences. It reveals that decentralization in developed countries is influenced by these processes, and their effectiveness is linked to central state management and policy formulation (Santagati et al., 2020). Administrative decentralization also involves concentrating governmental functions at the lowest levels of a geographically dispersed bureaucracy, altering law enforcement operations and increasing communication expenditures (Cui, 2015). In the democratic decentralization normally benefits will show when externalities are presents and parties are integrated, with primary participation rules impacting anticipated benefits in countries with non-integrated parties. This is supported by the strong decentralization theorem (Ponce-Rodríguez et al., 2020). The restructuring organizational innovation can support decentralization reform by implementing civic education, citizen participation, and monitoring practices. Central government can introduce transparency, citizen report cards, and participatory planning (Smoke, 2015). The review looks at the three primary concerns that limit the post-decentralization extension of essential services: policy homogeneity, incentive problems, and insufficient

monitoring caused by a lack of territorial and functional organizations (Efriandi et al., 2019). Depending on the environmental vertical management reform, implementation and impact on local policy execution, but reveals a new phenomenon called selective implementation (Xu, 2022).

A crucial organizational structure called decentralization offers officer as well as managers at lower levels the ability to make decisions. In developed countries, central state management and policy have an impact on it. Administrative decentralization narrows the focus of government functions, changing the way law enforcement operates and raising the expenditure of communication. Strategic planning, teamwork, and flexibility are necessary for successful execution in order to provide competitive advantages and efficient governance.

Organizational Restructuring Initiative

Current organizational structures prioritize effectiveness over efficiency, focusing on strategic design considerations. Centralization or decentralization is chosen based on agency aims and duties, improving cost-efficiency and responsiveness (Rosenbloom et al., 2022). In contrast, restructuring after a crisis can lead to an organization losing credibility due to increased accountability, performance gaps, and government intervention, with the relationship moderated by proximity to urban centers (Mano & Rosenberg, 2014). The examines the impact of change assessment on officer' work-related well-being post-restructuring, emphasizing the importance of employee participation in positive change assessment planning (PAHKIN et al., 2014)

Organizational decision-making as a ladder, with a highly centralized approach at one end where the chief executive is primarily responsible for all significant choices and a highly decentralized approach at the other end where

lower-level employees are actively involved in defining strategic choices (Altamimi et al., 2022). And the leaders' decision-making is significantly influenced by the organizational environment and restructuring, with frequent change, increased scope, less autonomy, and decisional inertia being significant factors (Spiers et al., 2016).

The Cambodian government has launched the national program for sub-national democratic development phase 2 (NP2), aiming to modernize and enhance local governance structures for national development, ensuring citizen responsibility and accountability, and ensuring efficient service delivery (Hun Sen, 2020). After initiative in 2001, Cambodia restructured its centralized administration system, leading to democratic development in 2002 by commune election. The RGC implemented the strategic framework on decentralization & deconcentration in 2005 to improve local government management. The national program of administrative reform and public financial management reform program were established to promote democratic development (Royal Krom, 2001). In 2008, the Cambodia was established the National Committee for Democratic Development at subnational level (NCDD) to coordinate and lead the implementation of these laws (Norodom Sihamoni, 2008). In the following time the Pentagonal strategy of new government was established with the principal three parts of the Pentagonal strategy phase 1 are: (1) institutional reform and strengthening, (2) a general environment favorable to the implementation of the overall plan, and (3) strategic pentagons to promote social and economic advancement (Royal Government of Cambodia, 2023)

In organizational systems, emphasis is placed on effectiveness over efficiency, with the decision to centralize or decentralize being based on specific objectives. In times of crisis, restructuring often leads to increased government intervention and accountability. To drive social and economic

advancement, the Cambodian government adopts a Pentagonal approach that integrates institutional change with strategic pentagons. The government's strategy is influenced by research in public administration, particularly in economic management, which contributes to enhanced responsiveness and cost-effectiveness by finding a balance between efficacy and efficiency.

Citizenship

Citizenship is the legal status of being a member of a nation, involving rights and responsibilities. Active participation in civic affairs is crucial in a democratic society. The recently, 2023, Cambodia after national election on July, 23 (The national election committee, 2022), citizenship is characterized by shared obligations and rights, involving participation in the political life of a community. However, forms of democratic citizenship in weaker institutionalized states have received less attention (Berenschot et al., 2017). To understand the citizenship attitudes will helps seeing the potential for democratic transformation and beyond. Citizenship moods organize, transform, and boost the relationship between the state and its citizens (Ssentongo & Alava, 2023).

Being a citizen covers variety of actions like voting, participating in the community, and pushing for social and political change. It is essential for democratic societies since it affects how government functions and how the nation-state interacts with its people. To comprehend citizenship attitudes and behaviors in order to transform democracy and address systemic weaknesses is necessary direct efforts toward sustainable global citizenship, a holistic strategy including governance, status, socio-ecological systems, social conscience, and involvement are recommended to emphasize the dynamic interaction between citizens, organizations, and society; the significance of social innovation; and the distinction between government and governance.

Methodology

This study focuses on the theories, frameworks, organizational restructuring, citizenship, and documents of the Cambodian government (Sugiyono, 2014), to examine the findings by a questionnaire on citizen satisfaction and needs in Siem Reap, Cambodia on service delivery. The research examines actual outcomes using surveys, theories, and observation, utilizing numerical data to quantify relationships, patterns, and phenomena (Bryman, 2012).

The quantitative phase was designed by involving civil servant officer attitude, service delivery system at commune/Sangkat, facilitation, peace, justice, transparency, mechanism, inclusion, and perception and needs of the citizens. The procedures for the questionnaire which sampling from population are 341.679 citizens and get sample size are 400 samples of citizens who are living in Siem Reap province, for 2 districts and 1 municipality in total 29 commune for 3 domains at the villages close to the commune administration by giving QR codes and hard paper at their homes. The collected data were analyzed by the statistical technique of path analysis.

The questionnaires were approved by the Ethics Committee in Human Research of Khon Kaen University to ensure privacy and confidentiality of volunteers.

In total 9 variables i.e. civil servant attitude, service delivery system at communes/Sangkats, facilitation, peace of mind, justice, transparency, mechanism, inclusive, and perception and needs were collected

Results

The citizens satisfactions and needs are referred to citizens participation in the activities of public sectors for making decision on community development plans. The measurement on citizens participation and citizens satisfaction affection on community development in the personal data of respondents are gender, age, and education are showed by table 1 below:

Table 1: Socio demography of samples

Socio demography	Frequency	Percentage
Gender		
Male	148	37.0
Female	252	63.0
Total	400	100.0
Age		
18-30	120	30.0
31-50	229	57.3
51-60	51	12.8
Total	400	100.0
Education		
Primary school	54	13.5
Secondary school	132	33.0
Vocational school	52	13.0
Bachelor degree	139	34.8
Higher than bachelor degree	23	5.8
Total	400	100.0

Overview of socio demography shown that gender distribution on female to responds the question in 63% more than male is 37% in frequency male is 148 respondents and female is 252 respondents, in total 400 respondents. The period of age distribution of respondents the most is during of age 31 to 50 have 229 respondents equal to 57.3% and the less is during of age 51-60 have 51 respondents equal to 12.8%. The education level of respondents who are in bachelor degree is highest (39 respondents equal to 34.8%) and the lowest (23 respondents equal to 5.8%) are higher than bachelor degree. In summary, the citizens who responded the questionnaires are female from 31 to 51 years old (252 respondents equal to 63%) and get education at bachelor degree followed by secondary school level, (132 respondents equal to 33%). As continue to see the main criteria of citizen satisfaction was analyzed for find out the correlation of latent variable and each observed variable as well.

After examining on conceptual model of citizens satisfaction, citizens participation, and community development to structural equation modeling (SEM) as illustrate in table 2:

Table 2 Result of testing conceptual model of citizen participation to citizen satisfaction for community development using structural equation modeling (SEM)

VARIABLES	Citizen Satisfaction			Community development		
	Total Effect (TE)	Direct Effect (DE)	Indirect Effect (IE)	Total Effect (TE)	Direct Effect (DE)	Indirect Effect (IE)
Citizen Participation	1.00 ($p<0.05$)	1.00 ($p<0.05$)	-	0.99 ($p<0.05$)	-	0.99 ($p<0.05$)
Citizen Satisfaction	-	-	-	0.99 ($p<0.05$)	0.99 ($p<0.05$)	-

According to table 2, shown that total effect (TE) of citizen participation in value 1.00 ($p<0.05$), direct effect (DE) in value 1.00 ($p<0.05$) also is resulted in effecting directly to citizen satisfaction. And citizen participation, total effect in value 0.99 ($p<0.05$), Indirect effect (IE) 0.99 ($p<0.05$) is mean citizen participation is not direct effect to communication, in contrast the citizen satisfaction is directly affect to community development in value 0.99 ($p<0.05$) in significantly.

To create the figure 1 shown the model below:

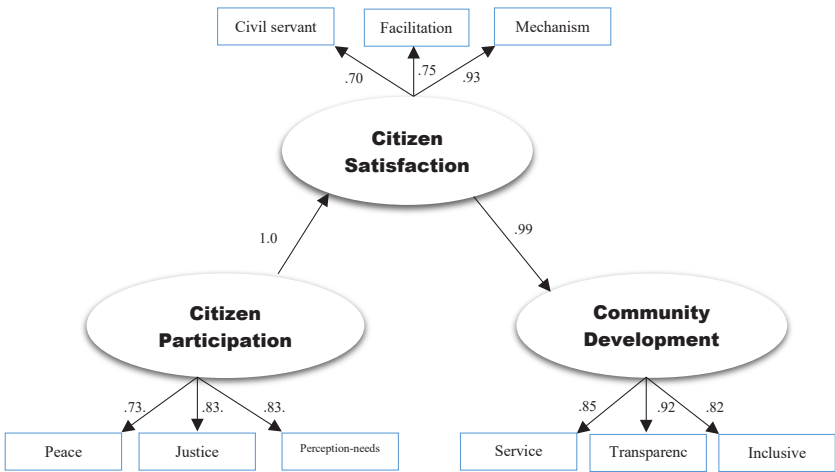

Figure 1: Model on citizen satisfaction of citizen participation to community development

Depend on observed variables has matching with model such as citizens participation involving with peace of mind, justice, and perception-needs is following values .73, .83, .83 is significant to make a value in 1.00 to effect citizen satisfaction with civil servant attitude, facilitation, and mechanism in values as following .70, .75, .93 is significant of citizens satisfaction in value 0.99 to effected community development with service delivery, transparency, and inclusive in values as following .85, .92, .82 is significant. In overall, the values of citizen participation, citizen satisfaction, and community development highly values to demonstrated citizen satisfaction are significant important keys to community development by citizen participation.

The finding on correlation between observed variables in the model was illustrated that coefficient values of correlation of the observed variables of the citizens satisfaction and citizens participation had significant correlation at .01 level.

The correlation coefficient between observed variables for measuring the citizens participation and citizens satisfaction affect to community development showed that the lowest value for three value was equal to .56 is (facilitation-peace), follow by .58 (facilitation-civil servant officer attitude), and .59 (civil servant officer attitude-justice). By the values of variables look out to variable as civil servant officer involved with attitude: politely; friendly; simply; reliable; and helpfully, service: fast; attentively; attentively; and timely, direction: introduce; response answer; and guide sign, solving problem: suitable; clear; and reasonable. The facilitation involved with convenience on: parking lot; room for operation work; seat; and water. The peace involved with people being more responsible and families being more responsible. The justice involved with giving citizens more control and participatory; giving citizens more opportunities; and rule right and decision-making of citizens.

In matching the lowest values variable as facilitation and peace of mind are interconnected, with facilitative elements like parking and workspace fostering peace of mind. Peace of mind is enhanced by increased responsibility, leading to more effective utilization of resources. Prioritizing initiatives that promote both aspects can lead to more peaceful environment, reduced stress, culture of responsibility, promoting harmony and positive contributions to communities. As facilitation and civil servant officer as facilitation factors like parking and workspace create an environment for civil servant officers to demonstrate their positive attributes. Positive attitudes, efficient service, clear direction, and problem-solving skills enhance the facilitation process.

Recognizing these interconnected factors can lead to strategies for improving service delivery and the overall experience for individuals interacting with governmental agencies. Investments in infrastructure and training programs can enhance these environments. Civil servant Officer and justice indicated civil servant officers with positive attributes like politeness, friendliness, reliability, helpfulness, efficiency, attentiveness, clarity, and reasonableness contribute to a justice-oriented environment. These officers ensure citizens are treated with respect, their needs are addressed promptly, and their rights are upheld in decision-making processes. Recognizing these attributes can lead to strategies for improving service delivery, citizen participation, and promoting fairness and transparency in governance.

The satisfaction on high value for three level as the highest value was .85 (transparency-mechanism), follow by .84 (inclusive-perception and needs), and .79 (inclusive-mechanism). The transparency involved with accountable and inclusive in commune, increasing on discussion of investment in the commune, increasing service. And the mechanism involved with quality of information, accessibility, taking care of service users, good governance and identified principle, and feedback and complaint. structures including good information, accessibility, caring for service users, good governance principles, feedback and complaint systems, and investment debates and service development assist governance's transparency, responsibility, and inclusion. Collectively, they support the commune's responsive and efficient government and service delivery. The inclusive involved with re-establishing indigenous authority, attend local council meetings, use a local resource indigenous fairly.

The perception and needs involved with receive a service in equity, listening need of citizens in commune, prioritize of demands to support living, action in best interests, and open to communicating. The inclusive approach

calls for the restoration of indigenous authority, participation in local council proceedings, equitable use of available resources, and attention to the needs and perceptions of commune residents. This entails treating residents fairly, paying attention to their needs, setting priorities for requests, operating in the community's best interests, and maintaining lines of communication. All members of the community, especially indigenous people, benefit from these initiatives by feeling more represented, included, and involved, which eventually results in more responsive and inclusive governance. The inclusive involved with re-establishing indigenous authority, attend local council meetings, use a local resource indigenous fairly. And the mechanism involved with quality of information, accessibility, taking care of service users, good governance and identified principle, and feedback and complaint. Restoring indigenous authority, participating in local council meetings, and equitably utilizing local resources all require an inclusive approach that includes strong systems of high-quality information, accessibility, caring for service users, good governance and established principles, as well as feedback and complaint procedures. These systems are necessary to guarantee that rights are upheld, needs are fairly met, and indigenous populations participate actively in governance processes.

The satisfaction with governance is influenced by transparency, inclusive, and mechanisms. These elements foster trust and engagement among community members. Initiatives like investment discussions and service improvements contribute to responsive governance. Inclusive approaches prioritize the needs of all members, including indigenous communities. Robust mechanisms ensure high-quality information, accessibility to services, and effective feedback systems. These collective efforts lead to more responsive, efficient, and inclusive governance.

The result of structural equation modeling (SEM) show the model fit of citizen satisfaction by citizen participation effect to community development in Siem Reap Cambodia showed the goodness of fit indices as following: Chi-Square in model fit criteria (MFC) is $p > .05$ in result to $p > 7.83$, chi-square equal (χ^2) to 7.194, degree of freedom (χ^2) equal to 11 is mean passed. Relative chi-square (χ^2/df) (< 2 of (MFC) equal to .654, Root mean square error of approximation (RMSEA) $< .05$ of (MFC) equal to .000 is mean passed. Comparative fit index (CFI) of (MFC) is $> .95$ then equal to 1.00 is mean passed. Standardized root mean squared residual (SRMR) of (MFC) is $< .05$ then equal to .002 is mean passed. Norm fit index (NFI) of (MFC) is $> .95$ then equal to .998 is mean passed. Goodness of fit indices (GFI) $> .95$ then equal to .996 is mean passed and Tucker Lewis Index (TLI) equal to 1.004. The relative Chi-square was less than 2; RMSEA and SRMR were less than .05; CFI and NFI were more than .95. These criterions indicated that the model had a good model fit to empirical data of citizen satisfaction (Schmacker & Lomax, 2016)2016.

In summary, the citizen satisfaction of citizen participation to community development on decentralization reform for organizational restructuring in Siem Reap, Cambodia, model which consisted of citizen satisfaction behaviors, squared multiple correlation of citizen satisfaction 1.00 and community development .98, moreover, inclusive, transparency, service delivery, civil-servant, facilitation, mechanism, peace, justice, and perception needs are values as following: .67, .83, .68, .49, .56, .86, .54, .69, .69. Investigated that the civil- servant attitude is lowest value to interpreted that need to improve for enhancing public service delivery.

Discussion

Decentralization reform is highly involved with citizen participation to be enhance at community development with justice and peace of mind of citizen and public service delivery organization. To achieve a high level of citizen satisfaction, governments should give priority to sustainable development through democratic engagement and consideration of residents' perceived experiences (Bhuiyan & Islam, 2023)specifically in the context of Pabna municipality in Bangladesh. A qualitative and quantitative research approach was employed, utilizing survey data from 120 structured questionnaires and 20 interviews. The study results show that a significant proportion of municipality residents (56%. Citizen participation is an activation for decentralization reform to adaptation, collaboration, and accountability in local government the positive and substantial connections are found between all independent and dependent variables, suggesting that effective governance has a positive and significant impact on satisfaction values. Therefore, it is critical that political leaders work toward good governance in order to foster a robust and functional democracy and increase confidence and trust among citizens (Muhamad et al., 2023).

Citizen satisfaction is significant with civil servant, facilitation, and mechanism to effect on decentralization reform and citizenship so demonstrated to citizen satisfaction is highly involve with policy of government, in gap at value lowest on civil servant need to improve in to practice on service delivery for citizen, all of that is crucial for the creation of public policies that will enhance satisfaction, well-being, and sense of belonging of people in the area (Ochoa et al., 2024).

Community development includes; service delivery system, transparency, and inclusion to adaptation on policy, collaboration, accountability, and finance to build local economic development from citizen participation and necessary

of citizen satisfaction. Have a research design reveals that six factors competence, professional credentials, occupation, sense of accountability and task coordination, ethical traits, working style, sense of organization and discipline, citizen service attitude, progress, and task performance outcomes affect citizens' satisfaction with the quality of the services they receive. For public policy management to increase citizen satisfaction with the quality of services (Tuan et al., 2023).

The satisfaction of citizens with municipal administration's rural public services is influenced by perceived quality, and areas for improvement are identified, enabling local administrators to maintain citizen loyalty and address information gaps (Romero-Subia et al., 2022) and improvements in the provision of public services affect citizen satisfaction and loyalty. This research is to evaluate citizens' loyalty to municipal officials on the quality of public services provided by the municipality. The measurement is made through a household-level survey, with a sample of 428 valid questionnaires, in a rural parish of Tengel in Guayaquil, following the American Customer Satisfaction Index (ACSI). As Cambodia is a member of the United Nations (UN), it is necessary to support an extensive and long needed overhaul of the global financial system. The UN Sustainable Development Solutions Network (SDSN) has identified six priorities for this reform for the halfway point of the SDGs in 2023, but the first of these is a reform of the current institutional frameworks and the development of new and innovative mechanisms to improve the quality and speed of deployment of international cooperation and the monitoring of progress in an open and timely manner (Jeffrey D. et al., 2023).

Strong citizen satisfaction and participation are crucial for community development, justice, and peace of mind in Cambodia's decentralization reform. Governments must prioritize sustainable development, responsive governance,

and democratic involvement. Effective government fosters positive relationships with citizens, and good governance relies on political leaders and civil servant performance. Community development, competence, accountability, and ethical qualities are essential for policy adaptation and accountability.

The discusses the concept of decentralization in organizational structures, its impact on central state management, and its implications for efficient governance. It highlights the importance of strategic planning, collaboration, and adaptability in implementing decentralization. The Cambodian government's Pentagonal strategy aims to improve local governance systems and citizen accountability. The guideline gave crucial organizational structure framework to suit Cambodia situations depending on mechanism of strategy plan of government, collaboration with stakeholder/citizens, adaptability in reality action on decentralization, accountability, and transparency for citizens.

A set of guidelines or principle that are considered essential for establishing an organizational structure, as abbreviate "DAMCAFC" which can be explained:

a) **Decentralization** reform: Is an organizational structure that grants decision-making power to lower-level, administrative decentralization involves concentrating governmental functions at lower levels, which can impact law enforcement operations and communication expenditures. Successful implementation of decentralization requires strategic planning, collaboration, and adaptability. It requires careful planning, communication, teamwork, and swift decision-making for effective problem-solving and competitive strategies. It also could be influenced by central state management and policy formulation,

b) **Adaptation**: The framework must be adaptable and flexible, being practical and responsive to change circumstances in the real-world implementation of decentralization efforts.

c) **Mechanism** of policy framework: The Pentagonal strategy of Cambodia, 2023 focused on modernization of organizational structure for advancement to citizens. Hence, the effectiveness of this framework depends on how it aligns with real phenomena to promote socio-economic, ensure citizen responsibility, and promote accountability, include technology to delivery of public. service.

d) **Collaboration**: Democratic decentralization and political party integration are interconnected, and creating alliances and partnerships among many stakeholders, including governmental agencies, civic society, and local communities, might make it easier to fulfill reform goals. Organizational structures place a higher priority on effectiveness than efficiency, and they decide whether to centralize or decentralize based on the objectives and tasks of each agency. After a crisis, restructuring may result in greater accountability, performance gaps, and government intervention.

e) **Accountability**: The accountability systems of the public management system must be enhanced in order to encourage transparency and responsible governance. Citizens' access to transparency accountability and transparency in the framework's operations should be given priority, especially in regard to citizens. This means that information on how choices are made and how resources are allocated should be available to the public.

f) **Finance**: To successfully assist the implementation of reform measures, it is essential to assess financial structures and resource allocation.

g) **Citizenship**: Improving democracy and correcting systemic flaws requires an understanding of citizenship attitudes and behaviors, voting, being involved in the community, and speaking up for political and social change. For democratic societies to function properly and communicate with their citizens, citizenship is crucial. Cambodia's decentralization program aims to concentrate governmental operations at lower-level entities, requiring

collaboration, strategic planning, and flexibility. The 2023 Pentagonal strategy focuses on socioeconomic development, citizen accountability, and responsibility, prioritizing effectiveness over efficiency.

Applying DAMCAFC would need better understanding at the national level thorough the understanding of the objectives of decentralization and the benefits of the citizen.

The findings suggest that enhancing citizen participation through decentralized governance can significantly improve citizen satisfaction. Policymakers should focus on mechanisms that promote transparency, inclusivity, and accountability.

Conclusion

The significance of decentralization reform in Cambodia depends on citizen satisfaction and participation, which in turn is crucial for community development. The Royal Cambodian Government should clearly inform and prioritize sustainable development, democratic engagement, and accountability to the local level. Political leaders promote good governance, while civil servant performance and policy implementation significantly impact citizen satisfaction. Community development, including transparency and inclusivity, should be essential for policy adaptation and accountability. Factors like competence, professional credentials, accountability, and ethical traits influence citizen satisfaction with service quality. Cambodia should follow global financial system overhaul, aligning with UN Sustainable Development Solutions Network priorities, and strengthen organizational restructuring by listening to citizen satisfaction and needs. This study highlights the critical role of decentralization in improving public service delivery in Siem Reap province. Future research should explore the long-term impacts of these reforms and the potential for scalability to other regions.

Recommendations

Based on the results and conclusion these recommendations for organizational restructuring by decentralization reform with citizen satisfaction are as below:

1. Prioritize citizen satisfaction and participation in decentralization reform in Cambodia to foster community development, justice, and peace of mind.
2. Emphasize sustainable development, increase democratic engagement, and accountability at the local level to ensure effective governance.
3. Political leaders should promote good governance, while encouraging civil servant performance and policy implementation to enhance citizen satisfaction.
4. Focus on community development, including transparency and inclusivity, for effective policy implementation and accountability.
5. Consider factors such as competence, professional credentials, accountability, and ethical traits to improve citizen satisfaction with service quality.
6. Support a global financial system overhaul aligned with UN Sustainable Development Solutions Network priorities.
7. Strengthen organizational restructuring by actively listening to citizen satisfaction and needs.

Acknowledgment

The first author would sincerely like to express his gratitude to the Royal Scholarship under Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Education Project to the Kingdom of Cambodia for providing him with full scholarship to pursue a Doctor of Philosophy in Public Administration.

Bibliography

- Altamimi, H., Liu, Q., & Jimenez, B. (2022). Not Too Much, Not Too Little: Centralization, Decentralization, and Organizational Change. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 33. <https://doi.org/10.1093/jopart/muac016>
- Away, F. A. N., Simamora, B., Nadeak, S. I., Safw, M., Nugraha, Y., Prasetya, I., & Hendriarto, P. (2021). Decentralization, Centralization and Quality of Organizational Performance of Human Resources. *Academy of Strategic Management Journal*, 20(3), 1–770.
- Berenschot, W., Nordholt, H. S., & Bakker, L. (2017). *Citizenship and Democratization in Southeast Asia*. Brill. <https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76ws5>
- Bhatti, Z. K., & McDonald, L. (2020). *Deepening Decentralization within Centrally Led States*. *World Bank*. <https://doi.org/10.1596/35005>.
- Bhuiyan, Md. A.-F., & Islam, Md. A. (2023). Assessing Citizen Satisfaction of Urban Local Government Service and Infrastructure in Bangladesh: A Case Study of Pabna Municipality. *Environment and Social Psychology*, 8(3). <https://www.scopus.com/record/display.uri?>
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods (4th edition)*. OXFORD University Press.
- Cui, W. (2015). Administrative Decentralization and Tax Compliance: A Transactional Cost Perspective. *University of Toronto Law Journal*, 65, 186–238. <https://doi.org/10.3138/UTLJ.2605>
- Darvishmotevali, M. (2019). Decentralization and Innovative Behavior: The Moderating Role of Supervisor Support. *International Journal of Organizational Leadership*, 8(1), 31–45. <https://doi.org/10.33844/ijol.2019.60204>

- Efriandi, T., Couwenberg, O., & Holzhacker, R. L. (2019). Decentralization and Public Service Provision: A Case Study of the Education Sector in Jayawijaya District, Papua, Indonesia. *Contemporary Southeast Asia*, 41(3), 364–389.
- Geddes, A. (2015). Citizenship and the Practice of Governance in South-East Europe. *European Politics and Society*, 16(3), 447–454. <https://doi.org/10.1080/23745118.2015.1061806>
- Granados-Sánchez, J. (2023). Sustainable Global Citizenship: A Critical Realist Approach. *Social Sciences*, 12(3). Scopus. <https://doi.org/10.3390/socsci12030171>
- Hooghe, L., Marks, G., Schakel, A. H., Chapman Osterkat, S., Niedzwiecki, S., & Shair-Rosenfeld, S. (2016). Measuring Regional Authority: A Post Functionalist Theory of Governance, *Volume I. Oxford University Press*. <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/44965>
- Hun Sen, S. A. M. S. P. T. (2020). *Concept Note for the Design of the Second Phase of the National Program on Sub-national Democratic Development (2021-2030)*. NCDD.
- Jeffrey D., S., Guillaume, L., Grayson, F., & Eamon, D. (2023). *Sustainable Development Report 2023*. <https://www.sustainabledevelopment.report>
- Kuipers, B., Higgs, M., Kickert, W., Tummers, L., Grandia, J., & Voet, J. (2014). The Management of Change in Public Organisations: A Literature Review. *Public Administration*, 20, 1–20. <https://doi.org/10.1111/padm.12040>
- Mano, R., & Rosenberg, D. (2014). Organizational Restructuring, Government Control and Loss of Legitimacy Following an Organizational Crisis: The Case of Israel's Nonprofit Human Services. *Journal of Health and Human Services Administration*, 36, 460–497.

- Mayne, Q., de Jong, J., & Fernandez-Monge, F. (2020). State Capabilities for Problem-Oriented Governance. *Perspectives on Public Management and Governance*, 3(1), 33–44. <https://doi.org/10.1093/ppmgov/gvz023>
- Muhamad, R., Abdullah, Z., Abdul Latip, A. R., Saat, S. A., & Bakar, N. (2023). Community Satisfaction Toward Political Representatives: Explaining the Role of Good Government Practice. *Planning Malaysia*, 21(6), 440–455.
- Norodom Sihamoni. (2008). *Royal Decree to establish a “National Committee for Democratic Development at Subnational Level.”* Kingdom of Cambodia.
- Ochoa, R., María Salomé, Río, J. A. J., Romero-Subia, J. F., & Vergara-Romero, A. (2024). Study of Citizen Satisfaction in Rural Versus Urban Areas in Public Service: Perspective of a Munti-group Analysis. 2024, 171 (January 2024), 87–110. <https://doi.org/10.1007/s11205-023-03242-2>
- OCM, O. of the C. of M. (2023). *The Royal Government Presents the First Phase of the Pentagon Strategic Plan for Employment Growth, Equity, Efficiency and Sustainability, Building the Foundation for Achieving Cambodia’s Vision 2050*. <https://www.ocm.gov.kh/pentagonal-strategy/>
- Osborne, D., & Plastrik, P. (1997). *Banishing Bureaucracy: The Five Strategies for Reinventing Government*. Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- PAHKIN, K., NIELSEN, K., VÄÄNÄNEN, A., MATTILA-HOLAPPA, P., LEPPÄNEN, A., & KOSKINEN, A. (2014). Importance of Change Appraisal for Employee Well-being during Organizational Restructuring: Findings from the Finnish Paper Industry’s Extensive Transition. *Industrial Health*, 52(5), 445–455. <https://doi.org/10.2486/indhealth.2014-0044>

- Ponce-Rodríguez, R. A., Hankla, C. R., Martinez-Vazquez, J., & Heredia-Ortiz, E. (2020). The Politics of Fiscal Federalism: Building a Stronger Decentralization Theorem. *Journal of Theoretical Politics*, 32(4), 605–639.
- Romero-Subia, J. F., Jimber-del Rio, J. A., Ochoa-Rico, M. S., & Vergara-Romero, A. (2022). Analysis of Citizen Satisfaction in Municipal Services. *Economics*, 10(9). <https://www.scopus.com/record/display.uri?>
- Rosenbloom, D. H., Kravchuk, R. S., & Clerkin, R. M. (2022). Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector (9th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003198116>
- Royal Government of Cambodia. (2023). Pentagonal Strategy-phase I for Growth, Employment, Equity, Efficiency, and Sustainability: Building the Foundation Towards Realizing the Cambodia vision 2050. *Pentagonal strategy-phase I - OD Mekong Datahub*.https://data.thailand.opendevelopmentmekong.net/library_record/pentagonal-strategy-phase-i-for-growth-employment-equity-efficiency-and-sustainability-building-the/resource/
- Royal Krom. (2001). Law on the Election of Commune/Sangkat Council. *National Committee for subnational Democratic Development, NCDD*.
- Santagati, M. E., Bonini Baraldi, S., & Zan, L. (2020). Understanding Decentralisation: Deconcentration and Devolution Processes in the French and Italian Cultural Sectors. (SSRN Scholarly Paper 3516716). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3516716>
- Schmacker, E., & Lomax, G. (2016). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. 4th edition.https://scholar.google.co.th/scholar?q=schumacker+%26+lomax+2016&hl=th&assdt=0&as_vis=1&oi=scholar

- Smoke, P. (2015). Managing Public Sector Decentralization in Developing Countries: Moving Beyond Conventional Recipes: Decentralized Public Management: Moving Beyond Conventional Recipes. *Public Administration and Development*, 35(4), 250–262. <https://doi.org/10.1002/pad.1736>
- Spiers, J., Lo, E., Hofmeyer, A., Rn, & Cummings, G. (2016). Nurse Leaders' Perceptions of Influence of Organizational Restructuring on Evidence-Informed Decision-Making. *Nursing Leadership (Toronto, Ont.)*, 29. <https://doi.org/10.12927/cjnl.2016.24805>
- Ssentongo, J. S., & Alava, H. (2023). Citizenship Moods in the Late Museveni era: A Cartoon-Powered Analysis. *Journal of Eastern African Studies*, 17(1–2), 301–324. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17531055.2023.2238376>
- Sugiyono. (2014). Metode Penelitian Kuantitatif, kualitatif dan R & D / Sugiyono | OPAC Perpustakaan Nasional RI. <https://opac.perpusnas.go.id/DetailOpac.aspx?id=911046#>
- Tea Seiha. (2022). *Investment in Siem Reap Book*. Siem Reap Provincial Administration.
- The national election committtee, N. (2022). Press Release On The Polling Day for the Election of Members of the National Assembly, 7th Legislature 2023 | *The National Election Committee (NEC)*. <https://www.nec.gov.kh/english/content/press-release-polling-day-election-members-national-assembly-7th-legislature-2023>
- Tuan, P. V., Le, V. T. P., Ly, N. K., Hai, N. C., & Ngan, N. T. K. (2023). Citizens' Satisfaction with the Service Quality of Khmer Civil Servants in the Mekong Delta. *Geo journal of Tourism and Geosites*, 50(4), 1318–1329.

Xu, T. (2022). The Selective Centralization in Decentralization: China's Environmental Vertical Management Reform with a Case Study in Hebei Province. *International Journal of Water Resources Development*, 38(4), 634–657. <https://doi.org/10.1080/07900627.2021.1909542>

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสาร
ประจำปีปีที่ 41 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2567)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยรัตน์ อุ้นทานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกิต บัวขาว	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักชนก ชำนาญมาก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิศเรศ ดลเพ็ญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. รองศาสตราจารย์ ดร. จิตวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินรัตน์ อัครวัฒนากุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ชินลัดค สุวรรณอัคริย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
9. รองศาสตราจารย์ ดร.พรรณชฎา ศิริวรรณบุศย์	มหาวิทยาลัยมหิดล
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริติ ธนะไชย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
12. ดร.อรทัย สุทธิ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชาติ ชาญวิจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภูมิ แสงกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา ทัฬหประเสริฐกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
17. รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตะวัน วรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
19. รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญาวี ทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
20. รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิทธิ์ กอบบุญ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

**หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ
วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

1. ต้องเป็นบทความหรือผลงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีเป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญก่อนส่งกองบรรณาธิการ
3. ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ส่งบทความออนไลน์ได้ที่ www.tci-thaijo.org/index.php/HOSO
4. หน้าปก (Cover) ประกอบด้วย
 - 4.1 ชื่อบทความ (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 4.2 ชื่อผู้เขียน (Authors) (ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้าชื่อ ตำแหน่ง คุณวุฒิ) พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน (Author Affiliation) หากต้องการเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุตอนท้ายของบทความ
 - 4.3 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่ควรเกินหนึ่งหน้ากระดาษ A4
 - 4.4 คำสำคัญ (Keyword) กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ทำคำค้นในระบบฐานข้อมูล ทั้งคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ
5. เกณฑ์การพิจารณา กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบการพิจารณา
6. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน
7. ส่วนเนื้อหา (Body of the Context) ประกอบด้วย
 - 7.1 บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหา การวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง บทนำควรเขียนในรูปเรียงความให้รวมเป็นเนื้อเดียวกัน

7.2 วิธีการวิจัย หรืออุปกรณ์และวิธีวิจัย หรือระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) อธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งอาจจะประกอบด้วย หัวข้อย่อยๆ เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสอดคล้อง ตามวิธีการวิจัยแต่ละสาขาวิชา

7.3 สรุปและอภิปรายผล/วิจารณ์ผลการวิจัย

7.4 ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ข้อเสนอแนะแนวทางการนำผลการวิจัย ไปใช้

7.5 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) ระบุนุแหล่งทุน หรือผู้มีส่วน สนับสนุนในการทำวิจัย เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ตามแบบ ที่กำหนด คือ

7.5.1 การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) หรือ ชื่อสกุล (สำหรับชาวต่างประเทศ) หรือชื่อนิติบุคคลที่เป็นผู้จัดทำ เอกสาร และปีที่พิมพ์ของเอกสารที่อ้างถึง นำหน้าหรือต่อท้าย ข้อความที่อ้างดังตัวอย่าง

มันทนา และอุษา (2535) กล่าวว่า.....หรือ
(มันทนา และอุษา, 2535)

Miller (1993) กล่าวว่า.....หรือ.....
(Miller, 1993)

จากรายงานของ WHO (1999)หรือ.....
(WHO, 1999)

7.5.2 การอ้างอิงท้ายเรื่อง

อ้างอิงหนังสือ

พรจันท์ สุวรรณชาติ. (2539). *มาตรฐานการพยาบาลเชิง*

โครงสร้าง. กรุงเทพฯ : เจ.เอส.การพิมพ์.

Dye Thomas R. (1966). *Politics, Economics and the Public.*

Chocago: Rand McNally.

การอ้างอิงจากบทความ

รัตนา จันทร์เทวาร์. (2553). อุปลักษณะเกี่ยวกับแหล่งน้ำของ
คนขอนแก่น. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 27(3), 71-85.

Wenden, A.L. (2002). Learner Development in
Language Learning. *Applied Linguistics*. 23(1), 12-36.

การอ้างอิงจากเว็บไซต์

สมคิด พุทธศรี. (2555). โลกาภิวัตน์ปะทะเทคโนโลยี : นัย
ต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 1
พฤศจิกายน 2555, จาก <http://thaipublica.org/2012/08/impact-of-globalization-of-technology/> Bontas, E.P. (2005).

*Practical experiences in building Ontology-based
Retrieved systems*. Retrieved January 20, 2006, from
[http://userpage.fu-berlin.de/~paslaru/papers/swcase
2005.pdf](http://userpage.fu-berlin.de/~paslaru/papers/swcase2005.pdf).

การสัมภาษณ์

สุวิทย์ คุณกิตติ. การควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมน้ำพอง [สัมภาษณ์].
รัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม;
20 สิงหาคม 2541.

Tapparangsi K. AIDS situation in Thailand [Interview].
The Minister, Ministry of Public Health; 17 July 1999.

8.7 ตารางและภาพประกอบ (Tables and Illustrations) จัดเรียงตามลำดับ
หรือหมายเลขที่อ้างถึงในบทความโดยวิธีเขียนควรระบุชื่อตารางไว้เหนือตาราง
และระบุชื่อหรือคำอธิบายภาพ

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ขนาด 18 ตัวหนา)

English Title (Font size 18 bold)

ชื่อผู้แต่ง¹, ชื่อผู้แต่ง², ชื่อผู้แต่ง³ (ขนาด 14)

Author¹, Author², Author³ (ขนาด 14)

^{1,2,3} สาขาวิชา..... (ขนาด 12)

^{1,2,3} Program in(ขนาด 12)

^{1,2,3} มหาวิทยาลัย..... (ขนาด 12)

^{1,2,3} University (ขนาด 12)

บทคัดย่อ

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....

คำสำคัญ : คำสำคัญ1, คำสำคัญ2, คำสำคัญ3

Abstract

เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....
.....

Keywords : Keywords1, Keywords2, Keywords3

บทนำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผลการศึกษา

สรุปผล

อภิปรายผล

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน

เอกสารอ้างอิง (References, Bibliography)

APA Style